

Přímá Stežka

Mystická praxe k
poznání skutečnosti

KVĚTOSLAV
MINAŘÍK

KVĚTOSLAV MINAŘÍK

PŘÍMÁ STEZKA

TŘETÍ VYDÁNÍ

CANOPUS
Praha 1995

Autor v r. 1939

PŘEDMLUVA K DRUHÉMU VYDÁNÍ

K vydání Přímé Stezky jsem byl veden úmyslem upozornit na tuto knihu ty, kdo hledají v tzv. tajných naukách. Při svém hledání se totiž setkávají s různými tvrzeními, která mohou být mnohými fakty vyvrácena. To by snadno mohlo zničit jejich víru, že se snad v tomto světě, utápějícím se v materialismu se vši jeho bezohledností k duchovním hodnotám, může stále ještě najít něco lepšího, co vede k rozvoji duchovních hodnot a dobra vůbec.

Neměl jsem však spisovatelské zkušenosti, proto jsem udělal několik kopií a nechal jsem je komentovat svým přátelům, kteří se mi zdáli zastupovat některé skupiny lidí. Podle jejich komentářů jsem hodlal posoudit, zda je dílo takové, jaké jsem je chtěl mít. Tak se stalo, že jsem čekal dva roky na komentáře právě od člověka, který mi představoval racionalistu v nejpozemštějším smyslu toho slova, ovšem se sklony hledat i v ezoterismu. Když jsem od něho konečně svou práci i s komentáři obdržel, zamítl jsem myšlenku vydat ji knižně.

Po tomto rozhodnutí jsem jaksi cítil, že je to jenom hra nepřátelských sil, a proto jsem pomýšlel na přepracování celého díla, aniž bych se opíral o názor kohokoli dalšího. To bylo někdy v létě 1938. Zatím co jsem takto uvažoval, vyvstal přede mnou nepřítel mystiků a jasně prohlásil, že se mi dílo vydat nepodaří. Tu však došla i moje trpělivost a rozhodl jsem se, že dílo vydám.

Opíraje se jen málo o knihu původní, pracoval jsem znovu a snažil jsem se, abych byl hotov co nejdříve. Tak se stalo, že téměř od psacího stroje, jako hrubá práce, šla tato nová kniha do tisku a korektury jsem mohl provádět jen nedokonale. Kromě toho vznikly i obtíže technické, takže kniha vyšla jako dítě spěchu snad čtrnáct dní před okupací naší republiky.*

To předesílám, abych odůvodnil zásahy do prvního vydání.

Čtenáři byla kniha dobře přijata. Leč musel jsem konstatovat, že většinou sahalo k pracím, které zdánlivě slibovaly úspěch bez nechutných mravních cvičení, totiž k hadí síle. To by znamenalo, že většině lidí nejde o to, aby se umravnila a tak stoupala na žebříku

* Hitlerova okupace Československa 15. 3. 1939.

duchovnosti podporování spásnou karmou, nýbrž že chtějí prostě získat nějaké zážitky, jejichž hodnotu nechápou. Tak hromadí své dluhy za snahu vyžívat pocitové vzruchy, aniž pomyslí na to, zda za to také nebudou muset něco platit. Počínali si tak proto, že většina z nich byla o mystice informována jako o cestě výsledků, nikoli jako o cestě práce. A jelikož jsem počítal především s nimi, stylizoval jsem celé dílo tak, aby v něm soudný člověk nenašel pochybný začátek. Tak jsem se s celou věcí mezi čtenáři zachytil a tím mi vlastně ti, kdo hledali senzace, pomohli dostat knihu mezi ty, na něž jsem původně myslel.

Podle mého úsudku není třeba na knize nic měnit a kromě toho míním, že může svému účelu ještě dále sloužit. Rozhodl jsem se tedy vydat ji podruhé, neboť mnohé z toho, co jsem očekával od prvního vydání, zapadlo v strašném vichru politického dění.

Míním totiž jít dál za původním úmyslem volat ty, kdo hledají na mystických cestách, neboť jsem si vědom toho, že to může být k jejich dobru. Víím, že i dnes bude pronikat k uším hledajících lidí volání těch, kdo jim budou slibovat cestu výsledků, což může vrhat na dobré nauky jenom stíny; já jsem našel v nauce poklad nedocenitelný.

Vyslovuji jen přání, aby ti, kdo budou pokračovat v nauce Přímé Stezky, neměli velikých překážek na obtížné mystické cestě a aby mohli prospívat v harmonii k dobru svému i k dobru druhých. Proto volám k Nejsvětějšímu:

Ty, kterýs připustil,
abych pronesl nauku
údolím hrůz a nebezpečství,
požehnej jí,
aby byla k dobru druhých,
sílením mravnosti a rozmnožováním dobré karmy,
jež vede do sídla blažených.

PŘEDMLUVA K PRVNÍMU VYDÁNÍ

„Nikdy nezapomínejte na slávu lidské přirozenosti. Jsme nejvyšší Bůh, jaký kdy byl a jaký kdy bude. Kristové a Buddhové jsou jenom vlny na tomto nekonečném oceáně, který jest já.“

Svámí Vivekánanda

V poválečné době* se v Evropě s reformami ve společenském i duševním životě také rozšířily okultní a ezoterické nauky, jejichž interpretace je však vždy nestavěla do nejlepšího světla. Jejich propagátoři přidali ze zjištěných důvodů k tomu, co je v těchto naukách dobré, i ledacos méně dobrého, vypočítaného na lidskou ctižádost. Tak vznikly mystické nauky, které rozněcovaly nižší ctižádost a slibovaly pouze to, co si elementární přirozenost může představovat jako žádoucí. Těchto nauk se chytili lidé chtiví světa, přičemž byli tak nekritičtí, že snadno všemu uvěřili. Teprve zkušenosti je poučily, že pravda je jiná, takže, neznajíce hodnotnějších nauk, se ve většině případů po čase o „okultní mystiku“ přestali zajímat.

Sledujeme-li otázku interpretace mystiky ze širšího hlediska, nejde ovšem jen o klamání důvěřivých jedinců. Jde o nauky a snahy, které také mohou věřící lidi v zevním životě poškodit, pokud se tito lidé nepřizpůsobili tendenci pramenů, z nichž čerpali, a nenalezli v nich předmět výděлку.

Úkolem duchovních nauk však není všeobecně rozšiřovat teorie, zakládající se na domněnkách nebo vedoucí k osobnímu prospěchu jejich „chytrých“ stoupenců. Mají naopak poskytnout zkušenosti, z nichž se vyvíjí pravé poznání, a pomoci také k tomu, aby se člověk mohl povznést nad svět a přitom si zachovat všechny potřebné schopnosti pro hájení existence v tzv. nižším životě, dokud nenabude dokonalosti a neopustí své tělo. Toto stanovisko osvětluje, jak propastný je rozdíl mezi skutečným a propagovaným účelem mystických nauk. Ezoterní nauky, mateřské vychovatelky lidských bytostí, nikdy nepodporují rozvoj tendencí elementární

* Autor má na mysli 1. světovou válku. (Pozn. vydavatele.)

přirozenosti. Ta by rozvinutím moci zdarma získané mohla nad pomyšlení zpyšnět. Pýcha, která je sama zlem, zlo jenom rozmnožuje. Rozmnožování zla je v rozporu s učením ezoterních nauk; ty chtějí zlo vymýtit.

Nebezpečí, které v ezoterních naukách vidí tzv. rozumní lidé, totiž běžní racionalisté, též ukazují na to, že mystiku nechápou. Ezoterní nauky si totiž kladou za úkol provést člověka všemi sférami bytí, ale nepožadují na něm nic, co by ho zbavilo rozumu. Obrazotvornost a myšlení, které při neopatrné manipulaci mohou vést k úchylkám rozumu, jsou při správné mystické výchově pevně ovládnány – mnohem pevněji než v každém jiném případě. Poctivý žák pravého ezoterismu se mystickou výchovou stane člověkem rozumnějším a duševně zdravějším než ti, kdož mu bláznovství prorokují a připisují.

Jestliže zde obhajují mystiku, nemám tím na mysli ty, kdo za okultní disciplínu považují hlavně snahu uvádět se do stavu pasivity. Před jejich zrakem pak defilují myšlenky a obrazy, které je děsí a které jimi posléze ve špatném smyslu duševně otřesou. Tito lidé pochopili okultní školení svým způsobem jako mnozí jiní lidé rozumnost. Proto je nepovažují za mystické vzory, ale doporučují, aby si rozumní lidé z jejich počínání vzali jen výstražné ponaučení, nic více.

Každé usilovné a záměrné myšlení i jednání může být škodlivé a nebezpečné, pokud si člověk pro sebe přesně vymezuje pojem skutečnosti. Jakmile však zboří hradby vybudované z vlastních domněnek a uzná, že je nezávislý, nemusí se již ničeho obávat. Postřehne, že každá skutečnost je relativní, což způsobí, že se přestane obávat možné úhony. Uvidí, že i jeho rozum je výslednicí pojmů a zkušeností, které jsou v poměru k pojmu pravých hodnot života velmi abstraktní; důvody, které tento rozum nachází, jsou tedy také jen omezené.

Před člověkem stále leží široké pole skutečností, kde je třeba pečlivě bádát. To je zřejmé z otázek, které se neodbytně vtírají. Ustrašenectví, které člověku nedovoluje opustit vyšlapanou stezku životního stylu, mu neumožní tyto otázky zodpovědět. Je třeba odvrhnout strach před opuštěním životní linie, jakou nám předurčuje tradiční hmotařství, podle něhož je jedině vnímání hlíny (hmoty)

bezpečným ujištěním, že si člověk zachová duševní zdraví. Je nezbytné vstoupit na půdu abstrakt s pevně ovládanými duševními silami. Pro světského člověka je to oblast psychologická; v ní se skrývají všechny žádoucí odpovědi. Člověk je přece všude doma, pokud si svůj domov neomezí na některý vesmírný kout. A jestliže si na něj svůj život omezil, pak je jeho svědectví naprosto bezpodstatné a lživé. Vidí a představuje si svou osobnost jako jedinou skutečnost a jako skutečné jenom to, co se k ní vztahuje. Chce-li však toto neudržitelné přesvědčení opravit, nezbyvá mu, než aby se odvážil vstoupit na stezku, která prochází abstrakty (psychickou přirozeností), neboť na ní dosáhne osvícení. Nesmí dbát toho, že se v mystice často vyskytují zdánlivě protikladná tvrzení: na jedné straně uvádějí abstrakta jako nebezpečná pro duševní rovnováhu, kdežto na druhé straně je vyvyšují a zdůrazňují, že jejich hodnota je reálná. – Jestliže je skutečnost skutečností, potom je vždy reálná; její jednotlivé jevy rozčleňuje pouze přemoudřelost, která je vždy známkou nerozumu.

Rozum a mysl pracují bezvadně pouze tehdy, nepodléhá-li člověk názorům, které pocházejí ze spekulací. Neopírá-li se o takové názory, je schopen posoudit smysl mystické nauky správně, neboť ho nebude ovlivňovat zaujatost pocházející z předem již utvořeného závěru. Je přece nejvyšší nerozum odmítat nauku, jejíž pomocí lze řešit určitý námět, jenom proto, že byla někým z nesmyslných osobních důvodů odsouzena. Psychická přirozenost skrývá vskutku mnohá tajemství, která mohou být postupně odhalována. Proto vyvrací i těm, kdo nejzarytěji odmítají otázky, týkající se niterného života, jejich vývody a připouští rozumné a odůvodněné vysvětlení všeho, co člověka ze života může zajímat.

Tato kniha uvádí čtenáře do oblasti duševního života. Pokud možno nevyslovuje názory, které by nebyly podloženy životními zkušenostmi. Nepoučuje zvědavce, ale poukazuje na metody a prostředky, jejichž pomocí lze obdržet odpověď na každou životně filozofickou otázku. Obsahuje-li některá zdánlivě protikladná tvrzení, pak je to jen proto, že je třeba ukázat věc z různých hledisek, a také proto, že je třeba se vyhnout jednostrannosti. Je totiž zvykem zastávat názor a nikoli pravdu. Názor může být jednostranný, kdežto pravda není takto omezena. O tom nás přesvědčují zkušenosti jak

vědecké, tak i náboženské. První podávají řetěz logických vztahů, opírajíce se přitom o experimentální zkušenosti. Ale i druhé, náboženské, se opírají o pravé životní zkušenosti, které se vzhledem ke své povaze zdají být spíše subjektivní než objektivní. Vědecké zkušenosti však získávají většinou lidé kritičtí a opatrní,* kdežto náboženské mají často subjektivní povahu, neboť se do nich vměšuje vliv neukázněné obrazotvornosti a citovosti nábožensky založených a cítících lidí.

Je však nutno vždy přihlížet k obojím zkušenostem. Nelze přece tvrdit, že reálné je pouze to, čeho se můžeme dotknout a co může pochopit rozum, závislý často jen na smyslových postřezích. Ptejme se lidí, kteří nepropadli rozumování, a dozvíme se, že pro tvoření osudu jsou rozhodující spíše vnitřní popudy a vzněty, jež se o rozum pramálo opírají. A tato oblast (oblast pudů), která v životě lidí tolik rozhoduje a je tak obsažná, že z ní vychází téměř vše, čím se bytost vyjadřuje, by měla být považována za bezduchou čili abstraktní? Všimněme si dobře funkcí rozumu, porovnejme je s funkcemi citu a pudovosti a záhy poznáme, jak omezené jsou dosahy prvních, zatím co druhé dávají životu jeho individuální zabarvení v nejreálnějším slova smyslu. Vždyť i nejpřísnější profesor jako uznávaný prototyp rozumného tvora, nevěřícího již v nic, kromě v to, co lze dokázat matematicky, jedná téměř vždy pod tlakem cítění a pudovosti, která buduje i jeho individuální osobnost. Přitom ovšem vůbec nezáleží na tom, jestli on sám uznává, že pudová oblast, jejímž jástvím je konkretizované podvědomí, je reálná či nikoliv. Projevy pudovosti jsou zde, každý je může zjistit, čili jsou prokazatelné, i když jejich existenci nelze prokázat matematickými formulami.

Z toho, co jsem právě řekl, vyplývá, že se nesmíme uzavřít do okruhu uznané skutečnosti, která je spíše tradiční a konvenční než objektivní. Musíme brát v úvahu všechny činitele, neboť na nich závisí naše prožívání a uznanou skutečnost můžeme považovat za tak abstraktní jako každou jinou.

*Někdy ovšem je tato opatrnost a kritičnost přehnaná, a proto je fanatismem nevěry. Tím se stává, že často nebývají formálně uznány i věci nade vši pochybnost a všeobecně platné.

Vstupem na Přímou Stezku se člověk začne přibližovat bránám, za nimiž je možno pochopit univerzální bytí. Když se odstraní předsudky umlčením hlasů nižší části vnitřní přirozenosti, uzpůsobuje se pro čistý pohled do projeveného jsoucna, z něhož se lze nejsnáze učit právě správným nazíráním. Proto se vyhýbám tomu, abych čtenáře poučoval teoreticky; zato popisuji praxi pokud možno z mnoha hledisek, aby ji mohlo pochopit více lidí.

Kniha je rozdělena na tři části. První část jsem věnoval úvaze o duchovních směrech, s nimiž se nyní setkáváme. Snažil jsem se v ní vyzvednout všechno dobré, co obsahují, a poukázat i na méně dobré, jehož následky lze vidět jako stín, zatemňující budovu Ducha.

Ve druhé části jsem shrnul sice vedlejší, ale přesto stejně aktuální jednotlivosti, které mají přímý vztah k praxi Přímé Stezky. Ve třetí části je tato praxe a její výsledky.

Při svém styku s lidmi, kteří se snažili duchovně se vyvíjet, jsem poznal, že je nezbytné, aby se vyřešily náměty v této části obsažené; proto jsem se odhodlal řešit je v této knize. Bude-li se někomu zdát, že z mých tvrzení v první části mluví mravní slabost, která člověka zpravidla nutí posuzovat všechno nepříznivě, nechť uváží, že je mnoho lidí, kteří by rádi mysticky pracovali, ale nemají v těchto věcech jistotu. K těmto lidem vlastně mluvím. A doufám, že bude prospěšné každému, prostuduje-li si i tuto část.

Každá kapitola je do jisté míry samostatným stylovým a mnohdy i obsahovým celkem. Ale v souhrnu tvoří celek jeden – Přímou Stezku. Proto je třeba, aby hledající člověk přihlížel ke všemu. A pokud si tak bude počínat, můžeme předpokládat, že jeho duchovní vývoj bude harmonický. Ale vyjme-li z mystické praxe jenom to, co se mu bude líbit, a ostatní zanedbá, nemůže předpokládat, že bude průběh jeho zkušeností bez poruch.

Ke konci bych ještě rád upozornil, aby nikdo nepovažoval nauku Přímé Stezky za náboženství nebo za nový okultní směr. Vznikla sloučením vyšších a nižších jóg, takže zpracovává bytost jako celek a tudíž jí přináležejí název Přímá Stezka.

V této knize uveřejňuji své vlastní zkušenosti. Vyhnul jsem se všemu, co bych neznal, takže jsou uváděné pokyny vyzkoušené. Jestliže jsem se vyhnul vysvětlování snů a fantazií, činil jsem to

proto, abych nepřispěl k smutným jevům nepřičetného nadšení, které končí v neblahé posedlosti a fanatismu. Nechť každý, kdo by se chtěl ocitnout v říši snění, použije praktických návodů určených pro tento účel; rádím mu však, aby se předem naučil ovládat psychické činnosti (samovolné i uvědomované a řízené), neboť by mohl upadnout do stavu, kterým by se vyloučil ze společnosti rozumných lidí.

1938

Autor

KAPITOLA I

ÚVOD

Není snad jediného člověka, jemuž by osud nepoložil otázku, jaký smysl a účel má život. Odpověď závisí na vnitřním založení a také na výchově. Moderní výchova si náležitě nevšímá citového života, jehož sféra objímá více než projevený svět. Tím více však ukazuje smyslový život jako realitu, která zasluhuje, aby byla studována co nejpečlivěji. Tím moderní výchova odvrací pozornost k věcem vnějším a citovou a pudovou oblast ponechává nekontrolovanému růstu.

Jako výsledek této výchovy roste nevědomost o duševním životě a upadá mravnost, která je přímo závislá na kvalitě cítění. Chce-li si někdo, kdo uznává jenom smyslové jsoucní, zodpovědět otázku o smyslu a účelu života, nenalézá důvod pro vyšší mravní zřetele. Uspořádání společnosti mu dobře ukazuje, že je zbytečné, aby se omezoval v požitcích. Ukazuje mu i to, že je bezpodstatné, aby se utěšoval dobrými skutky, zvláště když je přitom nucen trpět. Vidí stále jenom to, že život začíná zrozením a končí smrtí, a to ho nutí, aby hledal uspokojení bez ohledu na city ostatních lidí. Chce se totiž zcela ponořit do požitků, aby uhasil oheň žádostivosti, který mu působí jak duševní, tak i fyzické napětí a utrpení. A nenalézá žádný rozumný důvod, proč by se měl mírnit. Je přesvědčen, že jsme prach a v něj se opět obrátíme a že nám zůstávají jen uspokojující vzpomínky na to, co jsme užili.

Je snad zřejmé, že jsem v poslední větě vyjádřil názory člověka výchovou podvedeného. A těmto názorům nepropadli pouze jedinci. Rozšiřují se stále více a někdy v budoucnu se možná stanou vlastní všem lidem. Potom budou filozofické odpovědi na otázky života velmi jednoduché, neboť nebude již existovat nic kromě hmoty a zvířecím cítěním inspirovaného rozumu . . .

Zatím však ještě existují lidé, kteří jasně vidí, jak hluboký význam má v realitě citové žití. Uvědomují si i to, že oheň žádostivosti nelze uhasit tím, že ho budou stále sytit. Protože si to uvědomují, kladou si otázku jak si správně počínat, aby je to vedlo k dokonalému uspokojení. Filozofická stránka praxe Přímé Stezky

jim k němu ukazuje cestu nejen sliby, jež mají sugestivně působit na jejich rozum a mysl, nýbrž i poukazy na určité druhy tělesného, duševního a morálního úsilí.

Vzhledem k tomu, co jsem právě řekl, vzniká otázka: může mít určitý duševní úkon vliv na to, abychom mohli postřehnout pravdu? Nauka Přímé Stezky praví, že ano, poznáme-li účinky pozorovací schopnosti, již jsou lidé více nebo méně vybaveni. Je-li tato schopnost někam usměrněna, stává se analyzující silou, která přináší poznání o podrobnostech pozorovaných jevů. Moderní výchova však usměrňuje pozorovací schopnost pouze k vnějším věcem. Vede člověka jen k poznání smyslového jsoucna, ale neumožňuje mu, aby pronikl k prazákladu jsoucnosti, který má tak vysokou kvalitu, že uniká postřehu, jakého je schopen člověk s roztržštěnou myslí.

Praxe Přímé Stezky naproti tomu člověka učí usměrňovat pozornost do nitra. Má si utvořit bod v podobě prázdnoty kdesi v těle a pozorovat ho. A duševní síly, které jsou v neustálém pohybu, se dotknou této prázdnoty, načež tato prázdnota vystoupí jako postřehnutelný objekt. Potom je nutno ji sledovat. Tím pozná vztahy mezi jevy a kvalitami a na základě toho karmu. Posléze člověk pozná své vnitřní Já, čímž zároveň rozřeší otázku trvání své vlastní existence. Potom již nebude propadat bludné domněnce o absolutním konci svého vlastního života, nýbrž přímo pozná, že má nekonečný život se všemi vlivy činů, účinkujících na něho podle své povahy. A tak se přibližuje ideálu dokonalosti, který spočívá v tom, že odmítne tvořit jakoukoli karmu.

Z toho je zřejmé, že se praxe Přímé Stezky dotýká velmi široké životní oblasti. Neuchyluje se ani k hypotézám ani k vysvětlování podle nějakých dogmat, nýbrž vede člověka k tomu, aby zpracovával svůj vlastní duševní život a snažil se jej přetvořit v nástroj, použitelný k hlubšímu přímému poznání.

Upínáme-li pozornost k vnějším věcem, nemůže nám vzejít světlo poznání o tom, co je podstatné. Příliš mnoho jednotlivostí, které zaujímají naši pozornost, roztržští mysl. Takové mysl se nedostává času potřebného k tomu, aby mohla pronikat do podstaty věcí. Upínáme-li však pozornost do svého nitra, mysl se pomalu ustaluje. Když je mysl ustálená, poznáme pravou povahu věcí přes jejich povrchní měnivost.

Nyní je nám jasno, o jaké prostředky se opírá praxe Přímé Stezky, když ukazuje na své vysoké cíle. Učí, že se jednak máme chápat duševních činitelů, za nimiž stojí mohutnost duševní energie, jednak regulovat jejich projevy, ovládat je a nakonec i umlčet, aby vědomí Já mohlo vstoupit do Prázdnoty, kterou jsme tímto způsobem našli.

Předem odmítá myšlenku na psychickou moc, jejíž pomocí by si člověk mohl zlepšit pozemský život, jak to slibují mnozí okultisté - šarlatáni a někdy i mystikové těm, kdo své štěstí hledají pomocí tajných nauk. Psychických sil je možno používat pouze za předpokladu, že se vytvoří nové příčiny, které přinesou karmické výsledky v budoucím čase, zdánlivě však přirozenou cestou. Tím chci říci, že psychickými silami nelze přivolat okamžité reálné výsledky v podobě žádaných osudových změn. To měj každý na paměti.

V této souvislosti je tedy nutno každého hledajícího člověka upozornit na to, že jediným předpokladem nejvyššího vysvobození je vyhasnutí životního pudu. Pokud člověk pracuje tak, že používá své osobitosti a vůle, tvoří příčiny, které jsou semenem budoucího bolestného života. Ke stvořenému totiž nelze nic přidat. Lze jen existující sílu usměrnit jinam, ale když to učiníme, položíme příčinu ke karmickým následkům, neboť je nutné a přirozené, aby se změněný tok životní síly dostal opět do původního stavu. Proto je třeba si uvědomit, že vesmír dává každému tvoru dosti možností k jeho existenci, i když nebude tvořit nové karmické příčiny. Jenom ono vesmírné minus,* jež je v každé bytosti, vnuká lidem myšlenku, aby do životního dění zasahovali z vlastní vůle. Tímto způsobem se tvoří individuální karma, která je příčinou všech životních komplikací, a i když určitý filozofický názor předpokládá, že tyto komplikace jsou projevem reálného žití, přece jen můžeme tvrdit, že i bez nich neztrácí život na ceně. O tom se můžete přesvědčit zkušenostmi. Přestanete-li vytvářet individuální karmu tím, že nebudete konat nic z vlastní vůle, jistě jednou poznáte, že život zůstal životem, jenom komplikace byly odstraněny a zrodilo se vědění.

V zevním smyslu zbavuje praxe Přímé Stezky nesprávných názorů, takže je velikým lékařem, který dovede vyléčit porušenou

* Viz Máró (vysvětlivky).

duševní a duchovní rovnováhu. Žáci Přímé Stezky nemívají zkomo-
lené názory, neboť je tato nauka vychovává ke kritickému a nezau-
jatému zkoumání všech duševních i duchovních projevů. Její praxe
je nabádá, aby usmrtili onu skutečnost, již nazýváme osobností.
Ta se projevuje vnímáním, pociťováním, vášněmi a jinými projevy
bytosti, které normální člověk může sotva kontrolovat a tím méně
ovládat.

Jako experimentální nauka nevyžaduje Přímá Stezka, abyste
přijali určitý názor na Boha, na svět a na život, ba ani určité
nábožensko-filozofické články víry, které ostatně vyvěrají z ne-
schopnosti vysvětlit si předložený námět. Její filozofie vyrůstá
z vlastních poznatků toho, kdo žije podle jejích pouček. Nepo-
třebuje ho tedy spoutávat nějakými názory, úkony nebo obřady,
jejichž smysl je mu přinejmenším nejasný. Ideálem jejích žáků je
nevěřit, dokud neviděli a případně i *neohmatali*. Proto uspokojuje
i ty, kdo vyžadují, aby bylo možno každý prožitek zařadit mezi fy-
zikální nebo psychické jevy podle zákona logiky a rozumu. Její me-
tody poskytují možnost dosáhnout přesvědčujících výsledků i proti
nedůvěře, takže je tato nauka nejpřijatelnější pro Evropana, který
se cítí zklamán téměř každou jinou duchovní naukou.

I když však jsou metody mystické nauky veskrze realistické,
přece se Přímá Stezka nespokojuje s tím, čeho lze dosáhnout nor-
málním lidským snažením. Říká, že pravý cíl stvoření je mnohem
výše než tam, kam je možno dosáhnout lidskými snahami, a vy-
nalézá metody, jimiž se lze vyšplhat ještě výše. Učí nás pružnosti
v duševním životě a zároveň umožňuje, abychom se dostali nad úro-
veň běžného lidského chápání. Předkládá nám ideál, který umož-
ňuje odloučit „duši“ od těla a tím se dostat do stavu, v němž je
možno „rozprostřít“ tělo ve vesmíru. Tím ovšem nabízí ohromnou
moc a vliv, neboť nás uschopňuje překročit hranice, kterými je
omezeno naše osobní vědomí.

Základnou Přímé Stezky jako každé exaktní vědy je přímá
osobní zkušenost. Od vědy se však liší tím, že vědění získává po-
mocí duševních schopností a sil. To však neznamená, že její základ
není reálný a rozumový. Jako duchovní nauka například přináší
různé okultní poznatky. Nežádá však, že musíme věřit v jejich reál-
nou hodnotu. Má na zřeteli, že je nutno získat přesvědčující důkazy

o reálném základě vlastních poznatků, a proto vůbec nedoporučuje věřit. Radí, abyste zkoumali pravost případných jevů a poznatků s nedůvěrou. Dokonce nabádá i k tomu, abyste popírali hodnotu toho, co vnímáte, ježto její filozofie předpokládá, že reálná podstata čehokoli se nedá popřít žádným sebezpřesvědčováním, i když bylo jakkoli silné.

Abych uvedl příklad, jakým způsobem má žák Přímé Stezky zkoumat skutečnost, vezmu nejobyčejnější případ. Vnímáte např. zeď, před níž stojíte. Adept Přímé Stezky říká, abyste nevěřili v její existenci. Teprve, když se o její existenci přesvědčíte smyslem hmatu, máte v ni uvěřit a pochopit, že její existence je pro vás reálná. Nemáte však věřit, že je reálná v absolutním smyslu, nýbrž jen pro vás a vaši okamžitou smyslovou dispozici. Proto nemusí být reálná pro jiné lidi nebo bytosti. Vzhledem k tomu je vaše osobní zkušenost přesvědčením, které se cvičením podle pokynů Přímé Stezky změní a případně uzpůsobí k pravému poznání povahy skutečnosti.

Z této ukázky je vidět, že praxe Přímé Stezky nabádá k tomu, abyste se chápali nejpřirozenějších prostředků, totiž smyslů. Správně předpokládá, že smysly nejsou neklamné, ale říká, že se každou věcí máme řídit podle toho, jak ji chápeme, dokud se naše chápání nerozšíří a nestane se objektivním. Proto též dokazuje, že není třeba, abyste měnili své názory podle předpisů různých náboženských, mystických nebo magických autorit. Není to ostatně vůbec dobré, ba je to spíše škodlivé, neboť takovým počínáním člověk opouští svou vlastní, jemu určenou životní cestu, čímž může být přiveden do zmatku a nebezpečí duševní zkázy.

Lidskou bytost nelze znásilnit. Možná, že se některým lidem podaří vnutit jiným své názory, ale jaký to může mít význam a trvání? Potřebujeme pravdu; musíme se o ní přesvědčit a teprve pak se můžeme stát jejími nositeli. Z pouhých slov a přesvědčování nemůže žít nikdo. Vidíme to v církvích, které svým příslušníkům předepisují jisté úkony. Přesto, že tu a tam vnutily někomu víru, nepodařilo se jim přemodelovat lidskou přirozenost a vklínit v ni nezničitelnou víru v Boha. A je to také správné. Kdyby bylo možno na základě něčího tvrzení probudit neochvějnou víru v Boha, jakou hodnotu by mělo veškeré vědění a celá lidská přirozenost?

Proto přichází nauka Přímé Stezky s praktickými předpisy jak získat důkazy o tom, je-li Bůh nebo není, co je pravdy ve tvrzení o existenci posmrtného a věčného života atd. Předpokládá však, že hledající člověk bude sledovat její metody. Čtení okultních knih, víra ve tvrzení autorit nebo i víra ve spasitelnost uznání existence Boha a jeho povrchní uctívání samo nemůže nijak prospět. Je třeba chopit se praxe, provádět předepsaná mravní a mentální cvičení. Teprve potom, když byste nedosáhli žádných pozitivních výsledků, můžete tvrdit, že celá budova ezoterních disciplin nestojí na reálných základech.

Základním kamenem, na němž stojí budova duchovního bádání, je psychická sebekontrola. Psychická přirozenost obsahuje veškeré vědění. Toto vědění je však zastíněno vlnami roztráštěné mysli, a proto je člověk nevědomý. Když však tento zákryt odstraní, dosáhne vševědoucnosti. Pravda zazáří, temnota se rozprchne a bolest bude odstraněna. Odstranit tento zákryt však není snadné. Musíte denně cvičit; pak se vám podaří proniknout změnami mysli a nalézt základ celého jsoucna. Příroda pochází z jednoho principu. Poznáte-li onen princip, pochopíte smysl všeho dění a pak se můžete pokusit ovládat je. A na základě souvztažnosti se vám podaří ovládnout celou přírodu.

Na tomto podkladě vznikla věda jak duševními silami ovládat jiné tvory, totiž magie. Praxe, kterou uvádím v dalších statích, vám má pomoci také k tomu, abyste dosáhli magických sil. Ale ty nejsou cílem této nauky. Představují pouze stupně duchovního bádání a vývoje, ale jejich cíl je nad tím vším. Moc nad jinými tvory vás nezabaví utrpení. Proto se jí musíte vzdát, abyste mohli dospět ke zničení příčin všech bolestí.

Přímá Stezka je stezkou mystickou. To znamená, že se předně vyhýbá užití vůle za účelem ovládnutí fyzické přírody po způsobu magie a za druhé odmítá prohlubovat pasivitu po způsobu spiritismu. Pasivita je dveřmi do psychických projevů neovladatelných vůlí. Přímá Stezka vás bude učit, abyste si pozorováním a analyzováním podrobili všechny projevy své vlastní niterné podstaty (psychické přirozenosti), abyste se jich mohli nakonec chopit, ovládnout je a užít jako prámu k převozu do nirvány. Přímou Stezkou se nazývá proto, že učí své žáky, jakým způsobem se mohou vyhnout

oklikám a dosáhnout cíle přímo. Než přesto se mohou mnozí z nich odchýlit od přímé cesty. Záleží to na vrozených schopnostech a duchovním stupni každého jednotlivce. Nejvyšším stupněm žákovy snahy je, dovede-li naráz překonat všechny své slabosti a sklony a žít přesně podle stanovených předpisů. V takovém případě se říká, že se žák učinil dokonalým ihned. Odhodil osobnost, probudil víru a uviděl Boha. Tento výsledek však není výjimečný. Je připraven a vyvolán dispozicemi z minulých životů.

Každý člověk však musí projít i tímto stupněm školení. Nejdříve se opakují nižší stupně, a když člověk pochopil smysl vnitřních zážitků, začíná procházet další etapou. Přechází-li však z jednoho stavu do druhého, vzniká nebezpečí, že podlehne mystickým silám, jež případně získá. Proto radí učitelé Přímé Stezky, aby odkládal touhu užívat jich. A to je znamením, že se vrací k dětské povaze, která je pro žáky mystických nauk nejlepším postojem. S vědomostmi roste odpovědnost; dětská povaha nemůže chápat nebezpečí zpětných karmických odrazů, jež vznikly i z bezděčně probuzených mystických sil.

Praxe Přímé Stezky je rozvržena do čtyř stupňů. První stupeň je stupněm přípravným. Na tomto stupni musí být přijaty všechny předepsané povinnosti a jejich pomocí se má žák Přímé Stezky zbavit svého jáství. To je pro světské lidi nejobtížnější část školení. Nejistota, pokud jde o cíl Stezky a mnohdy dlouhá čekání na pozitivní výsledky jsou s to zasít nedůvěru v reálný význam mystické snahy. Nemusím snad podotýkat, že příčinou těchto nesnází je to, že člověk podléhá nižší přirozenosti, která dychtí po nových, příjemnějších zkušenostech a která nerada připouští, aby již nelpěl. Takový stav člověka zbavuje radostí. Proto se pro tento stupeň doporučuje, aby si žák nežádal žádných mystických stavů a zkušeností. – Druhým stupněm se rozumí „uzavření se do svého okruhu“. Nemáme hledat nic mimo sebe ani nalézat předměty, které si zdánlivě zasluhují, abychom jim věnovali pozornost. Nemáme též přijímat vlivy, které na nás doléhají od jiných lidí. Když to uskutečníme, usměrní se tok našich vnitřních energií, což vyvolá různé tzv. mystické stavy. To jsou pochody, jež se dostavují nezávisle na představách, myšlenkách a vlastní vůli. Pochody opravující postoj k pravdě, kterou odhalíme v budoucnosti. – Na třetím stupni začne

žák vnímat a postřehovat svou vlastní zářící přirozenost, která se tu a tam představí jako cizí vyšší bytost. Provazy připoutanosti se tedy postupně uvolní nebo zpřetrhají a začne se jevit bohočlověčenství. – Ve čtvrtém stupni žák uzří podstatu všeho stvoření a spojí se s Duchem Univerza.

Pro tyto vysoké cíle není praxe Přímé Stezky příliš rozšířena, zejména u nás v Evropě. Její mistry najdeme ponejvíce v Indii a v Tibetu,* neboť v těchto zemích není dosud zničena možnost, aby si lidé udrželi přímý styk s niterným životem. Na Západě, který nutí lidi, aby vrhali všechny své nejlepší duševní síly k světským věcem, se neposkytuje dosti dispozic k hledání v duševních světech. Ale přesto nelze říci, že se na našem kontinentu úplně vylučuje možnost takového studia. Každé okolnosti, byť sebehorší, dovolují, aby člověk hledal vyšší cíle. Aby jich však mohl dosáhnout, musí se přiblížit celým svým životem pokud možno nejvíce k tomu, aby úplně uskutečnil předpisy mystických a náboženských nauk, neboť na jedné straně budují podmínky k dosažení mystických výsledků a na druhé straně k nim přímo pomáhají. Jenom tehdy, když se člověk drží svého já, nelze doufat, že pravděpodobně dosáhne žádoucího cíle.

Ježto však v Evropě existují tzv. silné individuality, čímž rozumím povahy, které se nechtějí přizpůsobit žádnému jinému směru než tomu, který jim určuje jejich osobní pud a vášeň, vzniká otázka, může-li každý člověk našeho kontinentu nastoupit tuto Stezku k poznání. Mohu odpovědět: ano! Pro normálního rozumného člověka, který nepodléhá halucinacím ani pýše, když eventuálně dosáhne vyšších vědomostí a moci, je to Stezka úplně bezpečná. Její pomocí se v nejmírnějším případě doplňuje to, čeho se člověku nedostává a po čem touží. Není zde onoho „nebezpečí prudké cesty“, jímž vyhrožují někteří nerozumní „učitelé“, poněvadž skutečnost dokazuje, že každý člověk může vykonávat pouze to, co je v rámci jeho možností a bytostné únosnosti. Ostatně lze říci, že je-li kdo schopen určitého činu, je také schopen nést následky, které z toho činu pocházejí.

Existuje-li na mystických cestách nějaké nebezpečí, pak hrozí

*Psáno před čínskou okupací Tibetu.

jen těm, kdo se chápou lákavých slibů duchovních disciplin a nesplní ostatní předeepsané příkazy. Takové počínání je vždy známkou nečistého úmyslu a vede k některým úchylkám, jejichž obludné následky mohou poškodit i ty, kdo se případně v budoucnu budou řídit doporučeními duchovně zbloudilého člověka. Neharmonický vývoj, založený na nezdravém vypětí citů, může jedince vést k domněnce, že dosáhl hodnotného vědění. Pak se začne domnívat, že získal schopnost radit jiným lidem na mystické cestě. Tak může zbloudilý hledající člověk na jedné straně přispívat k rozšíření fanatismu a na druhé straně k nakupení překážek ve vlastním postupu. Jiných nedobrých věcí se dopouštějí ti, kdo mají sklony k okultismu, nejsou spokojeni s tímto světem a pouze čtou. Když se takto „vzdělají“, nechopí se praxe z obavy, že by nedokázali splnit podmínky nauky apod. Ten, kdo touží po vyšším životě a dospěl tak daleko, že hledá prostřednictvím duchovních nauk, a dá se pak odradit jejich požadavky, se podobá tonoucímu, který v rozhodném okamžiku odmítá záchranné lano.

Nyní ještě zbývá povědět, jaký užitek přináší to, čeho lze dosáhnout praxí Přímé Stezky. Najde-li člověk pevný bod, který je prazákladem veškeré jsoucnosti, může postřehnout smysl dění. A to je podstata moudrosti. Pochopí, že všechny děje, které ho duševně unášely různými stavy nálady, byly jen domněle významné, poněvadž je za takové uznával z nevědomosti. Když odstraní nevědomost, zbaví se karmických nárazů na své nitro. Tíha bolesti bude svržena do propasti a dosáhne stavu, který vykazuje věčnou blaženost v tomto životě i po smrti a po všechny časy.

ČÁST PRVNÍ

Nejrozšířenější náboženské a ezoterní směry ve světle Přímé Stezky

KAPITOLA II

NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT

Co je žid, co je křesťan, co je pohan? Je
jménem pro ty, kteří mají náboženství
místo víry.

Gustav Meyrink: Zelená tvář

Cílem všech náboženských směrů je realizace duchovního stavu, nazývaného Bohem. To vyplývá z jejich předpisů, jimiž se své přívržence snaží přimět k tomu, aby usměrnili svou mysl k Bohu jako k vyšší jsoucnosti; ta je člověkem dosažitelná, jestliže poutá mysl. Dosažitelnost Boží jsoucnosti nebo jejích kvalit se dá vysvětlit tak, že předmět, jímž se člověk v mysli neustále obírá, postupně naplňuje celý jeho život a nakonec ho prostřednictvím myšlenkové náplně vede k ztotožnění s ním. Tím jsme si osvětlili cestu k pochopení tématu této kapitoly. Leč nicméně je třeba, aby otázka realizace Boha byla zodpovězena šíře. Zároveň odpovím na otázku, zda můžeme náboženskou problematiku „vyřešit“ tím, že ji budeme pokládat za zpátečnickou a bezúčelnou.

Chceme-li správně odhadnout psychologický význam náboženství, byť i exoterního, musíme v první řadě přihlédnout k tomu, kterým směrem obrací myšlení člověka, jaké tvoří ideály a jaké jsou jeho cíle. Dále je třeba přezkoumat, jaký vliv má jeho idea na tvoření mravních kvalit, a z toho deduktivně odhadovat, jakým způsobem ovlivní společenský život a v důsledku toho i osud každého individua. Budeme-li o tomto tématu uvažovat, dospějeme k závěru, že psychologický význam náboženství v mravním smyslu je velmi vysoký. Shledáme totiž, že jeho mravní příkazy přispívají k tomu, aby se odstranilo sobectví, které je podmíněno strachem ze smrti. Při studiu psychologického významu náboženských nauk si ovšem nesmíme všimnout např. toho, že sami představitelé náboženství často nevěří v církevní dogmata a ve význam skutkových čností, nedbají náboženských příkázání a jsou pokrytečtí. Jejich jednání je totiž založeno na nevědomosti, která pramení z toho, že neovládli a nepřemohli živočišnost; je to pouhé kupčení, které

neovlivňuje pravou ideu pravého náboženství. Propagujte nejideálnější ideu a přece, svěříte-li její uskutečnění *lidem*, vždycky shledáte, že v ní našli i jiné cíle než ty, které jste měli na mysli. Proto nemusí být závadnými jevy v náboženství vinna nauka, nýbrž ti, kdo ji provádějí a uvádějí do života. A nelze se tomu divit. Jsme stále svědky toho, jak se lidé s nejsobečtějšími úmysly chápou myšlenek několika idealistů a využívají jich ke svým pozemským cílům. Na to musíme vždy pamatovat. Teprve potom budeme schopni správně oceňovat původní myšlenky v nauce a nedáme se zmást jevy, které provázejí její uskutečňování.

Zkoumáme-li tendence tzv. pokrokových směrů, které úplně popírají reálnost duševního života, dospějeme k závěru, že jejich vůdčí ideou je co nejhlouběji se podrobit živočišným sklonům a smyslovému světu. Tato myšlenka je celkem dobrá, pokud uvěříme, že cílem tohoto podrobení je zpříjemnit lidem život. Záleží však na tom, nevede-li bezohlednost jednotlivce k duševnímu a citovému životu jiných lidí k mravní nespoutanosti, která chce všeho využít pro sebe a neohlíží se, zda tím budou poškozeni ostatní lidé. Víme, že na světě je určité kvantum hodnot. Ty dostačují, aby celek mohl slušně žít. Co se však stane, když jsou lidé nemorální, neboť se zbavili „předsudků“? Zda se tím nerozpoutá démon sobectví, jehož ideálem je urvat z existujícího množství hodnot pro sebe co největší část? Jistě nemusíme dlouho přemýšlet, abychom přišli na to, že se tímto způsobem vytvoří společenské vrstvy, z nichž jedny žijí v bezuzdném barbarském přepychu a jiné v nejstrašlivějším strádání. A marné jsou teorie přesycených žaludků o řešení hospodářské, morální a společenské krize. Dokud každý jednatel nepochopí, že je i jeho morální povinností, aby se snažil vyrovnávat společenské rozdíly, dotud potrvá bída, již by věk rozumu, techniky a zdánlivé osvícenosti rád zamaskoval zevním zdáním, že současná lidská společnost žije na vysoké životní úrovni.

Je tedy zřejmé, že ideál rovnosti, o jehož uskutečnění usilují tzv. pokrokové směry, má již v zárodku nedostatky, které se už do jisté míry projevily a které se ještě projeví. Hluboká a škodlivá hospodářská nerovnováha vznikla na světě proto, že se zanedbává morální výchova, že se dostatečně neodůvodňuje nutnost mít ohled na své bližní a že se lidé neustále snaží majetkově

a hospodářsky vyniknout. Výchova podporuje růst nejsobečtějšího individualismu, který brání pochopení reálné hodnoty racionálního idealismu. Zeptal jsem se některých lidí na to, jaký je jejich názor na povinnosti k jiným lidem, a z jejich odpovědí jsem musel soudit, že jejich nejvyšším ideálem je vlastní blaho. To, co k němu nesměřuje, je prý idealismus, který se hodil jen do minulých dob. Proti tomuto názoru jsem ovšem nikdy nemohl nic namítnout; pokud jsem přihlížel k výchově, která v podstatě směřuje k tomu, aby se každý zbavil veškerých předsudků, nenašel jsem proti tomu jediný rozumný důvod. Mohl jsem však na základě toho dospět k závěru, že se starými „předsudky“, podaří-li se je jednou docela vymýtit, bude zničena i dnešní civilizace a místo ní bude vzkříšeno barbarství v pravém slova smyslu.

Co jsem právě řekl, jsou předzvěsti, které mají až příliš mnoho předpokladů k tomu, aby se splnily. Laická morálka, která si razí vítěznou cestu světem, přičemž se snaží svůj nový směr myšlení a morálky důkladně upevnit, nedovede zastavit uvolňování mravnosti, která byla založena na strachu před trestem Božím. Proto se bude situace neustále zhoršovat. Jsou sice optimisté, kteří vidí, že i minulost měla jako náš věk mnohé nedostatky, a usuzují z toho, že domněnka o úpadku dnešního lidstva není věcná. Je-li však skutečně pravda to, co říkají, kde máme vidět povšechný pokrok, který má zlepšit situaci? Cožpak civilizace nemá za úkol vypěstovat v lidech mravní kvality, které by je činily lepšími, než byli barbaři, ale jenom učinit pro zločince obtížnějším, aby mohl uniknout před trestem? Cožpak civilizace musila ponechat vnitřního člověka nejzžíravějšímu ohni vášní a tlumit jejich projevy pouze strachem? Takové řešení není nejšťastnější. Neboť jakýkoli, a proto i zločinný sklon, může být vymýcen správnou výchovou, to jest takovou, která odůvodňuje každý požadavek na přeorientování povahy. Proto je třeba, abychom se seznámili s náboženskou filozofií, jaká vyrůstá z praktických poznatků.

„Dobro tvoří dobro a zlo tvoří zlo“, řekl Buddha. Proto svým žákům radil, aby v myšlenkách vysílali přání dobra všem tvorům žijícím na všech světových stranách. Kdo si počíná tak, jak radil Buddha, má hluboké poznání o spjatosti myšlení, povahy a činů. Člověk, který naplňuje mysl zájmem o blaho těla, se snadno stane

zlým povahou i jednáním. Proč? Proto, že mysl, uvažující o zevních výhodách pro sebe, se jistě musí plnit jen sobeckými myšlenkami. Sobecké myšlenky jsou pramenem všeho zla, poněvadž vyúsťují v jednání, jímž jedinec škodí celku. Zaměříme-li však myšlenky k ideálnější věci, upozorujeme, že strach o zevní existenci opadá a tím se zároveň potlačuje náklonnost jednat zle. A v tom můžeme hledat původní myšlenku náboženství.

Je ovšem samozřejmé, že cíl náboženství je výš než v prosté snaze, aby se člověk upevnil v dobrém konání. Abychom však tento cíl pochopili, musíme uvažovat o absolutním dosahu jednání, které není podmíněno ohledy na blaho vlastní osobnosti.

Není-li jednání podmíněno sobeckými pohnutkami, stává se mysl schopnou pohybovat se v bezmezu. Není totiž poutána hmotnými předměty, a proto se může dostat až za oblast, která jí je za normálních okolností vymezena, a uzpůsobit se k tomu, aby se mohla dotknout univerzálního jsoučna. Díky této možnosti se z mysli ztrácí přesvědčení, že pravou skutečností je smyslová skutečnost. Tento poznatek nám umožní, abychom se vyprostili z bezpodstatného lpění na životě. Jestliže však člověk usuzuje, že je jedinou skutečností hmatatelné a smysly dokazatelné jsoučno, neodvažuje se je mysli opustit, takže zůstává v klamu zevní existence a v nevědomosti, která z ní vyplývá. Běžné myšlenky, že máme morální povinnost, abychom si připravili život v zevním smyslu pohodlný a radostnější, jsou nutně provázeny sobectvím, které vede k uplatnění práva silnějšího a inteligentnějšího jedince. Méně rozumní a citoví lidé, jichž bude na světě vždycky dost, musí nejen ustupovat do pozadí, ale jsou ještě nuceni zahájit obrannou válku proti vykořisťování. Tak je z celého obrazu budoucnosti možno soudit na nelítostný třídní boj, jehož následky vůbec nebudou dobré.

Pravá idea náboženství odstraňuje v první řadě předpoklady pro třídní rozdíly, sobectví a boj, neboť odvádí mysl věřících lidí k jemnému a neohrazenému jsoučnu. Vytrhuje jejich mysl ze zářehy hmoty a tím jí samočinně dává svobodu, pokud lze vidět svobodu v tom, aby člověk mohl přebývat v nejzazších mezích projevené skutečnosti. (Je to skutečnost tělesná i nadtělesná.) Ale pak se již nezastaví v tomto stavu. Z poznatků o jsoučnosti dospěje k logicky přípustnému faktu, že existuje jsoučnost ještě vyšší

než ta, která se projevila, a známým postupem odpoutávání mysli uskuteční tuto vyšší jsoucnost. Vstupem do předpokládané vyšší jsoucnosti se člověk stává nadčlověkem, neboť zákony projeveného světa (ať je to svět hrubý, nebo jemnější) na něho již nepůsobí, nýbrž jsou jím ovládány. Potom teprve vdechne pocit svobody, nezkalitelné strachem před skončením života a jeho radostí.

Nyní máme ujasněno, jaký je pravý smysl náboženství. Tvzení, že náboženství slouží k ohlupování lidí a k tomu, aby jiní lidé mohli získat světskou moc, neobstojí před poznáním, které získáme tím, že budeme sledovat náboženské výchovné metody. I když mnohá fakta mluví o náboženství velmi nepříznivě, přece se nedáme zmást, protože jsme si vědomi, že i nejčistší ideje mohou být profanovány. Pochopíme, že otázky, na které exoterní náboženství nemůže odpovědět, jsou nevysvětlitelné jenom potud, pokud podobenství a skutečnost, božské a pozemské stavy, jemné a hrubé kvality, duševní a fyzické hodnoty nelze rozlišit a znovu uvést ve vztah. To však nikdy nedokáže rozum, který nedovede vystoupit ze světa projevených forem. Vždyť i nejprostší otázka, proč se Bůh, když již existuje a rozhoduje o všem stvořeném, jedinému tvoru neukáže nebo se neučiní dokazatelným vědeckým způsobem, může zničit víru v jeho existenci. Neboť ti, kdo vysvětlují Svaté Písmo, ji nemohou rozumně zodpovědět. Ale tím není řečeno, že ji nelze zodpovědět vůbec. Musíme uskutečnit náboženství v jeho základních předpisech a potom uvidíme, že Bůh i s vlastnostmi, které mu připisujeme, je naprosto zřejmou a sama sebe dokazující existencí, proti níž rozum nemůže nic namítat. Když ovšem budeme chtít udržet domněnku o reálné podstatě antropomorfního, dobrého a všemohoucího Boha, „bez jehož vůle ani vlas z hlavy nepadne“, nebudeme moci vysvětlit, proč existuje zlo, proč mnozí neuznávají Boží existenci a proč existuje možnost, aby člověk hřešil. Dobrým Bohem bylo všechno stvořeno a zlým, ďábelským se to stalo, říkají přímo i nepřímo církve. Ale může pojem dobrého obstát s vyloučením zlého? Může se dobro, v němž není obsažen zárodek zla, zvrátit nakonec ve zlo? Jenom nelogické myšlení může na tuto otázku odpovědět kladně. Skutečnost totiž dokazuje, že něco nemůže povstat z ničeho. Proto by nemohlo vzniknout ani zlo, které se podle náboženských nauk dokonce přičítá Boží povaze. Sledujeme-li však otázku

o Boží přirozenosti a podstatě dále, můžeme nalézt dobré vysvětlení. Antropomorfní Bůh je ohraničený, individualistický. Stvořil-li takovýto Bůh všechno projevené, potom si můžeme snadno domyslet, že snaha po individualismu, kterou tento Bůh přenesl na své stvoření a která je hlavní příčinou zlého, mohla velmi snadno vystat i u jeho stvoření. Ale takovéto vysvětlení se přičí církevním dogmatům, takže záhada vzniku zla musí pro všechny náboženské fanatiky zůstat nerozřešena.

Avšak i přes tyto a jiné podobné nezodpověditelné náměty má exoterní náboženství svůj význam, především výchovný. Jeho výchova též stačí na to, aby člověka povznesla do stavu, v němž může myslet ze stanoviska neohraničené skutečnosti. Kdo takto myslí, ten porozumí čistě přírodní filozofii, od níž je k osvícenosti malý krok. Avšak přesto nesmíme exoterní náboženství pokládat za jediné samospasitelné. V něm totiž více než v jiných naukách dochází k výkladovým chybám, které z něho dovedou učinit neomylnou nauku, byť i odporující rozumu. Je třeba si uvědomit, že mnohá dogmata byla tomuto náboženství přidána světsky myslícími lidmi; že „kristovské zázraky“, které byly vykonány, byly tehdy obvyklejší a byly zaznamenány jenom proto, aby přesvědčivě působily na věřící lidi, kteří vždy potřebují posilu ve vysokých mravních a duchovních snahách. Křesťanství je pokračováním pohanského kultu a jeho nauka přinášela svým věřícím v minulých dobách reálnější zkušenosti, nejen bezduché ujištění o možnosti posmrtného pobytu v nebi, do něhož se mnohdy nesnaží dostat ani nejortodoxnější představitelé církve, jak je vidět z jejich počínání. Ježíš řekl: „Konejte dobro a stanete se bohy.“ A jinde: „Modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ Církve již nekladou takový důraz na dobré konání a odpor vůči pokušení, ale říkají: „Modlete se, abyste byli spaseni.“ Propastný rozdíl těchto učení uvidíme hned, jakmile rozebereme obě tyto poučky.

Dobrý čin, toť akt, přinášející ovoce ve sféře prožívání. Aby byl dobrý čin dobrý povšechně, máme jej provázet dobrou myšlenkou a náladou. Tomu účelu poslouží modlitba. Ta upoutá mysl na předmět, k němuž se modlíme; poněvadž modlitbu pronášíme k Nejvznešenějšímu (Bohu), je její význam jasný. Pracujeme-li však pod tlakem zevních vlivů, pod tlakem okolností, stáváme se otroky

přírodních zákonů, takže musíme přijímat to, co nám vnucují prostřednictvím karmického napětí. Prožíváme stádnou karmu a nemůžeme vzdorovat tomu, co nás vnitřně zneklidňuje a pramení ze snah celku. A pak, i když podlehneme sklonu k sentimentalitě a následkem toho i sklonu modlit se k Bohu, nebo modlíme-li se ze strachu o „blaho duše“, nikdy se nepřiblížíme k základní myšlence modlitby. Zlo na nás může působit nebo se projevovat naším jednáním a modlitbou tomu nemůžeme zabránit. Tak zůstaneme daleko od předpokládaného spasení a blaha.

Stále musíme mít na mysli, že se myšlenka může upínat pouze k tomu, k čemu nejvíce lneme. Plníme-li proto své nitro i myšlenky pouze věcmi z projeveného světa, pak ani modlitba nemůže naši mysl povznést k Bohu, neboť obsah našeho myšlení je cizí Boží přirozenosti. Nejspíše se nám podaří uznat existenci Boha, ale nepodaří se nám pochopit stav, do kterého jsme vytrháváni myšlenkami na něho. A tak přes všechny modlitby zůstaneme duševně tam, kde jsme vázáni zájmy, aniž můžeme učinit krok ke svému spasení, jímž v pravém smyslu rozumíme vstup do života neohraňovaného extrémem bytí a smrti.

Bůh a člověk jsou si niterně cizí pouze potud, dokud je rozdělují jejich zájmy. Bůh chápe existenci projeveného světa bez omezení mysli a zaujetí. Naproti tomu člověk nechce ani uznat, ba ani se dopátrat, zda je skutečností pouze to, o čem se může přesvědčit smyslem hmatu. Snaží-li se však poznat pravdu, můžeme předpokládat, že vůle Boží může vejít v sympatický vztah s jeho vůlí. Je třeba přiblížit se Boží přirozenosti a potom nastane mezi Bohem a člověkem dokonalá sympatie. To lze uskutečnit tím, že budeme zachovávat Boží přikázání, která jsou nám ukládána církvemi jako morální povinnosti. Nesmíme se jen modlit a vynechávat nezbytné a prvořadé konání dobrých skutků, abychom nečinili násilí sobě samým na úrovni pudové přirozenosti. Je třeba vykonávat všechny skutky ctnosti a pak se nám stane i exoterní náboženství naukou v první řadě očišťující a v druhé řadě nás povede do poslední nebo nejvyšší Skutečnosti.

Nepodceňujme tedy náboženství. Uznejme jeho ideální zřetele, které směřují k nejvyšší Skutečnosti, k pravdě; nevšímejme si nečistot a přimísenin, které v ně zaseli naivní nebo pokrytečtí lidé,

kteří se tím chtěli vyhnout jeho přísným předpisům. Nemysleme, že náboženství nebylo nic jiného než vize pocházející z chorobně rozničené obrazotvornosti, která se nakonec stala předmětem obchodu. Byli lidé zbožní, ale byli též dobří i moudří. A tito lidé byli jedinými pravými reprezentanty nejčistší náboženské ideje. Všichni ostatní podléhali svým citům, vášním a osobním názorům, a proto jejich závěry neměly pro skutečný život ceny. Podobali se moderním filozofům, kteří nám z osobních důvodů předkládají jakési generální směrnice, které potom často musí postupně měnit podle nových objevů a přizpůsobovat je „nově zjištěné pravdě“.

Exoterní náboženství stačí k tomu, aby člověk mohl dosáhnout prvního stupně dokonalosti. Mnohým lidem se však zdá, že nestačí na to, aby mohli získat přesvědčující odpověď na otázku o hlubších, avšak jen domnělých životních tajemstvích. Proto vyhledávají radikálnější způsob bádání – praktické studium ezoterismu. Jako vyšší a radikálnější stupeň náboženské snahy ezoterismus vyžaduje, aby jeho přívrženci dbali všech náboženských morálních předpisů, neboť ty jsou základním pilířem chrámu poznání a dokonalosti. Jestliže zevní náboženství postupuje k nejvyššímu ideálu mírným tlakem na živočišnou přirozenost, pak ezoterní náboženství postupuje tlakem co nejintenzivnějším. Mysl stoupenců ezoterismu se proto může ocitnout ve sféře abstrakt, což je příčinou závratí, vedoucích k duchovnímu pádu, tj. ke zhoršení duchovních a povahových kvalit těchto lidí. Proto by lidé, kteří nejsou vyzbrojeni kritičností, strážlivým myšlením a vírou v sebe jakožto nejvyšší autoritu v rozeznávání strhujících napětí sil a kvalit na jedné straně a příčin a následků svého konání na druhé straně, měli jít spíše stezkou exoterního náboženství a nikoliv stezkou ezoterismu.

Každý má setrvávat v tom, co je dostupné jeho duševním kvalitám. Lidé, kteří nemají dost síly k hledání pravdy v protikladech a nedovedou být sami sobě autoritou, nemají hledat na stezkách ezoterismu, nýbrž mají se řídit naukou církve. Proti tomu ti, kdo nenacházejí uspokojení ve slepé víře v autoritu církve, mají být k různým náboženstvím tolerantní a hledat ezoterickým školením původ všech myšlenek a náboženských skutků zaznamenaných v náboženských knihách. Není radno pohodlně zamítat náboženská fakta. Nebývají většinou zamítána na základě dokonalého

a praktického probádání původu náboženských myšlenek, ale ze snahy vyvrátit domněle ryze teoretické předpisy, nabádající ke zdrženlivosti. Rozpory lze nalézt všude. Ve vědě, v technice a vůbec v celém životě. Kdyby rozpory měly být důvodem k poslednímu a zamítavému stanovisku, nebylo by pokroku a život by ustrnul na stupni, jehož lidská společnost dosáhla v nepamětných dobách. Musíme se odvážit hledat pravdu i v naukách plných rozporů a nejasností a potom učiníme krok vpřed.

V náboženství to ovšem není jako ve vědě, kde se proti hypotézám a na nich stavěným teoriím klade empirické poznání přesvědčující, hmatatelné skutečnosti. Jeho zájmová oblast je ve všech zvláštních životních jevech, jejichž poznání, probádání a ovládání je úhelným kamenem duchovního osvobození. Duševní život je dosud jakoby neprobádaným pralesem, a proto jsou plané všechny dohady o jeho pravé podstatě. Jenom několik lidí, kteří pronikli k jeho kořenům, k němu může podat správné vysvětlení a stanovit nauku, podle jejichž směrnic se lze v tomto životě vyznat. Tito lidé zbudovali náboženství i ezoterní bádání nazvané mystikou, jógou a jinak, a proto jsou ony nauky hodnověrné. Tvrzení jiných „autorit“ o záhadách duševního života, autorit, které neprošly mystickou naukou, je lživé a bezpodstatné.

KAPITOLA III

SPIRITISMUS

Spiritismus je považován za nejsnazší psychickou metodu jak brzy navázat spojení s neviditelným světem. Většina lidí se domnívá, že zjevy a jiné psychické úkazy jsou v okultismu věcí hlavní, spiritismus se proto brzy mezi lidem velmi rozšířil. Ale jen málokdo zná pravou podstatu spiritismu a fenomenů, k nimž ve spiritistických sezeních dochází, jinak by od něho jistě upustili. Mnozí lidé ve spiritismu vidí pravou náboženskou nauku, protože v něm vše zdánlivě pochází z jiných sfér, než ve které sami žijí. Hluboce věří, že jen v něm jsou obsaženy duchovní i světské hodnoty. Věří projevům „duchů“ a hlouběji nezkoumají, jaký je jejich pravý původ a hodnota. Většinou jim stačí, když slyší krásná slova „duchů“, a domnívají se, že se jim projeví obyvatelé vyšších sfér.

A přece ve všech krásných slovech, naučeních a zhmotněních duševního světa ve spiritismu není v činnosti jiná síla, než síla media (prostředníka), usměrňovaná a modelovaná zápornou silou bytosti jinak zvané strážkyní prahu nebo vládkyní hniloby. Kdyby media byla taková, jako byli např. křesťanští světci, mohlo by z nich mluvit „to čistší“, co se rozhodně nemůže projevit animálně žijícím člověkem.

Media jsou většinou lidé žijící běžným světským a pudovým životem. Následkem karmických dispozic však mohou uvolnit životní nebo psychickou sílu, která má povahu fluida nebo lymfy; to se většinou děje ve stavu hluboké duševní pasivity, v tranzu. Není-li tedy životní nebo psychická síla příliš poutána na nervovou síť a především na ganglia, vyzařuje z těla mnohem intenzivněji. A vyzařuje-li do té míry, že vychází z těla v podobě hustšího fluida, stává se plastickou hmotou, již je většinou možno modelovat pouhým přáním.

Dostane-li se proto někdo do styku s mediem a zabýval-li se předtím po dlouhou dobu jistou představou nebo dlouho a intenzivně na někoho myslil, může se snadno stát, že se mu podaří vtisknout představu (postavu) síle media. Tím jí zároveň umožní, aby se náležitým způsobem projevila. Je-li toužící člověk nekritický,

netáže se po původu ducha a domnívá se, že před ním stojí skutečná věc nebo duch milované osoby. Ale není tomu tak. To, co člověk vidí jako ztělesněného ducha, je jenom stvoření, které povstalo z jeho roznícené obrazotvornosti a je oživeno duševní silou media, s níž mohou disponovat i pekelné síly.

Nesmíte se domnívat, že se ve spiritistických seancích projevují jen dobré bytosti, jestliže mluví jen „krásně“. Tyto manifestace mají jediný účel: aby byl hledající člověk vysát, oslaben a zničen. Jenže tyto samovolné záměry psychických personifikací nelze snadno odhalit. Hlavní překážkou je povahové založení hledajících lidí, u nichž často převládá sklon zidealizovat vše, co se zdá být nadsvětské. Lidé lžou sobě a lžou i jiným, a protože lžou, nemohou poznat pravdu. Klamou, a proto jsou také klamáni, a dokud nezmění své stanovisko k pravdě, nepodaří se jim odhalit to, co je za oduševnělou škraboškou ztělesněného strašidla.

Spiritismus budí zdání, že má pevné a reálné základy. Těžko lidem věřícím ve spiritismus dokazovat, že zjevy, které jsou považovány za božské, jsou pouhými výplody elementárního vyzařování. Tyto výplody mohou vzniknout jen za předpokladu, že se lidé stanou tak pasivními, že se až psychicky rozkládají. Proč je však tak těžké je přesvědčit? Proto, že nemohou pochopit, že pouhé vyzařování životní síly jakožto fluida nebo lymfy může přijmout formu kdysi žijící bytosti. Spiritisté zpravidla pokládají život za něco odlišného a odděleného od hmoty. Málokterý z nich dokáže pochopit, že každý tvar vzniklý ať přírodně, nebo uměle, žije ihned po svém vzniku vlastním životem. Těžko mohou pochopit, že třeba pára, tvořící se ohříváním vody, se stává samostatnou existencí nebo bytostí, která přijme smysly a získá alespoň tolik vědomí, že se může zjevit v podobě nějakého tvaru nebo astrální bytosti. A dokud to nepochopí, nebudou moci vníknout do podstaty spiritistických jevů a poznat jejich zhoubný vliv.

Člověk tvoří neustále. Tvoří myšlenkovými představami a činy. A každá z těchto myšlenek a představ se může stát samostatnou bytostí, která však většinou bude oživena jen animálním vědomím. Toto vědomí získá z primitivní energie animálních myšlenek a představ. Psychická složka běžně žijící bytosti vlastně podléhá tzv. záporné síle, je jí řízena a musí jí sloužit.

Při zemi se zdržují personifikace nejnižších duševních energií. Vznikají z vášní, světských přání, myšlenek a činů bytostí, vybavených hmotným tělem. Absolutní vědomí (jinak jiskra boží) se v těchto výparech nemůže rozvinout, neboť kvalita těchto výparů a absolutního vědomí je v protikladu. Proto se v těchto výparech může rozvinout pouze temná síla, chopit se jich a donutit je, aby jí sloužily za tělo. Takto vybavena začne záporná síla působit zhoubnými vlivy mezi bytostmi. Těmito vlivy jsou: bída, zoufalství, nevědomost, nevědomá smrt a jiné.

Dokud není roztržena opona mezi sférami, dokud je totiž jedna sféra od druhé dobře oddělena nebo se v ní odráží jen velmi jemně, nemůže záporná síla, přioděná jmenovanými vlastnostmi, působit zjevně. Nanejvýš může člověka popouzet proti člověku a zhoršovat povahu. Když se jí však podaří zesílit svůj vliv na někoho pomocí spiritistických nebo i jiných psychických praktik, pak ho vede do zoufalství.

Duchovní bytosti, stvořené z nervového potenciálu fluidické povahy a oživované vědomím záporné síly, působí jakoby cílevědomě. Za krásnými jmény a ušlechtilými slovy se skrývá nízké ovlivňování, kterým otravují media. Medium toto vyzařování přenáší na jiné ve spiritismus věřící lidi, a to ať vědomě, či nevědomě. Potom pomalu upadá morálka, zbožnost, poctivost, dobrota a jiné dobré vlastnosti. Jinak na sebe ony nízké psychické zjevy neupozorňují. Dávají lidem trochu pravdy v předpovědích za cenu víry v ně a v jejich řeči. A tato víra je nejlepším pojítkem s životní pomocí lidí; tímto způsobem víra dopomáhá zlovolným duchům, aby si prodloužili existenci a zesílili svůj zhoubný vliv.

Tam, kde tyto fantomy ovládly pole duševních sil, počínají si velmi jistě. Jestliže např. cítí sobě nepřátelskou sílu, ihned nasazují všechnu energii, aby si uhájily vládu nad těmi, kdo v ně věří. Popouzejí člověka proti člověku a dávají mu jistotu ve „vědění“, které se zrodilo z jejich vnuknutí. Vyvolávají nadšení a snahu, která se může zdát snahou duchovní, jen aby vymýtily možnost poznávat pravdu a aby na sebe strhly pozornost většiny stoupenců okultismu, jež pak vlekou ke zkáze.

Tyto síly si tedy počínají neuvědoměle rafinovaným způsobem. Podněcují stoupence spiritismu až k rozplamenění pro jakousi

pravdu a tím udržují své oběti v klamu, který jim zapustily do nitra. Vedou je k zoufalství a přitom jim nedovolí ani se ohlédnout ani kritizovat povahu mediem vykonávaných činů, jen aby tím nebyly ohrožovány. Není to hrozné, když stoupence spiritismu vedou pod pláštíkem duchovnosti do největší posedlosti? A přece lidem nelze poradit. Jsou si tak jistí pravdivostí domněnky, že všechno mimosmyslové dění je božské povahy, i když vidí, že skutečnost mluví proti tomu. Věří svým domněnkám, a proto putují bludištěm, z něhož se jim sotva podaří vyjít.

Proto je nutno zanechat všeho pohrávání si se silami vnitřní přirozenosti. Věci zdánlivě nevinné, dobré, božské a nejčistší mohou být jen škraboškou nejhorsích strašidel – i když pevně věříte v jejich božskost. Proto nelze spiritismus nikdy nikomu doporučovat. Chcete-li jít cestami, na nichž se můžete duchovně zdokonalit, používejte stezek, které vás naučí sebeovládání, nikoli stezek, na nichž máte nečinně čekat na božské omilostnění. Nečinnost je zpočátku sladká. Později však ničí vůli, schopnost kritiky. Nakonec se do vás nastěhuje nějaký „duch“, který se představí jako božství, takže se začnete domnívat, že jste našli milost u Boha.

Reálné výsledky duchovní snahy nepřicházejí snadno. Než se dostaví, je člověk vystaven nebezpečí, že začne věřit v astrální zjevy, které může vnímat. Tyto vjemy vnucují méně kritickému člověku domněnku, že poznané tajemství má nejvýš hluboký smysl. Aby se neukázalo, že tomu tak není, jsou spiritisté mlčenliví. Nepouštějí se do polemik, aniž by se úzkostlivě drželi víry v to, co v seancích viděli, slyšeli a poznali. Pokud argumentují, odvolávají se zpravidla na různé „autority“ a zvučná jména, na lidi, u nichž nacházejí schválení, že projevy ducha jsou správné a pravdivé. Ale v pravdivost reálné podstaty projevů duchů nemáme věřit ani tehdy, když se děly za doprovodu nejpřísnější kontroly. Pravdivost jevů nemusíme popírat, jestliže je můžeme smyslově zjistit, ale jev sám nám nic nevyovídá o své pravé podstatě. Tuto podstatu je zatím možno odhalit jen pomocí ezoterní duchovní výchovy. Kdo říká jen rozum, věda, stroje, degraduje svou pravou přirozenost, která jediná může nejlépe vysvětlit všechno dění a projevy. Věda a rozum se mohou stejně opírat o fantastická přesvědčení jako nějaké spiritistické blouznění. Stroje mohou být prostředkem, jímž

lze ověřit fanatismus nebo pravdu podle vnitřního pochopení toho kterého jedince.

Spiritisté si ze spiritismu udělali náboženství. Proto při zasedání doporučují modlitby a jiné úkony, které jsou vlastní nejčistším duchovním naukám. Ale mohou být bez obav. „Duchové“ se projeví, i když upustí od projevů zbožnosti – a projeví se snad tím spíš, poněvadž např. modlitby jsou jim často nepříjemné. Spiritismus učí, aby se člověk nechal posednout různými strašidly, larvami a jinými zbytky či výplody nejnižších duchovních emanací života a k tomu opravdu není třeba vůbec žádné modlitby.

Nikdo nemůže za to, že lidé pokládají spiritismus za něco jiného, než čím ve skutečnosti je. Pokládají jej za svatý a často se velmi zlobí, řekne-li jim o něm někdo pravdu. Vím, jak si jeden člověk dal poradit „duchy“ a oženil se, ale byl se svou ženou jen tak dlouho, než mu „duše“ poradily, aby se s ní dal rozvést. Jednou jsem dokonce slyšel, že jeden dobrý občan zbořil svůj dům, protože mu „duchové“ slíbili, že mu na onom místě postaví větší. Zdá se to směšné a ubohé, a přece to ukazuje hrůzu takové posedlosti. To tedy je spiritistické tzv. náboženství. Nikoli cesta k Bohu, nýbrž pochybné „nauky“ a nakonec zánik individuality spiritistů. Proto se spiritismu varujte! Nevěřte ani zjevům, ani naukám duchů, poněvadž obsahují zárodek rozkladu, i když se někdy zdá, že člověka usměrňují právě opačným směrem.

Žáci Přímé Stezky – pro ty je to psáno – musí dbát toho, aby si udrželi nezávislost. Všechny sklony k pověrám v sobě musí zničit tím, že nepřijmou nic, co nelze uvést ve vztah s všeobecnou zkušeností. Jenom pak si mohou být jisti, že přijali správný a všeobecně platný poznatek. Okultní úkazy jsou totiž vždycky nebezpečné, poněvadž působí oslabivě na vůli. Uzná-li je někdo nekriticky, stane se pověřčivým a jeho rozum bude ochromen. Následkem toho může snadno škodit celku a stane se neschopným pro každou duchovní práci.

Hrůzy posedlosti, jaká se projevuje u spiritistů, zachvacují, jak se zdá, téměř všechny lidi. Dvě podmínky, které jsou k tomu třeba, jsou splněny. Jsou to materialistické názory a pověra. Obě je plodnou půdou, na níž může vzklíčit posedlost. Oběma vládne jazyk pekelných bytostí, jímž rozšiřují svůj zhoubný vliv. Skrze materialisty

mluví proti náboženství, aby vymýtily víru v život a lepší budoucnost. U lidí pověřčivých rozšiřují falešné ideály. Když jim uvěří, ovládnou je, zbaví je vlastního rozhodování a vůle a nakonec v ně vklíní opět jenom zlo, bídu, bolest apod. Mezi dobrými lidmi, kteří uvěřili spiritismu z nedostatku kritického rozumu, rozšiřují důvěryhodné řeči o spásonosném působení na lidstvo, aby tak odvedly pozornost od nezbytné práce na vlastním Já, dokud se jim nepodaří tyto lidi posednout a obrátit jejich povahu ke zlu. Učí, že je nutno pracovat pro celek, ale myslí ve prospěch pudů a nižších bytostných složek. Vnukají lidem, aby rozšiřovali duchovní nauky, ale neříkají, že duchovní nauku smí rozšiřovat jenom člověk, který v sobě uskutečnil nejvyšší náboženskou ideu. Když se jim podaří přinutit člověka neznalého pravé náboženské ideje k tomu, aby rozšiřoval jejich myšlenky, zničí ho stejně jako toho, kdo od nich přijal jejich zvrhlé duchovní nauky.

Proto musíte být opatrní, abyste rozeznali pravdu od klamu, jež se jim podařilo tak dobře smísit. Toho dosáhnete tím, že nepodlehnete vlivu žádného vnuknutí. Téměř vždy to bývá vliv pekelných bytostí. Tyto bytosti si razí k člověku cestu všemi způsoby, a poněvadž dosahují nejvyšších úspěchů prostřednictvím duševních stavů (je to proto, že jejich význam není lidem dobře znám), je třeba pracovat proti posedlosti právě ovládnutím duševních stavů. Vnuknutí, vnímání, vidění, slyšení, cítění, předzvěsti, vzplanutí k něčemu láskou, nenávist, domněnky, spekulace, touha po pohodlí, pýcha čili vědomí vyšší vlastní ceny a jiná citová vzduť je nutno ovládat, poněvadž jsou posedlostí v zárodku. Odejměte astrálním bytostem potravu (vzněty a duševní činnost) a žijte podle náboženských a morálních povinností. Nezapývejte se okultními jevy ani nevěřte předtuchám jen proto, že se splňují. Tím si zachováte vládu nad sebou a budete moci použít ke každému rozhodování vlastní vůli. Za takových okolností proplujete strašným úskalím, kde vám hrozí posedlost astrálními silami.

KAPITOLA IV

MAGIE

Jest záhodno, abychom my, již se snažíme vznést se do říše tak vznešené, studovali nejprve, jak bychom opustili tělesné náklonnosti, křehkost smyslů a vášně, náležející hmotě. Za druhé abychom se naučili znát prostředky, jimiž lze vystoupit na vrchol čistého rozumu, bez nichž nikdy nedosáhneme vědomosti o tajných věcech ani magie, která vytváří pravé zázraky.

Trithemius

Magie, která též náleží do duchovních nauk, se mnohdy považuje za jejich královnu, neboť obsahuje poučky nabádající k aktivitě a k silnějšímu projevu síly nebo energie vůbec. Toto hledisko však nesevředly o znalosti mystických nauk, které učí jak energii ovládat a nikoli ji jenom řídit. Bezhlavá aktivita, i když ji mají magikové určitým směrem řídit, nemusí znamenat sebevládu, týkající se celé bytosti. Proto magii nemůžeme považovat za nejvyšší z duchovních stezek. Pocit nejvyššího štěstí totiž nezávisí na tom, jak dalece člověk může vystupňovat účinnou sílu, nýbrž na tom, jakým je kormidelníkem své vlastní osobnosti. Proto není nic platné naučit se podle předpisů magie působit mocně navenek, do světa. Podle vnějších činů a jednání se někdo může jevit titanem, ale uvnitř často může sídlit nervozní strach, způsobený lpěním na osobní existenci. K takové situaci musí vést magie, jak ji chápou moderní magikové.

Říkám úmyslně moderní magikové, neboť cílem magie starého věku bylo zničení nižší osobnosti a jejich nežádoucích projevů. I když užívala týchž prostředků jako magie moderní, byly tyto prostředky pomůckou k tomu, aby staří magikové dosáhli žádoucího stavu a tedy cíle. Tím se také logicky musely vytvořit názory a přesvědčení, jejichž sestrou byla nepředstíraná skromnost. Teprve středověk přinesl do magické nauky ony strusky, z nichž je

možno usuzovat, že cílem magie je jakási moc. To však bylo způsobeno tím, že se již tehdy vyvíjely tendence k převážně hmotným (existenčním) zájmům. Původní idea magie byla ztracena a nastalo ono bludné putování domněnkami a spekulacemi, které trvá dodnes.

Ale i za těchto okolností lze nalézt pravý cíl magie, neboť se skrývá v realizaci celé její praxe. Žák si má postupně uvědomit, že celá moc ovládat lidi a působit na ně nemá vliv na to, aby získal vyrovnanost. Má se postupně odvrátit od poznatků a schopností, které získal, neboť zjišťuje, že všechna moc nad lidmi nemá žádné ceny. A pozná-li mocný člověk, že moc je malicherností, která ho nebude nikdy moci uspokojit, není vzdálen více než na krok od dokonalosti, která v jistém smyslu spočívá v tom, že se odvrací od zevnějších věcí. A tak magie stejně jako každá jiná ezoterní nauka vede člověka ke konečnému cíli všech snah, to jest k duchovnímu osvobození.

Magická praxe je rozdělena na tři stupně. Na prvním stupni má ukojit nejprimitivnější lidská přání, ale posléze má žáka poučit, že se tímto uspokojením neřeší problém spokojeného života. Na druhém stupni seznamuje člověka s astrálním světem, který je vyšší než ten, s nímž nás může seznámit spiritismus. Magie tím svému žáku poskytuje možnost, aby se stal géniem. Nakonec ho má poučit, že nejvyšší nadvláda je marnost. Na třetím stupni má člověka dovést k tomu, aby postřehl příčiny všeho dění, poznal nejhlubší pravdy o jeho smyslu a následkem toho uskutečnil ideál všech ezoteriků – dosáhl ztotožnění s Absolutnem.

Nezáleží na tom, že se v magické praxi s takto formulovaným cílem nesetkáváme. Porozumění cíli musí vytrysknout ze samotné praxe a není tudíž třeba – a někdy je to dokonce na škodu – tento cíl definovat. Jestliže tak činím já, činím tak proto, abych přičlenil ještě jednu definici k té spoustě pravděpodobných i nepravděpodobných definic a aby si tak čtenář mohl utvořit úsudek o praxi a o jejím konečném cíli jak ve vztahu k sobě, tak i k okultním spisům.

Nyní je však nutno, abych šíře rozvedl tři stupně, o nichž jsem se zmínil.

Magická praxe se hodí pro ty hledající lidi, kteří jsou lapeni

do sítě domněnek, že projevený či vlastně smyslový svět je nejvyšší skutečností, již je nutno pochopit a poznat. Takové povahy nelze s úspěchem nabádat k tomu, aby upnuly pozornost do „neskutečna“ (prázdnoty). Domnívají se, že by takto opustili jedinou pravou a samým životem předepsanou životní stezku. Tyto lidi je nutno provést smyslovým světem, seznámit je s ním a pak zajisté uznají hluboký význam idey mystické praxe, již jsem právě v jistém smyslu definoval.

Z předcházejícího tedy vyplývá, že je dnešní magie vzhledem k mystice a její praxi úplně protichůdnou stezkou. Učí své žáky promítat duševní síly mimo tělo s myšlenkou na jistý efekt, zatím co mystická praxe učí své žáky tomu, jakým způsobem mohou na sobě pozorovat psychologický vliv vnějších sil. Ale na světě jsou povahy protichůdné, a proto jeden člověk je určen pro tu, druhý pro onu stezku.

Řekl jsem, že magická praxe učí žáky promítat duševní síly vně svého těla s myšlenkou na jistý efekt. To znamená, že podle magických pouček je nutno soustředit pozornost na vnější předmět, neboť tato činnost budí energii za normálních okolností v těle „spící“. Tímto způsobem lze zvýšit osobní magnetismus, zdatnost v práci a osobní vliv vůbec. O pravdivosti tohoto tvrzení se lze snadno přesvědčit. Ostatně každý jedinec může snadno vyzpozorovat, že lidé, schopní soustřeďovat své myšlenky na jeden cíl, působí na své okolí vždy mocněji. Někdy tak mocně, že jsou schopni se stát vůdci lidí ostatních. Jiní lidé, kteří nejsou schopni soustředit mysl, působí navenek chaoticky, takže nemohou získat žádoucí popularitu. Z toho vyplývá, že první stupeň magického školení vede k tomu, aby se člověk lépe rozvinul v osobním životě.

Soustředění stanovené pro první stupeň magické praxe je jednoduché. Upněte pozornost na nějaký předmět mimo tělo a snažte se zabránit tomu, aby se vám ztratil pod tlakem ostatních myšlenek. To je celá metoda.

Výsledky takovéto snahy se projevují v pocitu, že se zvyšuje duševní energie a v některých případech člověk zjišťuje, že může sugestivně působit na jiné lidi. Ale takovýto úspěch by nikoho neměl příliš nadchnout. Tyto výsledky jsou provázeny stoupajícím napětím v hlavě. To je úkaz, který vyžaduje určitý zákrok, aby

energie nevyprchala a tím nedošlo k duševní vyčerpanosti, neboť tento stav zpravidla již nikdy nelze převést do stavu normálního.

S duševní vyčerpaností se často setkáváme u těch žáků magie, kteří nezískali patřičné pokyny k praxi. Je to ostatně symptom dnešní doby, v níž se magické spisy rozšiřují jenom proto, že jejich obsah působí na mysl lidí posedlých po úspěších ve světě natolik, že za ně obětují peníze – a po nich touží dnešní „magikové“ především. Proto zcela neodpovědně píší jen o přijatelnějších částech praxe a nehledí na to, jaký výsledek to přinese důvěřivým neofytům. A tak místo aby magická nauka vedla k postupnému zvyšování energie, vede často k duševní vyčerpanosti a někdy i k šílenství.

Když člověk probudí energii, ať již správným, nebo nesprávným cvičením, dospívá k určitým projevům v jistém smyslu fyzikálním. To je známkou, že dosáhl prvního stupně školení. Ale neofyt nemůže zůstat navždy na prvním stupni. Musí pokračovat dále, nebo musí sestoupit. Začne sestupovat, jestliže neví jak si dál počínat. Pak může dospět k výsledkům, o kterých jsem se zmínil v předcházejícím odstavci. Na vzestupné linii se totiž octne, když dokáže ovládat působivé energie, které probudil. K tomu musí umět obrátit do nitra tok energie, již uvedl do vyšší vibrace. To je možné jen tím, když začne soustřeďovat mysl do své bytosti jako na objektivní předmět.

Jestliže se mu to podaří, bude pozorovat, že se u něho začíná snižovat horečnatá činnost duševních sil. Začne se u něho jevit duševní klid a sebejistota. A pak se otevřou vnitřní smysly. Začne být jasnovidícím, jasnocítícím, případně i jasnoslyšícím atd. To však neznamená, že bude s velkou jistotou schopen tušit událost, k níž dojde někdy v budoucnu. K tomu dochází, když dosáhne prvního stupně magického vývoje. Jasnozřením a jasnocítěním na tomto stupni rozumíme, že je schopen přímo vidět a tušit, co se právě stane, takže nemusí luštit žádné symboly nebo náznaky. Je to prostě schopnost vidět a hodnotit vlny a napětí, jež jsou ve vztahu k tazateli nebo věci, o kterou má jasnovidící člověk zájem, nebo též vlny a napětí, které mají vztah k samému jasnovidci. Ale především je rozhodující to, že za tohoto stavu jasnozření není porušen duševní klid neofyta a jeho sebejistota jako tehdy, když jen nejasně tušil budoucí události na prvním stupni magického školení.

Kromě toho na tomto stupni získává ještě další „dary“, které tyto schopnosti provázejí. A to je bezpečným znakem úspěchu ve cvičení, jehož účelem bylo, aby žák magie dosáhl druhého stupně.

Na druhém stupni magické praxe má neofyt pracovat v magických kruzích, aby získal přesvědčující důkazy o existenci vnitřního (astrálního) světa. Ve druhém stupni je totiž za normálních okolností nehybno, mrtvo. Takový stav může vyčerpat trpělivost každého žáka, takže se vrátí do dřívějšího duševního stavu, v němž byl přemáhán živočišnými sklony a tím uváděn do pasivity. Proto se magie chápe vyvolávání astrálních i jiných obyvatel, čímž chce svému žáku dát dostatek důkazů k posílení trpělivosti.

Ale s magickými kruhy je to poněkud jiné, než jak si to představují mnozí žáci magie. Domnívají se totiž, že se v nich zjevují astrální bytosti, jež by se jinak nezjevily, a že je to tudíž úkon, který působí na sféru vnějšího bytí. Práce v magickém kruhu je však vypočtena na vyvolávání vlivů působících na vnitřní podstatu neofyta. Tyto práce mají způsobit jakési křečovitě stahy vnitřní síly (astrální látky, lymfy), která otřásá smysly člověka, usměrňuje jeho pozornost a uzpůsobuje ho k tomu, aby mohl postřehovat projevy duševních sil, modelovaných představou doprovázenou přáním. Jejich kvalita se vytváří mravní výchovou, kterou řídí učitel magie. Teprve další stupeň magické praxe, na němž musí být úsilí správně usměrňováno a spojeno s rozvojem rozlišovací schopnosti, vede k postřehnutí samostatných bytostí, patřících do jiných sfér než světských (hmotných).

Jakmile cvičící člověk spatří zjevy, které se k němu chovají neutrálně, může to chápat jako nepřímý důkaz, který mu má pomoci překonat náboženskou nedůvěru. Neofyt pak snadno opouští to, na čem dosud lpěl, a proto může snadněji obrátit pozornost do nitra a uskutečnit žádoucí soustředění, jehož pomocí dosáhne absolutní odpoutanosti.

Soustředěním do vlastního nitra se probudí magické schopnosti. To proto, že soustředění souvisí s odvrácením pozornosti od zevního světa, což je považováno za vysoký stupeň sebevlády. Když se sebevláda vystupňuje, může žák magie na základě analogie věcí osobních a světových ovládat všechno. Jinými slovy se stává schopným vyvolávat magické jevy. A to je třetí stupeň magické praxe.

Tím jsem naznačil, jakým směrem se má ubírat magický vývoj. Všechny teorie, které představují magii jako nauku, jejímž nejvlastnějším cílem je ovládnutí zevnějšího světa, nevystihují její plán. Takové energie jsou vypočteny na efekt u lidí, kteří pokládají za pravý smysl života fyzickou moc a tím ovšem i onu roztržitost způsobenou snahou připravit si vnější pohodlí. Ale lidé, kteří smysl života chápou takto, budou zklamáni a zapadnou ještě hlouběji do začarovaného kruhu klamných domněnek. Nebudou schopni ani pohlédnout k výšinám, které symbolizují přemožení zájmu o svět, naopak se vyčerpají při hledání hlubšího obsahu prvního stupně magického školení. Nakonec upadnou do materialistického smýšlení, čímž bude celá jejich snaha naprosto bez užitku.

V běžném pojetí se magie dělí na bílou a černou. Toto rozdělení způsobilo mnoho zmatků při vytyčování hranic mezi oběma, protože lidé nerozeznávají dobro od zla. Zním lidi, kteří chápou samostatnost, sílu, neodpovědnost vůči domnělému Bohu, zvláštní názor na mravnost, dobro, zlo a společenský řád, jako znamení černé magie, neboť takový postoj na ně působí jako opovržlivost proti vžitým mrzačícím pokorám, která zbožně, zkroušeně a nekriticky přijímá názorové normy. Jsou slabí a tato slabost je nutí, aby uvalili poklesky svého konání na někoho jiného, aby případně nemuseli trpět za svá provinění. Takoví lidé však nemohou posuzovat, co je bílé a co černé. Pro ně musí být činy jiných lidí neutrální a nikoli dobré nebo špatné. Kdo ostatně může říct, že je ten který čin absolutně dobrý nebo špatný? Zastřelíte nepřítele, jenž vás ohrožoval na životě. Tím jste z jistých důvodů vykonali dobro i zlo. Zlo proto, že jste zabíjeli, ale dobro proto, že jste případně zbavili ohrožujícího nepřítele nejen sebe, nýbrž i jiné lidi. A tak je to téměř s každým činem. Darujte někomu něco: možná, že jste tím vykonali i zlo. Je totiž možné, že ho karmické dispozice měly utrpením vychovávat k mravní a duševní čistotě. Ale jistě jste vykonali také dobro, protože jste ho třeba zachránili před zoufalstvím. Nebo jste mu tím vrátili víru v existenci dobra. Ale přesto tím vším není řečeno, že jste vykonali skutečné dobro nebo zlo. Proto je o dobru a zlu třeba soudit opatrně a nerozhodovat hned, že určitá disciplína je bílá magie, protože ji člověk provází dobrými činy, a jiná disciplína černá magie, protože ji člověk provází zlými činy.

Magie může být zlá nebo černá jen tehdy, užívá-li někdo tajných vědomostí, aby ukojil své nejnižší bytostné požadavky. To znamená, že jenom nekompromisní snaha sloužit nižší přirozenosti je jedinou pravou černou magií; není jiné černé magie. Odpovídá zhruba prvnímu stupni magického školení a v běžném případě je vystřídána magií bílou. Může to být i samostatná cesta vedoucí k nejvyššímu (duchovnímu) cíli. To se nám ujasní, pochopíme-li pravý smysl všech životních zkušeností.

Cílem všeho životního úsilí a tím ovšem i zkušeností je, aby byla ukojena všechna přání, vyplývající z tendencí nižší osobnosti. Pak může člověk pochopit, že všechno je marnost, a proto změnit nižší osobnost ve vyšší. Prostředky k ukájení nižší přirozenosti jsou různé. Buď je člověk ukojí tím, že získá vlivnější postavení ve světě a užije za tím účelem magických znalostí, nebo najde spokojenost v sobě pomocí postupného zříkání se všeho až do okamžiku, kdy požadavky osobnosti klesnou na minimum. V obou případech dojde k jakémusi duševnímu zlomu, který poskytuje poznání, že všechny ty předchozí životní zkušenosti byly jenom pro útěchu vnější osobnosti. Když tato osobnost zanikne, nikdy už nemůže překážet tryskání pocitů pronikavého štěstí. Potom již je lhostejné, jak se člověk choval a žil dříve, než této mety dosáhl. Jestliže jednou pozná pravou příčinu utrpení, odstraní je a tím též všechny následky dřívějších činů. A zanikne-li jeho nižší osobnost, nebude již nikdy pracovat z osobních pohnutek. Tím se vyhne otáčejícímu se kolu znovuvtělování.

Je nelogické domnívat se, že černá, totiž zlá magie, vede k naprostému zničení „posmrtné individuality“, čili svazku, který se manifestuje jako bytost. Předně proto, že to není empiricky dokázáno, a za druhé proto, že nás logický průběh životních zkušeností poučuje o něčem zcela jiném. Všimněme si např. vtělených psychických svazků, totiž lidí. Podle okultních nauk jistě již byli na světě. Někteří z nich vykonali mnoho dobra – a těch je podle vlastního názoru většina – kdežto jiní mnoho zla. A přece každý z nich má určité utrpení. A co víc. Zlé konání vytváří zlý charakter. Bohatství, které má být odměnou jen za dobré skutky, většinou vlastní sobci, čili zlí lidé. Z toho můžeme soudit, že zlí byli obdařeni bohatstvím za zlé skutky, kdežto dobří chudobou za dobré. To ovšem nesevřčí

o tom, že je Bůh nejvýš spravedlivý. Je tedy třeba připustit, že je povaha dobra a zla relativní, a nesoudit o nich podle povrchního dojmu.

Dobro i zlo tedy může být v souhrnu dobré nebo zlé. Dobrým se dobro i zlo stává tehdy, když člověk nepracuje s přesvědčením, že se za své činy bude muset odpovídat Bohu, a také tehdy, neočekává-li vůbec žádný osobní zisk z toho, co vykonává. Naproti tomu zlým je dobré i zlé konání, které člověk doprovází ustrašenectvím, sebeobviňováním a strachem před trestem. To se nám ujasní, když pochopíme, že všechno, co prožíváme, je taktéž relativní. Tibetské rčení praví: „Kdo ví jak si počínat, bude žít pohodlně i v pekle.“ A k tomu můžeme dodat: kdo neví jak si počínat, bude trpět i v nebi nebo v ráji. Proto je znalost karmy a relativní povahy dobra i zla rozhodujícím činitelem při probuzení pocitu blaha.

Vědění o povaze karmy a relativitě jevů je možno získat jak černou, tak i bílou magií, poněvadž se zakládá na přímých životních zkušenostech a na postřezích. Ale magie nesmí přibírat ani stín povahy osobních zřetelů magika. Lže ten, kdo říká, že přinese osvícení černá magie prováděná proto, že je někdo slabý, takže se nedovede postavit na odpor své osobnosti. Úkolem magika je, aby osobnost ovládl, a to nelze učinit jinak než neosobním jednáním. Pracuje-li kdo neosobně, stane se pro něho dobro i zlo bezbarvým, ale přinese mu zkušenosti a z nich pramenící osvícení.

Proto si vezměte poučení z toho, co jsem právě řekl. Nesnažte se vyzrát na pánaboha nebo na karmu tím, že se odhodláte jít za nejvyšším cílem pomocí černé magie, která umožňuje, abyste podrželi všechny záliby a navíc abyste pro sebe získali různé zevní výhody. Tím byste totiž podvedli jenom sebe, poněvadž byste místo ideálu dokonalého sebeovládání sílili osobnost. Následky byste pocítili ve zvyšujícím se utrpení. Pracujte tedy proti své osobnosti, ať již dobrem, nebo zlem, a tím ovládnete svou nižší přirozenost. Ovládnutím nižší přirozenosti se přiblížíte na dosah nejvyššímu cíli.

Bílou magii budete provádět, když budete duševními schopnostmi a vyššími vědomostmi pracovat k tomu, abyste získali co největší prospěch pro celé lidstvo. Ani stín vlastního prospěchu nesmí provázet magické úsilí. Pracujte, zapomeňte na sebe, věnujte

všechny zájmy cizím lidem a potom si smíte myslit, že provádíte bílou magii.

Nemyslete si, že se bílou magií rozumí každý dobrý čin, který provázíte přáním dobra. Jestliže vykonáte dobrý čin a neprovázíte jej konkrétně zaměřeným úsilným přáním dobra, nýbrž naopak přitom tajně myslíte na svůj vlastní prospěch, je to skutek bezúčelný, i když jej provázíte vlašným přáním dobra. Protivy, totiž dobro způsobené skutkem a zlo způsobené úmyslem, se vzájemně ruší. Vykonáváte-li dobrý čin s úsilným přáním dobra a provázíte-li jej myšlenkou, že je třeba dát, nebo myšlenkou, kterou lze vyjádřit slovy: „Prosím tě, obdarovaný, přijmi to,“ vykonali jste dobrý skutek, který jistě náleží do bílé magie. Magie je v něm přání dobra. Skutek sám zůstává skutkem.

Tím máme vysvětleno, co je myšleno slovy bílá magie. A nyní si upřímně řekněme: kdo z lidí (myslím magiků, mystiků a spiritistů) provádí bílou magii? Koná-li člověk dobrý skutek, myslí na zásluhu nebo jej dokonce provází myšlenkou o nechutné povinnosti apod. Kde je potom znamení bílé magie? Jedině snad v činnosti několika lidí, kteří znají karmu a respektují její zákony; jinak se s ním neshledáme téměř nikde. Proto je lépe neposuzovat, co je bílé a co černé v napětí, které je magií, a v konání, které je zplodinou tohoto napětí. Každý, kdo vykonává nějaký čin, smísí v něm dobré i zlé; toho, co nazýváme magií a co je vlastně duševním úkonem při vykonávání činu, se při něm obyčejně nedostává.

Vedle bílé a černé magie existuje ještě magie vysoká, která symbolizuje třetí stupeň magické praxe. Považuje se za ni pouze evokační magie, správně je však do ní nutno zahrnout vědomý styk s vyššími sférami mimo magický kruh. Rozhodně však do ní nepatří úsilí, směřující k rozvoji magických schopností jako např. hypnózy, možnosti ovlivňovat jiné lidi vůlí apod. Tyto věci náležejí k nižšímu stupni magického vývoje a tyto síly může člověk často získat pouhým pokusem o ovládnutí sebe sama.

Vysokou magii provádíme sebepoznáním a sebeovládáním. Za těchto okolností člověk může vyvolávat napětí, jehož pomocí lze potlačit vlivy současné doby, a působí účinně na přírodu, což jinak není možné. Ale ve vysoké magii nerozhoduje, zda člověk vykonává dobré nebo zlé činy. Tyto činy musí být protichůdné duševním

stavům magika; vysoká magie ovládá pole, které je nad skutky a osobními zřeteli. Vede jej k tomu, aby mohl opustit skutečnost, již může svými smysly vnímat, a umožňuje mu, aby vstoupil do skutečnosti z hlediska smyslů neomezené, v níž se jemné (neviditelné) a hrubé (smyslové) jeví jakoby v jediném světle. A tak vysoká magie vede k cíli shodnému s cílem mystiků a všech duchovních lidí a nauk.

Avšak k cíli vysoké magie většina novodobých magiků nepřihlíží. Často jim těch několik schopností, které poskytuje první stupeň, stačí k tomu, aby vyplnili požadavky vlastního tělesného bytí a světských zřetelů. Nebo jim stačí teoretické vzdělání v magii, jímž také mohou získat popularitu nebo výdělek. Vyšší stupeň, který požaduje oběti, je ztracen, neznám. A tak magie jako nauka, kterou je nutno postavit stejně vysoko jako tzv. vyšší jógy, ztratila své původní poslání a ustoupila spekulativní snaze ctižádostivých lidí.

KAPITOLA V

MYSTIKA

I. Mystická cvičení

Počátkem let třicátých byla v Československu propagována tzv. křesťanská mystika, ovšem laická. Tato nauka doporučovala, aby lidé toužící po spáse (dokonalosti) cvičili představu písmen; tvrdilo se, že to stačí k mystickému vývoji. Toto tvrzení je nesprávné. Je to zřejmé např. z faktu, že psychická cvičení stupňují vnímavost až k postřehům psychického (astrálního) světa, ale nedostačují vždy k rozvoji duchovnosti a k jejímu upevnění. Rozvoj se zakládá na reálných faktorech, jejichž vznik a podpora závisejí na skutečích. Tzv. vyšší, čili nebeské světy, existují na základě skutkové karmy; povaha této karmy nezbytně musí odpovídat jejich přirozenosti. Proto byly ve starých mystických školách stanoveny určité morální povinnosti, jejichž karmický účinek, zesílený duševními cvičeními, člověku umožňoval, aby se dostal do vyšších světů a mohl i realizovat duchovní stav, nazývaný duchovní dokonalost. Proto byly morální povinnosti vždy základním pilířem chrámu poznání. Buduje na nich dokonce i samo křesťanství. O tom nás poučuje bible, v níž se praví, že když Ježíš přijal učedníky, nejprve je učil, jak mají jednat.

I když nebudeme brát v úvahu tyto logické důvody a přihlídneme k účinné síle koncentrace, dospějeme k závěru, který nebude souhlasit s tvrzením oné mystické školy.

Cvičení v koncentraci, zejména dostředivé – mentální – je duševní činnost, která přerušuje vztahy mezi psychickou přirozeností cvičícího člověka a zevním světem, čili vede k neutrálnímu postoji k tomu, co jej obklopuje. Tak se cvičící člověk octne mezi extrémy, jež jmenuje dobrem a zlem, ale nevymaňuje se z nich, jelikož v sobě příslušnou mravní kázní ještě nezničil zbytky lpění na hmotném světě. Proto jakmile se vrací ze soustředění, zapadá znovu do duševního stavu, který koncentračním cvičením opustil. Sice si ze soustředění odnáší posilu, vystupňovanou energii i lepší postřeh, to však nevede k duchovnímu růstu. Jen se tím posiluje původní charakter, který samočinně zabraňoval duchovnímu vývoji.

Činnost, k níž člověk není puzen morální silou, vznikající do-
držováním morálních povinností, je většinou neuvědomělá, podmí-
něná podvědomými impulsy, řízenými činností kosmického napětí,
a zlá, neboť je střežena myšlenkou na vlastní prospěch. Ve sféře
zla a nevědomosti žijí samozřejmě i zlé bytosti či útvary. Člověk,
jenž se vydává na „cestu“, aniž si zajistí bezpečnost dobrou a mo-
rálními povinnostmi usměrněnou činností, nevědomky uzavře pakt
s těmito zlými útvary. Dává jim právo ovlivňovat ho a neví, jak jim
lze odporovat. Svého samovolného jednání se leká, jestliže se nesho-
duje s jeho mravními názory a není-li jeho povaha nejhorší. Leká
se ho ještě víc, když pozná, že jedná pod vlivem jiných (neviditel-
ných) bytostí. Tím se mu mystické cvičení stává kletbou, která ho
místo ke spojení s předpokládaným Bohem nebo absolutnem vede
ke strachu a hrůze.

Vlažná víra v Boha nestačí k tomu, aby se člověk těmito násled-
kům vyhnul. Uzavírá-li pakty se zápornými silami, jež ho obklopují,
nemá správnou představu o Boží podstatě. Proto se chápe jenom
toho, co tyto zlovlné světy vyzařují, a nemůže se tomu ani při nej-
lepší snaze vyhnout. Stále se mu vnucují pocity domněle čistšího
a vyššího neviditelného světa. Tyto pocity potlačují jeho kritický
postoj, který by jej nakonec mohl vést k tomu, aby odmítl jejich
působení, které uplatňují skrze jeho pocity.

Z toho, co jsem právě řekl, vyplývá, že mentální mystická cvi-
čení zprostředkují v první řadě styk člověka s astrálním světem.
Astrální svět je jakýmsi nárazníkovým světem, respektive pojít-
kem mezi světem duchovním a pozemským. Každý žák mystiky jím
proto musí projít, chce-li dosáhnout stavu odpovídajícího stavům
duchovního světa. Aby však v astrálním světě nezbloudil, musí si
průchod zabezpečit tím, že se přidrží morálních povinností, které
mu ukládá každá hodnotná mystická nauka.

Je naprosto nesmyslné tvrdit, že Bůh, v něhož věříme jen
vlažně, nás může zachránit před vlivy obkličujícího nás astrálního
světa. Za těchto okolností je Boží ochrana nemožná, neboť tomu
brání povahové založení každého jedince, který je dosud v moci
živočišných sklonů, v jejichž víru touží po samostatnosti. Právě ži-
vočišnost ho vede k tomu, aby nestrpěl žádný zásah cizí síly, i když
to je síla Boží a působí v jeho vlastní prospěch. Kromě toho na něho

působí i síla karmy, pramenící ze skutků, jež vykonával k vlastnímu uspokojení. Tato síla také nedovolí, aby docházelo k jakémukoli zásahu zvenčí.

Ostatně si to můžete vyzkoušet, abyste se přesvědčili. Zkuste prosit Boha, aby vás zbavil duševní deprese, která se dostavila v souladu s vaší karmou, podněcující temné astrální bytosti, aby na vás takto působily. Budete-li Boha jen prosit a nebudete-li mít víru, že vás vyslyší, jistě nebudete vyslyšeni. Máte-li však víru, že vás Bůh vyslyší, stane se. Nikoli proto, že by vás Bůh opravdu vyslyšel, nýbrž proto, že jste myslí vykonali skutek, který mění pesimistickou náladu v optimistickou, v náladu, jejímž působením se odpoutáte od oblasti, která vyvolává depresi.

Filozofie mystiky nepotřebuje Boha k tomu, abyste si mohli vysvětlit, z kterého zřídla pocházejí náboženské zkušenosti. Znáte-li význam dění, můžete konstatovat, že to, co nazýváte Bohem, není ničím jiným než stvořením, jehož původ je ve vašich představách. Chce-li někdo dosáhnout dokonalosti, musí tuto představu rozbít. Kdo to chápe jinak, tomu nelze pomoci. Tvrzení, že převládne-li v bytosti jedna síla, nemůže v ní působit jiná, je přece úplně rozumné. Protože to víte, nelpěte na Bohu, aniž ho obtěžujete svými starostmi; snažte se být optimisty a pak přemůžete starost snadněji, než když se dovoláváte Boha.

Vím, že moje tvrzení může vyvolat odpor a nesouhlas u těch nábožensky cítících lidí, kteří čtou bibli a dočítají se v ní, že se Bůh o všechno stará, „neboť to pravil Kristus“. Můžeme jim však položit otázku, zda pochopili všechno, co Kristus pravil. Lidé si to, co čtou, vykládají podle svých osobních názorů, ale pravý smysl jim úplně uniká. Je třeba znát okultní filozofii a pak se ujasní význam toho, co bylo vyjádřeno slovy „Bůh se o všechno stará“.

Okultní jógická i mystická filozofie praví, že člověk vyvolal karmické dispozice pro nynější život již ve svých minulých existencích. Pokud vlastní vůlí nezasahoval do životních podmínek, které tehdy měl, získal karmicky všechny možnosti, aby mohl svůj nynější život dožít bez konfliktů. Jenže právě část svobodné vůle, v níž je utajeno napětí schopné probudit touhu po něčem ze smyslového světa, jej žene do nespokojenosti a nutí ho, aby se snažil dosáhnout toho, co jeho bytost žádá.

Jakmile člověk dovolí, aby jeho chtíč začal působit a nadto se jej snaží ukojit, nutí neutrální vesmírnou sílu do vibrace; tím vzniknou nové příčiny, jež komplikují jeho osobní karmu. Protože se takto vytvoří pro budoucnost perspektiva mnohostranného utrpení, říká Ježíš, přihlížeje ke karmickým dispozicím jednotlivých lidí: „Nestarejte se o to, co byste jedli a čím byste se odívali, neboť Otec můj stará se o všechny.“ Nestará-li se člověk o svou budoucnost ve smyslu Ježíšovy připomínky, nebude zasahovat do světa příčin z vlastní vůle a tím získá karmické předpoklady pro to, aby se v budoucnosti mohl vyhnout utrpení.

Již dříve jsem řekl, že člověk, který nastoupí mystickou cestu, přijde do styku s astrálními útvary. To je samočinný následek mentálního soustředění, které zbystruje smysly; proto umožňuje vnímat to, co kolem něho neustále víří, co však nemůže postřehnout, jestliže je normálně duševně disponován. Nezlepší-li svou činnost uskutečňováním náboženských přikázání, která jsou vypočítána na to, aby odstranila zlo, zůstane ve zlu a bude vnímat jen to, co tato sféra obsahuje. Uzří před sebou nezřetelné duchovité formy, které mají světle popelavou barvu. Tyto zjevy se k němu zpravidla chovají celkem neutrálně. Jenom se někdy zdá, že mu vnukají dobré rady, myšlenky apod. A protože jsou složeny z dosti hrubé duchovité látky, může vše, čím jej inspirují, snadno vstoupit do jeho vědomí. Vzhledem k tomu mu celkem nemohou ublížit, je-li jen trochu opatrný a pozorný. Závažnější však je, že se ocitl ve světě, jehož všechna působení nemůže postřehnout právě tak jako působení každého jiného světa, který uniká jeho smyslovému vnímání. To je horší situace, poněvadž již dost snadno nemůže vnímat nic jiného než temné astrální prostředí, kterým je obklopen a v němž se ocitl mystickým cvičením. A pod pláštěm zřejmých vlivů může klíčit jeho závislost na astrálním světě, závislost, která nikdy nevede k dobrým koncům.

V následujících statích vás seznámím s vlivy jemného „astrálního světa“.

Mystikové, kteří cvičí podle mystických návodů, nemají hlubší vědomosti o vnitřním životě ani si nezachovali kritickou nedůvěru k tomu, co jim mystické úsilí přináší, často získají schopnost zřít postavy, které dříve neviděli. V zápětí nato prožívají různé pocity,

které se u nich dříve nevyskytovaly, a to všechno pokládají za mystické stavy. Nechci analyzovat všechny vjemy, jež se dostavují za určitého mystického úsilí; jednak by to vyžadovalo dost místa, jednak to nepokládám za poučné. Budu však popisovat linii vnitřního vývoje vyplývající z takového počínání.

Řekl jsem, že usilující člověk nejprve uzří astrální útvary a potom v něm vystupují různé neobvyklé pocity. To je třeba vysvětlit. Výstup z těla do astrálního světa počíná právě nejasným zřením postav dříve neviditelných. Nato se člověk začne astrálním tělem odpoutávat od těla hmotného a neuvědoměle pociťovat působení neviditelných postav, které jsou kolem něho. Emanace, jimiž na něho působí astrální útvary, může pociťovat různě, ale toto působení odpovídá jeho povahovému založení. Je-li silný a je-li spíš optimista než pesimista, působí na něho tak, že v něm probouzejí nadšení. Je-li zbožný, může postřehovat jasné záblesky a tušit Boží přítomnost. Kdežto je-li nevěřící, zlý člověk, pak v něm vyvolávají pocity chladu a dotyky, jež mu působí naskakování tzv. husí kůže, ježení vlasů a konečně náhlou duševní depresi, jíž neobvyklé pocity pravidelně končí.

Jakmile člověk dosáhl těchto vjemů, vyvíjejí se někdy věci dále. Avšak většina žáků nemá dost síly, aby mohla čelit vlivům bytostí, jež se skrývají za hranicí obvyklých postřehů. Domnívají se proto, že neobvyklé vjemy jsou nejvyšší metou, jíž dosáhli, a že je nyní jejich mystický postup zaražen. Snad ještě po jistou dobu vnímají to netělesné ve všech možných variacích, ale nakonec i to přestane a zbude jen pocit, že nemohou dále pokračovat. Tito žáci nás nemusí zajímat, proto si všimneme těch „zlých nevěrců“, kteří jsou schopni pokračovat dál.

Jestliže se dostavily pocity, o kterých jsem se prve zmínil, a člověk šťastně přemohl následnou depresi ani se nedal poděsit tím, co se odehrávalo před jeho duševním zrakem, jeho astrální tělo se úplně uvolní. Aniž to často tuší, putuje astrálním světem a sbírá poznatky, jež neuvědomě ukládá do svého podvědomí. Když se jimi duševně dostatečně nasytí, zpravidla se u něho dostaví zase spokojenost se světským životem a vystoupí v něm nechuť k mystickým cvičením. Předpokládejme však, že překoná i tento stav, neboť jen tak můžeme sledovat dále mystický vývoj.

Překoná-li člověk nechuť k mystickým cvičením a znovu zamítne spokojenost, která se ho zmocňuje, dosáhne dalších zkušeností. Začíná to vytržením. Může pozorovat, že ho pouští nějaká síla, která ho až dosud spoutávala, a zmocní se ho vyšší pocit uvolnění. Nikoliv však nadlouho. Brzy poté totiž začne vnímat cosi nehmatatelného, temného, zdržujícího a neodhalitelného. Snad se mu i podaří jakýsi pokus o zápas s tím; obyčejně však tím jeho cesta končí. Ale to neznamená, že to vždy jasně přizná. Jelikož není s to překonat zdržující překážky, začne své dosavadní mystické zkušenosti a vědění příznivě posuzovat. Začne o nich mluvit s jinými lidmi a tak snad i neúmýslně získá pověst autority v ezoterismu. Běžný člověk totiž nemůže poznat, co se skrývá za domnělým vědění takového „mystika“. Mluví tak, že budí dojem, jako by dobře znal některé zásady ezoterismu a mystická tajemství, a dovede i překvapit samozřejmostí, s níž se vyjadřuje o všem, co se týká mystiky. To všechno mohutně působí na mysl člověka, který mystiku nezná a který mu na základě toho věří. Existují však jisté znaky, podle nichž lze poznat člověka, který nedosáhl cíle.

Především si takový „učitel“ odporuje v *zásadním* tvrzení. Za druhé ve vás vyvolává zmatek a ničí vaše eventuálně i správné životní názory, když vám radí, jak máte mysticky pracovat. Pová vám, že „vysvobození lze dosáhnout jen oddaností a láskou k Bohu“, že „vaše víra je nesprávná“, že „to tak není“, že „do takových věcí nelze plést rozum“ apod. Jenom málokdy a snad pouze nevědomky vám řekne něco, co souhlasí s pravým poznáním, které se vždy musí opírat o logické důvody. Je to zkrátka „učitel“, který vždy uplatňuje *své* vědění a který vás vede k přesvědčení, že ničemu nerozumíte. To jsou zhruba poznávací znamení, odhalující nepravého učitele.

Nyní si odpovíme na otázku, může-li hledající a usilující člověk překročit onu nepřemožitelnou, nehmatatelnou atd. hráz neviditelného světa, která před ním vyvstala. Odpověď zní: zajisté. Je třeba již od samého začátku mystického školení správně usměrňovat duševní činnost a pak se nám podaří překročit toto místo „s jeho desetitisíci léčkami“, jak je definuje „Hlas ticha“ (H.P. Blavacká). Blíže to bude vysvětleno ve třetí části. Nyní se vrátíme k mystickému cvičení s představou písmen.

Koncentraci, kterou chceme použít za tím účelem, abychom se mohli duchovně vyvíjet, musíme rozdělit na hrubou, jemnou a bezpředmětnou. Hrubou koncentrací se rozumí soustředování mysli na tvary, které známe z projeveného světa, především však na vlastní tělo. Světlá nebo jemná koncentrace je soustředování pozornosti na světlé a ideální postavy nebo také na světla. Jemná nebo bezpředmětná koncentrace je soustředování mysli i pozornosti beze všech představ a opor. Při tomto soustředění se mysl může zabývat napětím, které vyvolává změny v náladách.

Hrubá koncentrace je koncentrací nejnižší. Její pomocí se má zastavit šílená činnost mysli a člověk se má připravit na to, aby se mohl jemněji soustředovat. Jemné koncentrace se používá k přemožení nízkých psychických vlivů, neboť naplňuje nitro čistými vlivy. Bezpředmětná koncentrace nás činí schopnými toho, abychom mohli ve vnitřním smyslu vystoupit z tohoto vesmíru a na základě dalších poznatků pracovat na úplném vnitřním vyhasnutí.

Uvedená česká mystická škola neučí správně posledním dvěma druhům soustředování. Proto není třeba dále je rozvádět. Musíme si však všimnout prvního způsobu soustředování, neboť se o něm v této škole tvrdí, že stačí k dosažení spásy (dokonalosti).

Cvičení s představou písmen, které je náhradním soustředěním na tělo, je vlastně hrubá koncentrace, poněvadž se také vztahuje na tvary, které si vypůjčujeme z přírody. Jsou to tedy objekty, k nimž směřuje pozornost a tím na sebe poutají duševní sílu cvičícího člověka. Není-li mezi cvičícím člověkem a tvarem, na nějž se soustřeďuje, správný vztah, ztrácí takový člověk svým cvičením sílu. Vztah se upraví správným cvičením. To se provádí takto: cvičíte-li písmeno I, přestavte si je jako čárku z ohně nebo jako ohnivý sloup a tuto představu vložte do nohou. Tam ji v představě podržte. Tím ji učiníte střediskem energie, která se bude v tomto místě hromadit a rozvíjet v něm mystický život.

Jestliže jste správně cvičili, dosáhnete výsledku, který spočívá ve správném působení písmen. Tak například budete-li delší dobu cvičit toto I, začnete je slyšet. Jeho mystický zvuk se podobá táhlému tónu jako ííííí. Pocit, který probouzí, se podobá účinku elektrického proudu. Potom zazáří v jemu vlastní barvě. Ta se podobá čistému, velmi světlému plameni.

Tím jste z mystického hlediska plně využili písmena I; následkem toho se zvýší vaše citlivost.

Podobnou zkoušku můžete učinit s písmeny O a A.

Cvičíte-li s představou O, představte si je jako ovál. Vložte do místa. Tam je v představě podržte, dokud nevydá své tajemství. Písmeno O uzříte v měnícím se světle, spíš však v barvě sluneční. Ve sféře mystických vjemů přináší cvičení s písmenem O neklid, nadšení a mystické zvuky. Proto se praví, že O odnímá klid a víří astrální svět.

Cvičíte-li s představou A, představte si je v podobě dvou čar v úhlu položených a spojených přímou čarou. Vložte je do správného místa. Podržíte-li je v něm, zjistíte na počátku, že se u vás zvyšuje duševní klid; později se ocitnete v trpném duševním stavu, který usnadňuje vyšší niterné vnímání. Též uslyšíte zvuk „á“, jež vyslovujeme při příjemném pocitu. Cvičení písmene A probouzí schopnost vidět jevy astrálního i duchovního světa. Takto se dá zjistit povaha každého písmene. To však není účelem, jež sleduji, je to pouze ukázka, jak se s nimi pracuje. Proto si všimneme toho, za jakých okolností se má cvičit s představou písmen a koncentrace vůbec.

Mystická cvičení se nemají provádět za neklidu a citového rozrušení. Za neklidu na vás budou působit astrální síly různé povahy; tato situace může vyvolat nervózu. Proto se cvičte v soustředění pouze tehdy, když jste svou náladu zlepšili klidnou a povznese-nou myslí. Přinese vám pak větší užitek než deset cvičení, která byste prováděli za neklidné mysli a citové nevyrovnanosti. Při duševním klidu je intenzita koncentrace vyšší a mysl pronikavější, takže vzniká možnost poznat povahu astrálních vlivů, které na vás doléhají.

Oddáte-li se mystickým cvičením, je především nutno, abyste žili podle morálních příkazů, o nichž budu mluvit ve třetí části této knihy. Nebudete-li žít podle nich, nemůže vám nikdo zaručit, že síly, jejichž přílivu se otevíráte, vás nezavedou k nežádoucím výsledkům. Jsou to zejména: maskovaná posedlost (to je posedlost, při níž se člověk domnívá, že činy, jež vykonává pod tlakem vnuknutí a pudovosti, vykonává bez ovlivnění), oslnění (tj. intenzivnější vidění jedné sféry, takže se zapomíná na existenci jiných

sfér), maskovaná pýcha (člověk se cítí přirozeně lepším a moudřejším než lidé ostatní), nadutost, která vznikla z domnělého vědění apod.

Většina mystiků – žáků, pokud jsem se s nimi stýkal, necvičila správně. Cvičili tím způsobem, že se jaksi povrchně a lehce soustřeďovali např. na představu písmen, již vkládali do jistých míst v těle a přitom si vůbec nevšimli ostatních duševních dějů ve své bytosti. Naopak se nechali unášet napětím svého nitra a ani se to nesnažili zjistit. Následkem toho upadali do jakéhosi temného duševního vytržení, při němž se duševně přenášeli do astrálního světa. Jejich mystické výsledky se proto podobaly výsledkům mediálním a jenom málokdy pronikl do jejich vědomí paprsek skutečných mystických zkušeností. – Cvičíte-li písmena, musíte je nejprve *oživit* a nikoli je prostě odříkávat anebo myslet *na ně*, jak se to často činí. Prosté odříkávání písmen nebo myšlení na ně uvolňuje astrální tělo, které pak svobodně bloudí po astrálním světě.

Písmena se ožívují správným zobrazením. Musíte zvolené písmeno ve své představě správně vyvolat, přenést do správného místa, tam je v představě udržovat určitou dobu a pak dosáhnete prvního mystického výsledku, jež je možno definovat slovy „pohnutí z místa“ (v duchovním smyslu). Mysticky pracující člověk musí zapomenout na všechno ostatní; pak se mu teprve podaří udržovat koncentrační předmět správně v představě a nebude již podléhat duševnímu vzrušení.

Jestliže jste dosáhli prvního výsledku, který je možno definovat slovy „pohnutí z místa“, musíte koncentraci změnit, neboť jinak byste nemohli postoupit dále. Cvičením s představou písmen můžete totiž dosáhnout pouze stavu, jenž se nazývá „přetížení pocity“. V tomto stavu se probouzí schopnost postřehovat jemnější světy a přijímat jejich vlivy – pronikavě dobré – ale to nepomáhá k tomu, abyste se ovládli ve vyšším smyslu. Správné pojetí tohoto druhu koncentrace nám poví proč.

Cvičení s představou písmen upíná pozornost na hrubé předměty, v tomto případě na písmena. Proto je člověk pozorností schopen zachytit pouze hrubší vibraci a nepodaří se mu postřehnout jemné vlny, pronikající do jeho vědomí; pak je ovšem nemůže ovládat.

Jemnější vlny s pronikavě dobrými vlivy pocházejí z andělských světů. Mystik, který v nich niterně zakotvil, může žít šťastně, ale nemůže zničit nevědomost. To je způsobeno tím, že se duševně upoutal na světlo, které je vlastní andělským světům. A v těchto světech neexistuje dokonalost, ale také ne nad nimi. Jsou to pouze postranní světy. Zabloudí-li v nich někdo, musí je znovu opustit tím, že přemůže vlivy, jimiž na něho působí. Když tyto vlivy přemůže, bude se moci vrátit na Stezku Pravdy. Na této stezce, která se vine mezi protiklady (radost, bolest, dobro, zlo apod.) bude moci dospět výše, do světa Brahmy.

Dalšími cvičeními, jež uvedená mystická škola doporučuje, jsou cvičení slovní a větná. Slovní a větná cvičení se povahově rovnají meditacím, od kterých se však často odchyľují svými dosahy.

Tato cvičení mají dvojí účel. Jednou mají dopomoci k tomu, aby se mysl převedla do žádoucích stavů, jindy ji mají naplnit myšlenkami, které odpovídají mystickým ideálům, a tím uspišit mystický vývoj. Proto musí mít přesně vymezený charakter a musí se měnit podle okamžitých duševních dispozic toho, kdo je cvičí. Nestačí si prostě vzpomenout na nějaké slovo nebo větu a cvičit je bez ohledu na vlastní momentální duševní dispozice. Kdo toho nedbá a počíná si tak, jak ho to napadne, namáhá se zbytečně nebo dospěje k neužitečným astrálním zkušenostem.

Slovo či věta, s nimiž se mentálně zabýváme, mohou vést ke zvláštním výsledkům, které nemají nic společného s mystickými zkušenostmi, nejsou-li v souladu s duševním stavem cvičícího člověka. Jestliže však člověk vystihne podmínky a cvičí jistou větu, odstraní tímto způsobem překážky, vyskytující se na mystické cestě. Z toho vysvítá, že slova a věty musí být voleny s ohledem na různé právě převládající okolnosti. Proto se nenechte vést svými nápady. Spíše se přidržte všeobecných směrnic, určených pro žáky ezoterismu. Tyto směrnice jsou vypočítány na to, aby pomohly a neškodily, jako se to často stává, řídíme-li se vlastními nápady. V následujícím uvádím dvě taková všeobecně platná cvičení.

Tísni-li vás utrpení a chcete-li se z něho vyprostit, odřikávejte větu (a také hloubujte o jejím významu): „Pane Bože, vyslyš mne.“ Nemusíte říkat nic jiného než to, poněvadž touha po vysvobození je silou i směrnicí, jež vás vyvádí z utrpení. Jenomže bez souhlasné

duševní nálady, již má vzbudit odříkávaná věta, nemá touha po osvobození dost síly, aby přinesla žádoucí výsledek. Správně použitá věta „Pane Bože, vyslyš mne“, upraví váš duševní stav, odstraní překážky na cestě k dobrému stavu a umožní, abyste dosáhli proudů poskytujících úlevu.

Nebo si přejete osvícení. Co budete činit v tomto případě? – Odříkávejte větu: „Pane Bože, osvvět mne.“ – Touha po osvícení a usměrnění myslí vám umožní dosáhnout žádaného osvícení. Tímto způsobem se tedy mají cvičit slova i věty. Odříkávat věty, k jejichž obsahu nemáte vztah, nevede k žádným dobrým výsledkům.

V závěru ještě zbývá, abych se zmínil o tzv. tiché koncentraci. Tu totiž někteří mystikové též doporučují, ačkoli téměř nikdy nechápou její základní ideu. Vysvítá to z faktu, že ani ti, kdo ji doporučují, nedosahují její pomocí žádného kladného výsledku. Naopak lze mnohdy pozorovat, že se jejím prováděním vzdalují stavu prostého lidství. To je jistě pochybný úkaz, jestliže přihlížíme k základnímu úmyslu mystických cvičení nebo praktik. Je třeba setrvat ve stavu prostého lidství, i když cvičíme tzv. tichou koncentraci, která z něho člověka vytrhuje.

Tichá koncentrace značí koncentraci buď obrazovou, nebo bezpředmětnou. Kdo se oni pokouší, zjistí, že je velmi obtížná. Potlačování představ vede k určitým vzrušením, která znemožňují ovládnout celou mysl. Následkem toho dochází k podvědomým pohybům, jejichž výsledkem je neklid a strach. Někdy se vše přemůže, kdežto jindy jsou okolnosti truchlivější. Proto je třeba i zde postupovat obezřele.

Cvičíte-li tichou koncentraci, musíte v první řadě dbát toho, abyste si udrželi duševní klid. Potom si představte kdesi v těle světelný bod. Přitom se nesmí vaše nálada zhoršit. Neumísťujte však tento bod do přesně vymezeného místa, nýbrž si jej prostě v sobě představte a nedovolte, aby se změnil nebo ztratil a aby místo něho vystoupila nějaká myšlenka nebo nálada, která by vás zaujala. Udržíte-li při každém cvičení určitou dobu představu bodu, aniž upadnete do netečnosti, neobyčejně se zvýší schopnost postřehu, takže budete brzy moci odhalit vše, co případně mají jiní lidé v úmyslu proti vám podniknout. Nesmíte však podle libosti změnit

zvolenou představu ani místo v těle, v němž ji udržujete. Máte to učinit jedině tehdy, změní-li se nebo přesune sama. Nestane-li se tak a naopak ji budete měnit a přesunovat podle svých momentálních úvah, ztratíte všechny výsledky i schopnosti, které jste dosud získali.

Koncentrace úplně bez představy je ještě obtížnější. Lze ji vyjádřit slovy „spočívat v sobě“. Za těchto okolností se nesmí váš duševní stav změnit, ani mysl, ani představa, ani citový vztah k něčemu upnout. Z toho je zřejmo, jaké obtíže se při cvičení bez představ naskýtají.

Kdo se pokusí o koncentraci bez představy, aniž byl nanejvýš duševně pružný a bdělý, tomu se zpravidla podaří pouze zahalit se prvkem *tamas* a tímto sebeohlupováním dosáhnout stavu, v němž nemůže nic vnímat. Ve skutečnosti přitom všechno duševní dění nerušeně probíhá pod hladinou vědomí. Proto koncentrace bez představ nepřináší nesprávně poučeným mystikům téměř žádné výsledky. Jedině snad jakési „vycitňování“ astrální, ale to všechno nemá žádnou cenu.

II. Mystické stavy

Váš učitel (Rámakršna) dosahoval extazí za cenu hrdinsky přísného života a úporného boje o poznání, kdežto vaše citové výlevy (vize, extaze, tedy mystické stavy), jsou jen výsledek chorobné slabosti, ne-li lži. Ti, kteří jsou choří, mají se dát léčit. Mají lépe jíst a reagovat na své zženštilé křeče. A měli by se mít na pozoru. Z těch, kteří pěstují takové náboženství okázalého citového vzrušení 80 % se stává darebnými šibaly a 15 % jich zešílí.

Svámí Vivekánanda

Mystikové tvrdí, že se na mystické cestě dostávají tzv. mystické stavy. Toto tvrzení je skutečně pravdivé. Záleží však na tom, jsou-li tak důležité, za jaké jsou pokládány. Zdůrazňuje-li je někdo, nabádá začátečníky v mystice k tomu, aby je očekávali, místo aby upínali

mysl k nejvyššímu cíli. Žáci mystiky by se měli poradit se svým rozumem a tak zjistí, že mystik, který je pokládá za důležité, nedosáhl vyšších mystických výsledků. Ostatně žádný takový mystik nedokázal ani sobě ani ostatním lidem, v čem jejich důležitost spočívá. Kdyby se žáci mystiky poradili s rozumem, mohli by se spíše o krok přiblížit ke správnému postoji, jaký vede k rychlému mystickému růstu. Víra v pomyslné hodnoty mystických stavů je vlastně fanatismus, který je třeba překonat.

Na mystické cestě se dostávají jevy různé povahy. Nejvíce jich náleží mezi astrální prožitky. Je to způsobeno tím, že žák mystiky vědomím opouští tzv. normální stezku života a přenáší je nejprve do astrálního světa, v němž se setkává s nevyhnutelnými jevy. Tyto prožitky nemají z mystického hlediska žádnou cenu. Jsou to jen zážitky, které pocházejí z toho, že žák nezničil nižší citovost a ponechal si touhu po změnách. Jakmile tyto zážitky přestanou, vrací se žák opět do svého dřívějšího stavu.

Pravé mystické stavy jsou reakcemi na zadržování činnosti mysli. Je-li činnost mysli zastavena, změní se v dostředivou vibraci, která vstupuje do nitra jako do prázdnoty. Přitom opouští zevní formy, které ji dříve znepokojovaly. Pak získá schopnost pozorovat samu sebe. Tímto sebezpozorováním se probudí ohnivá síla, zvaná hadí, která postupuje páteří vzhůru a vyvolává reakce astrálních center v těle. O nich budu mluvit v kapitole XII (Hadí síla). Každé astrální centrum v těle poutá určité karmické síly, které se uvolní soustředěním mysli. Jeho pomocí pak tyto síly pronikají do těla. Jakmile se vybíjejí, dochází k neobyčejně nebo obyčejně působícím vjemům. Ty pak nazýváme mystickými stavy.

Pokud člověk upíná (soustřeďuje) pozornost na vnější formy (hrubá koncentrace), nemůže pravých mystických stavů dosáhnout. Mysl takto se soustřeďujícího člověka neruší, ba spíše probouzí pocit duality. Jeho mysl pak nemůže spočívat sama v sobě ani se soustředit na prázdnotu, v níž mystická síla jediné správně působí tím, že vyvolává reakce duchovního světa.

Při hrubé koncentraci se člověk chápe imaginovaných forem a oživuje je silou mysli. Následkem toho se uvolňuje jeho vnitřní bytost od fyzického těla, takže vlastně astrální tělo vystupuje z těla fyzického. Ježto se to však v tomto případě děje nevědomě, člověk

se neuvědoměle stýká s určitými astrálními předměty a bytostmi. Tyto styky se odrážejí v neuvědomělých vjemech, které si někdy razí cestu až do vědomí. Vniknou-li do vědomí, budí domněnku, že se jedná o výjimečné pochody a prožitky – mystické stavy.

Musíme si uvědomit, co jsou mystické stavy a jaké jsou jejich psychicko-mystické dosahy. Jestliže je chápeme správně, poznáváme, že pravé jsou jen ty, které v dobrém smyslu ovlivňují jak povahu, tak i postoj k životu, a které také přinášejí pochopení a poznání některých životních tajemství, která jsou životními procesy. Neobyčejné vjemy, vůně, chutě aj. nemáme za mystické stavy pokládat. Jsou to pouze schopnosti rozvíjejícího se vnitřního (astrálního) člověka, který také musí zemřít, aby mohlo být dosaženo mystického cíle.

Jestliže se vnitřní člověk začíná intenzivněji projevovat, je to předzvěst, že se u mystika zvýší duševní boj. Intenzitu tohoto boje je však možno snížit potlačováním oněch různých vjemů a ovládním všeho, co se jeví jako nezvyklé a neobyčejné. Když si tak člověk nepočíná, může být snadno v tomto boji přemožen a propadne mediumitě. Z tohoto stavu již mysticky nepokročí. Zůstane tím, čím je: člověkem, jehož vnitřní přirozenost se dál bude projevovat skutky, k nimž je donucen svou vlastní karmou a vesmírnými silami. – Není nadarmo psáno, že mystická nauka je naukou, která nabádá k ovládní vnitřní přirozenosti. Musíte ovládat nebo potlačovat všechno, co vystupuje z nitra vaší bytosti v podobě popudů ke skutkům, třebaže se vám zdá, že to pochází z vyšších nebo jemnějších zřídels. Teprve potom se budete moci pokládat za dokonalé bytosti.

Vím, že se mnozí žáci mystiky domnívají, že účelem mystické praxe je žít ve vyšším (nebeském) stavu. To však ještě neznamena, že správně chápou ideu mystiky. Jakožto lidé žijící ve světě musíme vždy mít na zřeteli stav lidský; jeho charakter ukazuje na to, že se nesmíme stůj co stůj snažit uniknout světu dosažením vyššího (nebeského) stavu. Mnozí mystikové, jimž se podařilo pronést vědomí do vyššího stavu, přešli do druhého extrému života, do nadsmyslové sféry. To je vlastně jen záměna, kterou neodstranili podstatné životní problémy. Musíme být v prvé řadě lidmi. Musíme spojit abstraktní (duchovní) a fyzické kvality, které můžeme chápat jako

pojmy, a teprve potom můžeme doufat, že i vyšší stavy budou pro nás reálné. Vezměme si příklad z indických mudrců, kteří se proti domněnkám Evropanů drží obyčejného lidského stavu více než všech tzv. vyšších mystických stavů, které se našim mystikům zdají tak významné. Indičtí mystikové chápou význam lidství, proto se vyhýbají extrému vyššího a nižšího života, jak je patrné z následujícího citátu: *

„Později Rámakršna sám uznával, že pokoušel Boha (setrváváním ve vyšším stavu, dosaženém mystickou praxí) a že je to div, že přitom nezahynul. Střežil se radit takové zkoušky svým žákům. Vivekánandovi je dokonce zakáže jako nějakou rozkoš nedovolenou ušlechtilým duším, jejichž povinností je obětovat vlastní štěstí službě jiným lidem. Když ho mladý Naren (Vivekánanda) naléhavě, snažně prosí, aby mu ukázal cestu k nirvikalpasamádhi – tu strašnou bránu, která vede do propasti absolutna – Rámakršna ho hněvivě odmítá, on, který se nikdy nedá strhnout hněvem a který se střeží říci něco drsného svému milovanému synu.

„Fuj!“, volá. „Myslil jsem, že se staneš obrovskou smokvoní, pod kterou hledají útočiště a osvěžení tisíce znavených duší . . . A ty místo toho hledáš svou vlastní spásu, své sobectví. Zanech těchto malicherností, dítě. Jak se můžeš spokojit s ideálem tak omezeným (doslovně: jednostranným)? Je nutné být všestranný. Těš se z obcování s Pánem ve všech podobách . . .“

Ale Vivekánanda později tohoto stavu dosáhl. Jak se na to díval jeho učitel (Rámakršna), poví nám následující citát: **

„Učitel mu řekl: ‚Nuže teď už chápete? Nyní to (nejvyšší realizace) zůstane na klíč. Budete konat práci Božské Matky.*** Až ji dokončíte, Ona sama otevře zámek.‘ Naren řekl: ‚Mistře, byl jsem v samádhi šťasten. Zapomněl jsem ve své nekonečné radosti na svět. Prosím vás, způsobte, abych zůstal v tomto stavu.‘ – ‚To je hanba . . .‘ zvolal učitel. ‚Jak je možné, že taková slova říkáte vy . . . Myslil jsem, že jste rozsáhlá nádrž života a vy chcete zůstat pohřížen do své osobní radosti jako nějaký obyčejný člověk . . . Tato

* Viz Romain Rolland: *Mystický a činný život dnešní Indie*, díl I. Ramakřišna. Symposion, Praha 1931, str. 62 a dále.

** Tamtéž, str. 183 a dál

*** Bohyně Kálí.

realizace se vám milostí Matčinou stane tak přirozenou, že budete i ve všedním stavu vždy vidět Jediné Božství ve všech tvarech; vykonáte na světě velké věci, přinesete lidem duchovní poznání a zmírníte bídu lidí pokorných a chudých.‘ “

Z těchto citátů je mi dost patrné, že cílem mystické praxe nejsou mystické stavy. Proto si můžeme položit otázku: v čem máme vidět důležitost mystických stavů, když je za důležité neuznával ani Rámakršna? Pak jsou důležité jen ve fantazii nebo v nečistém úmyslu propagátorů mystických nauk.

Zdá se, že mystická škola, která se u nás rozšířila, tuto skutečnost ani dost málo nechápe. Proto doporučuje, aby si její žáci bedlivě všímali „mystických“ stavů, na jejichž základě se má určit, „kdo je výš“ a „kdo je níž“. Toto počínání je však naprosto nerozumné a svědčí o tom, že tito mystikové neznají význam mystických stavů a jejich vztah k duchovnímu růstu a výši. Pokud je mystická nauka pravá a hodnotná, uznává za reálné jen dva stavy: dokonalost a nedokonalost. Dokonalost se opírá o ovládnutí vnitřní přirozenosti, kdežto nedokonalost o její neovládání. Proto tedy člověk, který se pokouší ovládnout svou nižší přirozenost a nepodaří se mu to, může být pokládán pouze za člověka nedokonalého, neboť je to z jeho stavu zřejmé a je to rozumné. Žádné mystické stavy, jejichž vliv není trvalý a jež se odehrávají povětšinou v jiné sféře, než ve které člověk žije jako sebe si vědomá bytost, ho nepovznášejí nad ostatní lidi. Můžete vnímat přímo nebeské stavy a oblasti, a přece náležitě do nižšího světa, jestliže jste nedosáhli dokonalého sjednocení s nebeským životem. K branám Univerza se může duchovně dostat kde kdo. Je však otázka, jestli jimi projde a přeneseme smysly a duševní schopnosti za ně. Zním lidi, kteří niterně velmi často pronikli k branám Univerza, ale jeho branami přece neprošli, neboť nevěděli, jak se používá dvou nejvýznamnějších prostředků, totiž dokonalého sebeumlčení a pohroužení.

Nás však nezajímá to, že nelze snadno projít branou, která se odborně nazývá Brána Smrti. Proto si všimněme mystických stavů, na něž kladou mystikové uvedené školy takový důraz.

Řekl jsem, že hrubá koncentrace vede ke smyslovým vjemům, jež jsou považovány za mystické stavy. Vjemy však mohou být různé: zrakové nebo sluchové, čichové, chuťové nebo hmatové.

A protože jde o smyslové stavy, je jisté, že mystické úkazy nejsou ničím výjimečným, zejména když víme, že je mívají i senzitivní lidé.

Opravdové mystické procesy přímo ovlivňují vůli, vědomí, tělesné orgány a smysly. Nedráždí, ale uklidňují nervový systém, proto se u člověka, prožívajícího mystické procesy, dostavují i zdánlivě mimosmyslové vjemy. Mystické procesy tedy nemění u člověka „stav nervového napětí“; z toho můžeme důvodně soudit, že jsou to stavy reálné. Vjemy, které se dostavují následkem předražďování nervového systému, jsou povahy astrální, nemystické. Jejich původ je v tom, že se člověk na úrovni duševních sil dostatečně neovládá, nebo jinými slovy jejich vznik je závislý na tom, že se u člověka duševní rovnováha porušila ještě více, než když mysticky ještě nepracoval. Proto je překvapující, že na ně tzv. křesťanská mystika (laická) klade takový důraz a tvrdí, že právě v nich je ten tajný znak určitého duchovního stupně.

Mystické stavy se ovšem na mystické cestě dostavují. Jsou však provázeny nesčetnými „vyššími“ smyslovými vjemy, které do nich nesmíme počítat. Potom se tak často nestane, aby přišel nějaký mystik a tvrdil, že to, co viděl nebo cítil nebo prožil, je znakem určité mystické výše, a aby se následkem tohoto klamného přesvědčení duševně nebo duchovně přeceňoval. Stavy, pokud jsou mystické povahy, jsou velmi reálné, třebaže jsou duchovní. Nemluví se však o nich, neboť náležejí do nejsoukromějších záležitostí mystiky. Když o nich člověk neprozřetelně mluví, může mu to přinést duševní převraty a utrpení. Tyto stavy se hluboce dotýkají přirozenosti žáka mystiky, ale jsou tak intimní, že nesnesou ani to, aby se k nim choval lhostejně ten, komu žák mystiky řekl, že je prožívá. Jenom zdánlivé mystické stavy, které jsou vlastně pouze vyššími smyslovými vjemy, smí člověk prozrazovat. Týkají se procesů náležejících do sfér obecně dostupných, a proto jsou již dost profanovány, aby byl člověk obrněn proti následkům jejich vyzrazení.

Z předcházejícího je patrné, že je třeba velké rozvahy při posuzování hodnoty mystických stavů. To se týká především té spousty stavů a snů, jež žáci mystiky prožívají na samém začátku cesty a o nichž je známo, že se vztahují k smyslovým zkušenostem

nebo prožitkům, jež si žák mystiky důkladně neuvědomuje. Právých mystických stavů je na mystické cestě poměrně málo a ještě je možno je z hlediska duchovního významu dělit na spolehlivé a nespolehlivé. Např. tělo jednoho člověka může být prostupováno ohněm, a přece to jeho přirozenost nezmění, zatím co povaha jiného člověka je jím přemodelována, ve vitálním smyslu je úplně vypálen a navíc ještě dosáhne stavu, který se nazývá vytržení květiny zla.

Ve většině případů žáci mystiky neznají význam mystických stavů. Stav se dostaví, trvá a zase zmizí, aniž pochopili jejich význam. Teprve pak, nastane-li nějaká hlubší změna, která radikálním způsobem zasahuje do podstaty člověka, chápe její účinek. Ale nepoznává její vnitřní hodnotu, neboť ji nelze pochopit.

Žádný žák mystiky si nemá mystických stavů příliš všimnout, ježto jejich skutečný význam nemůže poznat. Dostaví-li se určité prožitky, jež pokládá za mystické stavy, má cvičit dál a nevšímat si jich. Je nanejvýš nesmyslné předpokládat na základě něčího tvrzení, že tento stav je hluboký nebo významný a onen zase méně významný nebo bezvýznamný. Pro vůdce, který zná mystickou cestu, má každý stav určitý význam, ale žák jej nemusí chápat. Proto říká-li vám váš rádce v mystice, že mystické stavy jsou hluboké a významné, a neřekne vám, v čem spočívá jejich důležitost a význam, jistě nezná mystiku, i když údajně nechce o jejich významu mluvit, „aby je neprofanoval“. Nezná mystiku tím spíš, jestliže vás žádá, abyste mu sdělovali, že se u vás dostavily.

Pravý mystický vůdce zpravidla ví o tom, že jeho žáci dosáhli mystických prožitků, proto mu to nemusejí sdělovat. Jestliže se na ně ptá, buď chce získat ujištění, že je správně zjistil, anebo chce zjistit, jak hluboce pronikl jejich průběh do vědomí jeho žáka. Podle zjištěných podrobností mění cvičení a určuje další práci.

Vůdce, jemuž musíte sdělovat, že se dostavil mystický stav, nemůže zhodnotit všechny podrobnosti právě probíhající mystické proměny vaší bytosti, a proto není jisté, že bude správně reagovat na tento stav, v němž je často nutné, aby vám udělil další pokyny. Žák mystiky si totiž nemůže pamatovat zkušenosti každého stavu v každém okamžiku a kromě toho nepostřehne mnohé jeho podrobnosti, ani si je neuvědomí. Ale při vedení na mystické cestě musí

vůdce zjišťovat všechny podrobnosti každého mystického stavu. To dokáže pouze ten, kdo je schopen dozvědět se o jejich průběhu i bez žákova sdělení. Dokáže-li to, můžete mu věřit, že se v celém mystickém vývoji dovede správně orientovat. A jestliže je chápe, nemluví o jejich významu, aby neporušil duševní rovnováhu svého žáka, která může být ujištěním o významu mystického stavu tak snadno porušena.

Proto nedbejte na stavy, i když vás váš vůdce ujišťuje, že jsou důležité. Jestliže cvičíte a následkem toho se dostaví nějaké dění, snažte se je nevnímat, umlčte mysl a co nejrychleji na všechno zapomeňte. Tím si spíš urychlíte cestu než desetihodinovým cvičením denně. Pokládejte mystické stavy za zdržující překážky, poněvadž vás nutí k tomu, abyste odvrátili pozornost od předsevzatého úkolu – dokonalého sebeumlčení.

Mystickou cestou můžete jít bezpečně jen tehdy, nelpíte-li na ničem. Ať ulpíte na pozemském (nižším) nebo na nebeském (vyšším), vždycky to znamená, že jste duševně spoutáni a že budete v mystickém vývoji zdrženi. Jen tehdy, když na ničem nelpíte, se vám podaří vstoupit do oblasti pravé skutečnosti, která je předposledním stavem dokonalosti. Žádné stavy, ani vytržení, ani zření, ani cokoli jiného k tomu nestačí. Ničím nezabarvená skutečnost je v duchovním stavu člověka symbolizována dokonalým soustředěním, při němž všechna duševní síla směřuje do jediného centra, ve kterém se ustálí a tím umožní zřít všechno jasně.

Mystikům, kteří tvrdí, že mají takové či onaké stavy, v mnohém případě ani nesmíme důvěřovat. Vzájemné sdělování mystických stavů přispívá k tomu, aby se dostavily falešné prožitky pravým mystickým stavům podobné. Kdyby se tolik nepsalo o stigmatěch jako o prvním mystickém stavu, jež musí mít každý žák mystiky, jistě by je mělo jen velmi málo žáků. Ten zázrak, že se dostaví i u těch, u nichž k tomu nejsou žádné předpoklady, vzniká z jejich přesvědčení, že se musí dostavit určité mystické stavy.

Zeptejte se kteréhokoli pokročilého jógina, dosáhl-li při svém vývoji nejprve stigmatizace. Jistě vám to popře. Nikoli proto, že by je vůbec neznal, nýbrž proto, že i stigmatizace náleží do jevů nejvyšších soukromých. Mluví-li však někdo o nich, a přece můžete pozorovat, že mu jeho „mnohomluvnost“ neublížila, pak vězte, že i stigmata

jsou dvojí povahy. Bude-li se někdo soustřeďovat na fyzickou postavu Kristovu, přenesse se na něho její utrpení a stigmata. Bude-li jeho duševní postoj k vlastnímu fyzickému utrpení zcela jiný než postoj nevědomého člověka, může tuto svou mystickou zkušenost beztrestně prozradit.

Jde-li však někdo cestou bezpředmětného soustřeďování, otevrou se také v jeho těle tyto „průchody duchovního dechu“. Nemusí si to však uvědomit; uvědomí-li si to přece, nebude o tom mluvit. Pokud si neuvědomí, že dosáhl stigmatizace, je to proto, že bezpředmětné soustřeďení myslí, jež je spojeno s vědomým dýcháním, člověka uschopňuje k tomu, aby přijal „vyšší vzduch“ přímo dýcháním. Pak není třeba, aby tento „vzduch“ tělo násilně vdechovalo končetinami, čímž jsou vlastně stigmatizační bolesti vyvolány. Chcete-li se tedy vyhnout evidentní stigmatizaci, učte se vdechovat vyšší vzduch vyčištěním představ, myšlenek a sklonů. Pak nebudete musit prodělávat mnohá utrpení, která jsou pro mystický vývoj celkem zbytečná.

Je tedy veliký blud, domnívá-li se někdo, že se musí dostavit nějaké mystické stavy, a s touto myšlenkou začne provádět mystická cvičení. Svým názorem uvede v činnost sugesci – vědomě či nevědomě – a počne bloudit v kruzích v nejbližších astrálních sférách. Tam začne prožívat mnohé „stavy“, které nemají s mystickým vývojem nic společného.

Jsou zde dvě možnosti: buďto si zvolit cíl a jít za ním bez ohledu na dění, které provází naši snahu, nebo se nechat svést tvrzením kdekoho a přijít do zmatku pro odporující si protichůdná tvrzení. V takovém případě ovšem nemůžete očekávat pronikavý úspěch.

Nemusíte se bát, že zbloudíte, když budete mysticky pracovat a nebudete přitom dbát mystických stavů. Pro správnou či nesprávnou cestu je rozhodující předsevzetí. Když si nestanovíte jiný cíl než poznání a osvícení, pak jistě půjdete správnou cestou, i kdyby vám kladl léčky sám ďábel. Když si však cíl vymezíte podle svých představ, když již předem budete vědět, že cílem je žít v nějakém ráji nebo „ohromně vysoký stav nadčlověčenství“ nebo stav bez utrpení apod., pak musíte zbloudit, protože se necháváte vést bludičkami, jichž je na mystické cestě vždycky dost.

Proto na ničem nelpěte. Nastoupíte-li mystickou cestu, vykoná-

vejte povinnosti, které vám uložil váš mystický vůdce a o nic se už nestarejte. Svůj cíl si vůbec nepředstavujte, nýbrž posečkejte, až jej dosáhnete. Předpisy mystických vůdců jsou dost jasné. Máte provádět jistá cvičení, žít podle morálních povinností a to vše doplňovat nejvyšší ideou. To stačí, abyste dosáhli nejvyššího mystického cíle. Dostaví-li se přitom nějaké stavy a nemáte-li pro ně rozumné vysvětlení, nemáte o nich vůbec uvažovat, ale snažit se, abyste rychle dosáhli duševní rovnováhy, kterou mystické stavy ruší.

Na mystické cestě není tajemných nebo nevysvětlitelných událostí. Nerozumíte-li nějakému stavu, pak to ještě neznamená, že je to stav tajemný, a proto „ohromně důležitý“. Člověk nemůže ihned všechno vysvětlit rozumem. Když však dosáhl vyššího stupně, poznává, že tzv. mystické stavy, kterých dříve dosáhl, byly jenom reakce na různá jeho přání. Tento poznatek ho pomalu přivede k pochopení, že je nutno se oprostít ode všech přání i zájmů, neboť bezzájmovost je pravým stavem samádhi, v němž člověk spatřuje Boha čistě a jasně.

III. Milost Boží

Mystikové tvrdí, že je na mystické cestě nezbytná tzv. milost Boží. Bez ní *prý* člověk ničeho nedosáhne, ale také si ji nemůže nijak zasloužit. Vykoupení je *prý* jejím dílem a ani jóginové, kteří se na ni nijak neohlížejí, nedosahují *prý* bez ní výsledků. Ona se *prý* dává každému, i tomu, kdo Boha vůbec popírá, jen jestliže hledá osvobození od hmotných pout . . . Bůh podle své *zvláštní* vůle si *prý* vyvolí jistého člověka *bez* jeho zásluhy, obdaří jej svou milostí a tento člověk pak dosáhne velikých výsledků na mystické cestě . . .

Takovému tvrzení může uvěřit jenom ten, kdo je vychován podle církevních a náboženských dogmat, nikoli však člověk, který nevěří v nadpomyslné věci. Mystická nauka je však metodická, takže mystického cíle může dosáhnout každý člověk bez ohledu na milost Boží. Ostatně mystický cíl je prožitelnou skutečností, a proto o ní osobní Bůh – který je podle tvrzení mystiků představitelem nejvyšší vesmírné moci – nemůže rozhodovat a tím méně je může někomu dát. Aby to hledající lidé mohli lépe pochopit, uvedu tento poznatek.

Žádný člověk, který ještě nedosáhl přenosu vědomí do nadvědomí, není schopen chápat to, co není ohraničené. Jeho představy, vnímání a vůbec všechny jeho duševní i duchovní schopnosti se uplatňují v projeveném světě, který je ohraničený a omezený. Proto i Bůh, kterého ctí, jemuž se klaní a který je mu pánem nad stvořením, není ničím jiným než omezenou představou nebo skutečností. Ta vzhledem ke své přirozenosti nemůže být všemohoucí, proto nemůže nikomu nic dávat. Bůh skutečný, univerzální, o němž si ostatně člověk schopný jenom běžných pojmů nedovede udělat představu, nemá vztahy k diferencovanému světu. Proto také nerozhoduje o osudu bytostí a nemůže jim nic vnucovat. Buď jej člověk uzná, vdechne jej a stane se jím, nebo jej neuzná, nevdechne jej a zůstane tím, čím je – tvorem víceméně omezeným.

Tato alternativa ukazuje na to, jaký je pravý stav Boha a života. Ukazuje na to, že je člověk plně odpovědný za své jednání a že má v mezích karmických dispozic úplnou svobodu pro cokoli se rozhodovat. Člověk, který nerozvinul rozlišovací schopnost, žije v omezeném světě a klaní se proto stvořenému Bohu. Je to Bůh, k němuž člověk může upínat všechny své ideály a nejsvětější tužby, ale nakonec je to přece jenom Bůh omezený. Podaří-li se někomu spojit se s ním, dosáhne všeho, o čem se domníval, že mu tento Bůh může dát. Ale nezíská od něho pocit dokonalé svobody, která náleží do skutečnosti nediferencované. A bude-li dobře sledovat všechny své duševní stavy, pozná posléze, že i ten jeho Bůh je bytím nesvobodným a spoutávajícím, takže ho musí opustit, aby dosáhl vyššího stavu pravé dokonalosti. Opustí-li ho za těchto okolností, rozbije poslední překážku, která se mnohdy tyčí na mystické cestě.

Řekl jsem, že člověk, kterému se nepodařilo rozvinout rozlišovací schopnost, se klaní utvořenému Bohu. To je úplně jisté. U člověka, který ještě nedosáhl osvícení, můžete často pozorovat, že má své určité, přesně vymezené názory na Boha. Předpokládá, že v určitých věcech není přítomný, kdežto v jiných jeho přítomnost připouští. To znamená, že člověk omezuje všudypřítomnost Boží, o níž mluví sama bible. A to je důležitým vodítkem k další úvaze.

Podle všeobecně platného zákona logiky nemůže být to, co je omezené, totiž osobní Bůh, stvořitelem neomezeného, totiž absolutna. Osvobození nebo vykoupení či dokonalost je realizace toho,

co je neomezené. Bůh, ve kterého věříte a jemuž se klaníte, je však představou; proto je stvořením, které má analogicky omezené jak vlastnosti, tak i schopnosti, jak je zřejmé z běžných názorů na něho. I když se nepustím do hlubších filozofických úvah a přihlédnu jenom k pravému stavu dokonalosti a Boha, v něhož věříte, vidím, že jeho pomocí dokonalosti nedosáhnete. Považujete-li svého Boha za vesmírného vládce, který vám může udělit blaženost a jiné rajske stavy, připouštím, že pevnou vírou v něho jich dosáhnete. Ale tento Bůh vám nemůže dát dokonalost, která je nade všemi protiklady. Tento stav mu nepřipisujete, jelikož jej nechápete.

Podle zákonů, jimiž je ovládán vesmír, nelze člověku bránit, když se chce klanět jakémukoli Bohu či útvaru, i když je jejich moc omezená. Podle téhož zákona však může realizovat jen to, co onen ideální předmět vlastní.

Názor na Boha je nutno rozšířit. Řeknete-li, že Bůh je pouhý duch, pak je možno předpokládat, že jste pochopili jeho přirozenost. Ale pak je nesmyslné připisovat takovému Bohu nějaké vlastnosti nebo povahu. Bůh je základním prvkem všeho stvoření, ale je také jsoucností samou, poněvadž její základ je jednoduchý. Takový Bůh ovšem nemůže být vybaven určitými vlastnostmi. Je celkem neutrální, všepronikající silou, která ve všeobecném smyslu v sobě všechno shrnuje. Přijmeme-li ji do své bytosti, staneme se jí. Tato síla neuvažuje rozumně podle lidských představ. Je stavem, který setrvává v dokonalé rovnováze a chová se k nám celkem neutrálně. Proto záleží jen na člověku, co z něho dobude.

Sánkhjová filozofie praví, že nauka o Bohu je zbytečná, neboť vše vysvětluje příroda. Tato jóga je založena na pozorování, které postupuje od hrubého materiálu k jemnému, takže její žáci vidí, že je to stále týž princip a zákon, který se vším projevuje. Nakonec poskytuje poznání oné jednoty, která je podkladem tohoto různotvárného jsouca. Tu označujeme slovem Bůh. Proto pravím: v tomto vesmíru není věcí nepochopitelných, a proto božských nebo vzdálených. Každé dění lze vysvětlit pozorováním jednotlivostí, jejich příčin a následků. Nemůžeme předpokládat, že ve vesmíru existuje jakási jednotka, která může o všem rozhodovat a má jako člověk přesně vymezené názory. Taková jednotka by byla schopna chápat pouze jednotlivosti, jež by ji mohly popouzet k zásahům ve zdán-

livý prospěch něčeho, a vyvolávala by přitom jen zmatek. A jenom takovou jednotkou by mohl být Bůh, jestliže ho chápete jako existenci, již lze definovat.

Po objasnění těchto věcí mohu začít s vysvětlováním milosti Boží.

Člověk, který se vydá na mystickou cestu, pravděpodobně získá zkušenosti, které nemohl předpokládat. Zdánlivě bez příčiny bývá vytržen do lepších a čistších duševních stavů, které si nemůže vysvětlit, a domnívá se, že to způsobila nějaká cizí bytost, nejspíš Bůh. Ale toto jeho přesvědčení není správné. Kdo zná karmické zákony, může podat rozumnější vysvětlení. Ví totiž, že každý následek má svou příčinu, takže i to, co považujeme za projev přízně od Boha, musí být podmíněno příčinami, které dříve vznikly.

Člověk tvoří karmu neustále. Jednou dobrou a jindy zase zlou. Výsledkem toho je, že na něho čekají příjemné nebo nepříjemné pocity. To si každý mohl vícekrát ověřit. Vykonáte-li určitý čin, pocítíte uspokojení – radost. V jiném případě však můžete konstatovat, že za ním následují výčitky svědomí, strach, utrpení apod. To jsou projevy nejhrubší karmy, proto je může pozorovat i člověk průměrně duševně vybavený. Ale karma tvoří různé kruhy. Za nejužšími kruhy, které bezprostředně zasahují nitro a uvádějí je do změn nálady, jsou ještě jiné, obrovské kruhy, jejichž obvod prochází mnohými reinkarnacemi. Karmické zauzliny, které na něm vytvoříme, se mohou vybíjet až v některém příštím životě. Nemusí se v něm však vybit s konečnou platností, nýbrž tak, že se projeví jako osudově příčinné napětí. Ale ani tím se nevyčerpávají všechny karmické dispozice. Existují ještě jiné možnosti a ty popisují dále.

Říká se, že člověk je svět v malém, mikrokosmos. Proto v něm můžeme nalézt všechno. Jsou v něm přítomny světy bohů, andělů, démonů, strašidel aj. Ale tyto světy nejsou časově prostorovými objekty, nýbrž stavy jeho přirozenosti. Jsou od sebe odděleny kvalitami a vlastnostmi, ale v časově prostorovém smyslu se vzájemně prostupují. Mystická nauka nám ukládá, abychom se soustřeďovali. Kdo se chce správně soustřeďovat, musí se vzdát všech osobitých vlastností i osobnosti. Když se to podaří, opustí vědomí usilujícího člověka projevené světy. Připoutanost na tu kterou oblast bude

odstraněna a tím se uvolňuje cesta k vyšším sférám. A když konečně tužby, myšlenky a snahy usměrní, může svým vědomím vstoupit do jiného světa, který je v něm přítomný, do světa, kde vládnu i jiné karmické podmínky.

Když se to stane nerozumnému člověku, domnívá se na základě své nevědomosti, že byl vytržen Bohem. Není to však pravda. Z jedné sféry do druhé může přestoupit i ateista. Nikoli neuvědomělou činností, nýbrž přesnou a na zkušenostech založenou metodou, která nikoho nenutí k tomu, aby si všimal Boha nebo jeho milosti.

Jestliže chápeme, že všechno, co existuje, je relativní, pochopíme celou problematiku bytí a karmy. Musíme si uvědomit (neboť je to pravdivé), že duševní utrpení, radost, bolest, nadšení apod. jsou následky sugestivních nárazů na mysl a že je můžeme odstranit právě upětím pozornosti na věci a vlastnosti opačné. Když pochopíme, že právě toto je důležité, budeme moci vyvolat takovou náladu, jakou si budeme přát, a nemusíme věřit v Boha nebo jinou vesmírnou bytost.

Mystický cíl je nade vším reálným (podle lidských pojmů) i pomyslným. A musí tomu tak být, poněvadž reálné i pomyslné jsou pomíjející extrémy. Poznáte-li pomíjejícnost věcí a stavů pozemských i duševních, ztratíte o ně zájem, čili rozvinete nelpění a vzdáte se jich. Když nelpíte, vstoupíte do stavu mezi protiklady a tento stav se nazývá „zbavení bolesti“. A když se ještě více zdokonalíte v nelpění, poznáte, že je nutno potlačit i stav, který z něho bezprostředně vzniká. Když se vám podaří potlačit i tento stav, získáte schopnost přemísťovat vědomí kamkoli, třeba i mimo tento vesmír. Tím dosáhnete stupně, který se nazývá „vystoupení z vesmíru“. Jakmile toho dosáhnete, skončí pro vás utrpení i radosti, jež je možno prožívat v tomto vesmíru, aniž jste si musili vyprosit to, co mystikové nazývají milostí Boží.

Člověk si vlastně přeje blaženost. Protože neví, že ji lze dosáhnout cestami obyčejného konání, drží se domněnky, že ji může získat od všemohoucí a vesmírným zákonům nepodrobené bytosti, kterou nazývá Bohem. To však je klam a nevědomost. Největší autoritou v malém vesmíru, totiž v sobě, je člověk sám, a proto záleží jedině na něm, jaké životní okolnosti si připraví.

Nechceme-li uznat tento naprosto logický a zkušenostmi dokázaný fakt, nepomůže nám nikdo na světě ani mimo svět. Blaženost prýští z dokonalé duševní rovnováhy. To však člověk nechápe. Domnívá se, že blaženost je smyslovým vzrušením, které není v protikladu k bolesti, a že proto nemůže být zničena. Kdyby však dobrý pánbůh mohl člověka obdařit skutečnou blažeností, nemohl by se v ní člověk udržet. Zaměnil by ji za smyslovou radost, která by byla zkalena věčně činným protikladem, tj. smyslovou bolestí.

Pochopení může člověk dosáhnout poznáváním a poznávání pozorováním – totiž koncentrací. Musíme pochopit příčinu i podklad radosti a ostatních duševních stavů, abychom poznali další možný stav – duševní rovnováhu. Ale duševní rovnováha nás bude zajímat teprve tehdy, až nás potká tolik zklamání a nepříjemných zkušeností, že již přestaneme věřit v reálnou hodnotu radostných smyslových vzrušení. Teprve potom nám zableskne světlo poznání o třetím stupni, kterého můžeme dosáhnout mystickou praxí a pak v něm setrvat.

Víme, že je možno vypátrat události, jež se mají přihodit v budoucnosti. Nikoli však na základě „dohovoření se s Bohem“, nýbrž poznáním vztahů mezi příčinami a následky. A to nás poučuje, že stav, jež nazýváme člověkem, je jenom jakousi mátohou, potácející se mezi hnacími silami přírody následkem příčin, které sám vyvolal. A hříčkou těchto sil zůstane tak dlouho, dokud se mu nepodaří přemáhat pokušení k činům z osobních pohnutek. Pak teprve se z něho stane skutečný člověk, jehož vědomí vystoupí výše do transcendentální oblasti a který bude moci nechat zemřít karmu, neboť ji nebude podporovat sklony, jež rozhodně potlačil. Tím se propracuje k vyššímu stupni života, aniž k tomu potřeboval Boha nebo jeho milosti.

Karma v latentním (utajeném) stavu je silou celkem neutrální. Je v nás a kolem nás, vdechujeme ji a opět vydechujeme a ona přitom může zůstat nečinná. Když však člověk dotykem smyslů s jistým předmětem probudil popud k nějaké činnosti, chopí se karmy, která odpovídá povaze toho kterého činu, a druzí lidé podle své přirozenosti říkají, že onen člověk vykonal dobrý nebo špatný čin. – Dosáhl-li člověk vědění, pak může uvést do chvění karmu, jakou je mu libo, dobrou nebo zlou. Pak se z něho stává mystik, jenž

dosáhl síly, již nazýváme „schopnost získat ovoce činů bez činů“. Když dokonale očistil svou přirozenost od nízkých tužeb, podaří se mu vdechnout nejčistší vzduch. Tím potlačí hrubou a zlou karmu a dosáhne nejvyššího stavu, kterého lze dosáhnout v tomto vesmíru, tj. spásy na věky. A jak vidno z prostředků, nepotřeboval k tomu milost Boží, ani Boha, ani víru v jeho existenci.

Představa o milosti Boží vznikla z rozlišování jemného a hrubého materiálu, z něhož je utvořen svět. Ví-li člověk, že je v něm obsaženo to jemné, co nazýváme Bohem a co chápeme třeba i v nejčistším smyslu, ví-li, že to prosakuje celou jeho bytostí, nepotřebuje se dovolávat milosti Boží. Stačí, aby použil přirozené síly, a již dosáhne výsledků, o nichž se jiní lidé domnívají, že jsou darem Boží milosti. Této přirozené síly však musí užít k vyšším výsledkům pomocí přesné, vědecky propracované metody a nikoli falešné víry, která mrzačí rozum, přináší pokrytectví, faleš a fanatismus.

IV. Odevzdanost do vůle Boží

K milosti Boží se podle mystiků musí družit ještě další ctnost, kterou nazývají „odevzdanost do vůle Boží“. Touto odevzdaností má žák mystiky vyjádřit svou závislost na Bohu a vyměnit svou vůli za jeho.

Tato myšlenka je zcela správná. Musíte však nejprve chápat, co je vůle Boží a jak ji můžeme filozoficky vysvětlit. Teprve potom budeme moci zcela správně provádět to, co je vyjádřeno slovy „odevzdání se do vůle Boží“. Vysvětleme si to filozoficky.

Univerzální nebo Boží vůle je synonymum přesného matematického zákona, zahrnujícího v sobě v nejvyšším souladu všechnu karmu světa. Je to zákon, který spoutává jak v myšlení, tak v konání všechno projevené. Nedovoluje mu, aby volně vyzařovalo energii, která se rodí z činů a je v přímém protikladu k právě působící karmě, která se proměňuje v čin. Tím má být řečeno, že činí-li vůle nějaké bytosti tlak na osobní okamžité karmické dispozice, narazí na překážky, které pocházejí ze zpětného působení vesmírné karmy. Tento odpor v ní vyvolá pocit omezování. Pocit omezování vzbudí odpor vůle a za tímto odporem následuje zlost. Tím se bytost ocitne ve vnitřní nerovnováze, která způsobí, že začne vyzařovat chaotické

vlnění (vibrace). Jeho reakce se jeví jako zlá karma, s níž se setká v budoucnosti.

Tak povstává zlo i s jeho následky. Život i konání je nutno uvést v harmonii s karmou světa. To se vám podaří, když nebudete mít přání, která se vztahují k domnělým a vymyšleným osobním potřebám. Uzavřete se do okruhu úplné spokojenosti, přijímejte jen to, co vám právě poskytuje osud. Nevztahujte ruce po tom, co se vám jeví jako žádoucí ovoce, jež není vaše, ale jež byste si přáli mít. Tím nejlépe projevíte „odevzanost do vůle Boží“.

Jako světší lidé jsme nuceni pracovat. Jenomže většina lidí vykonává jednu práci se zálibou a jiné práce se štítí. To je známka, že rozlišují mezi stavy příjemnými a nepříjemnými, které chápou jako dobré a zlé. Toto rozlišování musí přestat. Jste-li postaveni do světa a jste proto nuceni k určité činnosti, nevyhýbejte se jí. Vykonávejte své skutky s myšlenkou „je to nutné“ a vaše karma se tím uvede v soulad s karmou Univerza. – Máte-li k některé práci odpor a musíte ji přece vykonávat, odevzdejte ji v myšlenkách Univerzální (Boží) vůli a snažte se setrvat v pocitu nezávislosti. Aby se toto odevzdání netýkalo jen určitého druhu činnosti, totiž té, k níž máte odpor, chtějte být v odevzanosti dokonalí a vzdávejte se i té činnosti, která je vám příjemnější nebo k níž máte určitý osobní vztah. Tím se úplně odevzdáte do vůle Boží.

Pamatujte, že důvody pro činnost vždy musí spočívat na rozumových úvahách. Vášeň, pud, bezděčné činy nebo vnitřní popudy, našeptávání z nitra apod. vedou jakožto pohnutky k činnosti do zmatku a do konfliktů s vnějším světem. Za těchto okolností vám nepomůže myšlenka na Boha ani na to, že se mu odevzdáváte, poněvadž takováto činnost je diktována nižšími zřeteli, které nelze přemoci myšlenkou na někoho jiného.

Ve vesmíru vládne nejprísnejší spravedlnost. Tato spravedlnost má reálnou podstatu. Každou bytost řadí do sféry, která je téže povahy jako její vnitřní vyzařování, vyplývající z jejích nálad, myšlenek, představ, činů apod. Mystikové však chtějí toto zařízení obelstít bezduchým přemýšlením o Bohu a myslí si, že je to nejlepší forma odevzanosti do jeho vůle. Tím ovšem podvádějí jen sebe. V dalším to bude objasněno.

Někteří mystikové mi říkali, že se cele odevzdávají do vůle Boží.

Prý přímo žijí v prakticky uskutečňovaném rozhodnutí, které se může vyjádřit slovy „Pane Bože, čiň se mnou, co chceš“. Byla to zdánlivě vroucí zbožnost, která přes dobré předsevzetí nepřinášela žádný pozitivní výsledek, neboť ji prováděli špatně. Bylo totiž zřejmé, že neuskutečnili nezbytné „vymazání jáství“, které symbolizuje usmrcení osobnosti ve všech nižších projevech. Ačkoli jednali z osobních pohnutek, domnívali se, že myšlenka, jejíž pomocí chtěli svalit své „hřichy“ na Boha, stačí k tomu, aby byly odstraněny příčiny ke zlé karmě, které vytvářeli svým jednáním. Ale tyto příčiny nemohli odstranit, jelikož konání z osobních důvodů zpravidla není v souladu s karmickým napětím jistého okamžiku. Výsledek jejich omylu bylo možno pozorovat jinde.

Tito lidé se svým postojem vzdávali i té poslední nutné kritiky svého jednání, místo aby soudili povahu svých činů podle jejich účinku na celek. A tak konali zlo v domnění, že konají dobro (jež značí činnost harmonickou v zjevném a v okamžitém účinku). Taková chyba je však možná vždycky. Přestane-li člověk posuzovat své činy a jejich příčiny z mravního hlediska, navykne si posuzovat všechno, co od něho pochází, jako nejlepší, neboť kořeny toho vidí kdesi u Pána Boha, na něhož při konání poněkud myslí. A tímto nesprávným sebeujišťováním může ubližovat jiným lidem, aniž si toho je vědom.

Činy a jejich příčiny musíme vždy hodnotit z vyššího mravního hlediska. Musíme pozorovat, jak působí na celek, a snažit se pracovat tak, abychom svým konáním způsobili co nejméně zla. Jenom tehdy, když se disharmonickým (zlým) činům nemůžeme vyhnout, jenom tehdy se takových činů smíme dopustit. Ale přitom si musíme dávat pozor, abychom způsobili co nejméně zla. Toho docílíme tím, že potlačíme všechna osobní hlediska při vykonávání podobných činů. Koná-li člověk činy, které prospívají jenom jemu, vykonává zlo a nemůže se vyhnout následkům těchto činů, i když si uvědomil, že mají pro ostatní lidi zlé následky. Musel by se jich přestat dopouštět a neodvolávat se na svou nevědomost, slabost, nezbytnost takového konání atd. Každý člověk, sledující mystickou stezku, musí v první řadě přijmout morální povinnosti. Tím postupně usmrtí osobnost a odstraní nutnost konat zlé skutky, k nimž ho existence osobnosti nutí. Opomíjí-li však morální povinnosti,

neodstraní potřebu zlého konání a to zase znemožňuje, aby mohl rozvinout ctnosti, které již třeba pokládá za nezbytné. Z rozporu mezi povahou konání a nezbytností ctnosti vznikají konflikty, jež jsou nepřímým uznáním viny, za níž vždy následuje odplata.

Bude dobře, když poukážu na následky odevzdávání se do vůle Boží, které člověk chápe tak, že přestane kontrolovat vnitřní procesy ve své bytosti i povahu vykonávaných činů. Tím se přirozeně otevře vlivům, pocházejícím ze sféry, v níž se duševně nalézá právě pro své činy.

Kdo své lidské vědomí nepřemístí do vědomí Absolutna, sídlí jakožto vnímající bytost v sousedství nejnižších sil. Útvary těchto sil jej obklopují a dotírají na něho svými vlivy a přirozenou silou se snaží do něho vniknout. Když se jim to podaří, vyvolají v jeho bytosti napětí; to se pak vybíjí činy, které odpovídají povaze těchto útvarů. Domnívá-li se, že se odevzdává do vůle Boží, i když pracuje pro vlastní prospěch, k čemuž byl takto inspirován, a přitom spojuje toto konání s myšlenkou, již lze vyjádřit slovy „pracuji pro Boha“, klame se a poškozuje, neboť dobrovolně propadá do pasivity. Tímto stavem úplně otevře dveře svého nitra nižším silám, jež do něho okamžitě vniknou. Když se v něm rozvíjejí, začnou působit na jeho vůli jako vnuknutí, jež pokládá za božská. Pak může konat dílo ďábla v domnění, že koná dílo boží. Proto se nikdo nesmí lehkomyslně otevírat cizím vlivům, i když to jiní lidé doporučují jako projev odevzdanosti do vůle Boží. Je nejhroznější klam, domnívá-li se někdo, že myšlenka na Boha, na to, že se mu cele odevzdává, ho stačí ochránit před nižšími vlivy, v jejichž prostředí se otevřel. Objasním vám to na příkladu.

Budete-li hluboko pod vodou v nějaké ponorce a otevřete-li záklopku, vnikne do ponorky voda hloubková, ať na to myslíte a věříte nebo ne. Musíte vystoupit k povrchu a tam teprve záklopku otevřít, chcete-li, aby do ponorky vnikla voda povrchová. To vám potvrdí zkušenost a zdravý rozum.

V duševních a duchovních oblastech naleznete analogii tohoto příkladu. Člověk, který žije zcela běžným životem, je chráněn před vlivy neviditelných sfér. Vyplývá to z jeho karmických dispozic, přirozeného sebevědomí, vůle a mravních sklonů, jež vznikly z předpokladů, které vyvolal jednáním v některém z předchozích životů.

To všechno tvoří jeho ochrannou zeď na duševní úrovni. Jakmile ji zboří (chybným pojetím odevzdanosti do vůle Boží), aniž předem očistí a pozvedne své myšlení, tužby, představy a zájmy, otevře se vlastně v nižším prostředí. Jeho síly, jimž svým duševním postojem umožnil vstup, pak jen zhorší jeho mravní a duchovní situaci. Je třeba, aby dbal o nejvyšší duševní čistotu. Potom si může myslit, že vystoupil na horu (do vyšších sfér), kde otevřít se znamená pochopit „vůli Boží“. Odevzdá-li se do ní za těchto okolností, bude mu to pramenem dobra a karmického zlepšení.

Jestliže se člověk odevzdá do vůle Boží ve vyšším prostředí, nezíská nižší astrální zkušenosti, ale určitě získá poznatky o běžně prožívaném (reálném) životě a o zákonech, jimiž se řídí vesmír. Tzv. mystické stavy, které působí v citovém a smyslovém životě, jsou jen následky toho, že se člověk otevřel v nižším prostředí. To je fakt, jímž se vysvětluje, proč žáci mystiky, kteří se snaží odevzdávat se do vůle Boží, snadno dosahují mystických zkušeností. Vyhnou se cestě, která je v plánu pravých mystických nauk – v něm je předepsáno, že mystických výsledků je třeba dosáhnout překonáním sebe v činnosti – ale chopí se snadnějšího duševního uvolnění právě v prostředí, v němž se nalézají v současném okamžiku. Tím dosahují vjemů, jež považují za mystické zkušenosti.

Protiklady jsou si však podobny. Můžete se otevřít pro astrální vlivy tím, že upadnete do duševní nečinnosti a dosáhnete vjemů, pocházejících z jiných světů, nebo své duševní napětí zvyšujete tak, až sami sebe překonáte v činnosti, čímž dosáhnete podobných vjemů. Jedny i druhé zdánlivě pramení z téhož zřídla. Přece však je mezi nimi velký rozdíl, pohlížíme-li na to z hlubšího hlediska. Spatřujeme totiž, že vjemy, které jsou podmíněny úmyslnou pasivitou, se vždy neshodují s poznatkami, jichž dosáhneme nezaujatým rozumem. Proti tomu poznatky, k nimž dospíváme překonáním sebe samých v činnosti, odpovídají pravdě, jak ji chápe rozum při neutrálním postoji.

Z toho, co jsem uvedl, je patrné, že se lze jen nesnadno vyznat v tom všem, co v mystické nauce našli její vykladači. Pokud však člověk chápe lidsky a nečiní závěry podle svých domněnek, najde vždy pravdu. Jenomže většina lidí vyhledává všemožné kompromisy, které jim dovolují jednak podržet osobnost a jednak se

zdánlivě vyhnout nekompromisním požadavkům oblíbené nauky. Proto tak snadno přijímají tvrzení, které zcela průhledně odporuje pravdě, jen když se toto tvrzení vyhýbá tvrdé skutečnosti, o níž mluví povolane autority v mystice.

Je však nutno, aby se každý stal přístupným k přijetí pravdy. Každé tvrzení musí být logické a rozumné, i když se týká mystiky, Boha a mysterií. Jestliže je s rozumem v rozporu, lze si právem myslet, že je založeno na rozumové omezenosti, na fanatismu nebo že je podepřeno určitými úmysly a že je tudíž chybné. Nikdy nestačí, aby se vykladač nauky odvolával na nezbytnost zachovávat mystická tajemství, neboť právě za tajnůstkářstvím mohou být často utajeny nedobré úmysly. V mystice je všechno jasné, neboť je to praktická škola, která vede k odhalení významu všech mysterií, třeba se týkala Boha a nejvyššího lidského stavu – dokonalosti.

ČÁST DRUHÁ

Důležité kapitoly vztahující se k praxi Přímé Stezky

KAPITOLA VI

ČÁST FILOZOFIE PŘÍMÉ STEZKY

Poznejte pravdu,
pravda vás osvobodí.

Jako každý jedinec má svůj názor na Boha, svět a člověka, tak i v nauce Přímé Stezky se setkáváme s určitým pojetím těchto skutečností. Nauka Přímé Stezky však chce odhalit jejich podstatu a neopírá se o domněnky a spekulace. Doporučuje určitou duševní metodu; jestliže se jí někdo řídí a neutvoří si předem určitý názor, umožní mu tato metoda, aby postřehl podstatu těchto skutečností. Přímými zkušenostmi dokazuje, že jejich podstatu lze pochopit i prostým rozumem, ale že ji člověk nepoznává proto, že si o ní tvoří názory, jež nejsou založeny na přímých postřezích. Poznání pravé podstaty Boha, světa a člověka zničí všechny klamné domněnky a odstraní veškeré utrpení, které prýští z nevědomosti.

Přímá Stezka je nauka praktická, proto nepožaduje, abyste v její filozofii věřili. V poznatkách, které zde uveřejňuji, mají hledající lidé získat korigujícího činitele na stezce poznání. Proto je dovoleno, abych o této nauce mluvil.

Nemá-li žák Přímé Stezky mystického učitele, musí hledat v knihách potvrzení nebo zamítnutí poznatků, které získal praktickým úsilím v mystice. Proto je nutné, abych do této knihy zařadil i tuto kapitolu. Domnívám se však, že s tím, co řeknu, budou moci souhlasit jen ti, kdo praktickým mystickým úsilím dospěli k rozluštění námětů, uvedených v této kapitole.

Bůh

Lidé mají o Bohu velmi rozdílné představy. Každý člověk si jej představuje jinak. Snaží se přizpůsobit si ho svému pochopení a ti, kdo o jeho existenci uvažují objektivním rozumem, dospívají k nevěře. Proto není snadné, aby si člověk Boha představil. Stále se mu rojí před očima naučení, vštěpovaná dogmatiky, která tvrdí, že Bůh je v určitých oblastech, a zdobí jej určitými vlastnostmi. Na jejich

základě si člověk nemůže utvořit správný názor na Boha a nemůže ho pak pochopit. Jenom ten, kdo je schopen nedůvěřovat faktům, přesvědčujícím rozum, může věřit v Boha, jak mu jej představují dogmatikové. Taková víra nemá reálný podklad a jednou bude jistě zničena životními zkušenostmi. Neboť Bůh, ve kterého člověk věřil, se mu stane jenom představou, obdařenou pouze domnělými vlastnostmi.

Kdo chce nalézt Boha, musí postupovat soustavně. Nejprve musí odmítnout všechny představy, které jsou mu vnuceny staletými tradicemi. Pak se musí chopit nejpřirozenějšího postoje, totiž čistého nazírání, bez víry a představ, vybudovaných na spekulacích, a bez víry v jeho existenci, založené na úctě ke staleté tradici. Tím zaujme stanovisko, které na něm žádá nauka Přímé Stezky, a jeho poznání se stane důkazem.

To, co kolem sebe vidíme a co můžeme smysly pochopit, je jedním mořem hmoty. Ta se nám zdá být pevná a skutečná. A přece jejím rozborem poznáme, že neexistuje. Je to jen určité kolotání elektronů, stavba atomů, spousta vln, působících sugestivně na mysl a smysly a vynucujících tím pojem skutečnosti.

Tento fakt nás přesvědčuje, že nás smysly neinformují zcela správně o pravé podstatě toho, co vnímáme. Proto se musíme chopit jistých duševních cvičení, jejichž pomocí lze probudit vnímání nadsmyslové. Jím pak musíme sledovat všechno dění.

Jakmile se nám podaří probudit nadsmyslová vnímání, uvidíme, že se zdánlivě pevná hmota rozpadá na pouhé vlny, jejichž podkladem je univerzální Nic. A tím se dostaneme ke kořenům celé jsoucnosti.

Zkoumáme-li totiž projevy vibrací, nehledíce na nejhrubší, vidíme, že jsou v poslední fázi odstupňovány. Buď v sobě obsahují větší napětí, a proto se jeví jako temné, násilné a zlé, nebo napětí menší, a potom se nám jeví jako méně násilné a zdánlivě světlé. Tak se to alespoň zdá, zkoumáme-li je zrakem a citem. Ve skutečnosti je tu však rozhodující pohyb. Energie, která je v prudší vibraci, se lidskému zřeci zdá – vzhledem k jeho přirozené povaze – také světlá, kdežto ta, která se vlní pomaleji, se jeví jako temná. Světlé a dobré, temné a zlé má však týž základ, totiž napětí a jeho kmitočet, a proto dojem, který z toho vzniká, se shoduje s vibrační povahou vlnění.

Pokud má člověk klidný temperament, odráží se působení vibrací, o nichž jsem právě mluvil, v jeho pocitech. To však nestačí k tomu, aby se dozvěděl něco bližšího o jejich povaze, a proto nemůže odhalit příčinu toho, co pociťuje. Své pocity chápe prostě jako změny nálad a duševních stavů. Zdá se mu nutné, aby upínal pozornost na vnější věci, na kterých se zdá záviset existence jeho tělesného života.

V dřívějších dobách, kdy lidé žili niterným životem mnohem intenzivněji, mohli spíš vnímat to, co nazýváme vnitřním životem a co jsou vlastně změny v bytostném napětí, neboť to vnímali daleko živěji. Ježto však pro existenci těchto změn nemohli najít žádné vysvětlení, pokládali je za síly, které řídí cosi vyššího, co nakonec shrnuli ve významu jediného slova Bůh.

Domněnky se jim potvrzovaly. Protože měli schopnější smysly a větší duševní energii, obdařili toto napětí představou, která se později stala samostatnou bytostí, shromažďující v sobě vlastnosti, které jí vtiskli. Když se později rozšířilo uctívání této představy, mohla v sobě shromáždit téměř všechny nejlepší vlastnosti a síly, které k ní uctíváním směřovaly. Když se individualizovala, uchopila automaticky moc a stala se Bohem, jakého uznává většina lidí, kteří již neznají pravou podstatu skutečnosti a pravdy.

Z uvedeného tedy vyplývá, že to, co si představujeme pod slovem Bůh, je imaginární postava, shrnující v sobě určité vlastnosti, které jsme jí udělili z nevědomosti. Tak je tomu alespoň ve většině případů. Taková bytost (postava) potom v sobě shrnuje obrovskou moc, kterou slepě nebo automaticky rozhoduje o lidském osudu. To znamená, že když ji člověk nedovede v sebe opět vstřebat, ba naopak klade mezi sebe a ji hranici, vznikající z přesvědčení o její samostatné existenci, není divu, že se k ní musí modlit jako k vnější síle a prosit ji o štěstí, chce-li ho dosáhnout. – Tak tedy vznikl individuální Bůh a není jiného individuálního Boha.

Vyšším stupněm božího projevu, jež jsem nazval individuálním Bohem, jest Bůh osobní, který je pánem všech živých tvorů. Tento Bůh je ztělesněním jejich duševní síly, nebo lépe je přímo touto silou. Vzhledem k tomu je na úrovni duševní síly člověk všemohoucí bytostí. Tuto všemohoucnost však nemůže libovolně uplatňovat, poněvadž tomu brání ostatní lidé, kteří jsou na této úrovni stejně

mocní. V tom se uplatňují univerzální (vesmírné) zákony, omezující moc jedince. Chcete-li tedy něco, hned se všemohoucí síla, jsoucí ve vás, snaží vyplnit vaše přání. Ale nemůže je vyplnit hned, neboť se k tomu musí propracovat odporem jiných lidí, který účinnost síly jedinců brzdí. Proto se musíte myšlenkou na své přání zabývat delší dobu. Tak si uvolníte cestu k tomu, čeho jste si žádali, a také toho dosáhnete. Je totiž třeba uvážit, že to, čeho si žádáte, mohou žádat a skutečně také požadují i jiní lidé. Proto toho může dosáhnout jen ten, kdo nejlépe odstranil tuto překážku, tj. touhu jiných lidí.

Uvažujeme-li však o duševní síle všech bytostí, dospějeme k závěru, že je všemohoucí v pravém slova smyslu, neboť jí není možno položit zdržující překážku. Přemůže vše a vyvolává účinek všude, kam je namířena. Proto se v ezoterním smyslu pokládá za osobního Boha.

Tím jsme se dostali k zajímavému poznatku. Víme totiž, že mystik nebo jógin má za úkol, aby se ovládl, což znamená, že si má podrobit svou duševní sílu. Aby to dokázal, musí v plné míře systematicky použít vůli, vědomí, bdělost a schopnosti soustředování. Jakmile se naučí správně používat těchto prostředků a ovládne nebo spoutá svou duševní sílu, což je předpokladem sjednocení s osobním Bohem, stává se ovšem všemohoucím jako tento osobní Bůh. Zmůže vše, neboť dovede usměrňovat onu sílu podle svého přání, zatím co jiní lidé se jí nechávají ovládat.

Nesmíme se těmito výsledkům divit. Vyplývají z přirozených předpokladů, jak se o tom můžeme přesvědčit poznáním zákonů Univerza. Je z nich totiž zřejmé, že jsme s Univerzem spjati nejtěsnějšími pouty. Podaří-li se nám spoutat jednu z obou sil (totiž osobní nebo univerzální), můžeme ovládnout celek a všechny vesmírné síly vůbec.

Nedávno jsem četl zajímavou teorii jednoho učenice. Domníval se, že je možno všeobecnou gravitaci rušit každým sebemenším činem. Ačkoli jeho teorie byla v mnohém směru nesprávná, v tomto případě měl přece pravdu. Každý náš čin má opravdu vliv na celý vesmír, neboť popud, vůle a chtíč jsou částčkami univerzální síly, proto v ní vyvolávají změny a pohyb asi tak, jako je vyvolává fyzické hnutí ve vodních spoustách. Vykonáme-li tedy něco, obracíme původní směr v kosmickém moři síly, takže je zřejmé, že každý náš

čin má ohlas v celém vesmíru. To však neznamena, že můžeme obyčejným konáním vychýlit hvězdy a jiné vesmírné síly z jejich drah, poněvadž podléhají zákonům, které jsou vytvořeny vědomím, přáním, tradičním názorem a vůlí jiných bytostí. Když však muž, jenž se nejvýš ovládá, pohne niternou silou podle své vůle a přání, může ve vesmíru uzákonit to, co dosud není uzákoněno, nebo může zrušit vesmírné zákony, které nyní platí. A to je pro nás velmi důležitý poznatek. Vysvítá z něho, že je možno dosáhnout ideálu jógy, kterým je buď vystoupení z tohoto vesmíru, nebo dosažení stavu Boha, který v jistém smyslu ovládá celé toto stvoření.

Jest však ještě jiný Bůh než ten, o kterém jsem mluvil. Je to *Bůh Univerzální* a je základním prvkem projevené jsoucnosti. Nemá ani povahových, ani pomyslných vlastností. Je tedy ve své podstatě čistotou nebo světlem. Proto je zrcadlem, v němž můžeme spatřit všechno, co nás může zajímat. Neboť vše, co můžeme vidět, cítit nebo myslit, pochází z něho. V ezoterním smyslu je podstatným prvkem onoho osobního Boha, kdežto podle zevnějšího pojetí je pouhým *Nic*, které je však spíše světlem než temnotou.

Nic je pravým základem veškerého stvoření. Zkoumejte jakoukoliv skutečnost, vždycky dojdete k tomuto poznatku. Ale jak jsem řekl: je to *Nic* jenom podle zevnějšího zdání. Ve skutečnosti můžeme vidět, že toto *Nic* je nejvýš reálné, poněvadž jím je všechno stvořené. Je náplní všeho a jedině zíráním na ně postřehujeme všechny formy, jež jsou pouhými pohyby vln energie.

Každý tvar i každá bytost tuší, že jsou ve své podstatě bezbytné. A toto tušení nicotnosti vlastního já je děsí a nutí do činnosti. Namáhají se vydobýt si z pocitu nicotnosti jiný pocit, pocit skutečnosti a individuality, a to je nutí k pošetilým a horečným činům. Horečnou činností vyvolávají reakce, jejichž zpětné působení na duši jim vnucuje pocit individuálnosti.

Nebudte však pošetilí. Horečná činnost vyvolává pouze křečovitě napětí, které zanáší do celého stvoření chaos, ale nedává záruku, že bude potlačeno vědomí nicotnosti. Ba naopak. Můžeme říci, že horečná činnost je spalující silou, a proto vede ve světě form celého stvoření k rychlejšímu konci (zničení). Dokonalé vědění a znalost podstaty věci ve spojení s klidnou a rozvážnou činností dává větší záruku na prodloužení existence formy. Vesmír nelze

předělat nespořádanou a chaotickou prací. Proto je nutné znát dobrou metodu, jejíž pomocí lze uspořádat činnost. Pak ani Bůh zhouby, skrývající se v podobě nicoty za vším stvořením, nebude mít na člověka vliv.

Nechť se nikdo nepozastaví nad tím, že tomuto jedině skutečnému a univerzálnímu Bohu nepřipisují vlastnosti, jež mu připisuje lidská nevědomost: moudrost, blahosklonnost, dobrotu aj. Poznáme-li, že všechno stvořené (jímž jsou i jmenované vlastnosti) je pouze kombinací sil, nebo lépe jednou silou proudící různými směry, snadno si domyslíme, že všechny vlastnosti, jimiž bychom rádi Boha vybavili, tento Bůh již musí mít, ale pouze ve stavu utajeném. Bůh není moudrý, poněvadž v jistém smyslu je moudrostí samou; také není spravedlivý, poněvadž je samou spravedlností. A tak můžeme uvažovat o všech vlastnostech a vždycky dospějeme k závěru, že je-li Bůh prazákladním prvkem stvoření, musí být v principu každou hledanou vlastností, a proto ji nemůže mít.

Nemysleme si, že Bůh je vybaven jenom určitými vlastnostmi. Jako příčinný prvek je vším, co vidíme, slyšíme, cítíme, můžeme chápat a myslit. Jakmile si ho však představíme, stane se stvořením, jemuž nepřínáleží slovo Bůh v pravém významu. Neboť toto slovo se stává pouze šatem libovolné představy, vyzbrojené pomyslnými vlastnostmi.

Musíme se snažit najít pravou podstatu Boha, který je pro nás obvykle jen pomyslnou existencí. Domníváme-li se, že je Bůh všemohoucí bytostí, pak jej jako takového skutečně nalezneme, ale nemůžeme jej realizovat, protože tomu brání přesvědčení, že Bůh a člověk není totožný. Proč nehledat Boha v sobě a nevidět jej a sebe jako bytost jedinou? Víme-li již, že Bůh je všudepřítomnou existencí, můžeme docela snadno připustit, že je v nás a že námi proniká, takže je opravdu možné jej realizovat.

Proto se snažme pochopit pravou podstatu Boha. Nevšímejme si učení teologů, které mu připisuje pouze některé vlastnosti; to bude první krok na cestě ke spojení s ním. Zapomeňme na onoho všemohoucího Boha, který při vší své nekonečné spravedlnosti dopouští, aby každý mohl konat zlo, jak si sám přeje; nebeskou bránu otevírá pouze těm, kdo se k němu modlí a v něho věří jako v něco, co někde je, kdežto nevěřícího člověka, třebaže byl spravedlivý,

z nebe vylučuje, protože neuznal jeho existenci. Tím se vyhnete fanatismu, pokrytectví a násilnosti při rozšiřování „víry“ a stanete se lidmi kvalitních povah, jichž si bude vážit i tento zdánlivě stranický Bůh.

Osobnost neboli člověk

Pozorujeme-li lidskou bytost z pozice člověka, který se zajímá jenom o všední svět, shledáme, že to, co nazýváme bytost, je stroj velmi komplikovaný. Shrnuje v sobě celou řadu sil a schopností, jejichž soudržnost, obnovování a udržování uniká každému běžnému pozorování. Osobnost je pokládána za účelnou sama o sobě, neboť člověku, který se zabývá vnějším světem, nedává odpověď na otázku o příčině svého vzniku a účelu. Tato odpověď je však zarážející, proto ji zde nebudeme uvádět. Všimněme si jen mysteria osobnosti a jejích projevů.

Mysterium osobnosti je velmi hluboké. Zpřítomňují se v ní všechny sféry a světy od nejnižších až po nejvyšší. Všichni bohové, duchové, andělé, rajske, nebeské i pekelné světy jsou v ní obsaženy ve formě určitých stavů vědomí. Vzhledem k tomu můžeme v tělesné schránce prožívat to, co tyto světy obsahují, aniž se musíme odebrat na zvláštní místo ve světě nebo ve vesmíru. Proto rozřeší-li člověk tajemství bytostné existence, může dosáhnout osvícení, moudrosti, vševědění a všeho, co je připisováno Bohu. Ale předem musí zjistit, že nebe, ráj, peklo a jiné duchovní sféry jsou v určitém smyslu pouze stavem naší empirické osobnosti.

Přesto, že v lidské bytosti jsou obsaženy i světy nejvyššího blaha, žije člověk většinou přece ve sférách, kde vládne utrpení a bolest. To proto, že se vědomím upíná k nižším stavům bytí a života. Je to způsobeno tím, že činnost působí zpětně podle zákona o zachování energie. To znamená, že právě skutková energie (karma) udržuje „já“ člověka v určité oblasti karmického prožívání. Tato situace se však mění, jakmile odstraní nevědomost; vyššími zřeteli vymaní vědomí ze sfér omezených existencí a získá možnost, aby mohl žít ve sférách pomyslných a světlých. Proto je třeba provést rozbor lidské bytosti.

Bytost v podstatě obsahuje: vnější neboli hmotné tělo, vnitřní neboli astrální tělo, sílu soudržnosti neboli karmu, energii neboli

pránu, nižší duši neboli běžné duševní lidské schopnosti, vyšší duši neboli vyšší duševní schopnosti a posléze též univerzální Já.

Hmotné tělo je domem vnitřního člověka. Ale skutečné není. Jsou to jen vlny energie, seřazené tak, aby dávaly smyslům sugestivní ránu, která vyvolává dojem skutečnosti tělesné schránky.

Toto tvrzení si může každý pozorující člověk ověřit tak, že se musí snažit nevnímat viditelné předměty. Tímto způsobem se vnitřní tělo se všemi duševními schopnostmi dostane do nadfyzické sféry, ze které může vidět, že svět hmotných útvarů je pouze relativně skutečný.

Vnitřním neboli **astrálním** tělem je **tělo pudů, vášní a citů**. Ze tří stupňů vědomí mu náleží ten nejnižší. Tím je míněno podvědomí, které je ovládáno přírodními silami jakožto útvar vzniklý interferencí a srážkami přírodních sil bez spolupůsobení Kosmického ducha. Není vyzbrojeno rozumem a pozorovací schopností, proto v něm převládá prvek tamas. Tento prvek způsobuje, že se u člověka stále probouzejí náklonnosti k tomu, aby niterně setrval ve sféře temných a pudy ovládaných bytostí.

Za projevy astrálního těla ve vědomí můžeme pokládat citová vychýlení, jejichž původ nespočívá ve vědomém dotyku duševních složek se smyslovými předměty prostřednictvím smyslů. To se stává často. Zdánlivě bez zevních příčin se někdy nálada náhle změní v pravý opak. Jindy se zase bez vlastních a vědomých popudů mysl obrací k nějaké osobě a zakrátko nato vystoupí živý pocit, že je tato osoba v naší přítomnosti. Ve skutečnosti se na astrální pláni nevědomě sešly dvě osoby, které na sebe myslely. A je zajímavé, že při eventuálním okamžitým nevědomém astrálním styku nemusí být potlačena funkce denního vědomí.

Astrální tělo je věrnou reprodukcí hmotného těla. Žije však na těle zdánlivě nezávisle, neboť i při plném tělesném a duševním zaměstnání může žít a pohybovat se jinde. Přece však je s hmotným tělem v neustálém spojení. To je způsobeno tím, že si člověk uvědomuje sebe především jako tělesnou bytost – a též touhou po spojení smyslů s předměty. Touto touhou je také astrální tělo stvořeno a udržováno při životě. Neboť kdyby člověk potlačil touhu po smyslovém vnímání předmětů tak dalece, že by se již neprojevovala, astrální tělo by se tím samočinně zničilo.

Činný projev (život) astrálního těla je příčinou toho, že se duševní život tříští. Jeho životnost nutí člověka k tomu, aby vyhledával smyslové radosti, kdežto pod vlivem projevů vyšší přirozenosti chce žít radostně i bez zevních příčin. Ale dokud existuje současně touha po smyslové radosti na jedné straně a po bezpříčinné radosti na straně druhé, nemůže být trvalé jedno ani druhé. Oboje se musí střídat ve vládě nad vědomím člověka, proto se cítí zklamán, cítí utrpení apod.

Mystická nauka, jejímž cílem je dovést člověka k vyššímu stupni života, na něm žádá, aby usmrtil astrální tělo, v němž klíčí semeno utrpení. Za tím účelem má usilující člověk odvrátit pozornost od smyslových předmětů a vyloučit je vůbec ze svého vědomí. Tím astrálnímu tělu odejme pokrm a přivodí mu nutný konec - smrt.

Další složkou je **síla soudržnosti** neboli **karma**. Karma je tvořena každým činem, ale výsledky přináší jen ta, která vzniká konáním úmyslným nebo takovým, při němž si člověk uvědomoval sebe jako diferencované Já. Takovým způsobem se stává výchozím i konečným bodem kruhu, v němž se pohybuje činem usměrněná energie.

Řekl jsem, že se karma tvoří každým činem. Je to proto, že každý čin je akt, který vyžaduje, aby si člověk „vypůjčil“ část vesmírné energie a změnil její přirozený tok. Tato část se pak stává samostatným silovým útvarem, který se ve velikém kruhu pohybuje vesmírem času. Nakonec narazí na původce a donutí ho, aby tuto vlnu zpracoval tak, aby vešla ve svůj původní stav, totiž v klidnou hladinu energií. A poněvadž takovýchto vln vytvoří člověk nesčetné množství, stávají se příčinou stvoření i trvání jeho tělesné formy.

Ti lidé, kteří se svůj život snaží povznést k vyššímu stavu, nasmějí již vytvářet karma. Musí pracovat neosobně, neboť tím přestanou být výchozím bodem uvolněné energie. Když se tato energie vrací, nenalezne již svého původce, takže se musí v prostoru samočinně přeměnit v energii latentní a vejít v původní stav bez potřeby opřít se o vtělenou duši, která ji uvedla do pohybu. Takovým způsobem unikají mystikové následkům svých činů.

Je třeba si uvědomit, že všechno dění a všechny příhody jsou způsobeny živoucím prvkem, který se nazývá karma. Sebemenší duševní účastenství na činech formuje individuální karmický princip

a ten nás pak zaplétá do svých sítí. Lze se tomu vyhnout jen dokonalou duševní neúčastí na vlastním konání. Můžete konat cokoli, ale musíte dbát, abyste byli duševně odpoutáni. Tím přemůžete karmický princip a probudíte se vědomím ve složkách, které náleží vyšším sférám.

Pránou je míněna energie, která se projevuje tělem a nemá určitou tendenci. Její modifikace jsou jemné nebo hrubé. Hrubé se projevují duševními i tělesnými akcemi, kdežto jemné vnitřními proudy, jež řídí vnitřní vibrace a nazývají se váju. Je jich v těle deset. Jsou regulátory tělesných funkcí a udržují ve správném chodu a v rovnováze tělesnou činnost a zdraví. Při mohutnějších vibracích se projevují některými magickými silami. Např. samána odstraňuje překážky mezi hrubým a jemným světem, takže je možno zírat do obou současně. Apána umožňuje uniknout z vesmíru, kde působí karma. Vjána dovoluje získat pocity z jiných sfér apod.

K těmto úkazům dochází, je-li prána udržována v těle dostředivým soustředěním. Žije-li však člověk běžným způsobem, uniká prána z jeho těla neustále a tím často způsobuje defekty ve zdraví, neboť činy, kterých se člověk dopouští, vykonává s duševním účastenstvím. – Nejvíce prány může shromáždit myšlenka. Promítá-li ji člověk tím, že myslí na to, co koná a jaký výsledek to přinese, nemůže dospět k vyššímu stavu lidství.

Chceme-li se stát nadlidmi, musíme shromažďovat pránu. To se děje tím, že se budeme zdržovat myšlenek a potlačovat všechnu duševní činnost. Myšlenkám a duševní činnosti nesmíme jen dávat jiný směr, jak se to často činí, nýbrž musíme vše opravdu zarazit; potom bude dosaženo žádoucího stupně – nadlidské moci.

Necháme-li pránu z těla volně unikat, je z toho jen utrpení. Naše duševní činnost nám přinese karmické výsledky a ty jsou vždy více nebo méně bolestné. Proto je jen rozumné, doporučují-li mystické nauky, aby člověk shromažďoval pránu dokonalým zastavením duševní činnosti.

Další složkou osobnosti jsou **duševní schopnosti** neboli **nástroje duše**. Jsou to: jáství, mysl, rozum, vůle a paměť.

Jáství tvoří individuální karmu a způsobuje, že se u člověka probouzí rozlišovací schopnost. Mysl tvoří základnu pro skutečné studium, poněvadž nalézá fakta a pochybuje. Rozum uvažuje o pro-

tikladech, a proto poskytuje objektivní poznání. Vůle dává možnost usměrňovat sílu, s níž člověk disponuje, a rozhodnout se pro to nebo pro ono. Paměť shromažďuje poznatky a vjemy, takže s její pomocí lze udržet tento nebo onen stav.

Všechny tyto schopnosti tvoří Já zvané *nižší duší*. Umožňují vnímat věci odděleně. Duši jsou proto, že je jejich základem prchavá a zjevně nepersonifikovaná energie.

Další složkou je **vyšší duše**. Ta umožňuje chápat celek jako jednotu, pozorovat příčiny a vnímat činnost pěti předchozích složek. Víme, co myslíme, pro co se rozhodujeme a co vnímáme. To je způsobeno aktivním projevem Já, které jako ústřední jednotka stojí za jednotlivými duševními projevy.

Plným uvědoměním se v této složce přestává zmatek a zrodí se vědění. Vidíme všechny projevy, chápeme jejich účelnost, postřehujeme jejich reakce na kosmické síly a to nám umožňuje potlačit vjemy reakcí, které pocházejí z účastenství na činném životě.

Když si uvědomujeme, že Já a všechno ostatní je jednotu, která není univerzálně platná a již nelze hmatatelně dokázat, neboť je sraženinou neviditelných sil, vstupujeme do oné částičky univerzálního Já, která není rozdílná od Všeducha, i když přebývá ve formě. Jsme v pravé své podstatě ničím a toto Nic je základním prvkem všeho. Jako paprsek světla proniká toto Nic vším stvořením a také jím je. Proto se nazývá Univerzálním, Všepronikajícím, Nesmrtelným Duchem.

Nyní vzniká otázka: jsou-li jmenované principy v člověku přítomny, proč je nemůže poznat a dokázat jejich existenci jako u věcí přírody? Poznání principu bytosti závisí na tom, do jaké míry je člověk schopen zbavit se přesvědčení, že je takovou a nikoli jinou bytostí. Když nebude podléhat ustáleným přesvědčením a nebude se zajímat jen o jednu složku, jeho vědomí se zbaví připoutanosti a přesune se hned sem a hned zase jinam; to jednou přinese dobrý výsledek – poznání všech složek lidské bytosti. A tomuto zničení připoutanosti učí mystická praxe.

Svět

Obecně se předpokládá, že jen smyslový svět je opravdový a skutečný. Pokud někdo tvrdí, že existují ještě jiné světy, předpokládá se, že existují pouze v jeho fantazii, subjektivních spekulacích a klamných domněnkách. A přece jen rozum musí připustit, že mohou existovat, přihlédne-li k faktům, ze kterých vyplývá, že i tak „pevný“ smyslový svět je neskutečný. Je v tom notná dávka nadutosti, trvá-li někdo na přesvědčení, že skutečnost je omezena pouze na několik smyslově zjištěných faktů. Vždyť víme, že jich je tak málo, že v porovnání s vesmírnými rozměry a formacemi jsou méně než drobnohledný prášek. Takové tvrdé přesvědčení řeší celé tajemství skutečnosti jako starý teologický názor. Ten chtěl také být na základě Svatého Písma autoritou a vědět o světě všechno bezpečně. Teprve fakta, zjištěná vědeckým pozorováním, dala tomuto názoru zdrcující ránu a dokázala, že byl klamný. A tak je to i s přesvědčením, že reálné je jenom smyslové jsoucno.

Jako pokrokoví lidé si své názory na skutečnost musíme tvořit opatrně už proto, že často můžeme být překvapeni vědeckými poznatky, k nimž věda dospívá přes všechn konzervatismus vědců. Nesmíme říkat, že náš poznatek je naprosto správný a konečný, když nám zítřek může přinést nové poznatky, které předešlé opravují. Musíme alespoň částečně uznat, že ve vesmíru, jehož rozměry jsou nepředstavitelné, může existovat ještě trochu víc než těch několik fakt, která jsme zjistili. Nechceme snad ze sebe učinit nějakou výjimku nelogickým názorem, že mezi miliardami, ba mezi biliony vesmírných světů je jen naše země schopna vytvářet život. Není rozumné, jestliže se někdo domnívá, že v těch nekonečných prostorech Velkého Prázdna, kde se vzájemně prolínají síly přitažlivosti, není nic, poněvadž to nelze uchopit rukama. Věda nám prozradila, že z celkového záření vidíme jen nepatrný úsek. A přece chce člověk tvrdit, že je skutečné jenom to, co vidí. To je úžasná naivnost. Lze ji omluvit jenom tím, že v něm převládá sklon dívat se na všechno z hlediska pozemského užitku. Tento názor, ačkoli je původcem utrpení a nevědomosti, je podložen jen zvířecím lpěním na tělesném životě a strachem před poznáním širších obzorů.

Jako se to má se zářením, tak je to i s hmatatelným světem. Můžeme nahmatat jen nepatrný úsek ze všech silových vibrací.

Vibrace rychlejší nebo pomalejší než ty, na něž je naladěn náš hmat, hmatově prostě nevnímáme. Proto se domníváme, že nehmatatelná existence, o níž někteří lidé mluví, je pouze pomyslná a neskutečná. Je to však jen skutečnost nám cizí, která, je-li poznána, přináší rozřešení mnohých záhad našeho života.

Ve vesmíru jsou skutečnosti, jež se od sebe kvalitativně liší. Kvalitu tvoří vibrace univerzální síly. Hmotné tělo je vibrací sil určitého stupně, proto je hmatatelné a viditelné. Duševní síly takové nejsou, i když je zjištěno, že existují; vytváří je chvění univerzální síly, která má jinou rychlost. Následkem toho náleží do jiné sféry. Ale i duševní síly se dále třídí, neboť jsou kvalitativně rozdílné. Tím vznikají různé světy, které mají svá zvláštní pojmenování i povahu. Poznáme-li je, rozřešíme tajemství života. Přestaneme považovat vědomý život za existenci závislou na tělesné formě a zbavíme se utrpení. To je také účelem bádání v různých plánech vesmíru.

Protože vibrací, jež nemůže zachytit světsky orientovaný člověk, je ve vesmíru nesčetně, lze předpokládat, že i sfér bude mnoho. Má se dokonce za to, že každý výraznější čin je zařazen do zvláštní sféry a tam že vibruje v podobě příčin, dokud se tam nevtělí bytost, která jej vykonala a neprožije jej znovu v podobě nějakého výsledku. Stejně je tomu s myšlenkami a s jinými duševními silami. A poněvadž jsou činy i myšlenky povahově rozdílné, jsou takové i sféry, do nichž jsou zařazovány. Temné a zlé sféry jsou naplněny fluidy zlého myšlení a konání. Jejich vibrace jsou pomalé a hutné, a proto jsou považovány za nízké. Zato zase dobré myšlení a činy jsou životními silami vyšších sfér, neboť jsou světlé a tedy rychlé v pohybu. Tím jsou vlastně sféry rozděleny.

První a nejnižší sférou je **sféra zbytků** neboli **bytostí**, které vznikají z **výparů mrtvol**. Ty se udržují kolem hrobů a holdují smyslnému životu. Nemají vědění a jsou udržovány při životě fluidy, jež vznikají z chtíčů, jimž člověk podléhal zaživa. Jsou mnohdy považovány za astrální bytosti. Ve skutečnosti však vznikly vyzařováním životní síly, obtížené vášněmi, jež ještě určitou dobu po smrti zůstává soudržná. Proto je můžeme pokládat za útvary složené z pudů a pozemských sklonů, které se u člověka projevovaly za jeho života.

Sféra přírodních útvarů. Vznikla vyzařováním nebo vypa-

řováním hrubé země jakožto stavební látky. Proto tvary této sféry jsou dost podivné. Jsou však podobné bytostem, jež vznikly z lidských vášní.

Sféra bytostí stvořených lidskými vášněmi. Představuje se nejzrůdnějšími fantomy. Neúplná zvířata strašného vzezření, cárovité lidské postavy, nemohoucí i divé bytosti apod. Její fantomy někdy kreslí magikové, kteří je postřehli při evokacích.

Sféra bytostí vzniklých z myšlenek. Tyto bytosti se sice od sebe velmi liší, ale mají jednu společnou vlastnost. Pohybují se ležmo, asi tak, jako by plavaly v astrální látce. Jsou to ony bytosti, o nichž se zmiňuje L. Bulwer v románě Zanon.

Sféra duchů nižších, samostatných. Jejich vzhled je čistě lidský. Jsou to bytosti dosti temné a nevědomé. Lze se od nich nanejvýš dozvědět, co se děje v rodině příbuzenstva tazatele. Jejich starosti jsou lidské.

Sféra duchů lidských, jejichž nositelé jednali pod vlivem přírodních sil. Ti se celkem neliší od svých nositelů, neboť se u nich projevuje tatáž nejistota a směs vědění a nevědomosti. Proto jsou povahově rozdílní.

Sféra elementálů neboli bytostí, žijící v jednotlivých živlech. Jsou to bytosti podobou dost rozdílné, často tak jako člověk a zvíře. O způsobu jejich života lze říci málo, neboť není zvláště barvitý, ale zdá se šťastný. To proto, že elementy jsou vždy mladé, neboť jsou zárodečným činitelem skutečného živlu. Tvrdí se o nich, že se nikdy nevtělují, ačkoliv se dovedou zhmotnit. Snad se nevtělují proto, že u nich nelze najít pránický prvek v podobě tzv. Boží jiskry, který v člověku představuje vnitřní Já.

Sféra duchů dogmatiků. Tito duchové žijí méně šťastně, protože žijí pro jeden předsudek. Jejich sféra zaujímá celé ovzduší a lze v ní nalézt mnoho zvláštností ve vztazích mezi duchem a věcmi. Ze svého osobního stanoviska bych pokládal pobyt v této sféře za nejnešťastnější, protože je v něm duch člověka vězněm výtvořů představ, domněnek a přesvědčení.

Sféra vyšších duchů zahrnuje duchovní bytosti, které se očistily nelpěním na pozemském světě, ale dosud v sobě neprobudily vyšší myšlenky nebo zřetele. Proto je jejich tělo světlejší, ale jinak to jsou bytosti v náboženském smyslu nevědomé.

Sféra spravedlivých bytostí se vyznačuje zvláštním světlem, ale jinak v ní převládá osobitost a z ní prýstící diferencování. Vzniká zde málo bolestných reakcí.

Když odmítneme odměnu (pocit nižšího stupně blaženosti), kterou získáváme ve sféře spravedlivých bytostí, vstoupíme do

sféry kajících. Ta má ovšem také své rozpětí, ale přesto v ní lze nalézt více duchovního světla a poznání. Je to proto, že v sobě zahrnuje ty, kdo ve větší míře přemohli tělesnost.

Sféra andělů se vyznačuje tím, že v ní jsou světlí duchové; nenajdeme v ní nic, u čeho by neznali podstatu. Spíše se zdá, že právě pro tento jejich názor v ní ani neexistují formy jako cosi odtažitého od subjektu (ovšem domněle).

Sféra bohů, kteří mají těla (trojrozměrná). Tato sféra je plná světla a energie. Najdeme v ní psychické svazky, které obsahují rozřešené problémy hmoty a tělesného života a vůbec mnoho užitečného vědění. Tělesní bohové jsou bytosti, které mají těla složená z ohně a světla a též svítící obličej. Proto jejich zjev může u nevědomého člověka způsobit duševní otřes a vznik falešných názorů. Odstraníme-li předsudky i strach, bude zjevení těchto bohů užitečné. Vyvolává totiž inspirace, které cvičícímu člověku pomohou v tělesném životě. Člověk, který se ocitl v této sféře, se však nemá nechat jejími vibracemi ovládat, poněvadž by ho mohly zdržet na stezce k dokonalosti.

Sféra dokonalých bytostí prvního stupně. Soustřeďuje v sobě jóginy a mystiky, kteří dosáhli dokonalého ovládnutí nižší osobnosti. Proto je jejich sféra dosti šťastná.

Sféra dokonalých bytostí druhého stupně. Rozkládá se přes všechny jemné projevené světy, poněvadž je ti, kdo sem náleží, ovládají.

Sféra netělesných bohů. Je to sféra, která je na rozhraní světů projevených a neprojevených. Není v ní možno spatřit žádné bytosti. Přesto však v ní lze pozorovat jakýsi život v podobě chvění a záření. Jinak se žádná bytost v této sféře nemůže udržet.

Sféra dokonalých bytostí třetího stupně. Je to **sféra brahma.** Neexistuje v ní nic projeveného, poněvadž v sobě chová základní sílu všech projevů. Proniká vše, ale není ničím. Proto je to sféra nejvyšší prázdnoty a blaženosti.

Jsou ještě jiné sféry, ale ty není možno vypočítávat a popisovat. Ostatně myslím, že tomu, kdo cvičí a jenž se mnohdy setká se zjevy, jež neví kam zařadit, postačí toto rozdělení. Podle něho může určit, kam zjev náleží, a proto se nebude mylně domnívat, že to, co vidí, je něco vysokého, ne-li zázračného a výjimečného.

KAPITOLA VII

OTÁZKA VŮDCE

Všechny dobré okultní i mystické knihy se shodují v tom, že každý žák těchto nauk má mít vůdce. Je to jedna z nejdůležitějších otázek, protože rozhoduje o větší jistotě a bezpečnosti každého žáka na mystické cestě. Proto jí věnuji i já zde místo a vynasnažím se každému hledajícímu člověku podat klíč k posouzení těch, kdo se mu za vůdce nabízejí.

Mnoho těch, kdo hledají poznání skutečnosti mystickým školením, bývá svedeno zdánlivě důvěryhodnými lidmi, kteří předstírají vědění mnohomluvností. Nemohu snad před nimi dost varovat, protože evropský člověk nemá o podstatě mystiky ani tušení a domnívá se, že mistr mystiky může své znalosti tajemství dokázat i slovy.* Chytrí lidé tohoto omylu dovedou využít a na základě teoretického vzdělání překvapují své posluchače tajemnými narážkami. Nezasvěcení se pak domnívají, že mají před sebou člověka duchovně školeného. Jsou však jisté znaky, podle nichž může každý začátečník v praktické mystice poznat, má-li ten, kdo se vydává za znalce mystické cesty, opravdu schopnosti k mystickému vedení.

Alexandra David-Neelová v knize „Mystikové a magové v Tibetě“** píše: „Jeden lama řekl, že úlohou učitele „Přímé cesty“ je v první řadě řídit vzdělání úhoru. Musí pobízet žáka, aby se zbavil všech přesvědčení, představ, nabytých zvyků i vrozených sklonů a všeho, co vyrostlo v jeho duchu z příčin, jejichž původ se ztrácí v dávnověku.“ A na jiném místě dodává: „Za pomoci paradoxů vykořeňuje v něm víru, kterou přikládal představám, vjemům

* Víra v krásné a svůdné řeči je dnes vůbec velmi rozšířena. Je to způsobeno úžasnou povrchností, kterou lidstvo považuje za civilizaci. Posluchači uvěří každému řečníkovi, který je dovede strhnout, tj. promluvit tak, jak se jim to líbí. Je však třeba být opatrný. Tam, kde se mnoho mluví, bývá mnohdy duševní prázdnota, zlo, neodpovědnost a někdy i hrubé násilí. Vězte, že uvažující, dobrý a zkušený člověk neplýtvá slovy. Pokud mluví, vyjadřuje pouze životní zkušenosti. Proto jeho řeči uklidňují. Člověk zlý, necitelný, násilný a pudový svými řečmi rozladí, bouří a zasévá zlo, i když slibuje to, po čem jeho posluchači nejvíce touží.

** Čs. grafická unie, Praha 1934, str. 152 a 156.

a pocitům všeobecně uznávaným za pravé a nedovoluje mu nahradit novou vírou v paradoxní znalosti, které mu předkládá. Jedny i druhé jsou jen ‚relativnosti‘ nebo čirá iluze.“

Zde je velmi pěkně řečeno, jak si počíná pravý vůdce. Ale celá úloha učitele mystiky se nevyčerpává jen slovním vyučováním, jak by se mohlo zdát z toho, co jsem právě citoval. Aby svého žáka učinil „ohebným“, ukládá mu vůdce kromě ústního vyučování různá cvičení, jež označuje jako nutná k duchovnímu vývoji. Tím jej připravuje na vnuknutí nebo poznání a vysvětlením mu pomáhá k tomu, aby mohl přijmout to, k čemu je vnitřně připraven a co je v něm již živé. Nikdy však „neopravuje“ názory žáků ani jejich dřívější přesvědčení přednáškami, poněvadž to je zpravidla bezúčelné, ba i velmi škodlivé.

Mystický vývoj se počíná v přirozeném postoji hledajícího člověka. Úlohou vůdce jest, aby dokázal žáka převést na „druhý břeh“, aniž by musel zasáhnout do jeho přirozeného vývoje. V tom je zvláštní originalita duchovních vůdců. Duchovní vůdcové dobře znají podstatu všeho života i jeho vliv na žáka a znají také úskalí, o něž se rozbíjí každá duchovní snaha. S velikým jemnocitem dovedou žáka donutit, aby se vyhnul oněm úskalím, na nichž by mohl ztroskotat. Pravý vůdce to však nečiní s nějakou vážností ve tváři. Např. o Rámakršnovi se dočteme, že dovedl upravit postoj žáka veselými poznámkami a zdravou ironií. Dovedl jimi osvětlit, přesvědčit i zkrotit.

Abychom však ještě lépe pochopili význam vůdce pro pokrok žáka na duchovní stezce, musíme si všimnout jeho vedení v ezoterním smyslu.

Duchovní vůdce každé školy musí mít schopnost ovládat v sobě vnitřní síly a na základě sympatií mezi sebou a žákem je musí umět ovládat i u svého žáka. Při mystickém vedení musí vůdce procházet všemi stupni duchovního vývoje svého žáka. A protože musel již dříve projít celou školou duchovního snažení, snadno a snad ještě lépe než sám jeho žák pozná, co je třeba učinit, aby se jeho duchovní pokrok na některém stupni nezastavil. Stává se, že nahromaděné spousty vjemů z astrálního světa žáka zavedou do zmatku; tady je povinností vůdce, aby tento zmatek dokázal rozřešit v sobě a na základě niterné sympatie přenést výsledky na žáka. Je to tedy

cvičení vůdce za žáka. Pokročilý mystik, který prý také dovede poradit, něco podobného nedovede.

Procesy vedení jsou velmi tajné. Z větší části je vůbec nelze žáku sdělovat, aby nepokládal vůdce za vyšší osobu. Tím by mohlo být přerušeno duševní i duchovní spojení mezi vůdcem a žákem. Je však jisté, že žák, který našel vůdce, zakrátko pozná jeho veliký vnitřní vliv. Proto k němu pocítí jistou sympatii, přestože dobrý vůdce bude zejména zpočátku klást překážky tomuto duchovnímu spojení. – Na dobrém vůdci jsou mnohé věci zajímavé. Dovede řečí strhnout žáka do abstrakt, aby jej znovu poučoval, že ona abstrakta nemají pro život cenu. Tím jej opět vyvádí na slunce normálního života, ale posíleného novými poznatky, vědomostmi a zkušenostmi. Nikdy nedopustí, aby zabředl do abstrakt do té míry, že by je viděl ztělesňovat se v běžném životě. Mystický vůdce ví, že pozemský život musí být prožíván v nejnornálnějším duševním stavu a jestliže se žák rozhodl žít duchovní život – což ostatně nezáleží jenom na jeho úmyslném rozhodnutí – dovolí mu „přilévat“ duchovní život do pozemského, čímž mu umožňuje postupovat na mystické cestě.

Podle názorů duchovních vůdců se nemůže pokládat za zasvěcení, podaří-li se žáku přenést vědomí do jednoho ze dvou existujících extrémů, totiž do života ve hmotě nebo v duchu. Takového žáka pokládají za nedokonalého, poněvadž nesnesl, aby se zpřítomnily oba protiklady v jednom stavu, v němž je má ovládnout.

Z toho je patrné, že povinnost duchovních vůdců je nesmírná, poněvadž musí žáku pomáhat, aby se mu podařilo vyrovnávat život hmoty a Ducha. Musí mu pomoci spojit oba tyto druhy životů v jeden. To je vlastně dokonalost, které bylo tímto způsobem dosaženo. Žáku samotnému, pokud není z kategorie lidí vyvolených, by se jí těžko podařilo dosáhnout, zvláště když své záliby a pozornost věnuje světu. Většina žáků, postižena nezdravým idealismem a nepoučená pravým vůdcem, se domnívá, že je duchovní život nějakým povznesením se nad hmotný svět. Následkem toho tápou v různých protikladech, aniž se jim podaří pochopit skutečnost. Povinností vůdce je upravit tyto nesprávné názory.

Pravý vůdce musí vědět o všech duševních děních, odehrávajících se v nitru žáka, ale nesmí požadovat, aby mu je žák sdělil.

Musí s velikou přesností zjistit, čeho je žáku třeba, aby mohl protiklady uvést do rovnováhy. Za tím účelem mu udílí různá cvičení a zapřádá rozhovory. To vše je samozřejmě rozdílné podle individuálního založení žáka. To znamená, že neexistuje pravý vůdce, který by mohl mystická cvičení generalizovat. Generalizovat mystická cvičení bývá nebezpečné. Při nestejných povahách žáků mohou jednotná cvičení přivodit poruchy v jejich duševní rovnováze. Žák se může domnívat, že různé zjevy a vjemy, jež byly způsobeny předrážděním některých orgánů a složek jeho bytosti, jsou mystickými zkušenostmi. Na základě toho může nevědomky uzavřít s astrálními útvary pakt, jehož zhoubný výsledek pozná hned nebo i za několik let. To se řídí tím, kdy astrální síly získají jistotu, že se onen člověk z jejich područí už nevymaní.

V Evropě je mnoho různých mystických „vůdců“, kteří mají žáky, ale většina jich nedovede poradit ani sobě. Jsou to lidé, jimž záleží na popularitě nebo na výdělku, ale někdy se tu uplatňuje i posedlost. To platí ve spiritismu, v magii i v mystice. Ve spiritismu se ponejvíc uplatňuje třetí alternativa, ostatní dvě nejméně. V magii je to již horší, neboť se tu velmi často vědomě předstírají různé vědomosti, přestože to jsou vědomosti pouze knižní. A o magických spisech lze říci, že jich většina vzniká opisováním z jednoho pramene. Předstíranými vědomostmi jsou žáci udržováni v jisté úctě, napětí a hlavně – při otevřené kapse. Ale nejhorší nešvar nastal v mystice. Té se chopili lidé tak rafinovaní, že obratným způsobem dovedli předstírat nesmírné vědění. Opírajíce se o výroky mystických autorit, mohli označit za tajné, co nesmí být profanováno, všechno to, co nevěděli. Obratně uměli předstírat pokoru a nesobeckost, a aby ještě více vynikli, snižovali ty, kdo byli třeba i skutečnými zasvěcenci. Nauky mystických autorit označovali za nevhodné pro naše poměry, čímž jejich vlastní, mnohdy zcela nemystická nauka zazářila lidem jako nejsvětější světlo a – popularita i velký výdělek byl zaručen.

Takové mystické vůdce máme v Evropě. Duchovní nauky se znehodnocují, přizpůsobují se povahám, jež nejsou vhodné pro mystiku, nebo se překrucují; zkušenosti malé nebo žádné, ale neměřitelná pýcha a sebevědomí. A lidé, kteří opravdu touží po tom, aby našli východisko z labyrintu světského a živočišného života,

musí být většinou zklamáni, protože z devadesáti procent narážejí na tyto příživníky okultních a mystických nauk. Vzhledem k tomu se nakonec stávají i z upřímných žáků ateisté, kteří za předpokladu, že jsou upřímní a smýšlejí racionalisticky, pronásledují všechny, kdo věří v duchovní nauky.

Člověk toužící po úspěšném studiu mystiky nebo jiných duchovních nauk musí být především nejvyšš opatrný. Musí zkoumat povahu propagátora nebo vůdce mystiky. Ta musí být dokonale upřímná a nesobecká. Kromě toho každý vůdce i propagátor mystiky musí mít schopnosti a vědomosti, které nemají běžně žijící lidé. Nesmí však svými vědomostmi pustošit žákovy názory ani jimi nesmí působit proti jeho rozumu. Pokud jde o vyšší schopnosti, nesmí jimi působit na žáka tak, aby ho uváděl do napětí stupňováním jeho chtění až do šíleného vypětí rozvitím nezkrotné vášně, ať již duchovní, nebo jiné. Dále není dovoleno, aby mystický vůdce někomu svévolně ubližoval, zejména pro osobní prospěch, zabíjel zvířata nebo se opíjel, anebo podléhal vášním. „Vůdce“, který každou řečí sebe vyvyšuje a který, ač opatrně, přece jenom zjevně třeba z povzdálí mluví o svých zvláštních duševních schopnostech a silách a přitom nedokázal skutky, že je má, je podvodník, a proto je dobře, aby se mu každý hledající člověk vyhnul. Rozpory v jeho chování se najdou snadno. Musíme však jeho řeči přijímat kriticky a nikoliv ho hned zbožňovat, protože ho jiní lidé zbožňují. – Pro snazší orientaci hledajících lidí mohu konečně říci, že jsem se přesvědčil, že pravého vůdce sotva budete moci zbožňovat. To proto, že se vyhne tomu, aby dál stupňoval vaši duševní slabost a též proto, že vás dokáže přimět k samostatnému postoji. Přinutí vás k přemýšlení a zaměstná vás tak, že vám na jeho zbožňování sotva zbude čas.

Jsou ještě jiné znaky, podle nichž každý žák mystiky může rozeznat pravého mystického vůdce od nepravého, ale bylo by zbytečné je uvádět. Každý, kdo si zachová schopnost kritického nazírání, snadno najde rozpory v názorech i tvrzeních mystického vůdce. Tyto rozpory může pokládat za znamení, že jde o vůdce, který je nevědomý, předstírá znalosti a odchyluje se od pravdy. Musím však ještě doložit: pravý vůdce si také někdy v jistých tvrzeních odporuje, ale tyto rozpory se nevztahují na okamžité přesvědčení

jeho žáka, nýbrž pouze na příslušné okolnosti a na některá vyjádření, která pronesl za tím účelem, aby ho ochránil před vlivem předčasných závěrů a chybných názorů. To však zde nebudu dál vysvětlovat.

Na druhé straně má zase žák právo a volnost, aby názory svého vůdce kritizoval a nevěřil jeho přesvědčování. Chce-li však dosáhnout mystického cíle, musí se až úzkostlivě řídit jeho pokyny. Neuposlechnutí, nedbalost a překročení jisté meze v úkolech, které vůdce svému žákovi předkládá, mohou porušit harmonii mezi nimi. Dá-li však jednou mystický vůdce svému žákovi důkazy o svých vyšších duševních schopnostech a shledá-li žák, že jeho vůdce není sobec nebo pokrytec, nemá se již zabývat zkoumáním jeho osoby a povahy a má se zcela podřídit jeho vedení.

Mystický vůdce ukládá svým žákům koncentrační cvičení a mravní kázeň. Někdy určuje, jaký postoj má jeho žák zaujmout k životu a k jiným lidem, jak se má chovat ve společnosti aj. To vše je třeba vykonat podle jeho návodu. Žák si tím usnadní cestu, získá jeho větší důvěru a mnohem snáze překoná nesčetné překážky, vyskytující se na mystické cestě i v životě. Důvěru vůdce nelze získat snadno. Může svému žákovi ukládat různá cvičení a jednat s ním přátelsky, ale důvěru v sebe tím u něho žák ještě nemusel získat. Jediným prostředkem, jímž lze získat jeho důvěru, je touha po pravdě. V takovém případě, vychází každý pravý vůdce svým žákům všemožně vstříc a může poradit v každé otázce, tedy i ve vnější (světské) věci. To jsou nejdůležitější směrnice, jimiž se řídí vedení žáků.

KAPITOLA VIII

MODLITBA A VÍRA

Mystický vývoj začíná rozhodnutím, že člověk chce sledovat mystickou stezku. V tom okamžiku se pohne jeho vnitřní přirozenost a začne působit na život tak, aby byl v souladu s mystickými snahami. Mnohdy se to však neobejde bez značných zevních a vnitřních otřesů. Vlny karmy, které se v nejhrubších projevech jeví jako nutkání k určitým činům, se stávají prudšími a zřetelnějšími impulsy. Hledající člověk je jimi i proti úsilí, k němuž se rozhodl, mocně strháván k mnohým činům, jež si nemůže dobře rozvážit. Tím se stupňují vnitřní rozpory a z nich vzniká utrpení. Celý jeho život tedy přijímá jinou tvářnost, a to tím více, čím pevnější je jeho rozhodnutí setrvat při úmyslu kráčet mystickou cestou. To lze pozorovat velmi zjevně.

Z okultního hlediska je zrychlení karmy první překážkou, resp. odporem, s nímž se člověk na mystické cestě setkává. Zkušenost ukazuje, že již zde, u bran prvního stupně mystické praxe, se mnoho lidí vrací zpět k původnímu způsobu života nebo také setrvá a zabloudí. Oba tyto druhy lidí se pak stávají nebezpečím pro ostatní, kteří hledají na cestách mystiky. První, kteří byli srazeni z cesty strachem, zpravidla každému hledajícímu člověku, s nímž se případně setkali, tvrdí, že mystická stezka skrývá mnohá nebezpečí, že zničí jeho rozum, čili jinými slovy, že zešílí. Druzí, následkem svých obav a nejistoty, které vznikají z temných nebo i ze strašlivých perspektiv, jež se před jejich zraky často rýsují, se nechají chytit astrálními silami. Z tohoto spojení pak získávají různé duševní stavy a vjemy, které se jim zdají být hodnotné, a proto nabádají své následovníky k tomu, aby jednali stejně. A přece oba tyto druhy mysticky padlých žáků dospěly pouze k chybnému pojetí mystiky. Způsobila to vlastně jejich karma, která se zrychlila a již nedovedli vzdorovat a tím méně získat z jejich účinků pevnou víru, že jejich osud pro ně bude podle karmických a společenských možností nejlepší.

Začátečník má mít na paměti všechno. Jakmile se rozhodne nastoupit mystickou stezku a uvede tím do pohybu karmické síly, musí

nejdříve vzdorovat nebezpečným radám svedených žáků, kteří ho případně chtějí poučit. Také nesmí žádat vysvětlení zdánlivě mimořádných dějů, které se právě rozvíjejí před jeho zrakem. Nesmí se na jejich význam ptát svého vůdce, jak mu případně radí svedení žáci. Nechť si je vědom, že svým rozhodnutím jít mystickou cestou uvedl karmu do pohybu, který se bude zvyšovat až do nepředstavitelné rychlosti, ale že tento jev není mimořádný. Je jen reálným výsledkem jeho opravdové snahy. Jakmile jsou nejprudší výboje karmy u konce – a to závisí na přemožení sebe sama na duševní úrovni – dostaví se ve vnějším životě klid; ale i tento klid je vystřídán dalším neklidem, který se odrazí v jeho vnitřním životě.

Prudké karmické výboje v podstatě nemohou nikomu uškodit, pokud se jich nebojí a nevšímá si událostí, které se dostavují jako jejich následky. To však dokáže málokdo. Téměř každý člověk, který je zasažen zdánlivě mimořádnými jevy účinkující karmy, ztrácí duševní klid. Tím se dostává do spojení s nižšími astrálními silami, které tak snadno nezruší. A potom se octne v tom, co bylo již u mnohých mystiků často pozorováno, totiž v běsnící karmické bouři, která se projeví v mnohých nepříznivých událostech. Jejich hlubším smyslem je, aby byl odveden od pravdy a její stezky.

Pokud člověk nezná jiný způsob jak rušit účinky karmy, může to činit modlitbou a vírou. Neboť nestačí, aby si nevšímал jevů, k nimž dochází přirychlením karmy. Po čase totiž stejně dosáhnou svého a uvedou žáka do zmatku. – Každá situace, s níž se člověk na mystické cestě setkává, má být řešena do konce. Co chce člověk opomíjet, to jej může zaskočit jako pokušení. Budou ho k němu svádět hlasy z podvědomí, jejichž pravou povahu nepozná, neboť bývá ošálen jejich zdánlivou pravdivostí a duchovní povahou. Jestliže však soustavně zpracovává všechno, s čím se setkává, a nehledí na to, že toto je „nízké a prosté“ a toto zase „vysoké a důležité“, vyčistí svého zřece, jehož pomocí bude moci rozpoznávat klam od pravdy. S nižší přirozeností se nelze vypořádat tak snadno. Můžete si stále myslet, že nižší problémy, které se obáváte zkoumat, stačí opomíjet, a přece po čase poznáte, že právě tyto problémy vás zmátly a svedly. Proto se chopte modlitby, a když poznáte, že se bouří nižší síly vaší přirozenosti, hledejte v nich za trvalé modlitby ono jediné neutrální a duchovní

světlo a nepokoušejte se přitom vyprostit se z nich vlastní vůlí.

Modlitba ve vyšším smyslu člověku umožňuje, aby dosáhl vyššího stavu: pomáhá usměrňovat myšlenkové síly k nejvyššímu stavu, který chceme realizovat. Používá se jí jako účinného prostředku proti nejhrubšímu chaosu a je užitečná zejména těm, kdo se nevyznají v pralesích duševního života. Proto by ji neměl žádný začátečník opomíjet, zvláště když může konstatovat, že je zmítán chaosem. Modlitbou totiž v sobě přes nejhorší dobu zachová v plné síle čistotu onoho Já, s jehož pomocí před sebou – po překonání nejhorších vlivů – znovu spatří rýsovat se bílou mystickou stezku.

Přestaňte tedy být domýšliví a nenamlouvejte si, že počáteční chaos nic neznamena. Přitom se učte znát modlitbu, kterou začínám popisovat.

Modlitba se dělí na čtyři hlavní druhy. První, s nejnižším účinkem, je doporučována církvemi jako nejlepší a jediná. Není dost účinná, neboť je vysílána k vnější síle. Provádí se takto: člověk se modlí k Bohu nebo k některému světcu, o němž se domnívá, že je kdesi v nebi. Upne mysl na věci, které si žádá, a přitom pronáší modlitbu buď slovní, nebo myšlenou.

Uvažujeme-li o niterném stavu člověka, který se takto modlí, můžeme jej pokládat za správný jen potud, pokud přitom soustřeďuje jistou část myšlenkové síly. Modlitba totiž symbolizuje soustředění na věc, kterou si člověk přeje. Obírá se jí a modlitbou si pomáhá, aby ji udržel na zřeteli. Někdy se však modlíci člověk soustřeďuje pouze na slova své modlitby. Tím do svého volání zasahuje rušivými vnitřními stavy a ničí možný výsledek modlitby.

Vzhledem k tomu, co jsem právě řekl, je jasné, že není rozhodující to, co se člověk modlí, nýbrž to, co si přeje celou svou bytostí. Vnitřní síla je tím činitelem, který naše modlitby vyslyší, nikoli milost nějakého světce nebo Boha, jak se církev klamně domnívá. Z hlediska mysterií je v církevních naukách vůbec mnoho klamů a nejasností. To vše do nich včlenili nevědomí vykladači, kteří dokázali jen to, že všemohoucnost člověka promítli kamsi do cizích oblastí. Vymyslili si v těchto oblastech určitou všemohoucí bytost, která – jak se domnívají – může tvory libovolně trestat nebo odměňovat. Zdůrazňování této libovůle jakožto boží moci způsobilo, že se nábožensko-církevní nauka setkává s odporem logicky myslících

lidí, kteří něco vědí o mechanické a technické povaze postupu tvoření. Jsou to vědci, kteří poznávají skutečnost empiricky.

Z ezoterního hlediska je tato modlitba proto málo účinná, že síla mysli nezasahuje základní sílu Ducha přímo. Základní neboli všemohoucí sílu Ducha člověk z nevědomosti promítá navenek, kde ji teprve zasáhne síla mysli. Pak se na základě vztahů mezi vnitřní a vnější silou pohne vnitřní síla toho, kdo používá modlitbu jako prostředek k řešení životních obtíží, a umožní mu dosáhnout toho, co žádal. Z toho je patrné, že je celý proces velmi komplikovaný.

Nyní přistoupíme k dalšímu způsobu modlitby.

Druhý způsob modlitby je skoro tentýž jako první, jenomže se zde předpokládá, že člověk ví, k čemu se má modlit. Nazývá se modlitbou slovy. Hned objasním, jak ji provádět. Máme na mysli určité přání. Čím víc se jím myšlenkově zabýváme, tím jistěji je můžeme realizovat. Jde tedy o to, abychom předmět přání udrželi v představě jako nejvyšší, nade vším převládající ideu. Ježto se však to, co si přejeme, často ztrácí z patrnosti při kolísání hladiny zájmu, je nezbytné, abychom předmět hlavního zájmu nějak zdůraznili. To se nám nejlépe podaří právě modlitbou. Myslíce na žádanou věc, odříkáváme krátkou modlitbu, kterou můžeme nesčetněkrát opakovat. Když přitom budeme soustřeďovat myšlenku na všemohoucí sílu, která námi proniká, můžeme brzy dosáhnout výsledku. Objasní nám to příklad.

Jste třeba ve špatných existenčních poměrech. Snažíte se provádět mystická cvičení, ale poměry vám nedovolují energicky usilovat. Co tedy máte dělat? Proste, myslete, nebo žádejte o to, aby se zlepšila vaše dosavadní situace. Upněte se na žádoucí zlepšení situace jako na jedinou ideu, která zatlačuje všechny ostatní. Věřte v to, že se může splnit. Soustřeďte se na svou vnitřní přirozenost, která je všemohoucí a sídlí jako nepoznatelná třeba ve vašich prsou. Upírejte tam na ni pozornost a přitom pronášejte modlitbu asi touto formou: „Pane Bože, prosím Tě, buď mi nápomocen.“ Poslední tři slova můžete zaměnit za formulaci: „Vyslyš mne a pomoz“ nebo „dej, aby se stalo . . .“ apod. Za takových okolností je dobrý výsledek velmi pravděpodobný. Musíte ovšem být vytrvalí. Výsledky se totiž nemusí dostavit hned.

Nyní přistupme ke třetímu způsobu modlitby.

Tento způsob modlitby je vlastně přirozený postoj, v němž člověk potlačuje činnost svědomí v nežádoucích stavech, zkoumá právě převládající dispozice, uchopí se příležitostí, které se právě vyskytnou, a použije je k tomu, aby se uskutečnilo, co si přeje.

Tento způsob modlitby je ještě účinnější než oba předcházející. Mnohým toužícím lidem se však bude zdát, že v něm není nic, co by odpovídalo představám o modlitbě. Na to však mohu odpovědět: cožpak má Duch jen jeden způsob počínání, které pokládá za modlitbu? Vzhledem k tomu by měl každý člověk své názory na náboženství a duchovní život rozšířit. Náboženství a život jsou pojmy, jež se od sebe nesmí odlučovat. Pokud člověk žije, má víru a tuší, že existují mocnější síly než ty, které má. Tak se často dostává do závislosti na mocných silách, které kolem sebe tuší, a pak bývá hlavním tónem jeho života pověřivost. Když však má dost síly a správně se oceňuje, přemůže onen hrozný sugestivní vliv mnohých nepříznivých momentů a jde životem samostatně. Chápe se přirozených prostředků, využívá jich ke svému vnitřnímu i zevnímu prospěchu a vnucuje je jako zákon jiným bytostem. Jsou-li pravé nebo nepravé, na tom vůbec nezáleží. Existují zkušenosti rozumové a existují také zkušenosti niterné (citové). Nikdo, ani sebevětší nevěrec, nepopírá, že jsou jeho vlastní osobní zkušenosti reálné. Cení si jich lidé naklonění náboženství, ale stejně si jich cení lidé nevěřící. Zdá se, že jsou v mnohém případě nevěřící lidé ještě více přesvědčeni o reálné povaze vlastních zkušeností než lidé nábožensky založení. Proto je nutno používat jak rozumu jako symbolu objektivního nazírání, tak i citu jako symbolu náboženského životního názoru. Musíme získat náboženské zkušenosti, porovnávat je s náboženskými zkušenostmi jiných lidí, uvážít, zda mají logický základ, a potom pochopíme, co všechno může být z duchovního hlediska pokládáno za náboženský úkon – modlitbu.

Čtvrtý způsob modlitby lze vyjádřit slovy: přání s vědomým vedením mysli k předmětu přání. Provádí se to takto. Máte určité přání. To se musí stát jedinou převládající ideou. Proto myslte na vnitřní sílu a bez pochybností věřte, že se vyplní všechno, co si přejete.

V tomto způsobu modlitby je více činitelů. Jakmile si totiž vytyčíte jedinou ideu, hned je rušena nežádoucími myšlenkami,

představami a pohnutkami. Ty vás nutí k tomu, abyste nevěřili, že budete mít úspěch, a abyste zapomněli na předmět svého přání. Vystupují samy sebe zdůvodňující pochybnosti, nechť apod. Když se vám všechny tyto překážky podaří přemoci, dosáhnete žádaného výsledku. Musíte však mít jedinou ideu a víru, která nepřipouští pochybnosti. Pak se uskuteční i to, co se zdálo být nemožné.

Nyní bych chtěl objasnit víru.

„A vida jeden fíkový strom podle cesty, šel k němu a nic na něm nenalezl, než listí toliko. A dí jemu: ‚Nikdy více nerod' se z tebe ovoce na věky.‘ I uschl fík ten pojednou.

A vidouce to učedníci, divili se, řkouce: ‚Kterak hned uschl fík ten?‘

I odpověděl Ježíš, řekl jim: ‚Amen, pravím vám: Budete-li mít víru a nebudete-li pochybovat, netoliko to fíkovému stromu učiníte, ale kdybyste i této hoře řekli: Zdvihni se a vrz sebou do moře, staněť se‘ “ (Mat. 21, 19). Tím je řečeno, jakou sílu má člověk, má-li víru. Aby však bylo výrazu víra lépe rozuměno, povím vám něco o tom, co každému nemálo přispěje k pochopení.

Víra v pravém smyslu tohoto slova je schopnost být stále přesvědčen o jistém uskutečnění toho, co se po jasném, objektivním a bezpředsudkovém uvážení zdá neuskutečnitelné. Je to síla, jejíž pomocí se mobilizuje vnitřní energie, která vytváří podmínky k uskutečnění toho, co si proti současným osudovým dispozicím přejeme. Proto je nezbytné doporučit, aby ji každý člověk používal a rozvíjel. Její pomocí se každý může povahově zlepšit nebo může překonat karmické dispozice, které vytvořil dřívější neuvědomělou činností. Víra je klíč, jímž otevíráme dveře k dosažení univerzální moci. Ale dosáhnout jí může jen ten, kdo v sobě dovede zničit každou pochybnost. Takový člověk ji dobře rozvine a její pomocí docílí toho, aby se jím projevovala univerzální moc.

Z předcházejícího vyplývá, že ten, kdo v sobě rozvinul víru, se stává nejmocnější bytostí. Vírou uskuteční i to, co se zdá být neuskutečnitelné, neboť se její pomocí chápe základu veškeré síly, v němž jsou zapuštěny kořeny zákonů Univerza. Kdo se chopí víry, stává se samým Bohem. Může cokoli zrušit nebo vytvořit, a přece se ho nedotknou následky jeho počínání. Proto je nutné, aby každý člověk usiloval o vypěstování schopnosti pevně věřit.

V praxi se však i v rozvoji víry vyskytuje mnoho překážek. To nám potvrdí zkušenost i praktický příklad.

Vyvstane ve vás nějaká idea, kterou v reálném světě nemůžete uskutečnit, protože to není v rámci vašich momentálních možností.

Přesto však musíte být přesvědčeni, že je její realizace jistá a že k ní za všech okolností dospějete. Ale po krátkém nezaujatém uvažování upozorujete, že se vás sám rozum snaží logickými důvody přesvědčit, že to, co jste si předsevzali, nelze uskutečnit. Tyto rozumné důvody jsou tak přesvědčující, že se rozpadá, potlačuje a znemožňuje každá sebemenší snaha odporovat jim. Co máte potom dělat? Musíte se chopit vzpomínky na některé dřívější zkušenosti, kdy jste v podobné akci měli úspěch. Vzpomeňte si, že se v některých případech také úspěch nedal předpokládat, a přece se dostavil, neboť k tomu byly příznivé dispozice, které jste svou jistotou zesílili. A konečně i dispozice je možno získat vírou, jestli jste je nezískali osudem.

Proto si nepřipouštějte pochybnost. Rozumové důvody pokládejte za útok temných sil, které se snaží zabránit, aby se vytvořily dispozice, které umožňují dosáhnout žadoucích výsledků. V řádu stvoření není napsáno, že je ve světě něco, co vůbec nelze uskutečnit. V našem vesmíru je možné všechno. Rozum ovšem takovéto možnosti nechápe a to je jen doklad toho, že je omezený v úsudcích. Přiznejme každému, co jeho je. Rozum může být radcem pouze ve viditelném světě. Tam, kde se dostává k základům jsoucnosti, stává se bezradným. Proto nám může být prospěšný při upravování našeho postoje k „mystickému unesení“, ale jakmile má posuzovat působení zákonů univerza, zjištěné vnitřním Já jako zřecem, matou jej jeho nižší zkušenosti a musí proto odporovat univerzálním zákonům.

Rozum a víra se nikdy nechtějí dobře snášet. Nikoli snad proto, že jsou různorodé povahy, nýbrž proto, že si rozum pojem skutečnosti vymezil a tím se odsoudil k tomu, že může vést člověka jen ve světě forem. Jakmile své omezené stanovisko opustí, stane se hned pomocníkem víry. Použitelnost víry je totiž založena na hlubším základu. Mysli se totiž mohou jevit jako přípustné i některé možnosti, které rozum dosud nemůže uznávat. A tu se těch možností

může chopit víra, naplnit jimi nitro a tím již pohnout silou univerza, která umožňuje uskutečnit všechno žádoucí. To je nutné mít vždy na paměti.

V běžném lidském pojetí se víra chápe velice špatně. Lidé se totiž domnívají, že víra je vlastnost, již mohou mít jen lidé chabého rozumu. Zaměňuje se s pověrou, která dovede předpokládat, že existuje něco, co nikdy nebylo dokázáno. Ale z hlediska zdravého rozumu nemá pověra s vírou nic společného. Věříte-li v nějakého pánaboha a zároveň třeba jen v koutku srdce pochybujete o jeho existenci, poněvadž se ji rozum vzpírá uznat, je to pověra, která je ve svém hlubším významu horší než ateismus. Jste-li slaboši, které mohou přesvědčit jen argumenty rozumu a autorit, pak je opravdu lépe, abyste nevěřili vůbec. Tím otevřete dveře přesvědčujícím zkušenostem, které mohou vaše názory opravit a přitom jste zabezpečeni před ovlivněním strašidelnými zjevy, které vnucují dojem, že to jsou vyšší existence. Zde je nutná poctivost k sobě. Věříte-li a jste slaboch, potom věřte jen v to, o čem jste se přesvědčil přímými zkušenostmi. Upouštějte od takové víry, která žádá, abyste uznával něco, co dosud není všeobecnou zkušeností.

Poloviční víra nebo lépe pověra je matkou mnohého zla, neboť je plná pokrytectví. Zkresluje skutečnosti, neboť staví na argumentech založených většinou na výrocích autorit, které člověk dobře nepochopil. Prostřednictvím dohadů pomohla vytvořit a uznat jistou existenci, jíž se má každý klanět, i když se jeho nitro proti tomu vzpírá. Naštěstí však nemůže nalézt rozumný důkaz pro tu skutečnost, kterou sama vytvořila. Tak se stalo, že dnes mnozí lidé věří v pánaboha, protože je to tradice, ale jinak je zřejmé, že jsou od něho citově vzdáleni, protože jednají na základě podnětů z pudové přirozenosti. Není sice zdravé takto „věřit“, protože to vede k druhému extrému, totiž k ateismu, který také odvádí od pravdy, pokud je fanatický. Ale to takovým lidem nelze vysvětlovat. Jen neutrální stanovisko ke všemu, co se nám předkládá jako transcendentální objekt k věření, a kromě toho trocha mystické praxe nám jistě přinese poznání hlubšího smyslu dění. To obojí nám také pomůže najít bezpečnou základnu – nepopíraný ateismus, jemuž k přesvědčení stačí niterné zkušenosti.

Nyní ještě zbývá povědět o tom, jak má žák mystiky používat modlitbu a víru.

Podle vesmírných zákonů se má každý žák mystiky vyhnout tomu, aby si přál něco pozemského, protože tím spoutává a zatemňuje svou duši. Ale nesmí již v prvním zápalu své snahy po dosažení něčeho vyššího odmítat všechno, neboť by tím mohl odmítnout i podstatné dobré životní podmínky. To by ho mohlo přivést do všestranně nepříznivé situace. Na mystické cestě je nutno postupovat obezřele. Nejdříve je nutno odmítat ty požitky, na nichž následkem nižších zřetelů lpíme, ačkoli nejsou nezbytné k udržování tělesné existence. Teprve potom můžeme s jistou opatrností odkládat i to, co je pro udržení naší existence zdánlivě podstatné. Takovýmto způsobem umrtvíme osobnost, aniž nás může dostihnout nebezpečí, jež v této snaze číhá. Pak dosáhneme cíle svého počínání – pocítíme se v sobě.

Kdo jedná bez rozumné úvahy a vzdává se všeho ihned, toho může zasáhnout neštěstí v podobě nepříznivé situace, která mu znemožní mysticky pracovat. Nepomůže mu, bude-li se odvolávat na nevědomost. Strčíte-li ruku do ohně, popálíte se, ať jste si byli tohoto následku vědomi, nebo ne. Zde – ve věcech příčin a následků vytvořených z vlastní vůle – se uplatní železný zákon karmy a porazí všechny falešné teorie o tom, že může vždy zasáhnout Boží moc.

Toto tvrzení není v rozporu s poučkou o všemohoucnosti Boží. Naopak staví Boží všemohoucnost do správného světla, neboť dokazuje, že Boží vůle nezasahuje do lidských záležitostí podle své libosti. Podobně mluví i Bhagavadgíta: „Pán nepřijímá ani hříchů ani dobrých činů kohokoliv na sebe. Nepravda zastiňuje pravdu a tím jsou tvorové oklamáni.“

Výsledku činu, který jsme vykonali z vlastní vůle, běžně nemůžeme uniknout. Ale můžeme mu uniknout, jestliže ho vykonáváme k počtě Všemohoucího Boha. To nám může odůvodnit i prostý rozum. Může nám potvrdit, že v prvním případě přitahujeme výsledek činnosti hlasem duše, která říká: „Já jsem vykonala, a proto chci výsledek.“ Ve druhém případě nám rozum může potvrdit, že nemůžeme být za čin odměněni, poněvadž jsme pracovali pro někoho jiného, pro Všemohoucího Boha.

Nyní však k vlastnímu tématu.

Žák mystiky odkládá na počátku svého mystického vývoje

to, co odkládat má, ale odkládá i to, co odkládat nemá. Proto se urychlí působení očišťující karmy, která jej často připravuje o všechny životní možnosti. Proto je třeba nějakým způsobem zasáhnout, aby mu cesta nebyla zatarasena dřív, než dosáhne mystického cíle. Má se chopit víry a modlitby, jejichž pomocí vyvolá mimořádné podmínky, které netvoří karmu pro budoucnost. Tak může získat i nejnnutnější životní potřeby, které postačí, aby mohl mystickou stezku sledovat až k cíli. Proto nezbyvá než se zároveň s jinými mystickými cvičeními chopit modlitby a víry. Nižší osobnost tím nebude chráněna.

Resumé tohoto vysvětlení je, že modlitbu i víru může žák mystiky používat jen v přesně vymezeném rozsahu. Jejich pomocí totiž má tlumit jen ty výboje karmy, které by jej duševně znepokojovaly a znemožňovaly mu kráčet mystickou cestou. Proto se vztahují na to, co lze vyjádřit asi takto: „Žádám, aby se moje existenční poměry utvářely tak, abych byl zbaven starostí o vnější věci a abych mohl na mystické cestě dosáhnout všech nezbytných zkušeností.“ To nezbytně musí žádat a musí též věřit, že se to uskuteční. Nesmí si tedy přát zlepšení situace asi touto formou: „Kdyby se moje žádost vyplnila...“ V tomto přání je zřejmě slabá víra, proto nepřinese žádoucí výsledek.

Když tedy nastoupíte mystickou cestu, ihned použijte víru v dobrý průběh osudu a zároveň si často přejte, aby se zlepšila vaše životní situace. Tím nejlépe potlačíte nepříznivou karmu, která může znemožnit, abyste dospěli k nerušenému mystickému vývoji. Nedbejte tvrzení, že „pánbůh se stará o všechny lidi“. Pánbůh se stará jen o ty, kdo mají silnou víru ve svůj lepší osud a přejí si ho. Ostatní mohou dosáhnout nanejvýš různých „vysokých“ a „krásných“ stavů, které konec konců nikoho neochrání před nejhoršími situacemi, jež se při energickém mystickém úsilí jistě vyskytnou. Jen energie a zase energie spojená s všestrannou činností vám poskytne možnost, abyste se dostali výš. Zbožnost spojená s leností a doufáním, že „to přijde“, je nemohoucnost sama. Na to pamatujte.

Člověk, který nastoupil mystickou cestu a chopil se víry v lepší průběh osudu, bude snad pronásledován nepříznivými vidinami (vytrvá-li ovšem ve své víře). Ty vystupují před hledím zbystřeným

v mystickém úsilí. Nedbejte však na nic. Překážky, které se vám při pochodu k cíli staví do cesty, jsou pouze beztvárná strašidla, jež mohou ublížit jen těm, kdo mají slabou víru. Když si jich nevšimnete, rozloží se v energii, která do vás vstoupí a stane se vám prospěšnou. Budete-li je však respektovat anebo si jich budete jen všimnat, začnou ona sama vstřebávat vaši energii a tak vás nakonec zničí.

Život nelze řešit polovičatě. Kdo si myslí, že mystickým vývojem unikne utrpení a že se pro mystický vývoj musí zříci jakýchkoli ohledů na život, kdo si z téhož důvodu také myslí, že se musí zříci víry v dobrý průběh osudu, podkope si půdu pod nohama a bude zničen. Vírou v dobrý průběh osudu přece nezasahujete do tzv. vůle Boží, ba naopak jí pomáháte, aby vám poskytla pomoc k překonávání nepřátelských sil, jež svým úsilím provokujete. Nesmíte se ovšem snažit dosáhnout některých dílčích výsledků, o nichž si myslíte, že je k něčemu potřebujete nebo že by vám mohly být prospěšné. Tím byste do této „vůle Boží“ zasahovali a celou situaci byste si jenom zhoršili. Musíte si uvědomit, že je člověk tvor nevědomý, pokud jde o hodnocení toho, o čem si myslí, že mu prospívá nebo škodí. Přeje si totiž jen to, co lahodí jeho nižší přirozenosti, která na jeho vědomí působí nejvíc, a zpravidla vůbec neví, co mu prospívá nebo škodí z univerzálního hlediska.

KAPITOLA IX

ZNOVUVTĚLOVÁNÍ

Kdo se klaní bohům, přijde k bohům,
kdo se klaní předkům, půjde k předkům.
Ten, jenž obětuje bhútům, půjde k bhútům,
ale moji ctitelé přijdou ke mně.
Bhagavadgíta

Protože je znalost zákona o znovuvtělování a o vytváření okolností pro příští inkarnaci pro jóginy a mystiky velmi důležitá, pokládám za dobré pojednat o tom i v této knize. Cíl, který sleduji, je objasnit, jak lze přenést vědomí přes okamžik smrti a jak si upravit osudové podmínky pro budoucí život. Nelze totiž předpokládat, že mystická cesta skončí v tomto životě, a protože by podmínky příštího života nemusely být této snaze příznivé, mohlo by dojít ke zdržení v mystickém vývoji.

Podmínky našeho zrození byly vytvořeny povahou myšlenek a činů, jichž jsme se dopustili v minulých životech. Ježto však tyto podmínky nejsou nejlepší, můžeme se z toho poučit, že je nynější myšlení a jednání nutné upravit tak, aby byla příští inkarnace nejvyšší příjemná a dobrá. Přejete-li si získat jen příjemné a dobré budoucí inkarnace, pak musíte především změnit své myšlení. Jednání je totiž zpravidla závislé na okolnostech, v nichž žijete, proto je sotva budete moci změnit natolik, aby to v reinkarnačním procesu zajišťovalo dobrý výsledek. Myšlení však můžete ovládat víc, proto si pomocí správného myšlení můžete upravit karmu.

Pro povahu příští inkarnace je rozhodující povaha myšlení v posledním okamžiku tohoto života. Proto je třeba, abyste na tento okamžik byli dobře připraveni a abyste se nedali zmást defilujícími obrazy, jež v mnohém případě bývají nepříjemné nebo i hrozné. Toho docílíte denním cvičením se v dobru a v dobrém myšlení. Dobrým myšlením a jednáním si nahromadíte utkvělé dojmy, tzv. samskára, dobré povahy. Ty se slijí a výsledkem bude, že ve smrtném procesu převládnu dobré obrazy nad špatnými. Tyto obrazy vlastně samy určí existenční podmínky našeho příštího života, neboť jen ony unášejí vědomí do nové existence.

Nemyslete však, že ledabylé myšlení a jednání v dobru stačí k tomu, aby se změnily hnací osudové síly. Defilé zlých obrazů straší „duši“ animálně žijícího člověka. Vlažné úsilí by nemohlo zabránit tomu, aby relativně převládly zlé obrazy nad dobrými. To stačí, aby se to, co se nazývá duší, dostalo v novém zrození do špatných podmínek. Mudrci, kteří dobře znají podmínky reinkarnace, přijímají vše s klidnou myslí a tím si zajistí příznivé okolnosti v budoucím životě. Právě to, že všechno přijímají takto, vytváří podmínky, aby v posledním okamžiku svého života nemuseli vnímat zlé obrazy. Tak putují do blaženého světa beze všeho nebezpečí, že budou strženi a ohroženi. Proto si počínejte jako oni.

Mnozí lidé, zejména pravověrní křesťané, si myslí, že k dosažení dobré příští existence kdesi ve věčném nebi stačí také modlitba. Tady je však třeba dávat pozor, abychom tomuto klamnému názoru nepodlehli. Právě sama fakta nás mohou přesvědčit, že se modlitbou samou o sobě často nevyjadřuje vůbec nic. Vidíme-li u někoho strach, pak si můžeme být jisti, že i kdyby se modlil desetmilionkrát, přece jen podlehně inkarnování, jaké si zasloužil podle zákona skutkové karmy. Tibeťané tuto pravdu znají a nepřikládají modlitbě velký význam. Podle jejich názoru může člověka zachránit jen vědění. Jsou dokonce duchovně tak vyspělí, že se v mnohém případě neohlížejí ani na povahu skutků a myšlení, a přesto se jim daří dosáhnout žádoucího zrození. Jsou to ovšem lidé jemného instinktu a diamantové víry, proto se jim mohou pochybující Evropané sotva rovnat.

Abych vysvětlil, jak došli tibetští mystikové k poznatku, že je možno dosíci dobrého příštího vtělení, aniž je nutno konat dobré skutky, musím přistoupit k ezoterickému výkladu této „záhady“. Pramenem jejich tajných vědomostí je praxe Přímé Stezky, praktické studium jógy a vůbec všech mystických, nikoli však okultních nauk. Tyto praktické nauky člověku umožňují dostat se do styku s niternými světy, v jejichž chaosu může nalézt to neproměnlivé a bezčasově trvající. A zde jsme u kořene této záhady. Ten, kdo spatřil toto neproměnlivé a bezčasově trvající, snaží se jaksí sám sebou, aby je jasně udržel před očima. Tím vystupují „vlny“ vnitřního světa před jeho hledím stále ostřeji jako pozorovatelné objekty, takže současně může nalézt prostředky, jak je zbavit vlivu. Podaří-li

se mu zrušit jejich vliv, rozřeší tajemství nesmrtelnosti a ovládne příčiny určující povahu příštího vtělení.

Psychické „vlny“, o nichž jsem se právě zmínil, musí mystik poznat v jejich pravé podstatě. Pak pro něho zmizí pojem zla nebo dobra, který na povrchu vyvolávají. Když jsou tyto dojmy zničeny, nemohou tyto psychické vlny a obrazy člověka strhnout do strachu, který sám je příčinou toho, že se utíká do špatných podmínek zrození. Je to prostě takto:

Prochází-li energie člověka, uvolněná smrtí, postupně sférami vnitřního života a vystávají-li před ním obrazy, které jsou podle lidského názoru hrozné, bojí se jich člověk jakožto intelekt a utíká před nimi. Podaří-li se mu na tomto útěku nalézt nějaký „útulek“, který může být případně i zvířecí dělohou, vnikne do ní, čímž ji podráždí. Pak nastane spáření a bytost se zrodí třeba jako zvíře. To nám potvrdí i tento citát:*

„Zatím, co se konají všechny tyto obřady, kráčí „duch“ přes bardo. Jeho zrakům se objevují zářivé bytosti svrchované krásy a jiné ohyzdných podob, různě zbarvené cesty a spousta podivných zjevů. Nevěda kudy kam a zmaten, bloudí duch mezi všemi těmi zjevy, které ho stejně děsí. Podaří-li se mu slyšet pokyny, kterými ho zahrnuje lama a řídit se jimi, může jako poučený zasvěcenec, příšlý s vědomostmi na onen svět, dát se cestou, která ho přivede k tomu, aby se znovuzrodil mezi bohy. Ti však, kdo se za svého života nenaučili, co je to bardo, a kdo do něho přijdou docela zaujati lítostí, že opustili život, ti nemohou těžit z rad, které dostávají. Snad jich ani neslyší.

A tak propasou příležitost být „obratní“ a „dovedností“ se vyhnout matematické nevyhnutelnosti následků svých činů. Šťastné cesty jsou za nimi. Zjevují se jim lidské nebo zvířecí dělohy. Oni je pokládají, podléhajíce halucinaci, za jeskyně a paláce a vstupují do nich, doufajíce, že v nich naleznou příjemný odpočinek. Tím si sami určí povahu svého znovuzrození. Ten bude psem, onen dítětem rodičů vynikajících mezi lidmi.

* Alexandra David-Neelová: *Mystikové a magové v Tibetě*. Československá grafická unie, Praha 1934, str. 31–32.

Podle jiné víry veliké množství těch, kteří nedosáhli duchovního osvícení po smrti – aby chápali smysl zjevu, který se jim ukazuje hned po skonání – kráčí fantasmogorií barda jako bojácné stádo až k soudné stoličce Šindžeově. Šindže, soudce mrtvých, zkoumá jejich minulé činy v zrcadle, v němž se odrážejí, nebo je váží v podobě bílých a černých oblázků a podle toho, převládá-li dobro nebo zlo, určuje, v kterém světě se duch znovuzrodí, a zároveň podmínky tohoto znovuzrození: tělesnou krásu nebo ohyzdnost, duševní dary, sociální postavení rodičů atd.

Před tímto neustranným a neúprosným soudcem už není možno zachránit se „obratností“. Ostatně „vědění, jak si počínat“, se může uplatnit jen v mezích, v nichž to dovoluje síla minulých skutků.“

Proti všem domněnkám evropských mystických a okultních teoretiků vyplývá z předcházejícího citátu, že vtělující se lidské „cosi“ (ovšem vyzbrojené vědomím, poněvadž by nebylo možno si vzpomenout na předcházející existenci) se nemusí znovu inkarnovat ve stavu člověka. Přiznejme si, že opačný názor pochází z nelibého pocitu, diktovaného hrůzou, pýchou a štítivostí, že by „vážená duše člověka“ mohla poklesnout do nižšího než lidského stavu. Uvědomíme-li si však, že se průměrní lidé příliš neliší od zvířat – oba druhy těchto tvorů jednají pod vlivem pudů a nižší přirozenosti vůbec – stačí nám to k tomu, abychom připustili, že existuje možnost, aby se člověk případně vtělil i do zvířete. Jak zvíře, tak i průměrně žijící člověk se zajímají jen o hmotné (tělesné) věci a vyšší jsoucnost je jim zcela nepochopitelná. Oba jsou v duchu plně zaměstnáni jídlem, plozením a strachem o existenci. A tento fakt je dostatečný důkaz, že je planá každá teorie zdůrazňující, že je nemožné, aby se člověk vtělil do nižšího druhu bytostí, a svědčí o povrchním a mělkém uvažování o tomto tématu.

Aby se člověk při převtělování mohl zachránit před sestupem v řádu bytostí, musí udržovat mysl povznesenou. Musí vymýtit představy a myšlení plné pozemských věcí a stejně tak musí potlačit hmotné zájmy. Pak se v něm probudí napětí vyššího stupně a to samo způsobí, že se nebude muset vtělit na nižší úrovni. Ježto však i při nejlepší snaze na člověku ulpí cosi z nižších zřetelů, je třeba, aby se proti obrazům defilujícím při smrti obrnil mystickým cvičením. To ho učiní neohroženým.

Dnešní svět se ovšem vyhýbá oné „barbarské mystické výchově“, která měla tu výhodu, že člověka naučila neohrožeností odporovat hrůzám. Ale přesto se tím mnoho nezměnilo. Jak se zdá, ujala se tohoto úkolu příroda a „vychovává“ lidi k neohroženosti svým způsobem. Neohroženost je vlastnost, jejíž rozvoj na nás žádá sám zákon přírody. Neboť z „jemné výchovy“, již lidé vynalezli proto, aby mohli žít šťastně, pochází ona nervozita, jež zachvívá nervy, vede ke zmatku a bojům, jejichž cílem je zničení života v celém vesmíru. To ovšem nepřipustí zirájící Univerzální Já.

Nyní si povíme, jakým způsobem lze přenést vědomí nynějšího života do života příštího.

Chcete-li přenést vědomí do příští inkarnace, musíte se naučit je přemísťovat; naučíte se to jógou. Musíte se neustále cvičit v potlačování dojmů a v soustředování pozornosti tam, kam si přejete, pokud se vám nepodaří přemístit vědomí do božských sfér. Tím je myšleno, že dosáhnete schopnosti uvědomovat se ve všem a mimo tělo. Jakmile se vám to jednou podaří v jednom směru, pak se vám to podaří i ve směru jiném.

Budete-li totiž v přemísťování vědomí již dost vycvičení, pak se vám je v okamžiku smrti dost snadno podaří přemístit z mozku a srdce do jiných částí těla a tam přečkat strašnou srážku psychických sil, která zpravidla každého omráčí. Musíte tam setrvat, pokud nenastane uklidnění, a pak se vám podaří pronést (uvědomit si) slůvko „já“. Potom se můžete klidně a úplně vědomě z těla „vystěhovat“.

V okamžiku smrti probíhají ještě mnohé jiné pocity a pochody, ale bylo by zbytečné je popisovat. Kdo bude mysticky cvičit, mnohokrát prožije pochody smrti a ty ho samy zdokonalí v „obratnosti“. Je nutno připomenout, že se tzv. mystická smrt ničím neliší od obyčejné smrti. Leda snad tím, že nejsou přetrhány pásky mezi vyšším a nižším já, takže se člověk může opět vrátit k životu v těle, v němž bydlil před mystickou smrtí.

Musím však ještě poznamenat, že se z pochodů a stavů při mystické smrti, které detailně nepoznal, nikdo nenaučí „být obratný“, pokud při nich ztrácí vědomí. Je třeba prožívat všechno vědomě, analyzovat to, zkoušet se tomu vzepřít, naučit se vyhýbat „mystickým ranám“ a teprve potom bude někdo oprávněn hodnotit

svou mystiku výše. Pokud stavy související s mystickou smrtí člověka kvalitativně nezmění, jsou to jen bezvýznamné pocitové zkušenosti, které budou v okamžiku smrti zapomenuty.* To je nutno si zapamatovat.

Mnohokrát se také psalo o tom, že se někdo upamatoval na svou minulou existenci. Dosud však nikdo nevysvětlil příčinu tohoto úkazu. Pokud se tím věda uznala za vhodné zabývat, zastavuje se před tím dokonce jako před záhadou, zejména byla-li přesnými údaji o některých okolnostech neznámých znovuzrozenému člověku vyloučena možnost podvodu. Je však třeba poznamenat, že je těchto případů v civilizovaných krajích velice málo, kdežto v Orientě, zejména v Indii a v Tibetu, se vyskytují častěji, poněvadž tyto národy žijí duchovnějším životem.

Upamatuje-li se duchovně neškolený člověk na svou minulou existenci, pak to může mít dvě příčiny. Předně se to stává tehdy, když někdo žije podle směrnic, které mu ukládá církev, neboť jejich morální hodnota spočívá v tom, že vedou k povznášení mysli k Bohu. Tím se mysl odvrací od věcí sféry diferenciací a vstupuje do světů niterných. Někdy se právě náboženskou kázní podaří spojit mysl s oním „Já“, které se převtěluje; poněvadž je mysl vždycky následována ostatními duševními složkami, je úplně zřejmé, že to může vést k upamatování se na minulý život.

Vzpomínka na minulý život, jež byla zachována tímto způsobem, se vyznačuje náhlým upamatováním bez duševního otřesu. Člověk prostě konstatuje, že již žil, snad ho to i zajímá, ale jinak zůstává klidný. Mnohdy ho to podnítlí k intenzivnější víře ve vyšší skutečno, ale pravá příčina vzpomínky mu zůstává utajena.

Za druhé se člověk může upamatovat na minulou existenci proto, že byl účasten mimořádných událostí, které se udály v posledních okamžicích jeho minulého života. Těmito mimořádnými událostmi jsou především katastrofy, při nichž si člověk uvědomuje, že musí zemřít. Následkem tohoto uvědomění jím zatřese strach, který celou pozornost obrátí do nitra a případně s sebou strhne

* Každý tzv. mystický stav tedy není znakem určitého duchovního vývojového stupně. Jestliže po mystickém stavu, jímž člověk prošel, nezůstane trvalý dojem, který změní jeho nazírání na svět a nutí ho jednat ve shodě s náboženskými předpisy, je to pouze vjem, který nemá mystickou hodnotu.

i vědomí. Tím je dosaženo žádoucího přemístění vědomí do nitra a odtud je vzpomínka v budoucím životě na život minulý.

Došlo-li k odtělení bytosti za takových okolností, je vzpomínka na minulý život provázena vidinou tehdejších událostí. Člověk vidí a znovu přímo zažívá to, co se přihodilo v jeho minulém životě, často tak zřetelně, že vynikají i místa a povaha katastrofy. Je to vzpomínka, která může způsobit i nervový otřes.

V uvedených dvou případech nerozhoduje víra a vědění. Když je vědomí přemístěno a dostaví se přitom smrt, potom jsou ke vzpomínce na minulý život splněny podmínky a tudíž se musí dostavit i výsledek. Teorie, která tvrdí, že je to možné jen tehdy, když je člověk celou pozorností upjat na Boha, je planá, protože by musela platit pro všechny lidi. Okultní teoretikové si tu pletou pomůcky s nezbytností a to dělá zmatek. Nebudete-li například vůbec věřit v Boha, ale budete-li povznášet mysl k vyššímu a jemnějšímu jsoucnu, které můžete pokládat za abstraktní, dosáhnete téhož cíle jako onen zbožný člověk, který se přidržuje mravních a psychických směrnic, určených církvemi. Bůh je jen jméno, jež připisujeme té nejvyšší myšlence a představě, kterou jsme schopni vytvořit. Je proto nemyslitelné, že by to byl Bůh pravý a všemohoucí, který vládne nade vším. Kdo by však předpokládal, že je tento jeho individuální Bůh přece jenom všemohoucí, zklamal by se. Až by měl jednou možnost poznat ho, spatřil by, že je netělesnou mátohou, která ho může strašit a případně i poškozovat. Na to myslel Gustav Meyrink, když napsal v knize Bílý dominikán: „... kdo předpokládá ‚Boha s jeho nevyzpytatelnými rozhodnutími‘ jako příčinu, ten pozná jej jednoho dne jako potutelného ďábla.“*

Doufám, že nyní rozumíme všemu, čemu je v otázce znovuvtělování nutno rozumět. A jako mystici, kteří se snaží dosáhnout nejvyššího mystického cíle, můžeme těchto vědomostí používat, abychom si zlepšili životní podmínky v příštím životě, poněvadž nelze předpokládat, že dosáhneme cíle mystické cesty ještě v tomto životě. Bude-li naše snaha upřímná, můžeme dosáhnout podstat-

* Gustav Meyrink: Bílý dominikán. B. Kočí, Praha 1927, str. 33. Gustav Meyrink byl největší evropský mystik poslední doby, který dosáhl podstatného mystického výsledku. Dosvědčuje to ve svých spisech, v nichž jedinečným způsobem popisuje stavy mystiků a vůbec celou mystickou praxi.

ných vědomostí, ale nemusíme dosáhnout vyhasnutí bludu, vášní a nevědomosti, neboť to zprostředkují pouze životní zkušenosti. Proto se dosažením první etapy mystického vývoje, který se odborně nazývá cíl praxe, postup zpomaluje a pak je na člověku, aby si upravil podmínky k dalšímu postupu.

KAPITOLA X

NELPĚNÍ

Šípy Mára vždycky zasahují ty,
kdož nedosáhli vairágji.

H. P. Blavacká: Hlas Ticha

Nelpění je ctnost, kterou člověk musí neustále rozvíjet, aby dosáhl duchovní očisty (osvobození). Je to ctnost, která trhá nejmocnější lidská pouta – vztahy k pozemskému životu. Uskuteční-li ji, ovládne svět příčin a takto nabytou mocí dosáhne stavu vyššího než bozi. Proto nad tuto ctnost není nic, co by zasluhovalo, aby se tomu tolik věnoval.

Nelpění zbavuje strachu. Kdo nelpí, nepatří již ani do pekla ani do nebe, neboť je nad ně povznesen. Může navštěvovat všechny sféry, nebe i peklo, může vidět Boha a poznat všechna tajemství vesmíru, neboť nelpěním nabyt volnosti. Všichni mudrci byli narozeni z ctnosti nelpění, která je nejzákladnější kázní v mystické praxi. To však neznamená, že musili ztratit smysl pro povinnost ve všedním životě, neboť bez účastenství na tomto životě by nemohli dosáhnout úplného vybití karmy, jež vede k vědění a odstraňuje utrpení.

Hledáme-li původ lidské slabosti a utrpení, shledáme, že pramení z připoutanosti na milovanou věc či osobu. Člověk nekontroluje ani neovládá své náklonnosti, a proto je věnuje i tomu, co jich není hodno. Tím přenáší nejlepší a nejpotřebnější duševní síly na milovanou věc, a jestliže tato osoba reaguje na jeho duševní stav, vytvořený láskou, smísí se jeho síly se silami toho, co miluje. Ježto však toužící člověk a to, co miluje, nebývají vždy stejné povahy, může být smíšení jejich psychických sil příčinou utrpení. To lze nejlépe pozorovat u lidí žijících animálně. Ti se nejsnáze nadchnou pro určitou věc, neustále se jí obírají, a když nakonec zjistí, že porozumění nebo lépe duševní spojení není možné, přepadne je slabost a skleslost, z nichž se pak vyvine utrpení.

Také rozvoj rozumnosti a inteligence je přímo závislý na tom, jak se člověk odpoutá od světa. To znamená, že když nelpí na

ničem světském a je na základě životních zkušeností opatrný v náklonnostech, stává se bystřejším a chápavějším. Když však dospěje k naprostému nezájmu o světské věci a neupadne do tuposti, probudí se u něho větší postřehová síla, která je závislá na činnosti tzv. jemnějších smyslů. Jeho instinkty se prohlubují, cit se stává jemnějším a pronikavějším, takže může postupně pronikat i tam, kam dosud nemohl proniknout ani smysly ani rozumem. Z toho je zřejmé, jaký význam má ctnost nelpění.

Cvičení se dělí na několik etap. Nejnižší etapa, začáteční, počíná v nejhrubší sféře. Na vyšším stupni se člověk musí vzdávat vnitřních radostí. V nejvyšším stupni odpoutávání musí člověk potlačit všechny vjemy a uvědomování si sebe sama – vlastního já.

Počínám vysvětlovat odpoutávání v těchto třech stupních.

Nejsilnější pouto připoutanosti se rodí z lásky a náklonnosti k něčemu. Milujete něco nebo někoho a vaše nálada hned začíná být závislá na postoji milovaného předmětu nebo člověka. Jste buď šťastni, nebo nešťastni podle toho, je-li vaše láska opětována či nikoli. Chcete-li si udržet stálou náladu a schopnost ovlivňovat ji vlastní vůlí – to je záruka rostoucí bystrosti a spokojenosti – musíte se vzdát všeho, co milujete. Musíte neustále potlačovat myšlenky, které mají sklon směřovat k milovanému předmětu, dokud se vám nepodaří zamezit vlastní vnitřní reakce na všechno, co na vás doráží v podobě napětí, které bylo vyvoláno, když jste dosáhli duchovního spojení s předmětem své touhy nebo lásky.

Jakmile se vám podaří nereagovat na dorážející vlny, které se jeví jako duševní napětí, hned se začne zlepšovat váš duševní stav. Stoupne energie, rozvine se pocit samostatnosti, dostaví se radost, pocit štěstí a jiné pocity a vlastnosti, související s optimistickým životním názorem. Když si na toto znovuzrození, které se jeví v uklidnění vašeho nitra, zvyknete, můžete se domnívat, že duchovně rostete.

Když dosáhnete cíle první etapy, pocítíte, že jste „vešli do sebe“ (pozorností). Vaše pozornost se již samočinně upíná do nitra a umožňuje vám postřehovat vlny, které se jeví jako jemnější radosti. Když se tato vyšší radost plně rozvine, je třeba postoupit dále a začít s druhou etapou na cestě nelpění.

Druhou etapu začnete vzdáváním se radostí, které zdánlivě

nejsou závislé na vnějších příčinách. Musíte potlačovat každé vnitřní vzduť, které probouzí optimistický názor, pocit radosti, síly a sebevědomí, a samozřejmě také vzduť, z nichž se vyvíjejí pocity skleslosti, nedůvěra, strach a jiné negativní duševní stavy. Ty jsou totiž druhým pólem optimistických, proto nutně musí vystupovat, když první potlačujete.

Když se vám podaří tyto duševní stavy potlačit, dosáhnete duševní vyrovnanosti a klidu, který vám umožní vnímat všechny stavy nálady jako beztvárná a bezpředmětná duševní hnutí, která se sice snaží porušovat vaši vnitřní rovnováhu, ale nemohou to na vás vynutit. A podaří-li se vám tyto zdánlivě beztvárné vlny zastavovat a umlčovat jejich vliv, který dříve, než se dotknou vašeho nitra, působí spíše v podvědomí než ve vědomí, dosáhnete vytržení, při němž se vaše vědomí přeneso do vyššího nebo jemnějšího světa.

Život v nejjemnějším světě klade na člověka požadavek, aby se snažil uskutečnit duševní odpoutání ve třetím stupni. Jestliže se mu podaří je realizovat, dosáhne duchovní i duševní svobody.

Pobyt v jemnějším neboli vyšším světě přináší pocity stejně reálné jako pocit vznikající stykem smyslů s hmotnými věcmi, protože vyšší svět působí na Já jako svět vnější. Oba druhy pocitů jsou však velmi rozdílné, neboť vyšší, které jsou duchovní povahy, pocházejí z dotyků duše (vědomí) s jemnějším světem, kdežto nižší pocházejí z dotyku smyslů se smyslovými neboli hmotnými předměty. Jestliže můžeme jako hmotní lidé pozorovat, že jsme k něčemu přilnuli teprve tehdy, když jsme s tím navázali dokonalé vnitřní spojení, pak to jako duchovní lidé, kteří žijí v jemnějším světě, zpozorujeme již v zárodku. Dotykem smyslů s jemnějším světem zjišťujeme, jak reaguje naše nitro a jak se rozvlňuje. Vidíme také, kterak tato reakce postupně zasahuje všechno až ke smyslům, které náležejí do nejnížší kategorie sil duševního života. Zjišťujeme, že si člověk běžně uvědomuje tyto reakce teprve tehdy, když se vlny příchyllosti dotýkají hrubších smyslů, poněvadž není schopen žít jinde než v tomto nižším světě.

Jakmile postřehneme, že se naše nitro dostává do vztahu s věcmi jemnějšího světa, musíme se snažit, abychom tomu zabránili. Protože jsme poznali vnitřní schopnosti své bytosti, budeme

již moci působit na vlastní nitro, potlačit jeho reakce. Když si budeme takto počínat, podaří se nám za nějaký čas učinit své nitro naprosto nepohnutelným a tím zrušit připoutanost na jemnějších věcech.

Při odpoutávání na jemnější (pocitové) úrovni poznáme, co je osobnost. Poznáme všechny ty nitky, jimiž se spojuje s tím, co jí je potravou, jíž se pak udržuje při životě. A když to všechno poznáme, přesuneme se duševně do centra své bytosti, čímž se chopíme zevní bytosti a ovládneme ji.

Cvičení se v nelpění je těžké, proto je nutno postupovat pomalu a opatrně. Nelpění začněte cvičit tak, že se začnete vzdávat toho, co máte rádi. Snažte se toho zříci, ale zároveň dbejte, abyste se ovládli a nepodlehli utrpení, jež pramení ze vzdávání se toho, co milujete. Rozvíjejte pocit spokojenosti a radosti, i když ztratíte to, co jste měli nejraději. Tak donutíte základní sílu projevů (sílu hadí), aby vystoupila vzhůru tělem. To je znamením nejrychlejšího duchovního postupu.

Nedomnívejte se, že některá věc stojí za to, abyste ji milovali a poutali se na ni. Uvědomte si, že pokud svým vědomím budete setrávat v tělesném světě, budete moci milovat též jen to, co je tělesné. Tělesné tvary však pro svou kvalitu nemohou splynout, jak si to přeje láska. Nemůže-li tedy milující člověk splynout s tím, co miluje, propadá utrpení. A nač je vám třeba utrpení? Zákony vesmíru utrpením nezměníte a překážky duchovního růstu nepřeklenete. Je to jen nevědomost, která člověka vede k domněnce, že nepodaří-li se mu spojit s tím, co miluje, je to stav protismyslný a nespravedlivý, způsobený trestající rukou nadlidské spravedlnosti. Pozorováním však zjistíte, jak je to všechno samozřejmé a přirozené. Každá věc i bytost si chrání své individuální vědomí. Láska však je síla, která spojuje prvky a tudíž přetváří vědomí diferencované ve vševedomí. Proto když někoho milujete, berete mu pocit nezávislosti, která překáží hlubšímu splnutí. Pak vám milovaná bytost, hnána pudem sebezáchovy, začne vzdorovat. To pocítujete jako sobectví a její zájem o sebe. Ale poněvadž je lpění na diferenciaci, vyplývající z osobitého sebeuvědomování, na obou stranách, začne boj o duševní přemožení jednoho z těch, kdo k sobě fyzicky přilnuli. Když jeden z nich prohraje, začne trpět. Proto se všeho vzdejte.

Buddha řekl: „Rozloučení s milým, spojení s nemilým, nedosažení kýženého a příchyllost k pozemskému jsou příčinami utrpení.“ Když tyto čtyři příčiny utrpení odstraníte, můžete si myslit, že jste dosáhli nelpění. K odstranění první příčiny jsem vám již dal radu. Řekl jsem, že je nutno potlačit utrpení pramenící z náklonnosti k něčemu nebo k někomu. Druhé možnosti, spojení s nemilým, zabráníte, když zachováte lhostejný postoj ke všemu, co do vašeho vědomí přichází prostřednictvím vjemů. Třetí rozřešíte oproštěním se od všech přání a vnučením se do spokojenosti. Příchyllost k pozemskému zrušíte, když v ničem světském nenajdete zalíbení.

Přes toto všechno není vždy nejžádoucnější dokonalé vzdání se všeho. Odpoutává-li se člověk bez rozmyslu a bez určité metody, stane se živoucí duševní mrtvolou, kterou již není možné žádným způsobem oživit. Dokonalým vzdáním se všeho se zastaví karma a z toho plyne bezzájmovost, která člověka dovede na stupeň, v němž neví, zda žije či nikoli, protože netrpí vnitřními konflikty.

Teprve když se úsek okruhu vtělování, v němž byla přerušena účinná karma, vrátí do normálního stavu – a tomu člověk nemůže zabránit – bude člověk opět samovolně pokračovat na cestě zkušenostmi a bude tedy opět stržen do nového vtělení.

To znamená, že když se někomu podaří vyprostit část své bytosti z okruhu účinkující karmy, dostaví se opět tlaky, které mohou tento stav věci zrušit. Nejprve jsou tyto tlaky hrubší, takže je člověk snadno vyciťuje a tím se jim může i bránit. Časem si však na ně zvykne a to se podobá tomu, jako by se zjemnily. Když za těchto okolností bude postrádat hluboké rozeznávací schopnosti, pak ta část jeho přirozenosti, kterou již vyprostil z přírodních zákonů, jim začne opět podléhat. Tím vznikají předpoklady pro nové vtělování části bytosti, kterou již osvobodil z přírodních sil. Strhující síle přírody může dále vzdorovat jen ten, kdo analytickým soustředěním zaostří pozorovací sílu do té míry, že může zjišťovat vlivy z hlediska průměrného vnímání smyslově nepostižitelné. Ale to se téměř nestává. Cvičící mystikové zpravidla vyproští část své bytosti z okruhu účinkující karmy dřív, než nadmíru zostří pozorovací sílu. Následkem toho se obloukem vracejí do dřívějšího stavu, v němž ještě podléhali přírodním silám. Pak na ně opět

začne působit zákon o znovuvtělení, a proto se vlastně ani nedovědí, že prošli stavem nesmrtnosti.

Ideálem duchovně pracujících lidí je, aby se jejich postup nezastavil, pokud nedosáhnou cíle. Proto musí obratně cvičit i nutné odpoutávání. Pak se nemůže stát, aby se předčasně zastavila karma a tím došlo k nezbytnému budoucímu návratu do původního stavu nevědomosti. Je třeba rozdělit odpoutávání na stupně a pak postupovat po těchto stupních, aby se násilně a úplně nepřetrhaly svazky, které člověk nevědomě i vědomě navazoval již od své kolébky. Žák mystiky, který se snaží se odpoutávat, má přerušit jen některé vztahy a jiné má dál udržovat.

Nejprve má sáhnout na osobnost a své smyslové libůstky. To znamená, že si má odeprít všechno, co své osobnosti přeje a na čem ona lpí. Osobnost má však velice mnoho požadavků. Žádá si mileneckou a manželskou lásku, finanční zajištění, které často maskuje zdánlivou nezbytností zajistit vnější existenci; to je první, co je nutné přemáhat. Láska, ať již manželská, nebo milenecká, pramení z vášně, i když ji ověčňujeme jakýmkoliv květy, neboť svými kořeny tkví v neovládnutých silách bytosti. Snaha po finančním zajištění též pramení z neuvědomělých podnětů osobnosti, která se bojí, že bude zničena. Když však umlčíte hlas nižší osobnosti, totiž jmenované náklonnosti, poznáte, jak je klamná domněnka, že je život závislý na zevních podmínkách. Poznáte, že je život neohraňovaný a že se tato jeho povaha mění pouze lpěním na já. Poznáte však také, že se můžete účastnit života ničím neomezeného právě prostřednictvím nelpění na tom, co je osobní a omezené. Jakmile začnete žít tímto životem, odpadne strach, zrodí se síla a jistota a tyto vlastnosti zruší vaši niternou příslušnost do nebe nebo do pekla, založenou na osobním jednání.

Když se vám podaří přemoci mileneckou a manželskou lásku i neuvědomělou snahu po lepším existenčním zajištění – to jsou příčiny největší připoutanosti ke světu – musíte se snažit, aby vaše jednání bylo v úplném souladu s náboženskými příkázáními a směrnicemi, které stanovila moudrá vyšší lidská morálka. Musíte se snažit jednat podle přání všech lidí a tvorů, ale nesmíte přitom ztratit samostatnost v rozhodování a sebevědomí. O tom však budu mluvit obšírně ve třetí části této knihy.

Nyní je nutno se zmínit o smyslu povinností v manželském soužití ve vztahu k cvičení se v nelpění.

Řekl jsem již, že manželská láska pramení z vášně. To je jasné z toho, že ji provází žárlivost, která je podmíněna pudovou láskou. Domníváme se, že někoho milujeme, ale doopravdy jen předkládáme požadavek těla a touhu osobnosti. Tito dva činitele, kteří člověka děsí perspektivou samoty a krizemi, které vyvolávají vášně, ho podněcují, aby to, co miluje, požadoval jen pro sebe. Jakmile člověk ovládne síly osobnosti (vášně), tato láska zaniká, protože se mu zdá zbytečné doplňovat svůj život něčí přítomností. Vidí, že stačí sám sobě, neboť je studnicí univerzálního života. Tím je definitivně potřena síla osobnosti, kterou nazýváme vášní.

To, o čem jsem právě mluvil, je pro většinu lidí pouze ideál, který se vznáší vysoko nad jejich hlavami. Vášně je strhují a nutí, aby uposlechli jejich rozkazů. A člověk si zastírá oči a chce prohranou bitvu se svými vášněmi zamaskovat tím, že je překrtí na city. Svět je již takový, že výraz „city“ uznává a pokládá je za vyšší než vášně. Proto se stává, že vstupují do manželství i duchovní lidé, kteří mnohdy jsou většími mistry v zastírání pravého stavu věcí než lidé obecní.

Aby mi nebylo vytýkáno příkré stanovisko k tomu, co lidé označují jako city, musím připomenout, že duchovní nauky mohou s úspěchem studovat i ti, kdo vstoupili do manželského svazku. Pouze konstatuji fakta a kladu je lidem před oči, aby s dobrým svědomím nemohli překrucovat pravdu falešným postojem k projevům osobnosti. Duchovní nauky učí, že se při velkém vypětí vášní může oženit i žák mystiky, ale že musí dbát toho, aby si dobrovolně nezastíral oči tím, že své podlehnutí vášním svede na vyšší úmysl.

Ožení-li se žák mystiky, musí dbát toho, aby na svém partnerovi nelpěl. Žijte a jednejte tak, jak vám to ukládá zákon občanské povinnosti, vyžadujte i to, co se chápe jako manželská povinnost, ale nedopusťte, aby o vašem jednání rozhodovaly nízké city. Potlačte je stejně jako vášně a přinuťte se k mírnému jednání. Smysl pro povinnost může být plný krásnějších prvků než smyslná láska, poněvadž je založen na morální vyspělosti. Víme, že povinnost snese odpor i nepřízeň, kdežto láska se při eventuálním odporu často velice rychle mění v nenávisť. O tom se můžete přesvědčit, když

budete pozorovat správně pojatou manželskou povinnost a tzv. lásku. Uvidíte, že člověk, který svůj vztah k manželce chápe jako povinnost, nebývá citově tak vzrušen jejím jednáním a jejím případným sklonem k samostatnosti. Určuje-li však jeho vztah k ní jen nízká citovost, pak jakmile usiluje o to, aby si zachovala samostatnost, vzruší ho to a svede k nesnášenlivosti; někdy dokonce dochází i ke katastrofě. Proto se své manželky vnitřně vzdejte.

To, co člověk koná pod vlivem citů, opravdu nikdy není dobré. City jsou vrtkavé a nespolehlivé. Citem se člověk poutá, odpoutává, rmoutí, ale nebývá v tom rozumová úvaha. Jsou to jen vzduť nižší přirozenosti, která se dává strhnout vnějšími věcmi a tím vás vede do závislosti. Potlačte přichylnost, lásku a nenávist a jednejte rozumně, abyste mohli dosáhnout duchovní svobody. Tím dosáhnete nelpění na nižší úrovni.

Vyššími věcmi, jichž se máte vzdát a o nichž jsem již mluvil, jsou stavy, které jste dosáhli mystickým cvičením. Jsou to: vidění, slyšení, cítění, tušení aj. Nesnažte se podržet si některé z těchto zřejmě vyšších vjemů nezávislých na nižších vzrušeních proto, že se vám zdají krásné a nadsmyslné. Chcete dosáhnout jasného pohledu do propasti všeho Bytí. A toho dosáhnete jen nezájmem o tyto vjemy, které jsou vlastně také smyslové, i když jsou někdy radostné. Vězte, že je každý vjem, ať vyšší, nebo nižší, ve své podstatě pro duchovní vývoj nebezpečný a zkázonosný. Spoutává vás vnitřně strašnými pouty – lpěním na tom, co vnímáte. Proto buďte opatrní a pozorní.

Nelpěte tedy na ničem. Ať se vám vtírají jakékoli vjemy, anebo se vám zjeví i Bůh, potlačte dojmy, které tím mohou být vyvolány, a setrvejte v naprostém klidu. Pravý zjev, který před vás předstoupí nebo se ve vás vynoří, se nezjevuje pro radost z úspěchu. Všechno má svůj hluboký účel, ale jeho nejzjevnějším smyslem je, abyste byli svedeni do propasti nebo aby vám bylo zabráněno mysticky se dál vyvíjet. Zvlášť velké nebezpečí pochází z neviditelného světa, v němž se odehrává největší část mystického vývoje. Snaží se spoutat cvičícího člověka svými fantasmagoriemi, které jsou z duchovního hlediska bezpodstatné. Když se vám podaří potlačit všechny vjemy a reakce na ně, vytryskne ve vás čistá duchovní radost, a když se vám podaří potlačit i ji, budete spaseni na věky.

KAPITOLA XI

PRÁNAJÁMA

To, co v sobě můžeme pozorovat jako duševní či tělesnou sílu, je projevem prány. Prána je příčinou každého pohybu i energie. Kdo se jí chopil, může ovládat každou samovolnou činnost a stává se z něho magik. Chopí-li se kdo prány, provádí pránajámu.

Pránajámě se nemůžeme vyhnout ani když se nechceme stát magiky, neboť jedině její pomocí lze probudit duchovní život ve fenomenálním smyslu. Z toho je zřejmé, jaký význam má cvičení, zvané pránajáma. Její pomocí nejen usměrníme duševní život podle svého přání, ale můžeme se stát i nezávislymi na životě v těle a to je podstatná část mystického vývoje. V tom je ezoterní význam pránajámy.

V jógické soustavě je pránajáma téměř samostatnou vědou. Je to jedna z cest, po níž může žák dospět až na rozhraní mezi fyzickým a transcendentálním životem. Bude-li na tomto rozhraní provádět také bezpředmětnou koncentraci, může dosáhnout všeobecné vlastní dokonalosti a vykoupení. Není v ní nebezpečí, o němž mluví někteří evropští okultisté. Je nutné si uvědomit, že každý člověk, jenž cvičí koncentraci nebo meditaci, cvičí vlastně pránajámu, ať o tom ví, nebo ne. K pránajámě jako ke speciálnímu cvičení však smí sáhnout jen mystický vůdce dobře znalý duševní dispozice svého žáka. Žák sám si to nesmí dovolit. Vyvolal by tím totiž různé vjemy a domněle mystické stavy, jimiž by mohl být sveden z cesty. Pod vedením učitele však její pomocí může dospět k mnohem reálnějším poznatkům. To vyplývá z toho, že vůdce zná všechny podmínky, na nichž závisí úspěch, kdežto žák je nezná.

Někdy se ovšem také stává, že se někdo chopí dechového cvičení, které pokládá za pránajámu, a násilně cvičí bez ohledu na nutné podmínky, jež ostatně ani nezná. Tak se opravdu dopracuje nepříznivých výsledků, ale pránajáma s tím nemá nic společného. Každý by měl vědět, že plíce nejsou z hmoty, která snese násilné trhání, k jakému dochází u této „pránajámy“, a že každé přepínání musí mít určité následky. Za takových okolností člověk dospěje pouze k nepříjemným zkušenostem, i kdyby měl sebesvětější

touhu, a navíc si poškodí zdraví. Proto se doporučuje, aby žák, který nemá zkušeného vůdce, neprováděl žádná speciální cvičení. To se ostatně týká i pránajámy.

Pránajáma se jako každá mystická i jógická práce dělí na hrubou a jemnou. Část, nazývaná hrubou pránajámou, zvyšuje fyzickou i duševní energii, nemění však povahové složky. Druhá část, kterou nazýváme jemná pránajáma, modeluje povahu podle požadavků, jež na člověka klade mystická praxe. Tělesnou energii však nezvyšuje, nýbrž naopak se zdá, že ji snižuje, neboť jejím prováděním přivádíme do těla vyšší pránu, která zjemňuje tělesnou soustavu. Takováto soustava není vhodným domem pro hrubou sílu. Z toho si můžeme dovodit, že každá část mystické nebo i jógické praxe může vést ke dvojím výsledkům. To nás však zatím nezajímá, proto přejdeme k filozofickému rozboru cvičení pránajámy.

Víme například, že mystická nauka vylučuje některé povahové složky, neboť je pokládá za překážku pro duchovní život. Ale ponevadž se její žáci často marně namáhají, aby se jich zbavili, radí mistři duchovních nauk, abychom si pomohli cvičením pránajámy. Jsou totiž toho názoru, že má-li člověk hrubou povahu, přísluhuje jí i jeho dech, a proto se nemůže zbavit nežádoucích sklonů. Takoví lidé odstraňují překážky ve změně hrubé povahy v dobrou a ušlechtilou tímto způsobem:

Odpoutají mysl ode všeho. To je koncentrace vyššího druhu. Když ji odpoutají, mohou v nitru postřehovat vyšší vibrace. Následkem toho mohou vdechovat vyšší vzduch. Potom si teprve začnou všimnout dechu a počnou provádět pránajámu.

Výsledek pránajámy, kterou provádějí za těchto okolností, mohou pozorovat v tom, že všechny jejich povahové vlastnosti zmizí na úrovni vědomí. To je ovšem stav pro průměrného člověka dosud nežádoucí. Proto má za úkol, aby v sobě probudil žádoucí vlastnosti. Toho se docílí velmi snadno, povznesou-li mysl nad úroveň citů a všech vnitřních vzduchů. Potom může začít cvičit pránajámu, neboť tak získá lepší duševní stav. Když si bude takto počínat, upevní se jeho nové povahové vlastnosti a tím bude připraven k dalšímu stupni zasvěcení.

Těchto zásahů však v mystické kázni není třeba u všech žáků. Některým totiž jejich povahové založení neškodí, proto mohou

cvičit pránajámu bez ohledu na ně. Tím se ovšem jejich základní povaha posílí. Vysvětluje se tím také, proč mají rozdílnou povahu jednotliví jóginové a mystikové, kteří na duchovním poli dosáhli stejného poznání, totiž poznání Absolutna. Kromě toho však také vidíme, jaké nebezpečí je v tom, když člověk provádí mystická cvičení bez všech nezbytných znalostí. Může totiž i nechtěně posílit některé nežádoucí povahové složky, jejichž nežádoucnosti si dříve nebyl vůbec vědom. Když se silně rozvinou, můžeme pozorovat, že mystická cvičení, jejichž pomocí se z někoho měl stát světec, z něho případně učinila i sobce, domýšlivce a pokrytce. Nezapomeňte, že se pránajámou povahové složky posilují! Proto nemáte-li při sobě vůdce, očistěte mysl, srdce i pohnutky a cvičte teprve tehdy, když jste dosáhli vnitřního míru.

Říkají-li evropští okultisté a mystikové, že je pránajáma dechové cvičení, je to jen proto, že neznají psychické procesy. O tom, že dech má s pránajámou velmi málo společného, mluvil již svámí Vivekánanda, který jistě byl velkou autoritou v józe, jak to potvrdil sám jeho vůdce, mistr Rámakršna. Považujeme-li pránu za podstatnou část síly, kterou chápeme jako spjatou s dechem a jejíž pomocí můžeme uvolnit energii soustředěnou v orgánech, pak jsme pochopili význam pránajámy a nepodlehne-li již klamu, že je pránajáma dýchání.

Pránu, která by měla pozorovatelnější vliv na duchovní vývoj, nemůžeme přijímat dýcháním. Dechovými technikami se nanejvýš můžeme uschopnit k přijímání většího množství vzduchu, v němž je prána obsažena. Vdechovanou pránu však nevyužítujeme ani ji neudržíme v těle, poněvadž nevíme jak. Hlubokým dýcháním snad můžeme přijmout tolik prány, že to může mít vliv na zvýšení psychické i fyzické činnosti, ale takový výsledek nemá duchovní význam. Prostředkem k zadržení prány je soustředování. Budete-li se správně soustřeďovat a přihlédnete-li přitom k funkci dechu, provedete tím vlastně pránajámu. To je celé tajemství cvičení, zvaného pránajáma.

Z předcházejícího vysvítá, že při cvičení pránajámy hraje nejvýznamnější roli soustředování mysli. Mezi pránou a myslí je totiž velmi úzký vztah. Teorie mystiků a jóginů praví, že ten, kdo ovládl mysl, ovládl také pránu, a kdo ovládl pránu, ovládl tím také mysl.

Z toho vyplývá, že mysl, upevněná v nějakém bodu v těle, značí shromažďování prány, která uvolní skrytou dřímající energii fyzického nebo nervového střediska, do něhož vstoupila. Když se tato energie uvolní, začne proudit celým tělem a vyvolává přitom různé reakce, které člověk většinou chápe jako dojmy z cizích, totiž vyšších nebo jemnějších světů. Proto také je pránajáma pomůckou k dosažení vyšších vjemů, které jsou všeobecně nazývány mystické stavy. Tyto stavy však nemusíme pokládat za nezbytné průvodce mystického vývoje. Jsou to prostě vjemy, k nimž došlo následkem naší duševní činnosti. Pokud mají nějaký účel, pak ho můžeme hledat v tom, že případně mohou přesvědčit nevěřícího žáka o existenci jiných sfér, v nichž se konečně každý člověk pohybuje vědomě nebo nevědomě. Kromě toho mají tyto mimořádné zkušenosti dodat člověku nové chuti a síly k dalšímu mystickému úsilí.

Zatím jsem se poněkud dotkl účinků cvičení pránajámy, nyní je rozvedu šíře.

Zkoumáme-li lidské tělo, poznáme, že v něm jsou různá nervová centra, v nichž je soustředěna energie ve větším měřítku než v jiných místech. U člověka duchovně neškoleného tato energie „spí“ nebo není zužitkována. Základní myšlenkou pránajámy je, aby ji člověk probudil, uvolnil a ovládl. Dokud cvičíme pránajámu a nevíme jak ovládat uvolněnou energii, prochází tělem a probouzí nepředpokládané reakce. Když ji však ovládáme a máme učitele, který nám může poradit, jak s ní manipulovat, můžeme ji vést do různých středisek podle svého přání. A tento stupeň je na mystické cestě nejdůležitější.

Přesuny energie, o nichž mluvím, jsou známy všem žákům mystiky, kteří provádějí mystická cvičení po delší dobu. Nejsilnějším jejich projevem jsou ona různá napětí v těle, osobní vliv a některé astrální zkušenosti. Jenomže žáci mystiky nevědí, čím je to způsobeno, zatím co jóginové nebo učitelé praxe Přímé Stezky znají přesnou metodu jak je vyvolat. Abych podal příklad, zkuste toto cvičení:

Soustředte se na nějaký bod v těle, nejlépe však asi uprostřed vzdálenosti mezi pupkem a pohlavními orgány, ale hodně hluboko v těle, téměř u páteře. Posadte se přitom do některé z běžných orientálních pozic. Dýchejte stejnoměrně a nehlučně, bez přepínání.

Představujte si, jako by vzduch, který vdechujete, byl stříbrnou parou, a vedte jej do onoho místa. Tam si představte, že onen vdechovaný vzduch tvoří oheň, který svými plameny silně šlehá kolem dokola. To opakujte neustále.

Po nějaké době tohoto cvičení pocítíte, že vaším tělem stoupá energie a vyvíjí se také jasnovidnost a jasnocit. Nenecháte-li se překvapit vyvinutím těchto schopností a budete-li naopak schopni nereagovat na tyto jevy, přicházející následkem vývoje jemnějších smyslů, postoupíte duchovně. A když za těchto okolností budete schopni provádět hlubší koncentraci, podaří se vám donutit dech, aby vstoupil do duchovních center nalézajících se dole v těle, a tím získáte velkou duševní pronikavost, pocit blaženosti a spatříte Božské Světlo.

V praxi se má pránajáma z počátku cvičit mírně. Nikdy ji nemáte provádět déle než do té doby, kdy v těle vystupuje pocit mírného napětí, způsobeného intenzivním soustředěním mysli do těla v harmonii s dechem. Při dobře prováděné pránajámě se nejdříve dostaví pocit uklidnění a dokonalé vyrovnanosti v nitru. Potom se vám bude lehce dařit soustřeďování a nakonec pocítíte, že se vám za jistého tlaku v prsou přesouvá v těle energie.

Tlak v prsou je dvojitý. Jednou se zdá, jako by se prsa dmula až k pocitu, jako by se chtěl hrudník rozestoupit, jindy se dostavuje pocit stlačování prsou. To záleží na okolnostech, za jakých jste pránajámu začali provádět.

Jinak jsou pocity dokladem, že se začínáte duševně spojovat s principy stvoření. Odborně se to nazývá „spojování se s dechem přírody“. Dechem přírody jsou tzv. tattvy, neboli principy živlů, tj. hmoty (země), vody, vzduchu, ohně a dechu přírody, neboli éteru.

Kromě uvedených pocitů se při cvičení pránajámy dostavuje někdy bolest v srdci, která může být dost ostrá. Jindy je to opět vytržení v čistém duchu nebo též postřehování neviditelných bytostí apod. Tyto pocity však patří do tzv. mystických stavů, proto se o nich nebudu širě zmiňovat.

Nyní přistupme ke cvičení pránajámy.

Chcete-li cvičit pránajámu, musíte si zvolit nějakou vhodnou pozici. Páteř při ní musí být rovná. Pak následuje první fáze pránajámy – vyčištění nervů. Toho dosáhnete soustředěním mysli na

nic nebo soustředěním bez umístění a bez opory v nějakém předmětu (nejlépe v těle), přece jen však s pozorností obrácenou do vlastního těla na všechny vnitřní stavy a napětí v duševní sféře. K tomuto cvičení přistupuje regulace dechu. To se provádí takto: naplníte plíce tak, že vtáhnete vzduch levým chřípím (pravé chřípí ucpěte prstem), po malém zadržení vypudíte dech pravým chřípím. Pak vdechnete pravým chřípím a po zadržení dechu vydechnete levým chřípím. Vdechování, zadržování a vydechování si rozdělíte na doby. Vdechujte a přitom počítejte do šesti, zadržte dech na tři a vypusťte jej rovněž na šest. Tuto dobu prodlužte nebo zkráťte podle schopností. Dbejte však, aby vdechování nebo vydechování bylo úplně nehlučné – což se stává, když dýcháte hrudníkem a nikoli branami dechu, totiž nosem nebo ústy – aby plíce nebyly přepínány a aby mysl spočívala v nitru a nebyla rozrušována fyzickým přepínáním dýchání. Při cvičení pránajámy nikdy nesmí být vyvoláno vnitřní napětí a neklid ani nesmí mysl bloudit, jak je jí libo, nýbrž všechno musí být udržováno v klidu. Soustředěte pozornost, umlčte myšlenky i činnost obrazotvornosti, utvořte si opěrný bod, který nesmí být ani hmotný ani nehmotný, a pak budete cvičit správně.

Vdechování a vydechování, jež jsem právě popsal, se má opakovat podle potřeby. Když při něm nebudete zvláště zaměstnáni vnějšími povinnostmi, zakrátko dosáhnete vyčištění nervů. Jsou-li nervy vyčištěny, zmizí všechno napětí, nervozita a neklid, dostaví se veselá nálada a pocit spokojenosti. Pak následuje cvičení pránajámy.

Pránajáma se však musí cvičit pod dohledem vůdce. Ten poradí, kam má být prána vedena a jak dlouho tam má být udržována. I způsob vedení prány do různých míst musí být různý. Proto pránajámu nemůže žák cvičit sám.

Výsledkem cvičení pránajámy bude, že se probudí tzv. hadí síla a člověk získá možnost vést ji vědomě do hlavy. O tom budu mluvit v následující kapitole.

Cvičením pránajámy dosáhne mystik podivuhodných výsledků. Tak např. bude moci rozdělit její množství stejnoměrně po celém těle. To znamená, že když unikne z některé části těla, ihned to pocítí a doplní ji jinou pránou.

Později se naučí vzbudit její projevy i mimo tělo. Mystik, který dovede ovládat pránu, může probudit žádoucí chvění prány i u jiných lidí a tím je také ovládne. Toho se může používat v dobrém i ve zlém smyslu. Pravý mystik, jemuž záleží na tom, aby dosáhl vyššího stupně člověčenství, ji však většinou používá ve smyslu dobrém. Prána je síla, která se projevuje stejně u všech lidí. Na základě toho ji může ovládat také u jiných ten, kdo tuto sílu ovládá u sebe. To je zákon přírody. Není žádného rozdílu mezi mnou a vámi nebo i jiným tělem. Budu-li schopen změnit pránické napětí, zvýšit je nebo snížit, pak to bude mít vliv na vás i na celý vesmír. Proto mystikové radí, abyste při užívání sil ovládnutých pránajámou byli opatrní.

Pránajámou se otevírají všechny průchody do vnitřní podstaty. Mystik se její pomocí může chopit všech nervových proudů a sil a tím ovládnout všechno tělesné. Potom jej již nevzruší žádné touhy a vášně a nic ho nemůže stáhnout dolů do podřízenosti přírodních zákonů. Dosáhl nejvyššího stavu, jehož lze dosáhnout v tomto těle a jeho utrpení tím končí navěky. A to je přáním nás všech. Dokud nebudeme osvobozeni od strastí, nemůžeme být spokojeni a život musíme pokládat za peklo. Pohrávat si se silami nebo prožívat různé „stavy“ nám nemůže přinést trvalé uspokojení. Chceme dosáhnout stavu, ve kterém skončí všechny bolestivé reakce. A tímto stavem je osvobození. Reakce se však končí jenom tím, že člověk získá poznání. Musí chápat radostné i bolestné stavy z vyššího hlediska a musí pro ně opustit přesvědčení, že jeho štěstí závisí na chování jiných lidí. Potom nalezne základnu veškerého štěstí v sobě a v dokonalém sebeovládání a tím se navždy vyhne všem reakcím, jež mají původ v působení vnějšího světa.

KAPITOLA XII

HADÍ SÍLA

Podle indických jóginů je ze všech sil v těle nejdůležitější síla zvaná hadí. Hathajógaprádipika (Lampa k hathajóze) o ní praví:*

„105. Tak jako dveře otevíráme klíčem, tak si také má jógi násilím otevřít dveře spásy (mokša) prostřednictvím kundalini.

106. Paramešvari (velká bohyně) spí, zavírajíc svými ústy vchod, kterým máme vstoupit do brahmarandry, kde není utrpení ani bolesti.

107. Kundalini spí nad kandou (mezi konečníkem a scrotum, uvnitř těla), kde se setkávají nadis a rozdělují se. Dává mukti (spásu) jóginům a otroctví bláznům. Kdo zná ji, zná také jógu.

108. Kundalini je popisovaná jako svinutá v podobě hada. Kdo pohne tuto šakti (posvátnou sílu), aby se pohnula (z muladhary nahoru), je jistě osvobozen.

109. Mezi Gangem a Džamunou sedí tato mladá vdova, probouzejíc soucit. Jógi ji má násilně oloupiti, neboť ona vede člověka k nejvyššímu trůnu Višnu.

110. Ida je svatý Ganges a pingala je řeka Džamuna. Mezi idou a pingalou sedí mladá vdova kundalini.

111. Musíš probudit tohoto spícího hada (kundalini) tím, že se ho chopíš za ocas. Tato šakti, jakmile se probudí, vyjíždí nahoru násilně.“

Vchod, kterým máme vstoupit do brahmarandhry, se nazývá sušumna. Když hadí síla (kundalini) vystoupí nahoru, usmrtí proudy, jež se nazývají ida a pingala a dech začne být pohlcován prázdnotou sušumny. Hadí síla však nevystupuje vzhůru náhle.

V míše – vázána sušumnou – totiž jsou některá psychická střediska, která brání výstupu hadí síly do nejvyššího centra, jež je na temeni hlavy. Jsou to tzv. lotosy, jejichž tabulku uvádím dále.

Když hadí síla, probuzená mystickými cvičeními, vystupuje sušumnou, narazí na tyto lotosy a pronikne je. Tím probudí různé

*Svatmaram Svami: Lampa k hatha-jógu (Hatha-yoga pradipika). Zmatlík a Palička, Praha 1936, str. 91–92. V citátu je zachován původní pravopis.

dřímající síly a schopnosti vázané na tato centra. Jakmile je hadí síla v posledním lotosu, dech začne proudit sušumnou a mystik začne prožívat blaženost. O sušumně se praví, že pohlcuje čas a zbavuje pojmu „prostor“. Vstoupí-li dech do sušumny, zbavíte se těchto pojmů a kromě toho dosáhnete všech magických schopností, jejichž pomocí můžete udržet své tělo libovolně dlouho.

Výstup hadí síly k hlavě může však být podmíněn různými okolnostmi. Někdy může hadí síla vystoupit velmi vysoko, aniž pronikla lotosy, které jí leží v cestě. V jiném případě je proniká nebo v nich i setrvává. Vaším cílem musí být, aby lotosy byly otevřeny a hadí síla upevněna v hlavě. To je pravý stav adepta, který kromě osvícení, které je výsledkem otevření vyšších lotosů, dosáhl i siddhi (magických sil).

V jógické praxi postupuje žák při otevírání lotosů od nejspodnějšího. Děje se to proto, aby mystické zkušenosti měly vzestupnou tendenci a aby si tak zvykl na vše, co přichází do jeho vědomí při mystickém vývoji. Kromě toho je třeba, aby žák dosáhl určitého stupně sebevlády, než získá vědění; otevření vyšších smyslů by mohlo být příčinou mnoha nepříjemných stavů a okolností.

Ačkoli je toto moje tvrzení v rozporu s tím, které najdeme v Grieseově „Návodu ke Kosmoskopu“ (Význam a užití Kosmoskopu v okultní praxi), kde tento autor praví, že „východištěm hathajoginského školení je zpravidla muladhara na rozdíl od radžajoginské výchovy, jež začíná vyvinováním astrální pleteně sahasrara, shodné s nejvyšší formou kmitovou adi akáša“, přece jen nemohu od něho ustoupit. Odvolám-li se nejen na své zkušenosti, nýbrž i na zkušenosti jiných mystiků, jež znám, mohu tvrdit, že tento Grieseův předpoklad nebyl podepřen praxí. Kdyby se totiž některý z praktických mystiků pokusil podle jógické metody o soustředění na vyšší lotosy, přesvědčí se, že dobře nesnáší napětí, které se tímto soustředěním vyvolá, leda by žil v dokonalé shodě s nejprísnějšími morálními pravidly jógy.

Magické síly lotosů v našem pojetí znamenají:

Kundaliní šakti značí nižší, čili bytostnou tvůrčí sílu, která modeluje všechno stvořené, co vidíme. Z mystického, resp. magického stanoviska je to had, udělující tomu, kdo jej ovládne, schopnost vyvolávat fenomenální jevy. Je to vlastně inteligentní energie

elektrického charakteru, čili síla, jež se projevuje v posledních fázích jako fyzická skutečnost, ačkoli je v původním stavu neviditelná. Její nejvyšší pán je Demiurg, stvořitel světa.

Ičha šakti je síla, která se manifestuje jako duševní síla elementárních duchů. Ten, kdo ji ovládne, může poroučet blesku, vodě, větrům a přírodním duchům. Ovládání služebných duchů k ní také náleží.

Para šakti představuje obra na rozcestí. V kom se vyvinula, ten se octl na prahu volby mezi světy. Obrátí-li se do nižších světů, pak s její pomocí může nad průměr rozvinout síly předchozích center. Obrátí-li se však k vyšším stavům žití, slibuje mu pomoc v prvních krocích na mystické cestě. Jako síla životního pudu dává tomu, kdo ji ovládl, moc zrušit soudržnost sil, tvořících osobnost, nebo se změnit v typ, představující neviditelnou a z magického stanoviska mocnou bytost.

Krija šakti náleží kázni, jejíž pomocí lze zrušit jemnější příčiny, na nichž je založena a vytvořena nižší přirozenost bytosti. Ti, kdo ji rozvinou, se jistě stanou sannjásiny, askety, kteří vstoupí do proudu osvobozujícího učení. Je silou ctnosti, silou askeze, silou svatosti na lidské úrovni.

Dévadatta a mantrika šakti představuje vývoj božské přirozenosti a síly slova. V kom se tato síla zcela rozvinula, je dévou v lidském habitu a má sílu zaříkavací.

Kurma a džňána šakti je silou bytostné pevnosti a vědění. Její rozvoj přináší klid a z něho vyvěrá neohroženost. Ve vyšším aspektu pak poskytuje rozeznávání zákonitého působení příčinných sil.

Nejvyšší božská prasíla koresponduje s vývojem božského vědomí. Kdo ji rozvinul, ten má božské vědomí rozvinuté do té míry, že svět, jehož existence je závislá na soudržnosti a kvalitě jistých složek, je mu již jen vzdáleným pojmem. Takový člověk, i kdyby až dosud žil a v určitém smyslu vnímal jako každý světský člověk, dosáhne v tomto životě poznání, kterým bude vykoupen z kruhu nepřestávajícího znovuvtělování. To proto, že svým vědomím již za tohoto života není ponořen v tomto světě, i když jej dosud vnímá. To znamená, že jeho vědomí je kvalitativně cizí vědomí člověka na nižším stupni duchovního vývoje.

* * *

LOTOSY V MÍŠE

Lotos	Počet plátků	Místo	Barva	Písmena na plátcích	Mystický znak v lotosu	Tatva v lotosu vládnoucí	Magické síly	Smysly a orgány s lotosem spojené
muládhára	4	míšní oblast pod genitáliemi	žlutá, plátky karmínové	VA, ŠA, SHA, SA	čtverec	prithivi	kundaliní-šakti	čich, nohy
svádhišťhána	6	míšní oblast nad genitáliemi	bílá, plátky rumělkové	BA, BHA, MA, JA, RA, LA	půlměsíc	apas	ičha-šakti	chuť, ruce
manipúra	10	míšní centrum proti pupku	krvavě červená, plátky černé	DA, DHA, ŇA, TA, DA, THA, NA, DHA, PA, PHA	trojúhelník	tedžas	para-šakti	zrak, sluch
anáhata	12	míšní centrum proti srdci	jako kouř, plátky rumělkové	KA, KHA, GA, GHA, NGA, CHA, CHHA, ŽA, ŽHA, NIA, TA, THA	hexagram (dva protilehlé trojúhelníky)	waju	krija-šakti	hmat, genitálie
višuddha	16	míšní centrum v hrdle	bílá, plátky černošedé	A, Ā, I, Ī, U, Ū, RĪ, RÍ, BU, BŪ, E, Ē, O, Ó, ANG, AH	kruh	akáša	dévadata a mantrika-šakti	sluch, ústa
ádžňa	2 (96)	mezi obočím	bílá i na plátcích	HA, KŠA	slunce, měsíc	anupada akáša	kurma a džnana-šakti	manas (duševní síla)
sahasrára	1000 (960)	nad patrem na temeni hlavy	zářivě bílá	--	--	adi akáša	největší božská prasíla	univerzální Já

Soustředění se má upínat nejprve na jeden bod a potom teprve má přijímat na extenzitě (rozšíření). Soustředění, zaměřované na bod hledaný hned od počátku na temeni hlavy, způsobuje, že při jeho určité intenzitě člověk vědomě vystupuje z těla následkem jistých niterných vzduť; proto jeho energie začne prchat. O tom se každý přesvědčí, jakmile dospěje tak daleko, že jím budou prostupovat mrazivé vlny. Soustřeďuje-li se kdo tímto způsobem mezi obočí (ádžňa lotos), nesnese napětí, které se za určitou dobu začne tvořit v hlavě.

Kdo by se soustřeďoval na oba tyto lotosy od počátku své mystické praxe, byl by přenesen jakožto bytost sebe si vědomá do jemnějšího světa. Jakmile by se to stalo, mohl by pozorovat, že vzrůstá jeho citové i bytostné zjemnění a tím i nervóza. Posléze by asi došel k témuž výsledku jako ten, kdo se zabývá hypnózou, totiž k pozvolné duševní vyčerpanosti a halucinování.

Pokud soustředění nepřibere na extenzitě, musí směřovat dolů do těla. Pak napětí, o němž jsem mluvil, tělo posílí a učiní je schopnějším vzdorovat reakcím, které soustředění vyvolává.

Když cvičící člověk postoupí a jeho soustředění se stane intenzivním a extenzivním, docílí toho, že duchovní síla, utajená až dosud v jeho těle, bude postupovat vzhůru a přinese mu všechny mystické zkušenosti i osvícení.

Není třeba se obávat, že by někdo mohl zneužít schopností, jež se případně rozvinou otevřením nižších čakr (lotosů), sleduje-li směr „hathajogínský“, jak se domnívá autor „Návodu ke Kosmoskopu“. Ten, kdo provádí praxi s hadí silou a tedy i s lotosy podle jógických předpisů, je předem odzbrojen tím, že bude uskutečňovat mravnost, která vylučuje myšlenky na osobní výhody i nevýhody. A jestliže někdo přistupuje k jógickému školení jinak, nevydrží na cestě tohoto „pomalého vývoje“. Raději se uchýlí k některé ze šarlatánských jóg, které slibují okamžitý osobní úspěch a nepožadují, aby si člověk ukládal nepříjemné morální povinnosti, které ho mají zlepšit.

Než předpokládejme, že člověk, honící se za osobním úspěchem pomocí jógy, přece jen vytrvá ve snaze, kterou jógy předpisují. I kdyby pak začal postupovat v józe způsobem „rádžajóginským“ (totiž od nejvyššího lotosu), může stejně vše profanovat a zneužít.

Nelze přece tvrdit, že lze profanovat a zneužívat jen magické síly, jež bohudík ovládlo jen málo „ezoteriků“. Jsme přece svědky toho, že se zneužívá a profanuje i vědění. Pravdivé, rozumné a osvědčené návody starých mistrů, které se týkají mravního a mystického vývoje, se překrucují, a pak se tyto novotvary mystické nauky doporučují jako nauky nejlepší, jen aby „ezoterikové“ mohli získat nějaké zevní výhody. A tomu by se bohužel nezabránilo ani tehdy, kdyby „ezoterikové“ začínali s otevíráním nejvyšších lotosů, které opravdu dávají poznání.

Čistého poznání mohou dosáhnout jenom ti, kdo jsou mravně čistí podle předpisů jógy. Každý jiný člověk, i kdyby viděl do propasti bytí, uvidí vše brýlemi nižšího já, proto jeho poznatky nebudou pravdivé. I kdyby to byl člověk nejupřímnější a bohobojný, bude svými informacemi klamat, neboť vše přizpůsobí svým slabostem, domněnkám a spekulacím.

Je třeba přihlížet k faktům. Za tím účelem je třeba se mravně očistit a pak teprve začít s otevíráním lotosů od nejspodnějšího. To je také jediné přirozené a zdravé. Přináší to poznatky, sebevládu a magické schopnosti, jimiž je možno se chránit před znepokojováním na mystické cestě, která má člověka dovést k nejvyššímu cíli mystického vývoje.

* * *

Probuzení hadí síly (kundaliní) není obtížné. Obtížnější je ovládnout ji, vědomě ji vést do hlavy a upevnit ji tam. K tomu jsou předepisována různá cvičení, která činí člověka schopným to vykonat.

V mystických školách jsou cvičení, náležející ke kundaliníjóze, přesně vymezena. Jsou to cvičení speciální, udělovaná zkušenými vůdci, kteří předem museli v tomto směru dosáhnout výsledků. Proto zaručují cvičení, která udělují rychlé výsledky a do jisté míry dávají také předpoklady k tomu, že hadí síla bude udržena na temeni hlavy. Nesprávnými cvičeními se vám to nikdy nepodaří. Musíte znát přesnou metodu a pak teprve dosáhnete žádoucích výsledků. Jednu z mnohých metod kundaliníjógy vám zde uvedu.

Zaujměte pozici, při níž máte rovnou páteř. Prsa musí být

vypjata. Pak začněte stejnoměrně dýchat a přitom si představujte, že dech vchází do vašeho těla a vychází z něho v podobě stříbrné páry. Budete-li toto cvičení provádět po nějakou dobu, získáte schopnost zírat do sebe. Tím je dosaženo potřebné koncentrační schopnosti.

Když jste dosáhli koncentrační schopnosti, je nutno, abyste si utvořili imaginační bod, jehož vlastnosti jsou reálné,* a umístili jej dolů do těla, asi uprostřed mezi konečníkem a pohlavními orgány. Tam setrvejte představou nehnutě na jednom místě, na nějakém tělesném orgánu, bez přímé opory. To znamená, že se nemáte upínat na tělesný orgán, ale být si vědomi jeho existence v místě, kam se právě soustřeďujete. Zároveň také dbejte, aby úsilí, s nímž se snažíte udržet předmět nebo bod, který si představujete, nebylo ničeno náhle vystupujícími dosud neznámými nebo neuvědomovanými stavy, neboť to vede ke ztrátě kontaktu s tímto smyslovým světem. A když pak poznáte, že máte dost síly spočinout představou v onom místě libovolně dlouho, posilujte své soustřeďování tím, že do něho povedete dech způsobem, který jsem popsal.

Potom užijte představy ohně.

Jestliže jste dost vyvinuli koncentrační schopnost, snažte se vyvolat představu silně šlehajícího ohně kolem múládháry. Tím probudíte hadí sílu. Bude-li hadí síla tímto způsobem probuzena, a pocítíte, jak vystupuje, změňte koncentraci na prázdnotu sušumny. To se provádí tak, že se pokusíte vidět páteří do střediska múládháry, přičemž ovšem také musíte v představě do tohoto místa vést dech. Když to budete nějakou dobu cvičit, naleznete na konci páteře hadí sílu v podobě jakési překážky nebo něčeho podobného a současně poznáte, že ji můžete zvedat. Tomu se říká *získání možnosti vědomého zdvižení Hadí Síly*.

Kromě tohoto cvičení existují ještě jiná, která umožňují zvednout hadí sílu, aniž je nutné k ní vést duševní sílu přímo pomocí koncentrace. Ale v takových případech nebývá výsledek pozitivní,

*To je bod pocitový. Soustřeďujete-li se totiž do jednoho místa, začnete v něm zanedlouho zjišťovat určité pocity a pochody, které vás neustále uvědomují o tomto místě. Pak je ovšem snadné upnout na ně pozornost, neboť pochody a pocity, jež v něm následkem tohoto cvičení vystupují, jsou pro vás skutečné, reálné.

a proto hadí síla zase klesá. Jsou to zejména cvičení meditační a slabší cvičení mystická. Jejich pomocí může hadí síla vystoupit až k srdečnímu lotosu anáhata a může přinést některé mystické zkušenosti a úkazy z astrálního světa. Potom však opět klesne do svého vlastního místa a člověk se stává zase takovým, jakým byl dříve.

Hadí síla musí být vyzvednuta nad srdeční lotos a tam držena, poněvadž právě v srdečním lotosu nastává onen důležitý rozlom, který činí z člověka boha. Vyzvednout anebo i upevnit hadí sílu v nižších střediscích je bezvýznamné. Je sice pravda, že když probudíme hadí sílu a zvedneme ji výše než je její vlastní místo, může to přinést mnoho mystických zážitků. Ale k čemu jsou zážitky, když člověk poznává, že zůstává nezměněn ve své podstatě? Proto poznáte-li, že jste probudili hadí sílu, snažte se ji celou energií zvednout až na vrch hlavy a nespokojte se domněnkou, že ostatní přijde postupně a samo. Na mystické cestě se odpor zvyšuje. Síla, jež stačila k tomu, abyste získali první mystické zkušenosti, nemusí stačit k získání zkušeností dalších. Mystický cíl je jako vrchol Himálaje, na němž zápasí přírodní živly, zatím co dole je krásná pohoda.

V mystických školách, rozšířených v Evropě, vzniklo již mnoho dohadů o tom, jaké výsledky přináší probuzení hadí síly a její pronikání lotosy. Ale všechny tyto dohady jsou pouhé mudrování nezkušených lidí, kteří se pokoušejí dodat si zdání mudrců, zkušených v praxi kundaliníjogy. Hodnotu jejich dohadů a vysvětlování poznáte nejlépe, budete-li zkoumat jejich tvrzení. Naskýtají se v nich mnohdy nevysvětlitelné rozpory a ty dokazují, že jejich vysvětlování není podepřeno přímou zkušeností. Abych uvedl konkrétní příklady tvrzení, která odporují pravdě, uchýlím se k citátům z některých knih o mystice. V prvním případě čteme:

„Přistupuji teď k věci velmi zajímavé a pro západní okultisty naprosto nové, totiž k problému, proč každý adept nebo mystik nestane se nesmrtelným v těle, jak to všude a s naprostou jistotou slibují spisy indické, o jógických praktikách pojednávající.

Kdo v sobě probudil Hadí Sílu a přivedl ji trvale až na temeno hlavy, stane se za všech okolností nesmrtelným v TĚLE, alespoň do té doby, kdy mu bude libo, hmotně tělo opustiti. Při tom je důležité

vědět, že takový mystik je NAPROSTO obrněn proti všem nemocem a že nepodléhá ani stáří. Naproti tomu je známo, že bylo mnoho uznaných zasvěcenců v mystice, kteří přece jen zemřeli nemocí nebo stářím. Tento zdánlivý rozpor vysvětluje fakt, že „osvobození“ lze dosáhnouti dvojí cestou – jednak prostřednictvím Hadí Síly – při tom je to spojeno s udržením hmotného těla – a jednak bez Hadí Síly, totiž buďto džanajógou (vědění) nebo také bhakti jógou (oddaností a láskou). Jestliže takový jógin pracuje BEZ OHLEDU na kundaliní a hledí dosáhnouti niterného osvětlení spojením se s Bohem, dosáhne toho, ale jeho tělo zůstane křehké a podlehne smrti. Když je takový jógin v samadhi (nejvyšším spojení s Bohem), tu jeho Hadí Síla dosud spí v nejspodnějším lotosu. Proto nemůže zemřít podle své vůle, ačkoli hodina smrti je mu známa. Takovým způsobem zemřel na př. vynikající Bhakta, mistr Rama Krišna, rakovinou v hrdle. Ale zemřeli tak i jiní, jako veliký zasvěcenec Jakub Böhme a řada dalších.“*

Naproti tomu Gherandasamhita v překladu téhož autora praví: „Dokud (hadí síla) spí v těle, je člověk podoběn zvířeti – dotud není vědění, i kdybychom prováděli deset milionů jogických cvičení.“**

Kromě toho o Rámakršnovi v knize Romaina Rollanda čteme v překladu Josefa Zaoralka:

„... Zatím co opakoval slovo ‚Nirakara‘, upadl docela klidně do Samadhi (do extase), tak, jak se potapěč noří k mořskému dnu... Dychtivě ho pozorujeme... celé jeho tělo povolilo a potom mírně ztrnulo. Žádné křeče nervů nebo svalů. Žádný pohyb. Ruce ležely na kolenou s prsty lehce propletenými. Tělo sedělo pohodlně, ale naprosto nehybně. Tvář byla poněkud pozdvižena, ale velmi klidná. Oči téměř, ale ne úplně zavřené; jejich bulva nebyla v sloup, ani vychýlena z normální polohy, nýbrž nehybně zastavena... Rty, otevřené v blaženém úsměvu, odkrývaly lesklé bílé zuby. Žádné podobizně se nepodařilo vyjádřit tento úžasný úsměv...“

Probouzejí ho z extase tím, že mu zpívají hymnus...

* Viz Karel Weinfurter: Ohnivý keř. 2 vydání, Zmatlík a Palička, Praha 1930, str. 117 a dále.

** Viz Svami Vivekananda: Jogická filosofie. Poznámky ke kapitole IV, str. 81; přeložil Karel Weinfurter.

... Otvírá oči a překvapeně se rozhlíží kolem sebe. Hudba umlkává. Paramahansa, dívaje se na nás, praví: ‚Kdo jsou tito lidé?‘ – Potom se několikrát prudce udeřil na vrch hlavy, volaje: ‚Sestup! Sestup...‘ Nabyl zase vědomí a příjemným hlasem zpívá hymnus k bohyni Kali...“*

K právě citované události mi sami mystikové směru propago- vaného autorem Ohnivého keře podali toto vysvětlení: Rámakršna tímto počínáním dokázal, že hadí sílu dovedl do hlavy, a tímto způsobem ji nutil dolů.

Nyní je třeba porovnat všechna tvrzení. Praví-li autor Ohni- vého keře, že vynikající bhakta, mistr Rámakršna, zemřel rakovi- nou v hrdle, protože jeho „hadí síla dosud spala v nejspodnějším lotosu“, pak to, co se dovídáme z posledního citátu a tvrzení jeho žáků, mluví o opaku. A to ani nepřihlížím k druhému citátu, kde se dočítáme, že „dokud hadí síla v těle spí, je člověk podoben zví- řeti, i kdyby prováděl deset milionů jógických cvičení“. Vykladač mystických tajemství nás zkrátka uvádí do zmatku. Pronáší s jis- totou, že probuzená a na vrch hlavy dovedená hadí síla vede za všech okolností k nesmrtelnosti, ale upírá ji Rámakršnovi; ten prý musel zemřít, protože prý vůbec neprobudil hadí sílu. V interním styku se svými žáky to opravil (asi podle jiných pramenů, které neměl po ruce, když psal svůj Ohnivý keř). Podle dalšího oprave- ného názoru Rámakršna dokázal, že hadí sílu v hlavě upevnil tak, že ji musil násilím nutit k sestupu, a přece zemřel na rakovinu v hr- dle. To znamená, že si autor Ohnivého keře prostě odporuje. Proto musíme hledat vysvětlení jinde.

Ve skutečnosti je každé mystické i jógické cvičení nutně spo- jeno s automatickým probuzením hadí síly. A když je člověk scho- pen udržet ji již na vrchu hlavy, dosáhne osvícení. Dosáhne-li tím také nesmrtelnosti, to závisí na pochopení karmy, vlastních dispo- zic a vztahů k veškerenstvu.

Jestliže si ten, kdo dovedl hadí sílu do hlavy, zachoval jen stín osobního uvědomění, má možnost zachovat si i tělo a stát se nesmr- telným. Je to proto, že lpění na osobnosti mu dovoluje, aby neměl

*Viz Romain Rolland: *Mystický a činný život dnešní Indie*. I. Ramakřišna, str. 122 a dále. Symposion, Praha 1931.

zájem o nic jiného než o sebe. Proto může využít toku duševní síly, aby hadí sílu udržel nahoře a tím učinil tělo odolným.

Ale na mystické cestě si lpění na osobnosti nelze tak snadno zachovat. Pozornost, kterou hledající člověk musí neustále upínat do Prázdnoty, s sebou strhuje všechny životní síly jeho těla a tak konec konců přestává chápat, proč by bylo nutné udržet si tělo déle, než je stanoveno karmou z minulosti. Díky zkušenostem, jichž nabyl podržením hadí síly na vrchu hlavy, se bude spíš snažit setrvat ve styku s vyššími světy a o tělo se vůbec přestane starat. To se stalo např. u Rámakršny. Alespoň se to dočteme v jeho životopise.

Mystická a jógická nauka ovšem neposkytuje jen tyto dvě možnosti. Jejím nejvyšším ideálem je, aby vás naučila snášet ona prudká vytržení, která znemožňují, abychom si podrželi vědomí o sobě jako o diferencovaném Já. Když se tomu konečně naučíme, můžeme si pak přesto, že setrváme vědomím a duševními silami ve vyšších sférách, podržet zájem o tělo a dosáhnout tak nesmrtelnosti. Ale k tomu je třeba, abychom měli již dostatek zkušeností z minulých životů. Musíme vědět, že vědomí o sobě jako o jednotce je pouhým prostředkem k dosažení nesmrtelnosti ve formě, již jsme zrozením přijali. Pak nám bude možno vstřebat kvality nižší přirozenosti kvalitami přirozenosti vyšší a tím učinit nižší kvality bytí nesmrtelnými. Můžete cvičit sebepoctivěji a vytahovat hadí sílu na temeno hlavy každodenně, a přece pokud nepochopíte pravý stav věcí, nemůžete se stát nesmrtelnými.

Abych mluvil jasněji, musím doložit, že vytržení nejsou výsledkem stále opakovaných cvičení, vystřídávaných zájmy o vezdejší svět. Je třeba vynutit na sobě nadlidské úsilí, než se mysl odpoutá od světa a připraví k „ponoření se do hlubin samádhi“. A toto odpoutání mysli od světa vyvolává nebezpečí, že se vědomí přesune do oblastí odtažitých od právě prožívaného života. Tím se může přetrhnout páska mezi tělem a duchem, takže člověk okamžitě zemře.

Na vytržení je třeba si zvykat tím, že se žák bude bránit vnímat to, co vytržení přináší. Teprve pak může doufat, že snese mohutný vliv vrcholného samádhi a vrátí se z něho jako osvícený člověk.

Proto bych rád upozornil ty žáky mystiky, kteří se domnívají, že je samádhi stav, který přinese prudké smyslové dojmy a zážitky,

aby se ve svých výpočtech nezklamali. Spíš se dočkají toho, že budou prudce strhováni do sfér nezemských nebo nadzemských, a proto se budou muset velmi energicky bránit, aby se jejich tzv. individualita nerozplynula; ta se nakonec vždycky sama hlásí k životu, takže může při posledním kroku do Absolutna člověka strhnout zpět do horších životních podmínek, než byly ty, ze kterých chtěl nerozumným cvičením jógy uniknout. K obraně proti ztrátě já (individuality) bývají lidé donuceni funkcemi nižšího já, které nebylo správně usměrňováno a zpracováno k pokojnému snášení jógických anebo mystických cvičení.

V životě je to poněkud zvláštní. Pokud člověk o něco usiluje puzen vášní, nemůže toho dosáhnout ani s největší námahou. Když toho však přece dosáhne, neuspokojí ho to. Proto psychické nauky radí, abyste nejdříve zničili touhy a nenalézali v ničem zalíbení a teprve potom se odhodlali ke cvičení, jejichž cílem je dokonalost. Jestliže vás jako ideál budou inspirovat a podněcovat ke cvičení mystické výsledky, nikdy nebudete moci doufat v to, že dosáhnete pozitivních výsledků. Je to jen posilování osobnosti, její chvilkové vzpružení, které pomine. Potom převezme zase vládu rozum a přesvědčí vás, že jen průměrný život a jeho radosti jsou hodnotné, poněvadž přinášejí bezprostřední smyslové zkušenosti. Mystické zkušenosti potom člověk chápe jako příjemné abstraktní vzrušení citů, které pomíjí, a proto ho již nedokážou jako zpočátku vytrhnout ze světského prostředí, které znepříjemňuje život.

Jsme však sami vinni, když dojdeme k takovým koncům. Kdybychom přemohli osobnost dříve, než se odhodláme k nejvyšším mystickým cvičením, kdybychom se nenechávali přesvědčovat o tom, že nejreálnějším životem je život hmotný, kdybychom již dříve přestali lpět na tělesném životě, potom bychom jistě pochopili všechno správně. Dosáhli bychom poznání hodnot nejvyšších výsledků a již nikdy bychom nepropadli klamu, že jedině hodnotné jsou světské zkušenosti, protože jsou reálné.

* * *

Po odbočení, které bylo nutné zařadit do této kapitoly, aby každý žák nabyl určitého ponětí o výsledcích cvičení, zvaného

kundaliníjoga, je nutné, abych se vrátil k původnímu námětu a pojednal o výsledcích, jež se dostavují při výstupu hadí síly.

Zmínil jsem se již dříve, že je nutno, aby žák mystiky dovedl probuzenou hadí sílu na vrch hlavy. Ježto jsou v míše určitá střediska, zvaná čakry nebo lotosy, není její výstup nerušený. Hadí síla na ně naráží, zdržuje se v nich, budí reakce, které mohou žáka zajímat, a proto i svést z nastoupené cesty. Proto je třeba změnit koncentraci při proniknutí každého lotosu hadí silou a zvýšit napětí vůle, aby byla donucena opustit jej a vystoupit výše. Jestliže se tak nestane a žák se s napětím celé své vůle přidržuje jenom jednoho cvičení, potom se síly, drímající v lotosech, začnou chaoticky vybíjet. Karma se pak zkomplikuje a člověk začne sbírat nepříznivé astrální zkušenosti. Nakonec se musí vrátit do původního nižšího duševního stavu.

Když je hadí síla šťastně probuzena a správně vedena k hlavě, dostavují se některé zkušenosti, spojené s pronikáním lotosů hadí silou. Počínám popisovat tyto zkušenosti.

Prostoupí-li hadí síla lotos múládhára, uvolní v něm skryté síly, které žák mystiky může za určitých okolností vnímat. Nejprve nastává slyšení jistého tónu. To ho již samo o sobě svádí, aby odvedl „tok koncentrace“ jiným směrem, totiž právě k těmto zvukům. Když tomuto nutkání nepodlehne, dostaví se další zkušenosti. Jsou to: zvýšená schopnost imaginační, pronikavost, okamžiky jasnozření, zesílení víry a sklonů ke cvičení.

Již zde se může žák ubírat jednou ze dvou cest, jež se na tomto stupni rýsují. Zachová-li si kritického ducha a sklon ke koncentraci, při níž si nevšímá toho, co se mu vnucuje do vědomí prostřednictvím vnímání, může očekávat, že si v následujícím lotosu bude počínat také dobře. Jinak však to je s těmi, kdo cvičí kundaliníjogu a podléhají fantazii. Mocí síly, která se uvolnila v lotosu múládhára, si počnou ostřeji uvědomovat to, co přichází z astrálních sfér. Na základě toho se dají druhou cestou, totiž cestou pozorování astrálních jevů. Tato cesta však končí v bezradnosti a zklamání. Proto buďte velmi opatrní v posuzování stavů, vyvolaných proniknutím tohoto lotosu hadí silou. Zaujměte kritický postoj ke všem eventuálním vjemům a raději si jich ani nevšímejte. Uvědomte si, že různá niterná hnutí a vjemy jsou vlastně bezcenné

a že na ně reagují pouze lidé zvědaví a lpící na osobnosti. Jestliže jste s velkým štěstím překonali svody, jejichž kořen je v tom, že si všímáte vjemů, k nimž dochází následkem mystického úsilí o rozvoj múládháry, opustí hadí síla tento lotos a vystoupí výše, do lotosu svádhišťhána, kde rovněž uvolní dřímající síly.

Uvolní-li se dřímající síly ze svádhišťhány, přinese to usilujícímu člověku nové zkušenosti. Jestliže totiž upevnění hadí síly v múládháre přinese neklid, obavy, chaos a někdy i špatnou orientaci v duševním životě, pak její upevnění v lotosu svádhišťháně přinese zkušenosti určitější a chaos již polevuje.

Proniknutím svádhišťhány stoupá životní energie do té míry, že člověk začne pociťovat převahu nad jinými lidmi. Provádí-li přitom koncentraci správně, stoupá sebevědomí, schopnost sebezpozorování, síla vůle a někdy se probudí schopnosti magnetické, např. schopnost uzdravovat jiné lidi pomocí koncentrace apod. Potom se také může rozvinout telepatická schopnost, hypnotická schopnost, předtuchy apod. Ideály začínají být určitější a stoupá i nadšení pro mystiku.*

Má-li hadí síla opustit svádhišťhánu, je třeba se chopit koncentrace na body. Potom zcela lehce vstoupí do lotosu, zvaného manipúra, v němž člověk prochází všemi nižšími životními zkušenostmi.

* * *

Pronikne-li hadí síla lotos manipúra, následují tyto úkazy: nejdříve člověk zjišťuje jakýsi neklid, vyvolaný astrálními útvary, jež vytvořil myšlením a duševní činností vůbec, i když o tom neměl ponětí. Tento neklid se neustále zvyšuje a přechází ve zvuky, stupňující se někdy až do hvízdotu. To člověku mimoděk vnuká myšlenku, že je nutno, aby se udržel v těle silou soustředění. S touto myšlenkou mnohdy vystupují obavy – snad oprávněné – z jakéhosi nebezpečí. Jinak při proniknutí tohoto lotosu člověk cítí blízkost domněle vyšších bytostí, pocházejících z jiných úrovní. Jindy získává příjemné zkušenosti ze styku s jemnějším světem na duševní

*Telepatická a hypnotická schopnost se vyvíjí ke zjevnému projevu výjimečně, poněvadž záleží na tom, sleduje-li člověk tento cíl či nikoli.

úrovni, ale ty hrozí, že jej odvedou z nastoupené cesty. To se ostatně děje i v každém předcházejícím lotosu.

Kvalitou je lotos manipulace symbolem objektivního světa na rozhraní mezi světem hrubým a jemným. Proto se v něm odehrává nejvíce mystických dění, která nazýváme mystickými stavy. Člověk tu často vstupuje do astrálního světa a získává některé duševní schopnosti, jichž však nemůže libovolně používat. Tomuto stupni duchovního vývoje náleží vidění do sfér.

Když hadí síla setrvala v tomto lotosu dosti dlouho, počínají mystické stavy. Vytržení, které je podobno odpoutávání od těla, mnohdy spojené s vizemi Boha, andělů nebo jiných bytostí jemného světa, jsou prvními mystickými stavy, jež tomuto stupni náležejí. Potom následuje mystická smrt, kterou lze pozorovat ve vzrůstajícím nezájmu o svět. S ní je spojeno zmalátnění v údech, celková tělesná slabost, tzv. dotyky, někdy i stigmatizace, pocit těhotenství a slyšení domněle vnitřního čili Božského hlasu.

Je téměř výjimkou, aby člověk prošel všemi stavy, jež se dostavují při upevnění hadí síly v lotosu manipulace, aniž by u něho došlo k částečnému obluzení. Je třeba si neustále uvědomovat, že vnitřní Já nemá žádné vlastnosti a stále se s ním vnitřně spojuje. Jen tak člověk v prožívaných stavech neztratí ze zřetele sebe a může probudit následující lotos, který se nalézá v srdci a jmenuje se anáhata.

Předpokladem pro vystoupení hadí síly do lotosu anáhata je přemožení nižšího člověka. Proto je-li v něm hadí síla upevněna, pociťuje člověk větší vnitřní jistotu a bezpečnost. Podrží-li ji v něm, přinese mu tyto zkušenosti: předně získá schopnost vystupovat vědomě z těla a možnost přebývat vědomě mimo ně delší dobu. Potom se dostavuje pocit pronikavé radosti. Dále vzniká pocit, že na něho přestal doléhat vliv hrubého světa a probouzí se schopnost jasnoslyšení. Kromě toho může rozřešit problém nesmrtelnosti, získá schopnost vstupovat do těla jiného člověka a rozvinout jiné okultní schopnosti, o nichž se zmiňují mystické spisy.

Jinak poznáme, že hadí síla pronikla lotos anáhata podle zvuků. Když je totiž hadí síla probuzena a stoupá sušumnou, je slyšet jistý tón. Ten pak postupně zesiluje ve stále větší lomoz a pak v silné rány a praskot, jako by se púlila země apod. Po-

tom povolna umlká. Když je hadí síla v anáhatě upevněna, je již naprostý klid. Potom se dostaví božské záření. Žák tu stojí u vytržení, jež pochází z toho, že spatřuje pravdu. Otevírá se mu vnitřní zrak a sluch, jejichž pomocí postihne jemnější sféry a později začíná vnímat přirozenou povahu všeho. Díky tomu je potlačena nižší přirozenost a člověk už nemůže mluvit a myslit o ničem jiném než o pravdě a příčinách všeho. V prsou vypučí květina soucitu a lásky k veškerenstvu, kdežto květina zla bude vytržena. Proto se žák stane kamenem odpočinku trpícím bytostem. Jeho závislost na těle bude zrušena a tím dosáhne spojení s dechem přírody. Tím také získá ohromnou moc v projeveném světě.

Pronikání hadí síly nad lotos anáhata je již obtížnější. Předně je tu mnoho překážek, které pramení z jemnějších zkušeností, a mimo to je koncentrace, nutná k dalšímu vystupování hadí síly, mnohem těžší. Je nutno soustředit se na objekt i subjekt současně a potom teprve hadí síla vystoupí do dalšího centra, zvaného višuddha, které se nalézá v krku.

Když je proniknut lotos višuddha, dostaví se zkušenosti vyššího řádu. Nejdříve zjistíte, že jste se ocitli v prázdnotě. Budete ve sféře, kde nenaleznete žádnou bytost, ale přesto pocítíte, že ovzduší tohoto lotosu dýchá vysokými duchovními vibracemi. A tyto vibrace vyvolají blažené chvění nitra. Potom nastane zápas o definitivní potlačení osobnosti, projevující se jemnými vzruchy a pocity. A tento zápas nečiní člověka shovívavým. Stav nejvyššího a nejsvětějšího blaha je příliš zřejmě tušen a je také již známa příčina, která brání realizaci tohoto stavu. Proto cvičící člověk téměř nemilosrdně trhá pouta k nižšímu světu.

Snad pro tento nelidský zápas se v lotosu višuddha neudrží žádná bytost, ať již pochází ze sféry lidí, nebo bohů. Každá bytost, která sem vkročí, musí zápasit o postup nebo musí sestoupit opět dolů, ale toto prostředí žádná dobře nesnáší. Dokonce jsou mnohé z cvičících bytostí, které se sem neodvážejí ani pohledět.

Jinak je proniknutí tohoto lotosu hadí silou příčinou silného rozvoje pochopení a moudrosti. Člověk jasně poznává vnitřní příčiny všeho dění, vniká do podstaty života, odhaluje veškerá tajemství a stává se schopným logicky odůvodnit původ okultních jevů.

Proniknutím lotosu višuddha jsou probuzeny úplná nadvláda a síla slova. Jimi se člověk stává pánem přírody a jejích zvláštností. Jinak probuzením tohoto centra dosáhne ještě mnohých jiných sil, ale to nechť si cvičící člověk ověří praxí.

Lotos višuddha se opouští za mírného zvýšení napětí v koncentraci, již bylo použito k vyzvednutí hadí síly do višuddhy. Když se to uskuteční, hadí síla zcela snadno vystoupí do lotosu, který je mezi obočím a nazývá se ádžña.

* * *

Proniknutím lotosu ádžña přestává na mystika působit pokušení. Je tu úplná čistota a klid. Pozemské bytí již v člověku nevyvolává pocitové reakce a jenom tenká stěna, vytvářená pocitem duality, překáží jeho dokonalému splynutí s principem Univerza.

Proto užijte jemné koncentrace, kterou se rozumí zjišťování duševních stavů; tato koncentrace umožní, aby hadí síla vystoupila do lotosu sahasrára, v němž bude uskutečněno dokonalé splynutí s božskými prvky Univerza. Pocit duality zmizí. Žádné nebezpečí pádu nebo zmatku. Nižší přirozenost usnula a záleží na mystikovi, chce-li si ji ještě zachovat a být s ní dále ve spojení. Někteří mystikové to činí. Z osobních i jiných důvodů sestupují do čtvrtého lotosu (níže sestoupit nemohou, poněvadž by nesnesli hrubé prostředí nižšího světa), kde mohou vykonávat potřebné skutky. A tam očekávají onen velký okamžik – vyhasnutí karmy, což jinými slovy značí nirvánu. Takovým způsobem končí praxe s hadí silou.

Z toho, co jsem uvedl, je patrné, jaké zkušenosti se dostávají při neustálém probouzení hadí síly. Vidíme, že zkušenosti přicházejí ze sfér stále vyšších, až člověk rozežene poslední vibrace a hrubé vjemy a vstoupí do nirvány. V prvních dvou lotosech ovšem nelze dosáhnout vyšších zkušeností. Žák mystiky používá jemnějších zkušeností, které se tu dostávají, ve vztazích ke světu, a tím se mystické síly neustále profanují. Proto se dosud nemůže povznést nad hlínu, které by rád unikl.

Teprve když je hadí síla ve třetím lotosu, nastává určitý obrat. Mystické zkušenosti, které se zde dostávají, se zdají převyšovat dosah vůle cvičícího člověka, proto se může domnívat, že pocházejí z vyšších sfér. Není to však pravda! Mystická smrt, která počíná

prvním správným soustředěním, přináší v tomto lotosu jemné reálnější zkušenosti, ale jinak jsou to zkušenosti astrálního rázu a jsou závislé na síle koncentrace. Všechno je to přirozené. Když budete cvičit koncentraci a její pomocí dosáhnete potřebného stupně, vstoupí hadí síla do třetího lotosu, ve kterém počínají jisté mystické zkušenosti, povahou skoro tělesné, ale přece jen jemnější. Kdybyste však cvičili koncentraci dvacet let a nedosáhli potřebného stupně soustředění, hadí síla by nevstoupila do lotosu manipulace a jmenované zkušenosti by se nemohly dostavit. To dokazuje, že je naprosto nesprávná domněnka, že se člověk může stýkat s obyvateli mystického světa nezávisle na své vůli. Vznikla nesprávnou výchovou, která předpokládá existenci jakési bytosti s vyšší vůlí, která na základě vlastní vůle a rozhodnutí poskytuje některým jedincům výjimečné zkušenosti pocitové a jiné.

Ve čtvrtém lotosu musí být vybity nižší stavy. A uskutečňuje se to proto, že se již cvičící člověk v koncentraci dovede vyhnout pocitovým dotykům hrubého světa. Dokud toho nedosáhne, dostávají se mystické zkušenosti, zvané mystické stavy. Když se mu to podaří, stane se jeho koncentrace jemnou. Její pomocí vstupuje do vnitřního světa a otevírají se mu vnitřní smysly. Úplně přesně vidí nebo cítí, co se odehrává i ve velkých vzdálenostech a na základě toho může předpovědět mnohé věci a události. Z toho ovšem vyplývá, že takový člověk pak ví, co si průměrný člověk nemůže ani domyslet. Jinak jsou jeho vidění a předzvěsti naprosto správné, určité a odůvodnitelné.

* * *

Rozvití čtvrtého a pátého lotosu přináší rozvoj magických sil. Jestliže člověk ve čtvrtém lotosu začíná chápat příčiny, pak je v pátém lotosu může dosaženými schopnostmi měnit a vtokem přírodních sil v ně může vyvolat nové výsledky. Tyto schopnosti se nazývají magickými silami.

Když byly všechny magické schopnosti probuzeny (a nikoli dřívě), vstoupí hadí síla do lotosů, nalézajících se v hlavě. Tam se dostávají zkušenosti čistě duchovní. A právě aby se v nich mohl cvičící člověk udržet, musí nejdříve probudit všechny magické síly.

Jinak by ho vlivy nižší osobnosti stáhly dolů, do podřízenosti hmotnému světu.

Nyní máme vysvětleno vše, co se týká hadí síly a jejího probuzení. Vidíme, že je třeba součinnosti vůle a koncentračního cvičení a upozorňuji důrazně na to, že nejvyšších výsledků bez těchto činitelů nelze dosáhnout. Modlitbami, vírou bez cvičení nebo dokonce milostí Boží to vůbec není možné. Je zde třeba přímého vlivu vůle a nikoli nějaké vnější příčiny, které se člověk dovolává spoléháním na milost Boží.

Jestliže se někdy stalo, že člověk probudil hadí sílu, aniž prováděl koncentraci, potom si to lze vysvětlit tak, že šlo o člověka nejvýš zbožného, který se cele odevzdával Bohu, čímž prováděl koncentraci na vnější sílu, která je v jistém smyslu silou vnitřní, takže je důsledek zřejmý. Rozdíl je pouze v tom, že musel s daleko větším úsilím zápasit o poznání, které osvětluje, že příčiny niterného spojení s Bohem jsou v činnosti člověka. Musel zkrátka pro svou nevědomost přímo vášnivě milovat Boha a pak teprve dosáhl výsledku, kterého při potřebných znalostech mohl dosáhnout mnohem snadněji.

Nechci však tvrdit, že je tato metoda špatná. Ale musím upozornit, že u lidí téměř nenalzáme lásku k Bohu, která by mohla přinést takový výsledek. Je totiž jisté, že i ti „bhaktové“, za něž se někteří naši mystikové považují, v mnohém případě spoléhají (zejména ve světských záležitostech) pouze na sebe, ačkoli to není dovoleno. A tento jejich kompromis se sebou to jejich „Pane Bože, dej mi lepší a já se vzdám dobrého“, vytváří jenom neupřímnost, která vidí věci v docela jiném světle, než jaké skutečně jsou.

Chcete-li probudit hadí sílu „snadnou metodou“, tj. bhaktijógou, pak ze svého vědomí musíte vymazat sebe a na toto místo nastolit v celém svém životě Boha. Teprve potom se vám podaří zvednout hadí sílu až do hlavy. Ale tato metoda je stejně nesnadná jako každá realistická jóga a pro mnohé lidi ještě nesnadnější. Znam mnoho mystiků, kteří by pro „Pána“ obětovali všechno, ale o sebe, své rodiny a jiné hmotné záležitosti se tak starají, že si Boží vůle nesmí dovolit do nich zasahovat, leda by si s tím vším nevěděli rady. Milují Boha, třesou se před osudem a snaží se zajistit si budoucnost bez jeho vůle a všech ohledů na něho. To ovšem je bhaktijóga s velmi povážlivými nedostatky. Proto by udělali lépe,

kdyby se pustili na cestu „nebezpečných jóg“, které vyžadují morální očistu, než přinesou podstatné výsledky, a tím již předem vylučují možnost, že člověk začne smlouvat s nějakou pomyslnou vyšší Boží silou.

Dovedení hadí síly na vrch hlavy je úkolem nad pomyslení obtížným. Málokdy se narodí člověk, který by to dokázal bez pomoci gurua (vůdce), nesleduje-li ovšem namáhavější cestu, cestu uctívání Boha zevním způsobem. Přesto však, kdo nemá dispozici k cestě, kterou se ubírá zevní náboženství, může s těmito cvičeními začít sám. Uvidí-li, že poznatky, jichž dosáhl, souhlasí s těmi, jež jsem právě uvedl, jistě dosáhne větší důvěry, že jde správnou cestou a tak může dospět až k jemnějšímu vnímání. Zde se pak již vůdce musí dostavit.*

Začátečníku, provádějícímu cvičení kundalinijógy, se stává, že po probuzení hadí síly dochází k jejímu rychlému vystupování. Vystupujíc vzhůru, naráží na lotosy, proniká je a stoupá výše, ale nepřinese všechny jmenované zkušenosti. Za takových okolností je třeba cvičení stále opakovat. Musíte se neustále vracet ke cvičením, o nichž se domníváte, že jste je již skončili, a to až do té doby, kdy se hadí síla probudí, přinese všechny zkušenosti a kromě toho i jistotu, že jste na správné cestě.

Začátečník nechť se však vyvaruje cvičit tato výhradní cvičení z vlastní vůle a proti všem překážkám, která ho budou zdržovat. Tímto počínáním by se totiž mohl stát závislým na vnitřních silách. Mohly by se dostavit různé domnělé mystické stavy, při nichž by šlo hlavně o vidění, vnímání, pociťování a příp. i o „promlouvání vnitřního hlasu“, což je všechno darebné, posuzujeme-li to ze stanoviska určité nejistoty, se kterou je takový člověk nucen posuzovat svůj vnitřní stav. Je třeba pochopit, že mystické vysvobození není stav, v němž má člověk určité schopnosti a všechny své dřívější lidské náklonnosti. Osobnost, která u žáků mystiky tak často zřejmě vystupuje v každém počínání, musí nejdříve zemřít a teprve pak dosáhnou jemnějších zkušeností, jež mají přímý vztah k mystickému vývoji.

*To je důležité vědět. Jestliže se někdo velmi upřímně snaží dosáhnout mystického cíle, pak se vůdce dostaví zcela samovolně, když je to nutné. Dřív mu nemůže prospět ani dobrý vůdce.

Při otevírání lotosů nemusí hadí síla spolupůsobit zjevně. Jsou určitá trochu odchylná rozjímání, která také směřují k otevření lotosů a přitom přinášejí tentýž účinek. V takovém případě se říká, že lotosy byly proniknuty silou duchovní. Rozdíl účinku je v tom, že lotosy, které byly proniknuty hadí silou, poskytují možnost ovládat uvolněné magické síly, kdežto v tom případě, kdy byly lotosy proniknuty duchovní silou, se tyto síly vybíjejí samočinně. Z toho vysvítá, že je první způsob možno nazvat cestou magickou a druhý cestou mystickou. Oba způsoby jsou však nejvýš správné, neboť nakonec vedou ke stejným výsledkům.

Nyní mi ještě zbývá povědět o jednom, a to nejradikálnějším způsobu buzení hadí síly. Provádí se takto: nejdříve je nutno změnit způsob života podle náboženských předpisů, jak jsou uváděny nejvyššími představiteli mystiky nebo jógy. Dále potlačit veškerou touhu po vědění a znemožnit mysli, aby se upínala na vnější svět. Přitom je nezbytné nevnímat reakce, které tím vznikají. Tímto způsobem zakrátko pocítíte stoupání hadí síly a zároveň zjistíte, že dosahujete všech uvedených zkušeností.

V tomto cvičení nesmíte za žádnou cenu být vlažní. Být vlažný znamená nedělat nic. A čekat, že se smiluje nějaký Bůh, to rovněž značí, že nic neděláte. Jsou to polovičatosti, které neslibují žádný úspěch. Chcete-li dosáhnout úspěchu, potom se chopte jediné ideje – a tu se snažte realizovat bez ohledu na ostatní duševní vzněty. Tímto způsobem dosáhnete úspěchu nejrychleji.

KAPITOLA XIII

DŽŇÁN AJÓGA

Ačkoli tato kapitola náleží do třetí části, přece ji uvádím v části druhé, aby se praktické pokyny třetí části nezdály tak komplikované. Připomínám však, že poučky džňánajógy jsou pro žáky Prímé Stezky velmi důležité. Proto doporučuji zejména těm, kdo se již seznámí s praxí uvedenou ve třetí části, aby ji též studovali, neboť si její pomocí vysvětlí mnohé, co si jiným způsobem vysvětlit nedovedou. Džňánajóga poskytuje prostředky, jimiž lze zcela objektivně poznat nejjemnější dění – prvek, jež nazýváme Bohem – ve všech jeho variacích, pojem ráje, nebe, pekla a jiných sfér a vůbec vše, co se zdá být tajemné. Džňánajóga nás totiž naučí ve vnitřním těle vstupovat všude, kam nemůže vkročit animálně žijící člověk ani vědomím, ani duchem. Kromě toho tato jóga poskytuje možnost vzít na jiné úrovni s sebou i smysly, což je jinak naprosto nemožné. Učí totiž jak správně používat vůli a sílu, která dosud není pojmenována, ale jeví se v těle cvičícího člověka jako proudy a napětí. Pomocí těchto dvou činitelů umožňuje udržet v rovnováze rozpětí veškeré vnitřní síly, již nazýváme duší. To je také zárukou, že člověk může její pomocí v životě vytvořit šťastnější podmínky.

Z toho, co jsem právě řekl, vyplývá, že můžeme džňánajógou dospět k zajímavým poznatkům. Vidíme totiž, že se džňánajógin nepotřebuje zabývat meditacemi, jejichž pomocí lze vyloučit ducha z těla a posílat jej kamkoliv – to se v takovém případě děje bez výzbroje, již rozumíme vědomou činností smyslů. Džňánajógin se prostě odpoutává vědomím a smysly od těla a pak je ovšem současně na tomto i na onom světě cele. Z toho je zřejmé, jakou důležitost má džňánajóga pro každého žáka mystiky.

Je třeba přihlížet k jedné věci. Člověk, který mysticky usiluje, v sobě probouzí k činnosti síly, jež před jeho zrakem vykouzlují obrazy zdánlivě reálné, přece však bezpodstatné. Vzhledem k tomu, že se zcela neovládá a dobře nepozoruje, může se jejich vlivu poddávat, aniž jej kontroluje. Takovýmto způsobem s nimi uzavírá pakt a poněvadž nad ním mají převahu, dovoluje jim, aby jej svedly z cesty vysokého mystického snažení.

Nesmíme se divit, že člověka mohou svést obrazy nebo jevy z obecného hlediska bezpodstatné. Jestliže něco pokládá za důležité, je to pro něho podstatné a může ho to ovlivňovat, ať se na to ostatní lidé dívají jakkoli. Nesmíme se přece domnívat, že víme všechno, protože jsme o tom byli poučeni jinými lidmi. Vidiny i myšlenky, i když se jeví povrchním lidem jako bezpodstatné mátohy, mohou se vnitřně žijícímu člověku jevit jako poslové nebes, pekel a jiných neznámých úrovní, které můžeme pokládat za astrální světy.

Astrální světy jsou tedy pláně z hlediska duševního života reálné. Jestliže se člověk rozhodne duševně opustit tento svět a vstoupit do světa duchovního, který je nad světem duševním, musí samozřejmě projít světem astrálním. A koncentrací nebo pozorností se uschopnit vnímat a případně i zjišťovat vše, co je v něm obsaženo, a to tím spíš, že jeho formace donutil, aby se projevíly výrazněji, než se obvykle projevují.

Pokud jde o povahu vizí, záleží na povaze člověka. Jestliže dříve, než se chopil koncentrační praxe, myslil většinou v dobro, bude vnímat formace, které se vytvářejí zvýšenou duševní činností, většinou jako krásné zjevy nebo radostné a čisté stavy. Myslí-li však ve zlu, dostavují se nepříjemné vjemy. V tomto případě uvidí temné zjevy, které na něho útočí, pociťuje utrpení, strach, neklid. Teprve když se mu podaří nevnímat a neuvědomovat si to, co na něho doléhá, dosáhne duševního klidu, který je předpokladem možnosti dalšího postupu. Krásné i ohybné zjevy mizí, přestává znepokojování, jež na něho doléhalo prostřednictvím vnitřních vzrušení, které tyto zjevy skrytě vyvolaly, a pak již začne konstatovat, že se stává silnějším a odolnějším.

To, co jsem právě uvedl, je ideální postup. Ale mnohdy to bývá jinak. Žáci mystiky vždy nepřestávají při cvičení koncentrace (pozornosti) vytvářet psychické napětí věcným myšlením, proto jsou neustále pronásledováni nežádoucími vjemy. Obměny těchto vjemů jsou nespočetné. Každou chvíli jim unikne nějaká myšlenka, jednou dobrá, jindy zlá, určitá či neurčitá apod. Vzápětí se dostaví reakce. Člověk začne znovu vnímat stav nebo zjev, který je podle povahy uniknuvší myšlenky jednou dobrý, jindy zlý a opět jindy nejasný. Nezáleží na síle, s jakou se vjemy dostavují. Čím je uniknuvší

myšlenka určitější, tím je také určitější vjem. Tak dochází k vytržení, nadšení, skleslosti, pocitu hrůzy, pronásledování a jiným duševním otřesům. Když se však vzdal tzv. věcného myšlení, ihned nastává klid. Žádný zjev ani vjem ho nevyrušuje. Potom ovšem může vyvolané vlny mnohem snadněji pozorovat a analyzovat a pochopit skutečný stav věci. Za jiných okolností se však potácí mezi krásnými a ohyzdnými zjevy, příjemnými a nepříjemnými stavy a nemůže odhalit, co se za tím vším skrývá, i když začne všechno posuzovat podle toho, jak se tomu naučil od světských lidí – tj. domnívá se, že krásné a příjemné je božského původu a nepříjemné je původu ďábelského.

Je třeba, aby každý poznal pravdu. Musí přijít do styku s bohy i ďábly, prozkoumat jejich povahu jako objektivní pozorovatel a pak teprve podávat úsudek o povaze božských nebo ďábelských jevů. Stavy, jež se dostavily následkem jeho určité činnosti a jimž nedovedl klást odpor, mu to neodhalí. Může se rozplývat v krásných stavech nebo zemřít hrůzou z ohyzdných věcí, a přece jen nesmí říci, že toto je ďábelské a ono božské, dokud nepoznal podstatu takto jmenovaných vlastností. A aby poznal tuto podstatu, musí se chopit džňánajógy.

Džňánajóga je racionalistická cesta. Každého svého žáka nabádá, aby rozumově a objektivně zkoumal duchovní jevy a vjemy, protože jenom tak může podle jejich pouček uniknout nebezpečí vzájemného ovlivňování mezi sebou a okultním jevem. Nabádá, aby se vyhýbal víře i popírání jemnějších světů a stavů, ale vědecky se přesvědčil, co je pravdy ve tvrzení o jejich existenci a reálné podstatě. Ježto však je to jóga přísně vědecká, neuznává žádnou autoritu mimo tento svět, která by rozhodovala o osudu lidí, ani nepředpisuje víru a náboženský postoj k životu a jevům. Staví na nejvyšší stupeň rozum a říká, že se člověk má řídit jedině jím i ve zkoumání Absolutna.

Džňánajóga je cestou ateistů. I ateista, pokud není otupělý fanatický popírač nebo agnostik, se často zabývá některými hlubšími otázkami o smyslu života a dění, na něž mu zatím ani věda ani náboženství nedávají rozumnou odpověď. Uprímný ateista nesouhlasí s názorem, že všechno, co existuje, je zcela náhodné. Zdá se mu, že má všechno hlubší účel, ale nikde nedostává odpověď. Věda mluví

o náhodě, teologie o nevyzpytatelné vůli Boží. Ví, že obě tato „vysvětlení“ snadno vyvrací sama logika.

Nelze přece tvrdit, že je všechno náhodné, když vidíme, kterák je např. velká přitažlivá síla jedné hvězdy vyvažována oběžnou rychlostí a menší vahou hvězdy druhé. Proč není ve všem zmatek? Proč se „náhodou“ hvězda nezastaví a nepadne do středu druhé hvězdy? Proč ze semene stromu nevyroste kráva nebo pes? Proč „náhodou“ nevznikají nové hvězdy nebo nová zvířata bez plození a vývoje apod. Kdyby bylo všechno náhodou, mohlo by se to jistě také stát. Mohla by se kráva náhodou proměnit ve psa a přece by to nesmělo nikoho překvapit. A zatím můžeme předpokládat, že za rok bude Slunce zase na vypočítaném místě, že se Merkur nezarazí a nepadne do slunečního středu atd.

Tento vládnoucí pořádek nám vnucuje myšlenku, že každé dění i věc mají určité oprávnění a smysl. Jestliže jej neznáme, pak to ještě neznamená, že je správné vysvětlovat všechno pouhou náhodou. Vždyť se tím lidem pouze říká, aby odhodili všechny mravní, společenské a jiné zřetele. Narodili jsme se náhodou, proto musíme žít tak, abychom vlastnímu tělu připravili největší pohodlí. Můžeme vraždit, okrádat své bližní a ostatní lidé to musí pokládat za náhodu, která se přihodila těm, kdo byli postiženi naším jednáním. To je jediný rozumný následek vysvětlování všeho slovem „náhoda“.

Z toho je vidět, jak je důležité jasně, rozumně a logicky odpovědět na obtížné otázky o smyslu života – nebo se přiznat k bezradnosti. Moderní popíračství Boha, které nedovede podat obecně přijatelné vysvětlení všech otázek pro každého člověka přímo životních, tedy není správné a moudré, i když se zdobí gloriolou zdravého a neomylného rozumu. Podejte rozumné vysvětlení všech zvláštností, s nimiž se občas v životě setkáváte, a také důkazy, kterými lze naprosto bezpečně vyvrátit existenci „vyšší vůle“, a jistě se všude setkáte s porozuměním. Hluboké subjektivní zkušenosti nesmíte vyvracet názory a domněnkami, i když je uznávala většina lidí. Reálné zkušenosti, které se staví i proti obecně přijatým hypotézám, jsou s to převrátit názory, založené na domněnkách.

Náboženství ztratilo klíče k bráně vědění, proto nedává uspokojivé odpovědi na životní otázku. Dobrotivost Boží nelze snadno

uvést do souladu s hrozným utrpením, s nímž se můžeme v životě lidí denně setkat. Je-li utrpení a bída „jen“ pokušením, kterým Bůh člověka zkouší – snad proto, aby si zasloužil „nebe“ – pak je to od Boha velmi nerozumné; mohl by vědět, že se každý trpící člověk bude v první řadě snažit, aby pozemské utrpení překonal zhoubnou a sobeckou činností a na nějaké posmrtné nebe si přitom ani nevzpomene. Zodpovězte rozumně otázku, proč Bůh ve své nekonečné spravedlnosti nechá jednoho člověka, aby byl po celý život žebrákem a jiného obdaří největším bohatstvím, když oba tito lidé jsou stvořeni jeho láskou a vytyčil pro ně jediný cíl – věčnou blaženost? Jako vševědoucí duch mohl Bůh dobře vědět, že strádající člověk dá za skývu chleba celé posmrtné nebe, zvláště když vidí, že si ani jeho duchovní pastýři nepočínají jinak.

Nechápu – a se mnou jistě více lidí – proč si já mám zasloužit nebe větším utrpením než někdo jiný? Vůle Boží, „bez níž ani vlas z hlavy nepadne“, je opravdu nevyzpytatelná, když pro dosažení téhož cíle nechá jednomu člověku vlas z hlavy spadnout a jinému ne. Musíme objektivně zkoumat povahu Boha a jeho činy, a když vidíme, že jedno s druhým není ve shodě, musíme si říci, že jsme jeho moudrost nepochopili. Pro Boha přece nemohou platit jiné zákony než pro celé jeho stvoření. Je-li někdo dobrý, nemůže se dopustit zlého, jak to již řekl Ježíš. A z hlediska rozumu je u Boha naprosto nepřipustné, že by dal zloduchu, ďáblu (jenž byl ostatně stvořen z Boží dobrotivosti?) moc, aby vládl nad světem a trápil boží stvoření. A konečně i Bohu jde o moc nad světem, protože poslal Spasitele, který měl lidstvo z moci ďáblovy vytrhnout. Je pochybné, zda se to podařilo, poněvadž zlo existuje dále.

Předcházející úvahy jasně ukazují, jak jsou teologická dogmata nesrozumitelná. Lidský rozum, který nás velmi určitě přesvědčuje o tom, že něco nemůže povstat z ničeho, se ovšem vzpírá uznat předpoklad, že by mohla propadnout zlu bytost stvořená Bohem, v němž nebylo zárodku zla. Ale i přesto je tu vysvětlení. Stvoření povstalo z tzv. chaosu, kterým je míněn pohyb dosud nezformovaných kladných a záporných vesmírných sil, proudících zdánlivě bez ladu a skladu. Tam, kde se tyto síly prolnuly, povstaly rozličné útvary. Buď „vyšší“, nebo „nižší“, podle toho, převládl-li prvek kladný nebo záporný.

Kladný prvek, tj. prvek s prudší vibrací, v sobě soustřeďoval vědění a odtud moc a vládu nad prvkem záporným. Záporný prvek, jehož vibrace jsou pomalejší, v sobě soustřeďoval nevědomost, slabost, pudovost atd. To rozhodlo o povaze obou. V prvním případě se tvořily božské povahy, ve druhém povahy ďábelské.

Pokud byly obě tyto povahy od sebe vzdálené – ve smyslu duševního prostoru nebo lépe životnosti – nebylo pokušení. Ale vliv přírody tuto oddělenost nepřipouští. Působností obou sil přicházely síly Záporu k většímu uvědomování se v prvcích Kladu, tak jako kladné síly k většímu uvědomování se v prvcích Záporu. Tím povstaly povahy andělské, tj. povahy plné dobra a klidného uvědomování si hodnoty duševních mohutností, a povahy ďábelské, neboli povahy plné zla a rafinovanosti v užívání duševních sil.

Bytosti stvořené kladnými silami vesmíru se přirozenými sklony svých povah snažily o to, aby se udržely v „proudu kladné síly“, který dává vědění a přibližuje vesmírné stvoření k Božství. A lidé, kteří tuto činnost božských povah znali, ji vtělili v nauku o činnosti Božských vůlí. Z toho povstaly legendy a z nich dogmata, která již nevystihují pravdu.

Vraťme se však k otázkám, které jsem položil v předcházejících odstavcích. Je velice pohodlné odpovědět, že všechno dění má původ v tajemné vůli Boha a že se proto nemáme odvažovat pátrat po těchto „nerozřešitelných tajemstvích“. Ale hned se mi z nitra noří námitka, že když zná tolik Božích tajemství teologie, proč bych já neměl právo hledat jejich ověření nebo potvrzení? Což má patent na pravdu jen určitý druh lidí? Což nežiji svůj vlastní život, abych k němu měl právo hledat řešení? Nemám jako tak mnozí jiní lidé příležitost zcela pohodlně pátrat po tajemstvích Božích zákonů, zvláště když mi „vyšší spravedlnost“ odepřela najít řešení jak v bibli nebo v náboženských úkonech, tak v přednáškách profesorů nebo v praxi obchodníků. Proto mi opravdu nezbylo než se chopit „pro duši nebezpečných a ďábelských nauk“ a hledat odpověď jejich pomocí!

Ze samé praxe džňánajógy nejjasněji vysvitne, jak nebezpečné a ďábelské je toto počínání. Když se jí oddáme, nejlépe vidíme, do jaké míry je zde nebezpečí propadnutí ďáblu nebo halucinacím. Vidíme prostředky, jichž se chápe džňánajógin, vidíme, do jaké

míry se snaží nevěřit a do jaké míry poslouchá „našeptávání ďábla“ a jiné detaily džňánajógického úsilí.

Džňánajóginovi nikdo nesmí mít za zlé, nevěří-li v nelogická a neopodstatněná tvrzení různých světských a náboženských autorit. Proč mám uznat existenci Boha, když se všude setkávám s nelogickými výklady jeho činů, povahy a přirozenosti? Nebo proč mám věřit v neklamnost hypotéz vědců, když jsem se přesvědčil, že neodpovídají mým prožitkům? Vidím, že poznatky, jichž jsem nabyl mystickou praxí, jsou shodné s poznatky, k jakým věda dospěla experimentální cestou. Nepokládám však za dostatečný důvod ke změně svých názorů, pokud se neshodují s hypotézami.

K některým jiným poznatkům dospěje věda později. To ovšem platí jen ve sféře hmoty a všech zákonů, kterými je ovládána. Poznatky opouštějící pevnou půdu světa, totiž „hmotu“, mohou být získány obratným řízením duševní činnosti. Přesto však ani tyto poznatky nesmí odporovat možným niterným zkušenostem všech lidí, a proto se i zde musíme sejít s onou pozemskou logikou, která je nejbezpečnější půdou, na které člověk stojí.

Podle filozofie džňánajógy vzniká nevědomost ze spojení zřece s viděným. K tomu je třeba dalšího výkladu.

Zřec je ve smyslu okultní filozofie ono Já, ve kterém se odráží každá věc až do nejhlubšího nitra. Pokud je zde dualita, totiž dokud zřec odráží věc a vědomí Já s ní nesplyne, získává člověk vědění, neboť si zachovává neutrální postoj. Ale v člověku jsou ještě jiní činitelé jako vášeň, láska, touhy, vědomí nižšího já a smysl pro službu pomíjející osobnosti. Má-li pozorovaná věc vztahy k nižšímu já, a touží-li po ní toto já, vyšlehne vlivem vášně a touhy duševní síla, uchopí se oné věci, nechá ji na sebe působit, spojí se s vědomím a zřecem; ten pak přijme její tvar a potom vyšlehne domněnka, že jsme onou věcí. Objasním to na příkladu.

Začíná to zájmem o nějakou věc. Dokud onu věc rozlišujeme od já, zachováme vnitřní neutralitu; výsledkem toho je poznání. Nerozeznáváme-li ji již od sebe, přijme vnitřní já její podobu i charakter, takže utvoří jednotu a výsledkem toho bude nepoznání a nevědomost.

Já a věc se vždy mají rozlišovat. Jestliže tomu tak není, potom člověk žije životem jiných lidí nebo věcí. Spojí-li se s předmětem,

pocituje nebo prožívá jeho stav a sám sebe ztrácí v domnění, že je onen stav jeho pravou podstatou. To však je klam a nevědomost.

Absolutno není ani dobré ani zlé. „Je jako světlo lampy, při němž může jeden člověk číst svaté knihy a jiný padělat podpisy,“ praví Rámakršna. Chceme-li se proto ponořit do Absolutna, musíme se postavit na neutrální stanovisko, neboli neznečišťovat zřece.

Nestojíme-li na tomto neutrálním stanovisku, nemůže být správný žádný náš posudek. Musíme odložit touhy, vášně, lásku, nenávist, domněnky, vědění, učenost, názory, aj., abychom tak očistili zřece a spatřili čistou pravdu. Nejreálnější důkazy o existenci něčeho získáme právě odrazem vjemu ve zřeci. Vidím-li např. před sebou nějakou knihu a mohu-li ji ohmatat, věřím v její existenci, neboť reakce na vlnu myšlenky „toto je kniha“ ve mně vzbudila dojem skutečnosti.

Jsou však také jemnější a méně zřetelné skutečnosti, které působí neobvykle, proto je nemůžeme vnímat. Ale zřec na ně reaguje, poněvadž je jedinou nepohyblivou jednotkou. Neuvědomujeme-li si tyto reakce, je to následek rozčerené hladiny nitra a pozornosti odvrácené jiným směrem. Proto máme nitro udržovat nepohyblivé a tím udržovat zřece v čistotě.

Jestliže je nitro uklidněno, zvětší se rozsah smyslového vnímání. Takto spatříme nejen to, co je skryto za viděnou formou, ale i nejvnitřnější uspořádání, čili prazáklad každé věci.

Z toho je patrné, že např. zrak lze „pronést“ z nejhrubších sfér sférami jemnějšími až do prastavu. A když potom patříme na prastav tímto lidským zrakem, je nabíledni, že naše zření nemůže být v rozporu s pravdou. Naše zření se tímto způsobem stává vědeckým důkazem existence určité formy, a to tím více, když můžeme zjistit, že zapadá do rámce obecně již uznávané existence. Nejsou to halucinace nebo namlouvání si něčeho. Abych získal toto zření neviditelných věcí, bylo nutno uklidnit hladinu nitra utišením myslí, potlačit vnímání, vášně, city, touhy, naučené „vědění“, domněnky aj. A na základě toho se mi zdá, že takto získané důkazy jsou ještě přesnější a směrodatnější než důkazy, jaké můžeme získat od lidí, kteří neznají sebe; žádná vědecká hypotéza nemohla ovlivnit mé závěry.

Vždy je nutné brát v úvahu, jakými prostředky byly poznatky získány. Vezmu-li k důkazu o nějaké skutečnosti na pomoc míry a váhy, musím být v závěrech opatrný. Je přece možné, že může být ve vesmíru také něco neměřitelného a nevažitelného jako např. představy člověka. Ty nemohou vůbec být dokázány na základě dosud užívaných měr a vah.

Je třeba odložit omezenost. Je-li hmota v podstatě určitým vířením elektronů, může být toto víření různého druhu a tudíž může tvořit „skutečnosti“ od sebe naprosto odlišné. Tak dokonale odlišné, že se dva skutečné světy mohou vzájemně prolínat, aniž se tím vznikající doteky musí odrážet v nejhrubších smyslech, jimiž bohužel žije velká většina lidí. Jakmile člověk přestal lpět na důkazech, které mu mohou podat nejhrubší smysly, hned může proniknout hlouběji do podstaty věcí. Nikdo se zde nemusí obávat svedení. Je již vědecky dokázáno, že nás smysly obelhávají, takže nás jakožto lháři nemohou spolehlivě informovat o stavu věcí. Je třeba hrubým smyslům nevěřit a pak teprve budeme moci postřehovat i jiné skutečnosti než právě skutečnosti hmatatelného jsoucna.

Džňánajóga zná v nejjednodušším rozdělení tři světy: jsou to svět hmotný, astrální a duchovní. Hmotný svět, ve kterém žijeme, můžeme probádat obyčejnými pozorovacími prostředky. Astrální svět, do něhož náležíme celým niterným životem, lze probádat rozvinutím vnitřních smyslů. To se uskuteční potlačováním vnímání projeveného skutečna. Duchovní svět, který je základem obou předcházejících, lze poznat, jestliže potlačíme všechny duševní funkce. Tím se totiž probudí vnímání z lidského hlediska nadsmyslové. Doopravdy je však schopnost vnímat vnější skutečnosti základní silou nebo schopností, která je v hrubším projevu vnitřními neboli astrálními smysly, ale také obyčejnými neboli hrubými smysly.

Z toho je patrné, že hmotné, astrální a duchovní smysly jsou jedné substance, rozlišené v projevech na tři hlavní stupně. Pro každý stupeň činnosti smyslů existuje jiná skutečnost, zdánlivě nezávislá na ostatních. Ale je to jenom relativní převládnutí jednoho druhu smyslových postřehů, jež rozlišují skutečnost hmotnou, astrální a duchovní. A protože smysly a skutečnosti, které označujeme jako hmotné, astrální a duchovní, jsou jedné substance, neodporují

si skutečnosti, jež nalézáme v těchto sférách. Vidíme, že má astrální svět totéž uspořádání jako svět hmotný, jenomže jsou jeho projevy pestřejší, neboť je skutečností každé duševní zvláštnosti. Proto v něm můžeme najít sféry nejčistšího světla a pronikavé dobroty, jakož i nejčernější tmu se všemi hrůzami zla.

Vzhledem k tomu, co jsem právě řekl, nesmí duchovno projevující se některým člověkem, odporovat pozemskosti, která se projevuje jiným člověkem. Jedna síla, z níž vyvěrá duchovnost, musí tvořit společný základ pohledu na kteroukoli věc, jinak je porušena rovnováha mezi duchem a rozumem. Jestliže duchovní člověk vylučuje Boha z přírody a vidí Ho jako bytost, stojící nad přírodou, pak je rovnováha porušena u duchovního člověka. Jestliže však pozemský člověk vidí jenom přírodu a nevidí v ničem Boha, pak je rovnováha porušena u něho. Neboť Boha nelze vyloučit z přírody, stejně jako je nesprávné vidět Ho jako stvoření vládnoucí přírodě lidsky.

Nyní ještě zbývá, abych pověděl o světě duchovním.

Jestliže astrální svět odpovídá duševnímu životu člověka a nelze jej pro jeho nespočetné nuance probádat v krátkém lidském věku, je duchovní svět onou jednoduchostí, která odpovídá povaze pozorovací schopnosti. Touto schopností může člověk proniknout vším, neboť je základní částí bytostné jednotky, jediného světla, v němž se jeho duch nejlépe poznává. Objasní vám to nejlépe příklad.

Jak víme, dospěla věda k poznatku, že hmota neexistuje; je to pouze víření elektronů, jež tvoří určitou „skutečnost“. Dokazuje, že by se např. skutečná hmota krychlového metru platiny vešla do prostoru velikosti špendlíkové hlavičky. Ostatní je prázdný prostor. A právě tento prázdný prostor je onou jednotkou, kterou nazýváme duchovním světem. Vstřebáme-li se do této prázdnoty, spatříme pravou podstatu toho, co je stvořené, aniž se musíme uchýlovat ke zkoumání proudů nebo drah elektronů. Ostatně vyjde vždy najevo, že je hmota přelud. Nač potřebuji vědět, že určité seskupení atomů tvoří skutečnost, kterou označujeme slovem voda a jiné zase skutečnost, která se nám zdá být hlinou? Chci se dostat z tohoto začarovaného kruhu zdánlivých existencí, kde je sice hodně zajímavostí, ale jejichž vnímání musím tak draze platit duševním utrpením!

Duchovní svět, ačkoli se zdá prázdný a mrtvý, pohlížíme-li na něj z chaosu druhých dvou světů, je přece jen snad jedinou reálnou skutečností, která vládne skutečnostem ostatním. Je to ostatně samozřejmé. Jsem-li např. v prudce proudící vodě, mám co dělat, abych si zachránil život. Jsem-li však na pevné zemi, potom onen rozbouřený živel mohu spíš ovládat, poněvadž mohou postavit hráze nebo učinit jiná opatření.

Duchovní svět je v porovnání se světem pozemským a astrálním jako pevná země. Odtud lze spatřit proudy, jež mohou strhovat lidského ducha do vírů a zmatků, a mohu případně ty proudy ovládat, získám-li jen zkušenosti jak jim vzdorovat. Tomu nás nejlépe učí právě džňánajóga.

Počínám popisovat tuto praxi.

V praxi džňánajógy se začíná hrubšími pracemi jako v každé jiné části Přímé Stezky. Předpisuje, jakým způsobem poznáte a zpracujete hrubší duševní projevy, a když se vám to podaří, říká vám, jak máte postupovat dále.

Vlvy nejhrubší a působící nejvíce zmatků vznikají duševními vztahy člověka ke světu. Navazují se láskou, odporem, reakcemi na různé pociťované vlivy, touhami a hledáním cílů v pozemském životě. To všechno je příčinou, že se člověk spojuje s cizími věcmi; odtud pochází zmatek a zastiňování zřece vlnami neklidného nitra. S tím je třeba se vypořádat nejdříve. Musíme se vnutit do úplně neutrálního postoje, zbavit se pociťování vlivů, které nás nutí hledat obšťastnění ve hmotném světě; tím odpadnou nejhrubší vlny.

Zaujměte stanovisko naprosto spokojeného člověka a nehledejte ve hmotném světě lepší okolnosti. Osud sám o sobě vám dá všechno, co vám náleží. To, co děláte navíc, vede pouze ke tvoření nových dispozic, jež se uplatní jako reálné prožívání v některém vašem příštím vtělení. Neříkejte, že musíte být aktivní, neboť je to známka účelného života! Vždyť i ta aktivita je závislá na vnitřních tlacích, které vznikly dřívějšími činy. Neosvícený člověk neví, zda je to lepší nebo horší než řešení toho, co právě přichází jako bezprostřední životní problémy.

Jako první úkol tedy máme utiřit nejhrubší vlny, čeřící hladinu nitra. Proto nesmíme podlehnout svodům nižší přirozenosti, která nás nutí chápat se toho, o čem se domníváme, že nás oblaží.

Nesmíme podlehnout lásce, nenávisti, touze po bohatství a sociálním vyniknutí, vášním, osobním zálibám a podobným věcem. Pak dospějeme k určitému duševnímu uklidnění, v němž se usmrcejí smysly. To je úplně jasné. Když se vnutíte do stavu určitého stupně duševního odstupu od všeho, co působí na vaši citovost, mysl a vědomí, nenajdete již v ničem potěšení, kterého jste dosahovali prostřednictvím činnosti smyslů. Smysly proto nyní mohou zcela přirozeně zemřít.

Není třeba obávat se nebezpečí, že vytvářením nezávislosti na nižších pocitových reakcích ztratíte rozum. Zmírají-li totiž smysly, neznamená to ještě, že s nimi zmírá princip úsudku. Ba naopak. Princip úsudku se smrtí smyslů rozsvítí a jeho činnost se velice zvýší, takže zkušenosti, které se potom dostavují, mohou být oceněny přesněji a správněji než dříve. Vždy je třeba pozorovat vše z hlubšího hlediska. Vědec vám řekne, že hmota v jistém smyslu neexistuje, ale smysly vás přesvědčují, že tomu tak není, ba naopak, že je hmota absolutně skutečná. Pravda je na straně vědců. Ježto nás smysly přesvědčují o opaku pravdy, je zřejmé, že se nemusíme obávat je usmrtit.

Když se smysly usmrtí, počnete vše vidět z jiného hlediska. Spatříte, že je celé stvoření klam, jímž je člověk šálen. A tak přestanete toužit po pozemských věcech. Když tento stav uzraje, je usmrcena celá nižší bytost.

Jakmile je dosaženo tohoto stavu, nelze se již zastavit, neboť spatříme jiný svět, svět jemnější a neviditelný, ve kterém již instinktivně, podle zkušeností z předešlého světa, tušíme tentýž podvod. Proto se chopíme další práce, vedoucí k rozluštění všech problémů. Touto prací je koncentrace. Ta se provádí takto:

Nejdříve je nutno vmyslit se do jednoho místa. Podaří-li se udržet pozornost k němu upnutou, začne do něho proudit myšlení, jež opustí vnější předměty, k nimž dříve směřovalo.

Když je tok mysli nerušený a je veden stále k jednomu středu, utvoří mysl jedinou vlnu. Ta je ovšem snáze ovladatelná než spousta neuspořádaných vln, v něž se dříve rozpadala. Tento okamžik je velmi důležitý.

Zachovávající soudržnost této jediné vlny, musíme v ní nalézt jemnější kvalitu. Jemnější kvalitou je vnitřní síla oné vlny. Ta za

ní stojí a vibruje v ní jako duše v hmotném těle. Tato činnost je zpravidla rozpočtena na velmi dlouhou dobu. Bližší o tom až ve třetí části.

Nyní si všimněme některých dění, k nimž dospíváme soustředěním.

Když bylo dosaženo jistého stupně koncentrace, totiž když se podařilo vyrovnat a ustálit roztržštěnou mysl, začnou tělem probíhat proudy nebo vlny, jež jsou od mysli odlišné. Proto je můžeme jasně pozorovat a dokonce na ně můžeme působit i vůlí; je tedy nutné, abychom se jich vůlí chopili.

Podaří-li se člověku chopit se těchto proudů a vln, musí je vést určitými směry. Tímto způsobem se totiž dosahuje vnitřního vyčištění. To znamená, že vnitřnímu vyčištění předchází úsilí o jednosměrný tok sil. Tímto úsilím zmohutní vůle do takového stupně, že je možno přímo začít s praxí, která vede k úplnému zastavení duševní činnosti nebo k nevnímání všech proudů probíhajících tělem. Potom lze tělem „prohnat“ světlo, čímž se končí velmi důležitá etapa duchovního vývoje.

„Prohnat“ tělem světlo znamená dokonalost, jíž člověk dosáhl z vlastní vůle. Za těchto okolností je dosaženo nejvyššího vědění a pak je nutno čekat jen na vyhasnutí pudovosti, již lze označit za funkci nižšího já. Neboť odtrhne-li se kolo karmy od kola Já, fungují ještě jistou dobu nižší principy; později „síla setrvačnosti“ poklesne a tím se uspí činnost nižšího já, které již trpí nedostatkem podněcování k aktivitě.

Ukončení praxe pomocí džňánajógy značí, že byla uskutečněna úplná odpoutanost od toho, co lze vidět, slyšet, cítit, chutnat a hmatat. Nikoli však pouze v hrubém smyslu, nýbrž i ve smyslu jemném. To je pravý neutrální postoj, kterým se vyznačuje každý adept. Jedině pomocí takového postoje lze zkoumat příčiny všeho nebo hledat skutečného Ducha Bytí.

Pokud si džňánajogin v této praxi počíná správně, získá všechny zkušenosti, jež člověka poučují o cíli všech snah a tužeb, které se vztahují ke stvoření ve světě jemném i hrubém. Proto opouští tyto snahy a touhy a věnuje se hledání a uskutečňování vyšších duchovních cílů. Potlačiv všechny sklony, myšlenky i chtění, soustřeďuje se na čisté, neutrální, ale příčinné světlo (Já)

a spojiv se s ním, stává se duchovním člověkem. Potom může bádát ve všem, a protože je schopen zachovat si vnitřní nezávislost, snadno dosáhne pravdivého rozřešení všech podstatných životních problémů.

Zvláštností džňánajógy je, že při celé této jinak mystické práci musí Já být rozlišováno od dění. Všechny vlny a stavy, které zhruba popisují a které se dostavují na této cestě, musí být poznávány jako věci odlišné od Já a potom si můžeme myslet, že jdeme cestou džňánajógy. Je třeba si neustále uvědomovat, že Já je jednou věcí a dění věcí druhou, a tím si udržet jasný přehled o všem. Dění se dostaví, bude trvat a zase přestane, ale odstup bude udržen. A tak za nějakou dobu bude před zraky džňánajógina defilovat všechno dění jako na plátně v biografu a on se z něho bude moci poučovat. Nakonec pozná, že je zde jedna nepohybující se a neměnicí jednotka, pozorovací princip, vyšší Já, které se nikdy nezúčastnilo dění. Zjistí, že ona jednotka je Bohem, který jako neutrální pozorovatel stojí za vším stvořeným. A poznáv, jak vlny působí, tvoří, udržují a ničí všechno jsoucí, může se s onou jednotkou spojit a uskutečnit tak nejvyšší ideál všeho stvořeného.

Je třeba stát mimo vše a uvědomovat si, že nejsme žádná věc, ani jev, ani vlastnost, ani schopnost (duševní), nýbrž že jsme pouze neměnicí se jednotka, univerzální Já, pozorovací schopnost, která je pro hrubé smysly nepoznatelnou podstatou všeho, co existuje. Tím bude dosaženo cíle dokonalého rozlišování, které je metodou, zvanou džňánajóga.

ČÁST TŘETÍ

Přímá Stezka v praxi

KAPITOLA XIV

ZÁKLADNÍ POKYNY

Musíte se snažit sdružovat ve svém životě nesmírný idealismus s nesmírným duchem praktickým. Musíte být stále připraveni na vstup do hlubin meditace a za chvíli potom na polní práci nebo na vysvětlení složitého ducha Šaster a na odchod na trh, kde budete prodávat výtěžky svého polního hospodářství...

Svámí Vivekánanda

Největším problémem začátečníků v mystické praxi je najít správnou stezku. Mnozí z nich se domnívají, že o tom rozhoduje víra v Boha a určitý druh konání. Své dosavadní konání proto pozměňují podle toho, jak pochopili mystickou nauku a povahu skutků, které jim mají na mystické cestě dopomoci k pokroku. Tyto skutky však z pravidla jsou jen sítě, které jim nastražila jejich osobnost. Zamotávají se pak do nich, protože nerozpoznávají, že zlo i dobro, je-li vykonáno se sobeckým úmyslem (a sobeckým úmyslem může být i ten, který inspiruje k tomu, aby se člověk snažil o dosažení spásy!), je ve skutečnosti zlem. Dobro i zlo jsou z univerzálního hlediska jiné pojmy, než se duchovně neosvícení lidé domnívají. Ti totiž pokládají za dobré to, co jim osobně prospívá, a za zlé to, co jim způsobuje utrpení. Univerzální pojetí těchto protiv však ukazuje, že dobré je jednání neosobní, zlé pak jednání, k němuž člověka podněcuje ohledy na osobní prospěch.

Proto také mnozí čtenáři prvního vydání této knihy nenašli do mystické praxe lepší vstup než pránajámou a hadí silou a prostě zanedbávali poukazy této třetí části, týkající se nezbytného umravnění. Pokládal jsem to za snahu po levných úspěších pomocí koncentrace a různých technických prací a za odpor ke správnému umravnění. A přece se právem domnívám, že opravdu soudní čtenáři z této knihy musí vyčíst, že pravým vstupem na mystickou cestu je zvyšování mravní hodnoty jejich bytosti skutky mravnosti. Ostatně to vyplývá z toho, že praxe, obsažená v této

části, začíná kladením požadavků mravnosti. Musím znovu zdůraznit, že jsem Přímou Stezku rozvrhl na tři části proto, že vím, že uskutečňování pokynů této třetí části může žákům mystiky přinést některé výsledky, jež souvisí s tím, co je psáno v části druhé. Dospěl jsem k závěru, že bude nejlépe, když tyto více či méně samovolné mystické zkušenosti uložím jinam než do praktické části, aby se v této knize čtenář mohl lépe orientovat. První část je tedy opravdu jen popis mystických směrů, jež se již ukázaly jako průhledně špatné; druhá část je poučná. Žák Přímé Stezky z ní může příležitostně získat vysvětlení eventuálně se vetřevších mystických zkušeností, o něž vůbec prakticky neusiloval. Když to pochopí, pochopil tuto knihu správně a to mu může být k velikému užitku.

Než vraťme se k našemu základnímu tématu.

Činnost člověka, ať si o tom on sám myslí cokoli, je posuzována vesmírnými zákony. Můžete podle svého názoru konat čisté dobro a přece, pracujete-li s ohledem na osobní blaho, výsledky vás zklamou. Jestliže však na konání nelpíte a neočekáváte od něho žádný přímý osobně potěšující výsledek, potom bude váš čin pokládán za dobrý a nepřinese nežádoucí výsledek.

Nemohu tato fakta vysvětlovat do podrobností, poněvadž by to vyžadovalo obsáhlý filozofický výklad, ale připomenu mnohým lidem snad i jejich vlastní zkušenost, že sebešťastnější vyplnění toho, co pokládali za svůj nejvyšší ideál, je vždycky neuspokojilo. Je to proto, že touhy rostou úměrně s možnostmi. To však jen mimochodem.

Závažnějším poznatkem pro každého čtenáře bude, když řeknu, jak si má počínat ve vztahu k pravé stezce.

Domnívá-li se neosvícený člověk, že je opravdu dobré konání, jež dělá proto, aby si naklonil Boha a dosáhl odměny nebo blaženosti, pak se klame. Není to snad sobecká myšlenka vykonávat domněle dobré skutky s myšlenkou na odměnu? Každý z nás může jít na trh, nakoupit tam věci a pak si myslet, že prokázal dobro tomu, kdo mu tyto věci prodal. Není to nic jiného než výměnný obchod, který se může dít s myšlenkou, že jde o nezištný, ba i náboženský úkon. Je to dobro smrtelné, neplodné. Člověk jím v jistých mezích dosáhne zlepšení osudu, ale nikoli duchovního osvícení a svobody.

Konáte-li dobro, nesmí v tom být žádné postranní myšlenky. Musíte je vykonat s myšlenkou, že je to nutné, protože je dobro nezbytně třeba pro osobu, kvůli níž je vykonáváme. Ne si myslet: „Vykonal jsem dobrý skutek, proto mám nebe zaručeno.“ Když se tímto pokynem budete řídit, budete mít ze svého konání i duchovní prospěch.

Ale dobré konání přece není vždy rozhodující činitel, který zaručuje vstup na správnou stezku. Jsou zde totiž ještě dispozice, které byly vyvolány skutky a jinými počiny v minulých vtěleních. Ty vás přes všechnu poctivou snahu mohou svést z předsevzaté cesty.

Proti tomuto nebezpečí je třeba postavit jiné hráze. Musíte očistit své myšlenky, představy i pohnutky a teprve pak můžete doufat, že bude zažehnáno nebezpečí, jemuž jste při mystickém úsilí vystaveni. Čistými myšlenkami, pohnutkami i představami kolem sebe vytvoříte čisté astrální prostředí, do něhož nemůže vstoupit nic jiného než čistá síla. Začne vám svítat pravda o zákonech činů a jejich výsledků, spatříte mystickou cestu a nabudete plné jistoty o její pravosti. Pak si nebudete muset jako někteří tzv. mystikové naříkat na pokušení, jež jim domněle kladou do cesty ďáblové, nebo také na útoky černých magiků.

Pokud jde o domnělé útoky černých magiků, měl jsem již mnohokrát příležitost slyšet, že je ten který člověk, zabývající se mystikou, pronásledován černým magikem nebo i ďáblem. Nebylo to však nikdy pravda. Byly to pouze zpětné nárazy, jež pocházely z jejich vlastních zlých myšlenek, a ty byly příčinou bolestí nebo vyčerpávání. Je nutné, aby každý praktický mystik nebo okultista myslel v dobru, nebo bude muset bojovat se zlem a případně bude i pronásledován. Je naprosto nesprávné, pokud si někdo myslí, že je pronásledován ďábly a černými magiky proto, že mysticky pracuje, což jej, jak si myslí, povyšuje na „nositele světla“. Je vůbec velká domýšlivost, domnívá-li se někdo, že je těžce zkoušeným nástrojem Boha.

Mluvil jsem s takovými „pronásledovanými“ lidmi. Proto mohu říci, že byli z hlediska zákonitosti skutků tak nevědomí, že to prostě vylučovalo jakoukoli možnost, aby o ně měl Záporný princip zájem, i když v jiném případě podněcuje své lidi k útokům na mystika.

„Nositelem světla“ může být pouze uvědomělý, zkušený a pravdy znalý člověk. Musí předem realizovat ideál duchovních nauk a teprve pak o něho Záporný princip projeví zájem. Ale s tím se jistě nikdo nechlubí. Ostatně je celá situace nadmíru strážlivá. Nebuďte na svou mystiku domýšliví, myslete jen v dobru a pak jistě poznáte, že se o vás přestávají ďáblové a černí magikové zajímat.

Ze zákona o souvztažnosti totiž vyplývá, že jakákoli síla může mít vliv jen ve vhodném a příbuzném prostředí. Ďábelské a černé magické síly proto nemohou působit na lidi, kteří setrvávají v dobrém myšlení a v čistých představách. Má-li ovšem člověk sobecké touhy a obírá se představami a myšlenkami nižšího druhu, nesmí se divit, když jej přepadne pokušení nebo když začne pociťovat neodolatelný tlak zla a utrpení, které podle jeho názoru pochází od černých magiků. Všechno tedy záleží na něm.

Čisté myšlenky, představy i pohnutky tedy jsou ochrannou zdí proti všemu nebezpečí ze sfér, v nichž žijí černí magikové a ďáblové. Žádná víra v Boha vás před zlem nezachrání, nebudete-li si počínat, jak jsem naznačil. Představa Boha, jakou je sobecký člověk schopen vyvolat, je představa jen astrální, vnitřně oživovaná principem Záporu, tmy a zla; proto vede k rozkladu. To vám ostatně může potvrdit zkušenost.

Nyní je nám také jasno, proč se mnozí žáci všech okultních směrů musí „potýkat“ s černými magiky, čerty apod. Vidíme totiž, že nedodržují příkazy týkající se očišťování představ, myšlenek, pohnutek i činů a tak umožňují, aby na ně působily temné a zlé síly. Nakonec si myslí, že jsou vyvolenci, které pronásledují záporné síly, neboli ďáblové a černí magikové.

Je třeba si uvědomit jeden fakt. Mystickými neboli koncentračními cvičeními se zvyšuje napětí a činnost vnitřních sil. Jejich působení závisí na povaze představ, myšlenek, pohnutek a činů usilujícího člověka. Nejsou-li tyto duševní projevy čisté, pak je samozřejmé, že se dostaví reakce pocházející zdánlivě od zlých sil. Proto vyplňte tento první požadavek mystické praxe: očistěte své představy a myšlenky, naplňte je světlem a dobrem; potom si můžete být jisti, že jdete po správné stezce a nemusíte se obávat ďáblů a černých magiků nebo věřit v Boha, abyste se zachránili před samočinnými následky zlého konání.

To, co jsem právě řekl, znamená, že se oproti církevním naukám v ezoterismu za osvobozující činitele uznávají jenom určité druhy činnosti, ale nikoli strach před ďábly nebo víra v nepoznaného Boha. Kdekdo může přijít a tvrdit, že je uznání existence Boha – ochránce – kladné, a přece jen nás fakta poučí, že je pouhé uznání v jistém smyslu mrtvolou, která již nikdy nebude oživena vyšším činitelem, např. Bohem.

Když jste již nastoupili cestu, neprozrazujte nikomu, co děláte, kromě snad člověku, jemuž můžete bez výhrady důvěřovat. Uchráníte se tak posměchu, případného společenského znemožňování a mnohého odporu od lidí, kteří tuto věc neznají. Chovejte se jako světší lidé, nedávejte najevo své nadšení, ale intenzivně pracujte. Pamatujte si, že mnozí žáci mystiky upadli na cestě proto, že nedovedli zatajit, čím se zabývali. Mystická snaha je vaše ryze osobní záležitost a vyrazovat ji znamená asi tolik, jako byste prozrazovali své nejtajnější city. Výsledky jsou vždycky nepříznivé. Nedávejte na sobě znát mravní změny, které jste získali mravním a mystickým úsilím. A také se zdržte propagace mystiky, která se vám může zdát nutná jen proto, že vám zatím trochu pomohla. Nikomu byste svým počínáním nepomohli, ale sebe byste poškodili.

Musím upozornit, že zlovyk propagování mystiky již v začátcích cesty, kdy žák ještě nic nebo téměř nic nezná, je v nynější době velmi rozšířený. Způsobuje to vlastně „teplota duše“ začátečníků. Člověk se nadchne pro mystiku, protože se mu právě líbí. Nezná její dosah, ale myslí si, že se má všeobecně doporučovat. Proto ji začne propagovat. Fakticky tím však jiné lidi poškozují, neboť se tím třeba nevědomky prohlašuje za vůdce slepých, ačkoli je sám též duchovně slepý. A protože je sám duchovně slepý, doporučuje mnohé své domněnky a názory, které mystiku většinou odívají do ideálního hávu. Nepromyšlená a nevyzkoušená idealistická nauka každého svého stoupence jen poškodí, poněvadž jeho pozornost odvádí od toho, co prožívá, tedy od reálného života. Proto propagátorům mystiky nesmíme věřit. Je-li propagátor horké duše, tu vezme, že není dokonalý mystik, a proto mu můžeme jen doporučit, aby svého nadšení využil k vlastnímu sebezdokonalování.

Příkázání, kterých se máte přidržet, uskutečňte nejdříve tajně ve svém vnitřním životě a teprve potom je krok za krokem usku-

tečňujte i v jednání. Náhlé vaší mravní změny si může každý hned všimnout. Praxe Přímé Stezky na vás žádá, abyste byli bezbranní. Kdybyste však ihned projeвили vyšší mravnost, uvedlo by vás to do nebezpečí pronásledování zlými lidmi. Proto svou bezbrannost zpočátku maskujte tím, že se budete bránit slovy!

Na mystickou cestu se nevydávejte bez rozmyslu. A tak neopomeňte nic, co je třeba vykonat, abyste z boje, který vás na této cestě čeká, vyšli neporušeni. Nebuďte nervozní ani příliš nespěchejte ve snaze obsáhnout celé učení teoreticky. Za den se k vašemu prospěchu mnoho nezmění. Kdybyste se snažili pojmout celé učení příliš rychle, mohli byste tím snadněji sejít ze správné cesty, jíž jste případně až dosud šli. Pak byste mohli začít litovat, ale k dřívějšímu způsobu života byste se třeba už nemohli vrátit. Proto si všechno dobře rozvažte. Udělejte několik praktických pokusů jako ten, kdo se učí plavat, a když uvidíte, že jste schopni kráčet cestou mystického umravňování a že váš zájem o celou mystiku vůbec neutuchá, odhodte svou osobnost.

Vězte, že mystická cesta člověka na počátku poutá. Později se však množí nepřízně a boje, takže i když svůj krok dobře uvážíte, zvoláte možná s těmi, kdo ve své snaze postoupili dál: „Lépe je být nevědomý a věčně žít vnější život než takto stát před přísnou tváří pravdy!“ Ale osudu se podle svého přání nemůžete vyhnout. Proto mnoho neslibujte, nebažte příliš ohnivě po astrálních a mystických zkušenostech, ale snažte se vyvíjet uprostřed dosavadního všedního života.

Bude dobře, když si v této souvislosti uvědomíte, že člověk nenastupuje mystickou cestu jen z vlastní vůle, tj. bez hlubších vnitřních podnětů. Mystická cesta, již by člověk eventuálně nastoupil bez hlubších vnitřních podnětů, zpravidla nevede k dobrým výsledkům. již proto ne, že v ní za takovýchto okolností bývá hledán jiný cíl než duchovní.

Někdy člověka nutí samy okolnosti, aby nastoupil mystickou cestu. Jsou to zejména duševní utrpení, která ho nutí hledat východisko a při tomto hledání někdy nalézá mystickou nauku, která, není-li ovšem defektní, mu začne být majákem svítícím do tmy a bolestí. Za takovýchto okolností mu mystická cesta vždycky slibuje mnoho dobrého – ovšem též podmíněně.

Každý hledající člověk by rovněž měl být opatrný při teoretickém studiu. Měl by se vyhýbat čtení knih, které rozněcují nízkou obrazotvornost, myšlení, touhy a vůbec dráždí nižší přirozenost, totiž astrální neboli citové já různými sliby nebo nedostižnými ideály. Dále se nedoporučuje číst knihy mysticko-filozofické, ve kterých se méně mluví o praxi, ale zato mnoho o mystériích, jejich významu a vůbec o náboženských otázkách teoreticky, aniž ukazují na možnost praktického přezkoušení. Myslím, že to logicky myslící lidé také uznají, že nezáleží tak na tom, abychom se mnoho dozvěděli o tajemstvích božské podstaty a všech mystériích teoretickým studiem, nýbrž abychom dospěli k přímým zjištěním a zkušenostem, které se týkají vnitřního života.

Kdekdo může přijít a poučovat mě o tajemstvích vesmíru, a přece to na mne nebude mít dobrý vliv, nepoznám-li to přímo nebo nebudu-li si to moci přezkoušet. S takovým tvrzením sice mohu v myšlenkách souhlasit, ale vnitřně musím zůstat chladný nebo netečný a také nesmím dělat závěry o tom, co jsem četl nebo slyšel.

Z přijatých názorů pramení pokrytectví a fanatismus. Tam, kde se člověk stane „nábožensky cítícím“ nebo „věřícím“ na základě myšlenkového souhlasu s tím, co četl nebo slyšel, stává se mnohdy také citově chladným a vnitřně vystydlým fanatikem, který dovede pro vsugerovanou myšlenku bezohledně pronásledovat lidi, kteří cítí a myslí jinak než on. Chce, aby byl jeho názor všeobecně uznán, ale nezkoumá, je-li tak univerzální a tak rozumný, aby jej mohl přijmout každý člověk k rozmnožení svého povšechného dobra. S tím se dosud setkáváme všude. Kdosi si vzpomněl, že je křesťanské náboženství jediné pravé, proto nastalo dlouhé období pronásledování, vraždění a vnucování této víry všem, kdo byli v poměru k tomuto náboženství pohané.

Když se již myšlenka o křesťanském náboženství jakožto nejvyšší filozofii stala neudržitelnou, uplatnila se jiná. Ta je právě opakem první. Někteří omezení intelektuálové si vzpomněli, že jsou všechny ty krásné ideje o náboženství pouhé výmysly kněží, kteří chtějí omezovat jejich smyslové choutky. Mnoho lidí, kteří též nebyli osvícení, s tím ovšem souhlasilo, proto našli pro svou myšlenku plodnou půdu. Nikdo z těchto lidí se o duchovních faktech

a reálných hodnotách náboženství nemohl přesvědčit, proto se rozšířily materialistické názory. Ty jsou také lidem vnucovány, třebaže se k tomu v nemarxistických státech neuzívá prostředků, jichž užívalo křesťanství. Proto se musíme varovat teoretického vzdělání v okultních naukách. Musíme zamítat všechno, co se neopírá o přímé zkušenosti odpovědných mystiků, i kdyby se to zdálo sebevětější. Tak se nejsnáze vyhneme fanatismu.

Spíš je třeba číst knihy, které nás poučují o praxi a jsou psány jasným a určitým slohem, knihy dovolávající se naší zkušenosti. V nich může každý žák najít rozřešení svých problémů a případně i metodu, která ho duchovně povede výše. Je však samozřejmé, že se žádný žák, když již našel dobrou mystickou metodu, nesmí chápat jen určité části takové praxe. Buď se musí chopit všeho, nebo všeho nechat. Velká pobloudění byla způsobena tím, že se žáci mystiky chopili jen toho, o čem si mysleli, že jim bude prospěšné, ale nedbali ostatních nutných doplňků. Řekněme si upřímně, proč k tomu dochází. Přečetl-li žák praktickou mystickou knihu a dočetl-li se v ní, že např. koncentračním cvičením dosáhne toho, co je jeho ideálem, chopí se takového cvičení s plným úsilím, ale většinou si nevšímá jemu nechutných morálních povinností, jejichž účelem je potlačit a zkrotit osobnost. Klíč k silám a jiným darům je nejen v tom, že se člověk chápe koncentrace, nýbrž i morálních předpisů. Lze dokonce říci, že je morální úsilí pro žáky – začátečníky – ještě důležitější než soustřeďování. Morálním úsilím získají živého ochránce před nečistými silami a též určitou vnitřní stabilitu, která je nutná k tomu, abychom snesli reakce, k nimž mystickým cvičením a případně i pohybem psychických sil dochází.

Nyní si všimněme učitelů.

Přesto, že je velmi žádoucí, aby žák mystiky získal učitele, přece nesmí nerozvážně přijímat každou nabídku, již v tomto směru dostane. Je totiž mnoho tzv. učitelů, kteří se odvažují doporučovat různá cvičení, která však nevedou k rozřešení problémů, jež mystik musí nezbytně rozřešit. Je třeba dbát toho, aby mystická cvičení – a to se především a hlavně týká cvičení koncentračních – byla zaměřena individuálně, posilovala hledajícího člověka a vedla ho k brzkému výsledku. Kromě toho je nezbytné, aby učitel věděl

o výsledcích, které se dostavily z úsilí jeho žáka. Dále je třeba sledovat to, do jaké míry učitel zachovává určité mystické metody vedoucí k duševnímu rozvoji hledajících lidí a nemluví podle přání svých žáků, která se vztahují k jejich osobním zálibám a chtíčům. Ten mystický učitel, který slibuje to, co vyhovuje lidským představám o blaženosti a štěstí, neovládl svou přirozenost ani nerozřešil podstatné životní otázky. Jeho rady mohou vést k astrálním zkušenostem, ale nestranným posouzením jeho nauky lze zjistit, že se v ní vyskytují rozpory, které svědčí o tom, že nedosáhl úplné dokonalosti.

Jednou ke mně přišel jistý člověk, který cvičil podle rad svého mystického vůdce, a stěžoval si mi, že už nemá přehled o svém konání v obecném životě. Takové věci se nesmějí stát, když je člověk veden pravým vůdcem. Poškozují hledajícího a mohou ho vést k tomu, že se stane úplně neschopným pro mystickou práci, neboť jej vzrůstající neschopnost zastávat světské zaměstnání může uvrhnout do neblahých existenčních poměrů. I když žák na radu mystického vůdce obrací smysly do nitra, přece jen nesmí ztratit přehled o zevních věcech, poněvadž mystická praxe nikomu nezaručuje, že se poměry v jeho vnějším životě okamžitě změní tak, aby se mohl mysticky vyvíjet v zevním klidu a pohodě.

Dále je třeba se vystříhat spiritismu a rovněž i magie, jak jí učí moderní spisovatelé – magikové. Spiritismus nás vlastně učí, jak nevědomě manipulovat s pránickou neboli životní silou, abychom mohli vyvolat určité okultní projevy, kdežto mystika učí své žáky, jak mají uspořádat činnost této síly, aby se nekontrolovatelně nepřetvářela v různé stavy. Nekontrolované změny a projevy duševní (pránické) síly jsou nebezpečné. Vnukají totiž neosvíceným žákům domněnku, že jsou tyto jevy nezávislé na nich samých, že tedy mají svůj původ v jiných sférách a že jejich zjevení je výrazem jejich vlastního určitého omilostnění.

Magie zase učí jak manipulovat s pránickou silou, aby přinesla výsledky ve hmotném životě. Alespoň moderní magie tomu učí bez výhrad. Ve starých magických spisech najdeme i vyšší ideu, ale dlužno poznamenat, že nízké zřetele dnešních magiků vyplynuly ze strachu před zlem nebo ze snahy, aby se jejich nauka zdála dobrou, a proto i důvěryhodnou. Ideu vyšší (magické) moci je však

ve skutečnosti pouze plášť, pod kterým se skrývá téměř vždy jen nezkrocená osobnost tzv. magika.

Kromě těchto magiků ovšem existují také ti, kdo provozují tzv. vysokou magii, ale ty nelze oddělovat od mystiků. Již proto ne, že museli realizovat nejvyšší mystickou ideu a tím vlastně dosáhli magických sil, jichž nyní mohou používat podle své vůle. Použijí-li jich, nevyvolají pro sebe karmické následky, poněvadž znají zákon, podle něhož lze zrušit karmu vyvolanou činy. Vědí, že ať vykonají dobro nebo zlo, vždycky se musí jeho následkům vyhnout, poněvadž se neodvážejí sestoupit do světa příčin, kde by jako vedoucí lidé podlehli přísnému soudu karmy. Velmi přesnou ilustraci toho, o čem se právě zmiňuji, najde čtenář v povídce Gustava Meyrinka „Hra cvrčků“ v knize „Netopýři“.

Tento poznatek o uplatnění karmy je zajímavý. Poučujeme se totiž z něho, že i tzv. černá magie vede své stoupence až za okruh všech karmických příčin a následků, čili k dokonalosti, poněvadž též přináší závažné životní zkušenosti a poznání. Nezáleží na tom, že černí magikové konají jen zlo. Zlo a dobro jsou protiklady, jež musí být přemoženy nelpěním na konání. Z tohoto hlediska není bílá magie (dobrá) lepší než magie černá (zlá). A to nám ukazuje ještě jiný fakt. Jestliže se totiž ani černý magik nakonec nesmí odvážit toho, aby sestoupil do světa příčin, pak vidíme, že magie má stejnou základnu jako mystika. Poučka, že je účelem magie splnit člověku jeho nízké tužby, je neplatná. Jenže to právě moderní magikové neříkají. Zdůrazňují jen možnosti, které magie slibuje, ale nic neříkají o následcích škodlivého plýtvání silami, k němuž dávají klíče.

Hypnotické, magnetické, telepatické schopnosti a snad i jiné magické síly můžete dosáhnout magickou praxí. Nevíte-li však, jak ovládat životní sílu, která používáním těchto schopností uniká, stanou se z vás lidé nervově vyčerpaní, kteří skončí v blázinci, jestliže jsou ve svých snahách a úsilí upřímní a poctiví. Proto na to pozor.

Nyní je ještě třeba, abych promluvil o funkcích osobnosti, která má být mystickým úsilím přemožena, a to hned na začátku.

Trvání osobnosti (diferencované sebeuvědomění) je hlavní příčinou toho, že člověk musí projít celým bolestným osvobozovacím

mystickým procesem. Kdyby člověk neměl osobnost, byl by dokonalý beze všech snah, poněvadž by byl na úrovni vědomí nejméně tak rozsáhlý jako vesmír. Proto je třeba, aby se s osobností seznámil blíž a mohl ji tak ovládnout.

Funkce osobitosti lze spatřovat ve schopnosti cítění, ve vášních, ve lpění na životě a uvědomování si toho, co prožíváme, a také v chápání rozdílnosti mezi jednotlivostmi stvoření. Kromě toho lze uvést, že osobnost ovládá všechno, čím se člověk projevuje jako tělesná bytost. Osobním uvědomováním si sebe jako svého jediného a pravého já vystupuje strach o život a existenci. Ty jsou hnacími silami jednání tvorů poutaných osobností.

Dřív než nastoupí mystickou cestu, musí člověk co nejvíc oslabit vliv osobnosti. Proto je třeba také vědět, že osobnost svými silami nezasahuje jen do zevního jednání, nýbrž že vytváří vyzařováním i jiné „skutečnosti“, náležící jemnějšímu světu.

Ihned, jakmile si žák mystiky uloží určitá morální omezení nebo si vytvoří nějakou pomocnou představu, jejíž pomocí se chce mysticky vyvíjet, nebo hledá koncentrační bod a snaží se jej neustále udržovat ve vědomí, začne osobnost působit jako pokušitel. Jen chvíli vydrží klidná, aby nebyla nápadná, ale zakrátko již pokládá otázky: co z toho budu mít, když budeš takto cvičit? A když žák tohoto hlasu nedbá a na základě toho se mu podaří zachytit projev vyššího Já (to, co je pravé, vesmírné a neosobní a jeví se v podobě čiré Prázdnoty), jeho osobnost se děsí a vnuká mu myšlenku, že je toto neosobní a prázdné temnou propastí, v níž se jeho duše může dalším cvičením ztratit. Bouří se, když ji člověk omezuje tím, že se snaží být duševně i tělesně nepohnutelný, a cítí se nespokojená, když nevyplňuje přání svého těla a místo toho se je snaží omezovat a ovládat jednáním, které přizpůsobuje morálním předpisům jógické nauky. Když však koná to, co si ona přeje, zůstává spokojená, a to i když je to sebetrýznění, odříkání a mystické cvičení. Kdy se jí to však líbí? Jen tehdy, když se domnívá, že z toho bude mít morální užitek nebo radost mezi běžně žijícími lidmi, nebo může-li tím vzbudit obdiv u druhých lidí vědomím vlastních povahových zvláštností nebo ukázat vnější, a proto bezcennou kázeň či vědění, jimiž se oni chlubit nemohou.

Miluje pohodlí, lhostejnost a nehybnost a bouří se, nutí-li ji člověk do činnosti systematickým postupem v sebekázní. Ale nebudí reakce, je-li činnost založena na pudech nebo je-li bezděčná. Cítí se unavená, kde by měla být činná, ale chce být činná, přejeme-li si, aby odpočívala v klidu.

Rozhodne-li se člověk, že ji dokonale ovládne mystickou prací, vyzařuje ze sebe všemožné představy v podobě samostatných postav neviditelného světa, zářících nebo mátožných a černých, jen aby vzbudila falešnou domněnku o tom, že je člověk omilostněn projevem zářících bytostí, nebo aby mu nahnala strachu fantasma-gorií stínů a tak ho odradila od úmyslu ji s konečnou platností přemáhat.

Všechny prostředky jsou jí dobré, může-li jimi člověka svádět k smyslovému prožívání. Proto je třeba používat rozlišovací schopnost, všimnout si všech vlastních duševních výkyvů a převádět je na správnou míru, tj. vyrovnat je duševní harmonií, vynucenou na sobě. Musíme vědět, že se osobnost účastní všude tam, kde se projeví nějaké přání. Hledá bohatství, lásku bytostí podrobených světským přáním, pozemské blaho nebo i blaho posmrtné, ale snaží se bránit tomu, aby u člověka převládly vyšší tužby, jejichž cílem je neosobní život a vysvobození od hmotných pout. To pokládá za své ohrožení končící její smrtí. Vnuká falešné názory o smyslu mystické výchovy, proto běžní lidé mystickou výchovu pokládají za metodu, jak nabýt astrálních zkušeností nebo za cestu vedoucí ke smyslové blaženosti, jíž se myslí všední život prostý všech konfliktů. Informace, které nám poskytuje, jsou vždy falešné. Bojí se svého pokoření, proto vnuká falešná přesvědčení, kterými člověka ujišťuje, že ona je jeho Já. Vnuká mu myšlenku, že nauka o sebeovládání je útiskem vlastního Já a ničením pocitu štěstí. Nerada dopouští, aby člověk vdechl pocit svobody, neboť se domnívá, že jeho individuální život bude v ohni svobody spálen.

Tím jsem zhruba popsal, jakým způsobem se nižší osobnost projevuje, když má být usmrcena mystickou praxí. Nikoli však jen koncentrací, nýbrž především sebekázní ve smyslovém životě. Touto sebekázní se myslí morální povinnosti, jež nám ukládá praktická mystika, karmajóga a bhaktijóga.

Kromě nižší osobnosti existuje jako opačný extrém tzv. vyšší osobnost. Ta žije ve sféře nadsvětských pocitů a tím ve sféře pomyslných „skutečností“. Udržuje se v ní idealismem, nepraktičností, falešným optimismem, nedostatkem živočišného rozumu a tvořením myšlených skutečností. Jestliže převládne, stává se člověk nadšeným pro neuskutečnitelnou ideu. Je nakloněn k lehkovážnosti ve hmotném životě, v náboženství, ve víře v osobního Boha, kterého považuje za nejvyššího mocného, moudrého a spravedlivého. Takový člověk, jehož vyšší osobnost je rozvinutá, se rád modlí, věří v posmrtné zlepšení osudu, v existenci nebe a samozřejmě i pekla a ďábla, jimž se ovšem vždycky chce vyhnout v úctyhodné vzdálenosti. Vyšší osobnost však nerada připouští, že existují magikové nebo lidé, kteří znají přírodní zákony, nevěří v možnost nebeské blaženosti (osvobození) na zemi ani nechce uznat, že je možno dosáhnout stavu Boha na zemi a ovládat protiklady, jimiž je duševní život člověka ovládán. Proto je stejně jako nižší osobnost poutajícím prvkem.

Docílí-li člověk toho, aby se dvě tyto osobnosti harmonicky prolínaly a pak se projevovaly jeho jednáním, vyvstaly u něho právě proto nejlepší povahové kvality. Dostane se na mystickou nebo jinou dobrou okultní stezku a tím začne jeho duchovní vývoj. Jinak však ani tato vyšší osobnost není užitečná, může tedy klidně zemřít. Ale dokud žije nižší osobnost, musíme udržovat při životě i osobnost vyšší, poněvadž právě vyšší osobnost nutí člověka k dobrému a spásnému konání. A to je i pro mystický vývoj přece jenom lepší než konat zlo. Dobro je totiž kvalitativně vyšší a čistší než zlo, a proto umožňuje, aby člověk pochopil to, co mystická nauka vyžaduje. Když je nižší osobnost usmrcena a když odpadl i sklon k sobectví, můžeme – a chceme-li dospět výše na stezce pravdy, tedy musíme – usmrtit v projevech i vyšší osobnost.

Proto nelpěte na osobnosti. Ať je to osobnost vyšší nebo nižší, vždycky je to pomíjivá skutečnost. Uvědomujete-li si ji, vzněcuje se ve vás falešná domněnka, že existuje jakožto pravá individualita a následkem této domněnky setrváte v nevědomosti a v jiných klamech, které vás připravují o pocit štěstí. Proto překonávejte svou osobnost tím, že budete vykonávat všechny nemilé povinnosti, které vám ukládají duchovní nauky, a také tím, že budete

vykonávat dobro, k němuž vyšší osobnost podněcuje. Tím získáte klíče k sebeovládání a budete samovolně mysticky postupovat.

Postup poznáte snadno. Pokud budete pracovat proti světským zájmům a zřetelům vyplývajícím z nižší osobnosti, totiž pokud budete vykonávat opak toho, k čemu vás podněcuje, potud se budete setkávat s jejím odporem, který je předpokladem pro samovolné ujasnění některých problémů. Odpor osobnosti i jas poznání jsou tedy známkou mystického postupu.

Když odpor přestane a přitom nezjistíte, že jste osobnost již zcela přemohli, ale že jen nejste strhováni nižšími city a popudy a nereagujete na případné útoky vašich bližních, pak to znamená, že osobnost usnula mělkostí vašeho cvičení a že jste se dostali do opačného extrému sebepřekonávání, totiž do duševní nehnutosti tamasu. Proto musíte znovu zvýšit odpor odpoutáváním mysli ode všeho. Tím se vám podaří nižší osobnost znovu probudit a dostanete se do činnosti, která je předpokladem vašeho konečného vítězství. Ostatně praxe, o níž vám dále povím, vás o tom poučí blíž.

Trvání osobnosti neboli nižšího já je podmíněno tím, že vyhovujete vášním a pudům, jež jsou vlastně její duševní silou. Proto se s nimi musíte též seznámit.

Vášeň se probouzí chtivostí po něčem a též ovšem projevy plodivé síly. Ale v oblasti pohlavní se vášeň neprojevuje jen pohlavními chťiči. Vidí-li člověk následkem svých karmických podmínek jiný ideál než páření, transformuje se plodivá síla v sílu jinou, již nazýváme silou duševní. Ta se může projevovat marnivostí, brutalitou, domýšlivostí, zlomyslností a jinými povahovými výstřednostmi. Ale může se také projevovat přemrštěnou pobožností, extrémním přilnutím k Bohu a vůbec nějakým druhem extrémní a aktivní, někdy i dobré činnosti.

Tímto poznáním jsme získali klíč k sebeovládání. Vidíme, že nestačí se pouze zdržovat pohlavních styků, nýbrž že je také třeba zachytit další projevy duševní činnosti, kterými se někdy projevuje zadržovaná pohlavní energie. Je třeba ovládat i horečnou činnost mysli a obrazotvornosti, krotit se v projevech tělesné síly, vystříhat se extrémního idealismu, horečného nadšení pro nějakou ideu a pro jiné věci. Je to totiž vesměs činnost plodivé síly, která si našla jiné ventily, aby se mohla projevit.

Nyní vidíme, jak mnohovýznamné je slovo „hřích“. Tatáž síla, a přece se její projevy v jednom případě považují za hřích, kdežto v jiném případě někdy i za ctnost. Trest je ovšem problematický.

Mystická nauka, která se na všechno dívá z hlediska účelnosti a užitku, učí člověka nejlepšímu využití plodivé síly. Radí totiž, abychom sledovali ideál, který spočívá v dokonalém sebeovládání. Tím bude plodivá síla donucena prorazit si cestu hlavou za dokonalé duševní neutrality a to nám umožní pochopit nejvyšší cíl, který je nad úrovní průměrného chápání, a také jej realizovat.

Proto neplýtvajte plodivou energií. Zadržíte-li ji již pohlavní zdrženlivostí, zadržte ji i dokonalým duševním sebeovládáním. Nemyslete na nic světského, nenadchněte se pro nějakou ideu nebo jednání, jímž se projevujete ve vnějším světě. Nejednejte bez sebekontroly, ale ovládejte se a kontrolujte se ve všem. Pak se vám ujasní mnohé, co vám bylo tajemné, a pochopíte zdánlivé rozpory, jež můžete najít v teorii o mystice.

KAPITOLA XV

MORÁLNÍ PŘEDPISY

Než budu mluvit o morálních povinnostech, jež člověku ukládá každá mystická nauka, musím se zmínit, proč zde jsou. Duchovní růst, který je závislý na duševních stavech snadno ovlivnitelných koncentrací, se na morálních snahách a úsilí nezdá být přímo závislý. To vysvětluje z účinné síly koncentrace, která vylučuje každou myšlenku i představu, ať náleží třeba i nejsvětější lidskosti. Přesto se žádné hodnotné náboženství ani duchovní směr morálním zřetelům nevyhnuly. Naopak je kladly do popředí, jak vysvětluje z učení Ježíšova i z pravých směrů ezoterického školení. Rádžajóga, v níž se setkáváme s morálními povinnostmi v částech zvaných jama a ni-jama, dokonce říká, že bez nich není duchovního pokroku.

Ponecháme stranou všechna tvrzení, která zdůrazňují, že je nezbytné, aby se člověk držel morálních povinností; jejich důrazné doporučení mnohdy vede k ulpění na tradici a toto ulpění samo napovídá, že unikl smysl a hlavně účel žádaného umravňování. Je-li nutno něco dělat, je třeba vědět, proč je to třeba dělat. Je třeba znát účel a není směrodatné, jestli nutnost určitého počínu zdůrazňuje nějaká autorita. Zvláště chápe-li člověk stav dokonalosti jako oprostění od pocitových změn, jimiž je zmítána jeho niterná přirozenost, nemůže v morálních povinnostech najít nic, proč by bylo nutné jich dbát.

Všechno konání však má svůj účel, pohlížíme-li na to ze stavu individualizovaného života, stejně jako je to z hlediska univerzálního života bezúčelné. Člověk jako individualizovaný tvor, jakým se alespoň snaží a zdá být, najde v morálních povinnostech účel, přihlédneme-li k tomu, čím a v čem žije. Žije-li city, nápady a myšlenkami nebo pudy, vášněmi apod., žije individuálně a má také individuální vztahy ke každé věci a události. Proto nemůže poznat pravdu, již rozumíme stejné chápání určité konkrétní situace nebo stavu alespoň většinou lidí, ne-li všemi.

Účelem morálních povinností, které duchovní nauky předpisují, je upravovat všechny duševní projevy člověka a dopomoci mu k poznání dalších, jiných skutečností než těch, ve kterých se může pohybovat v závislosti na svých názorech.

Na vysvětlení toho, co míním skutečnostmi člověku názorově známými a skutečnostmi dalšími: subjektivní prožívání, jež jiní lidé v nás jakožto v jedincích nemohou zachytit nebo si je představit, je určitá, ale individuální skutečnost. Skutečnosti vyvolávající stejné dojmy, postřehy a zkušenosti u velkého počtu lidí, jsou jiné, širší, ale přece jen také omezené nebo subjektivní. Oba tyto druhy skutečností jsou však z vyššího hlediska vzhledem k jedinci stejně reálné, neboť zprostředkují věcné životní zkušenosti v bytostném světě.

Není třeba věřit, že radost nebo utrpení nejsou objektivní, protože vyvolávají jen stavy, které jsou „subjektivní prožívání“. Tímto názorem však nepotlačíme jejich reálnou povahu v individuálním smyslu, která zřejmě vyplývá z toho, že každý člověk může zažít radostné i bolestné stavy. To je všeobecně známo. Zrovna tak se vírou nebo názorem neruší reálná povaha obecně uznané skutečnosti, totiž hmotného světa, když některý člověk poznává, že je tento svět klam. Záleží na jeho rozumu, který ho může poučit, že je subjektivní prožívání významné jen individuálně a že je proto třeba je neuznat jako skutečnost. Když toto poznáme, staneme se ideální autoritou v úsudcích a vědeckých důkazech o povaze skutečnosti. Jinak se můžeme vždycky zmýlit.

Aby byl člověk schopen neuznat vlastní subjektivní prožívání jako skutečnost, musí mít obrovskou sílu vůle a také musí být vybaven vírou a necitelností k sobě. To jsou vlastnosti, které může vypěstovat mystickou praxí, jaká se nezakládá na metafyzických spekulacích, hrách s obrazotvorností, na víře v něco, co si vlastní životní zkušeností nemůžeme ověřit, na úvahách o tom, co jsme sami nepoznali, a na přemýšlení o jevech diferencované jsoucnosti. Takovouto ukázněnost však nenajdeme u světských autorit, jež nyní předkládají veřejnosti vědecká fakta a tím ovlivňují veřejné mínění. Proto se právem můžeme domnívat, že ani objektivní nebo vědecká fakta nejsou pro obecného člověka jako životní směrnice směrodatná; je také přinejmenším problematické, zda může dosáhnout vnitřní vyrovnanosti a vědění tím, že je přijme.

Proto tedy nesmíme dělat závěry na základě tvrzení vědeckých nebo náboženských autorit, jestliže jejich tvrzení není přesvědčivě podloženo životními zkušenostmi mnohých jedinců. Musíme mít na

paměti, že i vědecké pravdy jsou konvenční, že jsou ovlivňovány ve většině případů předsudky a osobitým přesvědčením vědců o stavu věci a že tudíž mohou vést místo k dobru a štěstí právě ke zlu a neštěstí. Nemůžeme přece uznat za absolutní pravdu vše, co bylo vědecky zjištěno, jestliže některý vědec praví, že zákony, které nebyly mechanicky vědecky dokázány a o něž se opírají ezoterické nauky, nelze brát v úvahu proto, že by to zbytečně věc komplikovalo.

Takovéto nevědecké zdůvodnění, kterým měla být vyvrácena existence vnitřní síly, jíž je tzv. kosmický éter, jsem našel ve spisech jednoho vědce. Podle něho není tohoto prvku třeba pro gravitaci, a proto prý neexistuje. To je zcela nevědecké zamítání toho, co se zatím nepodařilo prokázat. Kdybychom však měli usuzovat všichni tak jako on, pak bychom nedospěli ani o krok dál jak s technikou a fyzikou, tak s mravním pojetím výchovy. Dodnes bychom museli uznávat jen starý geocentrický názor, neboť až dosud nebyla poznána podstata oné gravitační síly, která dovoluje, aby země byla kulatá a přece z ní nespádli ti, kdo právě chodí „hlavou dolů“.

Víme např. že subjektivní podněty, které podléhají neprozkoumaným psychicko-fyzikálním zákonům, ovlivňují veškeré závěry člověka, určují soustavu společenského života a subjektivní hodnocení smyslových vjemů. Tím se subjektivní skutečnost stává reálnou, i když se nezakládá na obecné zkušenosti. Proto je nesmyslné dělat jakékoli závěry ze zkušeností s vlastním umravněním, jehož zásady by podle názoru toho, kdo je získal, měli přijmout všichni lidé. Tedy i ti, kteří neuznávají vnitřní jsoucno, protože o ně dosud žádným způsobem nezavadili, kteří se až dosud cele upínají k zevnímu a hmatatelnému světu a jimž se vnitřní dění až dosud nestalo problémem.

Po tomto odbočení je nutno, abych se vrátil k účelu morálních povinností.

Jestliže mají morální povinnosti člověka vést od skutečností individuálních ke skutečnostem univerzálním, pak z toho vysvítá, že je tu činěn tlak na uvědomování si sebe jako individuálního já, které má fakticky zemřít.

Usmrcením individuálního já, správně nižší osobnosti, se rozumí mystická smrt. Mystickou smrtí, neboli smrtí osobnosti, právě

umírá citovost, vášnivost, touhy, bezděčné přemýšlení o způsobu jak získat světské blaho a jiné samovolné duševní projevy. A tato smrt vede k obrození, ve kterém bude přeorientována činnost duševních složek. Potom bude člověk schopen vysvětlovat vnitřní život na širší základně, než je osobní hledisko.

Přeorientování nenastane bez přidržování se morálních směrnic stanovených jógou. Jako individua žijeme v první řadě fyzický život. K němu bezděčně vztahujeme celý život citový i rozumový. Proto nelze toto hmotařství řešit takovými prostředky, jako je např. vlašné upětí mysli na Boha, abstraktní představy nebo slabá koncentrace. Vždycky tu musí být duševní snaha v součinnosti s přímým zásahem, jenž se odehrává na úrovni skutků. Názorněji nám to vysvětlí příklad.

Pokládáte-li kouření za zlozvyk a snažíte se ho proto zanechat, nestačí vám k tomu důvěra v Boha, modlitby, myšlenková negace nebo opačné představy. Musíte si je odřici přímo, musíte je postupně vynechávat, přemoci touhu po něm, zapomenout na ně a pak dospějete k výsledku – zanecháte kouření vůbec. A tak tomu je i s mystickým úsilím. Musíte-li ze svého jednání a života vyloučit zásahy své nižší přirozenosti, která je nejživotnější překážkou na cestě k uskutečnění ideálu dokonalosti, musíte do této záležitosti zasáhnout přímo, čili zachovávat morální příkazy, předepsané mystickou naukou.

Žije-li člověk tak, že podléhá vášním, citům, pudům, tužbám a jiným vzduším nižšího já, vybijí životní sílu chaotickým napětím své duševní přirozenosti. Jeho nitro se stává pekelnou řekou žádostivosti, která vrhá užitečnou duševní sílu do vnějšího světa, a proto ji transformuje v obecně známé psychické projevy, které jsou příčinou jednostrannosti a nevědomosti. Hned se projeví jako cit lásky a hned zase jako odpor nebo chtíč, jen aby se to, co nazýváme duše, nemohlo uklidnit a nemělo tudíž možnost zažít pravou skutečnost, která není závislá na subjektivním prožívání. A právě morální příkazy mají všechno bouřlivé niterné napětí uklidnit a tím přivést k projevu jemné a očištěné psychické složky, které nejsou ovlivněny předsudky; z těchto složek jsou nejvíce rozhodující zejména zrak a hmat. Když chce člověk získat důkazy o reálnosti nebo bezpodstatnosti toho, co pozoruje, opírá se především o tyto smysly.

Nesmíte si myslet, že důkazy, které získáváme viděním a dotyky, jsou subjektivní, tedy abstraktní. Pokládám-li něco za skutečnost, nejdříve se přesvědčím, může-li to vyvolat týž dojem u jiných nezaujatých lidí, a kromě toho neprozradím předem podrobnosti vlastního dojmu. To znamená: řeknu-li někomu, že Bůh existuje, neřeknu mu, jaký je, ale objasním mu metodu, jejíž pomocí jej lze poznat. Tuto metodu musím však předem vyzkoušet a přesvědčit se tak, že nerozlišuje obrazotvornost, nepůsobuje bezpodstatnou změnu názorů a nepodněcuje ke spekulacím.

Když jsem zjistil, že onen člověk poznal Boha, a když se jeho poznatky shodují s mými a jsem si jist, že metoda neovlivňovala jeho názory ani nerozlišovala jeho obrazotvornost, mohu se domnívat, že Bůh existuje. Ale je důkazem jen pro mne, poněvadž ani zkušenost dvou lidí nemůže být důkazem existence něčeho v univerzálním měřítku. Teprve když vidím, že při stejném postupu a bez předsudků získalo tuto zkušenost mnoho lidí, pak ji mohu pokládat za zkušenost objektivní nebo univerzální, i když to ještě nepotvrdí několik opozdílů, zabředlých do své zabeđenosti, protože jim to není hmatatelné.

Své úsudky nechci zakládat na hypotézách, ale také nechci popírat smysly dokázanou skutečnost, jejíž existenci mi potvrdili i jiní objektivně usuzující lidé. Chci v ni věřit, zvláště když vím, že při její identifikaci v žádném případě nebyla součinná jejich obrazotvornost a názory podepřené pochybným osobním přesvědčením. Zásahy těchto faktorů lze vždycky zjistit při celkem nepatrné objektivnosti. Řekne-li někdo „Bůh existuje, protože jsem ho viděl“ a jeho popis Boha neodpovídá rozumným důvodům nebo nemohou-li jeho zkušenosti být nijak uvedeny ve vztah s nějakou dřívější zkušeností jiných lidí, nevěřím mu nebo ho dokonce pokládám za oběť vlastní obrazotvornosti. Přijde-li však Rámakršna a řekne: „Zrovna tak jako tebe vidím Boha, jenomže o mnoho jasněji a mohu ti Ho ukázat,“* dává to víc důvěry, zvláště ukáže-li mi ho, aniž působil na mou vůli. To mohu zjistit podle toho, mohu-li se při patření na Boha uvědomovat a kontrolovat. Když se potom mohu přesvědčit, že tento Bůh má nějaké vztahy k reálnému světu,

*To řekl Vivekánandovi, když hledal pravdu a poznání.

když s ním mohu mluvit, dotýkat se Ho a tázat se Ho v určitých svých záležitostech na radu, opravdu mi nezbyvá než uznat, že existuje.

Nemusím snad dokládat, že Bůh, jehož se mohu dotýkat, mluvit s ním a vidět Ho, tedy Bůh více méně individualizovaný, není onen domnělý osobní, ale všemohoucí Bůh, o jehož existenci nás poučují církve. Individualizovaný tvor nemůže mít univerzální schopnosti. Ale žádné rozumné důvody nepřekáží lidské nevědomosti, aby připouštěla různé protichůdnosti a nelogické vztahy. A právě z toho se nutně musí vyvíjet abstraktní metafyzika, která je daleka každé možnosti najít věcné důvody, jež by se uplatnily i v náboženských zkušenostech.

V ezoterním smyslu je účelem morálních povinností, aby jimi člověk upravil svůj duševní život. Žák mystiky, jenž by jich nedbal a výhradně se věnoval meditačním nebo koncentračním cvičením, neovládne činnost citů, myšlenek a představ, zvýšenou těmito cvičeními. Tato činnost zvýrazňuje astrální sféru a astrální tělo. Výsledkem zmohutnění těchto astrálních skutečností bude, že bude moci tyto sféry vnímat téměř hmatatelně. Proto upadne do strachu a zmatku, začne víc podléhat vnitřním podnětům a jeho duševní svoboda tím bude ještě víc omezena.

Jestliže se žák přidržuje morálních povinností, je nucen ovládat neznámé a nepříznivé niterné podněty i činnost některých duševních složek. To posiluje jeho vůli, duševní stabilitu a odporovou sílu. Za nějaký čas dospěje jedním, usměrňovaným morálními povinnostmi k tomu, že bude schopen vzdorovat změnám nálady, z čehož pramení duševní klid. Z tohoto klidu se vyvíjí schopnost postřehovat podstatu nebo lépe pravou skutečnost všeho. Za této situace dochází k duchovnímu růstu a žák nabývá osvobozujícího vědění.

Je třeba chápat pravý účel mystické praxe, aby mohly být oceněny výsledky, kterých člověk dosahuje tím, že jedná v souhlasu s morálními příkázáními. Je třeba sestoupit ze sféry bezpodstatných představ, jež člověku ukazují mystickou praxi jako fantastickou cestu, vedoucí ke stále vyšším oblastem, až již o nich ubohý lidský mozek nedovede vykouzlit přijatelné představy. To samo o sobě značí, že byla přeidealizována skutečnost, která se tím stala

neskutečností. Je třeba pochopit, že je mystický cíl v nejhmatatelnější skutečnosti a že stupně, které k němu vedou, začínají od správného chápání životního dění, které je možno získat jednáním, usměrněným morálními povinnostmi. Teprve pak nastává nechuť k životní soutěži, která je podmínkou k tomu, aby se koncentrace mohla stát jasnou a čistou (neboť člověk, který je všeho syt, nebude znepokojován touhami po něčem). Z čistého soustředění vylpne čistý pohled do propasti bytí (neboť nasycení světskými zkušenostmi ničí každý předsudek) a odtud poznání i osvobození.

Morální úsilí tedy není nezbytnost, která by rozhodovala o tom, zda člověk bude kráčet pravou nebo levou stezkou, nebo kterou si člověk nakloní Boha, jenž ho pak chrání před zlem. Jeho účelem je usměrnit duševní sílu tak, aby člověk kráčel cestami, které vedou k mystickému cíli. Žáku mystiky nemá záležet na tom, dostane-li se svým jednáním do nebe nebo do pekla, jak mu někteří představitelé mystiky podle svých představ slibují, ale má se chápat určitého jednání proto, že má účel, který zná. Zná-li tento účel teoreticky, vyhradí si ještě, že nebude věřit v jeho účinnost, dokud sám všechno nevyzkouší a nepozná. Každé náboženství má totiž být nauka praktická, která vede člověka k dokonalosti ještě v tomto životě. Každý její předpis musí mít jasný účel a nesmí se opírat o abstraktní zřetele. Abstrakta jsou totiž skutečnosti nejnedostupnější a nejneprobádatelnější sféry, v níž je možno hledat příčinu každé činnosti, aniž se tím odhalí nevědomost autorit, které staví na dogmatech neboli nevysvětlitelných člancích náboženské víry.

Z toho vyplývá, že se k morálním povinnostem nikdo nemusí stavět tak, jako by mu hrozilo, že pro každý poklesek ve správné životosprávě bude uvržen do pekel. Duchovní účel, který v nich nalézáme, svědčí o tom, že jsou sice důležitou nebo lépe nezbytnou pomůckou, ale jestli je člověk nedodržuje, nemusí to ještě vést k trestům, jimiž vyhrožují oni „pravověrní“ zastánci náboženských pravd; ti dávají pod vlivem dogmat každému věřícímu jen velmi malou naději na vykoupení. K těmto trestům to nemusí vést tím spíš, když si uvědomíme, jak hrozné pokrytectví se mnohdy skrývá za morálkou těch „pravověrných“ lidí, kteří chtějí vyhovět náboženským povinnostem, proto nyní vykonávají „dobré skutky“, ale dříve ovšem bezohledně shromažďovali kapitál ze strachu před

strašidlem hospodářské a sociální tísně. Je třeba odmítat přesvědčení, že by mohlo mít osvobozující účinek, když někdo uzná existenci Boha, věnuje se jistým modlitbám a přitom si podrží hmotné zájmy. Všechno by se vysvětlilo, kdyby lidé správně chápali, co se skrývá za slovem Bůh. Potom by každý pochopil, že je třeba „milovat Boha z celé mysli a z celé síly své“, jestliže chce dosáhnout žádoucího stavu blaženosti a osvětlení.

Hříchů, jichž se člověk dopouští a jež má odstranit dodržováním morálních povinností, se člověk dopouští stejně myšlenkou jako činem. Dobrý čin, který provázíme sobeckými myšlenkami (myšlenkami na jakoukoli odměnu), toť farizejství, které bude odměněno jen uznáním světských lidí; z hlediska dobra je to činnost zcela neúčinná. Naproti tomu mnohdy zlý čin, který člověk vykoná ve stavu duševní odpoutanosti a s nejlepším úmyslem přináší trvalý a dobrý výsledek. Je třeba připomenout, že dobro a zlo jsou pouze relativní jevy a že se jejich povaha zakládá jen na pocitech, domněnkách a představách nezkušených lidí. Říká se, že skutek je hrubým projevem myšlení. Proto snad můžeme hřešit jen myšlenkami. A je zajímavé pozorovat, jak právě mnozí hříšníci touží po dobru a litují svých činů, zatím co mnoho „ctnostných“ a „dobrých“ lidí lituje svých „dobrých“ skutků.

Proto se nepozastavujte nad obsahem svých činů. Snažte se žít podle morálních povinností, jelikož to vede k mravní čistě a pochopení pravdy, ale nečiňte si výčitky, když se při dobré snaze tu a tam nějak prohřešíte. Dbejte dobrých úmyslů a varujte se zlého myšlení. Nevyčítejte si činy, jichž jste se dopustili nechtěně nebo z nesprávného zhodnocení povahy okamžiku a okolností, jež nejsou v souladu s morálními příkázáními. Tím položíte pevný základ k morálnímu sebezdokonalení; dosáhnete je jedním, které je ve shodě s morálními předpisy jógy.

Avšak přesto, že prohřešek proti morálním příkázáním nevede do věčného zatracení, nesmíte lehkomyšlně morální příkázání přestupovat. Jsou totiž zkušebním kamenem duševních kvalit žáků mystiky. Nejsou-li schopni podle nich žít, protože jsou mravně slabí, varuje je tato slabost před dalším mystickým úsilím, které vyžaduje ocelově tvrdé povahy. Nastupujete-li mystickou cestu, musíte přijmout všechny morální povinnosti, jež vám mystická nauka

předepisuje, a nikoli si po způsobu mnohých lidí vybírat „snadné“ a zajímavé cvičení a studium. To vás často může svést k fanatismu, zmatku a k ještě větší názorové a povahové jednostrannosti, která je pravým původcem nevědomosti. Pohlédněte na mystiky, kteří se chápali jen sympatických a zajímavých meditací a hrubě zanedbávali nechutné odříkání si něčeho, čím by odstranili své neřesti. Jistě snadno poznáte, že dosahují pouze toho nezdravého psychického „unesení“, které ovšem neobstojí jako hodnotné před zdravým rozumem. A to vám může být výstrahou před reformováním mystické nauky, abyste ji mohli domněle „snadněji“ uskutečnit. Tolik jsem chtěl předeslat.

Nyní následuje šestnáct morálních příkázání, jež by měl každý hledající člověk pokládat za vstupní bránu do mystiky.

1. *Neubližovat* (nezabíjet). Sklon k ubližování a zabíjení je závislý na krutosti povahy, která člověka psychicky zařazuje do sféry, v níž převládá princip radžas a sekundárně též tamas. To jsou principy, které nepřipouštějí poznání.

Kdo zabíjí nebo ubližuje, vyvolává v sobě i u jiných lidí reakce, které v něm probouzejí strach a neklid, a ty mu zase znemožňují, aby se správně soustředil. Když upustí od ubližování, dosáhne rovnováhy, klidu, jistoty, odvahy a nebojácnosti.

Ve sféře magických účinků se tato ctnost projevuje tím, že se člověk zbaví nepřátelství jiných lidí. „Jako had učaruje ptáku, tak mystik, který uskutečnil tuto ctnost, učaruje nepřátelům, takže mu nemohou ublížit.“

2. *Pravdomluvnost*. Co se míní slovem pravda? Každý člověk má svůj individuální názor na každou věc, proto je pravda pojem relativní. V náboženském smyslu se pravdomluvností rozumí to, když člověk referuje o události tak, jak ji viděl a jak ji pochopil. Neboť pravdomluvnost je hodnocena z individuálního hlediska. Člověk nemůže podat informaci o věci nebo události, kterou nezná, a proto nemůže lhát. Ale vlastní prožitek nebo skutek lze popřít nebo o něm podat nesprávné informace. Mystická nauka však říká, že se to dít nesmí. Jestliže se podle tohoto jejího požadavku člověk zařídí, musí se nejen zdržovat lhaní, ale musí se také vyvarovat zlovolného myšlení a skutků, aby neměl ke lhaní příčinu. Vykonávali kdo dobro, nenutí jej skutky ke lhaní. Ale když ubližuje nebo koná

zlo jiným způsobem, musí mnohé popírat, tedy lhát. To měj každý na paměti.

Ve sféře magických účinků vede upevnění v pravdomlupnosti k rozvoji schopnosti, kterou nazýváme „síla slova“. Pravdomlupnost člověka chrání před zmatkem, a proto mu umožňuje doprovázet svoji řeč živou představou toho, o čem mluví; když obojí uzraje (totiž pravdomlupnost i obrazotvornost), vyvolává to přímé účinky ve sféře skutečnosti. Nebo: upevníte-li se ve ctnosti pravdomlupnosti a řeknete-li potom něco, hned se to stane skutkem, neboť to, co říkáte, doprovázíte silou přesvědčivosti a pravdy. Proto praví jóginové: „Řekne-li pravdomlupný člověk někomu 'jsi svatý', stane se to ihned skutkem.“ Svým vyjádřením naplnil člověka, jemuž to řekl, silou sattvy, která způsobuje svatost.

3. *Nekradení* nebo *nepřijímání darů*. Vezmete-li něco, co vám nepatří, stanete se duševně závislí na tom, od koho jste něco dostali nebo komu jste to vzali. Všechno však závisí na vnitřním postoji. Vezmete-li něco od kohokoli a necítíte, že se tím zavazujete, ani se necítíte povinni mu vnitřně projevovat vděčnost, je to tak, jako byste od něho nevzali nic. Každou věc je nutné správně pochopit. Ten, kdo si váží své nezávislosti, a proto od nikoho nic nepřijme, probouzí v sobě mnohdy pýchu z pocitu problematické nezávislosti. Z toho důvodu nezíská zkušenosti ze závislosti, která dává klíč k dosažení nejvyššího poznání, je-li správně pochopena a přemožena. Proto nepřijímejte nic tehdy, kdy byste pociťovali závislost; budete-li nuceni něco přijímat, nebuďte pokrytečtí a neomlouvejte svůj čin jako nutný nebo závislý na okolnostech, ale zničte pocit vděčnosti a závislosti. Tím rozřešíte povinnost, která přikazuje, abyste nepřijímali dary.

Nepřijímání darů je však problém jógický. Jsou asketi, kteří žijí právě z darů, a to budí domněnku, že sami jóginové tento příkaz porušují. Ve skutečnosti udává jóga přesné směrnice pro své askety. Z nich vyplývá, že ten, kdo přijal roucho sannjásina, má právo na potravu, kterou je povinen splácet vysokými snahami o umravení. Právě tím, že žije ve vysokém vnitřním povznesení, produkuje očistné a osvěčující vibrace a to je nutno pokládat za činnost, která má být honorována alespoň skrovným živobytím jako práce zevní.

Práce rukou je věcným produktem stejně jako práce duše. Kdo žije v duševním napětí, jehož účelem je vytvářet dobré nosné napětí, které lidi ovlivní duševně i mravně v dobrém smyslu, ten vykonává na světě dobrou práci. Proto nepřijímá dary, ani když žije jako žebrák závislý na milodarech milosrdných lidí. Když takový žebrák přijme od někoho dar, sejme s dárce mravní (osudové) poskvrny a sám se neznečistí. To nechť čtenář přijme jako názor jógy.

Ve sféře magických účinků získáte nepřijímáním darů pocit nejvyššího blaha a štěstí.

4. *Trpělivost.* Chcete-li dosáhnout mystického cíle, musíte být trpěliví. Trpělivostí se snaha stane klidnou a stejnoměrnou a to značí šetření energií. Nejste-li trpěliví, nikdy nebudete schopni upínat mysl na vytčený ideál tak, aby nedocházelo k jeho vystřídání novým ideálem. Každou chvíli vyvstane něco nového, co se zdá člověka hluboce zajímat, ale nikdy se mu nedostává dost síly, aby dosáhl nebo realizoval to, co ho jednou upoutalo. Proto buďte trpěliví. Stanovíte-li si nějaký cíl, snažte se ho dosáhnout s nejvyšší vytrvalostí a odmítejte proto všechny ostatní nové ideály, které se vám náhle staví do cesty. Vždy se snažte dosáhnout cíle, který jste si zvolili jako první, abyste poznali jeho hodnotu. Podle vztahů jednotlivého s mnohým poznáním a dosažením jednoho ideálu poznáte hodnotu všech ideálů a to vám umožní dosáhnout úplné spokojenosti.

5. *Cudnost.* Chcete-li se stát mystiky, musíte se zdržovat pohlavního chtíče, zvláště jste-li svobodní. Jste-li ženatí a žijete-li pohlavně, musíte volit mírnější cestu. Tento předpis je založen na poznatku, že zadržování pohlavní síly posiluje a vyčišťuje mozek. Tato skutečnost se nám ozřejmí, jakmile zjistíme, že stejně jako síla životní je pohlavní síla zhuštěnou pránou, která zvyšuje činnost orgánů, v nichž se nejvíce soustřeďuje myšlením. Je-li mysl člověka poutána pohlavím a jeho problémy, dráždí fluidická pohlavní síla tyto orgány, ale když člověk svou mysl odpoutává, donutí pohlavní sílu, aby stoupala do hlavy, pročistila mozek a tím jej podnítila k velkému zvýšení činnosti.

Jelikož je problém pohlavního života pro žáky mystiky nejnejasnější, zmíním se o něm širě.

V nejzevnějším smyslu odvádí myšlenka na pohlavní život mysl člověka od jeho vlastní bytosti a je příčinou vybíjení jeho životní síly myšlenkami. Zesílený chtíč způsobuje nepravidelnost krevního oběhu, někdy i vysoký krevní tlak. Je příčinou vzkypění vášní, pudovosti a přeměňování jemné životní substance v hrubou. To jednak způsobuje nevědomost, jednak – jestliže člověk za tohoto stavu provádí koncentraci – zjevují se mu jeho vlastní představy v podobě cizích duchovních bytostí, s nimiž se duševně spojuje a jimiž se také nechá ovlivňovat. Zkrátka podléhá-li člověk pohlavnosti, stává se otrokem vnějších jevů a věcí, a proto se nemůže odpoutat od světa, což je pro toho, kdo chce dosáhnout cíle mystické praxe, nanejvýš nutné.

Je ovšem třeba přihlížet k různým životním okolnostem, za kterých se žák vzdává pohlavního života. Vždy musíme sledovat účel snahy, nikoli stát se otroky nějakého morálního předpisu. Jestliže je člověk pod vlivem pudovosti a je při své snaze zanechat pohlavních styků postižen těžkým a přemáhajícím ho vnitřním napětím, pak nemá smysl s těmito sklony zápasit, protože mu znemožňují i při sebepoctivější snaze a úmyslu, aby se mysticky zdokonaloval. V takovém případě je lépe, aby pouze omezoval pohlavní styky. Jinak se však musí varovat všech myšlenek na pohlaví, aby se mohl v duševní harmonii věnovat svému mystickému ideálu. To je důležité vědět.

Odvracením myšlenek od pohlaví se zmírňuje síla vášní, čímž se podaří zadržet mnoho pohlavní síly. Ta se pak transformuje v sílu, která se projevuje osobní přitažlivostí. Později je tímto způsobem dosaženo i vnitřní vyrovnanosti.

Svobodným lidem se zakazuje pohlavní styk vůbec. Důvod je v tom, že svobodný člověk musí ještě víc než ženatý vycházet duševně ze sebe, chce-li pohlavní chtíč realizovat. Tím jakoby z vlastní vůle u sebe ničí vnitřní vyrovnanost, která musí mystickou snahu provázet. Svobodný člověk musí zachovat naprostou zdrženlivost, dokud nedosáhne prvního zlomu, zvaného „cíl praxe“. Avšak k jeho útěše je možno říci, že cvičí-li koncentraci za naprosté zdrženlivosti, brzy pozná, že mu nečiní velké obtíže kromě na počátku. Jakmile dosáhl koncentrace, mysl se od podobných věcí sama odvrátí, takže je pak snadné na ně zapomenout a tím zmírnit vášně. Každý dobrý

vůdce však v tomto směru nejlépe poradí. Není totiž možné paušalizovat předpis o pohlavním životě. Ale směrnice, které jsem uvedl, jsou všeobecně platné.

Ve sféře magických účinků se pohlavní čistota projeví přetvářením pohlavní síly na sílu, již jóginové nazývají „ódžas“. Ta, je-li úplně rozvinuta, umožňuje člověku zvědět všechno, co ho zajímá.

6. *Zdrženlivost*. Je třeba, aby se člověk zdržel úsudku o tom, s čím přichází do styku, nečinil závěry, nereagoval na žádný skutek nebo jednání jiných lidí apod. Taková zdrženlivost je vždycky dobrá, poněvadž člověk její pomocí získává možnost poznat jak u sebe, tak i u jiných lidí pohnutky, jež byly příčinou toho kterého jednání.

7. *Mlčenlivost*. Mlčenlivost je jednou z nejpřednějších ctností, kterou je nutno upevnit a uskutečnit, neboť vede k rozvoji různých magických schopností, jimiž může mystik projevovat mnohotvárnost své bytosti.

Zdržujte se každého zbytečného mluvení. Ať slyšíte cokoli, vždycky mlčte, poněvadž se vyhnete nepříjemnostem a pomlouvám, nebudete zatahováni do debat o osobních zájmech a jednání kohokoli. Lidé o vás nebudou nic důležitého vědět ani vy o nich a to přispěje k tomu, že dosáhnete určité duševní izolace, již je třeba k udržení nadšení a klidu. O magických účincích jsem již mluvil.

8. *Askeze*. Askeze neboli odříkání se vztahuje na odpírání si dojmů, vyvolaných vjemy a vnějšími událostmi nebo příčinami. Proto zaujímá nejširší oblast, kterou je nutno zpracovat. Vidíte-li něco nebo slyšíte či vnímáte, hned vyvstává popud reagovat na to. Jste příjemně nebo nepříjemně dotčeni a následkem toho je vaše přirozenost vrhána do změn. Tomu je třeba zabránit. Snažte se udržovat stejnou náladu odříkáním si všech dojmů. Tím vaše duševní síla zmohutní a budete ji pak moci usměrňovat kamkoli podle svého přání.

Ve sféře magických účinků probouzí askeze duševní moc a vnitřní smysly. Největšího vědění o okultních zákonech, jimž podléhá svět hrubé hmoty, bylo dosaženo pomocí askeze. Nikdy byste se nemohli oprostít od účinků vesmírných zákonů jinak než askezí. Když na sebe ničím nenecháte působit, dosáhnete svobody a stane se pány nejdříve sebe a později všeho ostatního. To se dá vysvětlit souvztažnostmi.

9. *Pevnost* (povahy). Stůjte vždycky za tím, co říkáte, co si myslíte a po čem toužíte. Je to bytostná harmonie, která vám přinese důvěru jiných lidí a to se vyplatí, až se mystickým úsilím zrychlí vaše karma.

10. *Prostota* (jednoduchost). Setrvávejte duševně na úrovni svých spolubližných. I kdybyste dosáhli největšího vědění, vyhýbejte se složitému, tajemnému a filozofickému mluvení, neboť by vám to kladlo veliká pokušení. Lidé se vždycky podivují tomu, čemu nerozumějí a co se jim zdá být logické. Na tom se zakládá uznání duševních kvalit, čímž se zase probouzí úcta jiných lidí, která vědoucího člověka činí nezdravě sebevědomým a to je zřejmou předzvěstí jeho duševního pádu. Konečně z toho vzniká nebezpečí, že takový člověk zapomene dál hledat vytčený cíl a tím se často vzbudí domněnka, že je již duševně dokonalý.

Zanedbáním kázně prostoty vznikají ve světě nové směry, které v sobě chovají rozklad společenské a mravní výchovy. Vědomí, že je některý člověk autoritou, často vede jiné lidi k tomu, že se pro ně každá jeho, třeba i nelogická myšlenka, stává přijatelnou teorií. Proto může ve světě obrátit naruby to, co bylo dřív uzákoněno jako mravní korektiv pravými mudrci a co bylo třeba kvalitnější než nový mravní směr.

11. *Pokora*. Tomuto výrazu musíte nejdříve správně porozumět. Za pokoru nepokládáme sebepodceňování ani to, když se někdo pokládá za horšího, než jsou ostatní lidé, ani jakékoli ponižování se ve znalostech, jejichž mravní hodnotou jsme si jisti, neboť se již osvědčily. Pokora se projevuje jednáním, v němž člověk vědomě neuplatňuje svou nadvládu nad ostatními lidmi a nepociťuje ji.

Oceňujte se podle svého skutečného vědění a nedovolujte si posuzovat člověka, jeho jednání i povahu jakéhokoli dění, zvláště nevidíte-li jiné než domnělé příčiny. Nemyslete si, že něco víte s naprostou jistotou a že máte právo soudit, jestliže pro vás existují záhady nebo když se nevyplňují vaše předpoklady. Vědění nemá stupně. Buď víte všechno, a proto se ukáže správný a v praxi pravdivý každý váš předpoklad, nebo nevíte nic, a proto býváte překvapováni nepředpokládanými událostmi nebo výsledky dění.

Neciťte se povznesení nad ostatní lidi, i když se na základě falešného posuzování sebe i ostatních pokládáte za nejlepší ze všech

lidí. Tím, že jste se vtělili do lidského těla, nemáte žádné přednosti před ostatními. Kdekdo se může cítit nad ostatní lidi povznesený, a přece se málokdy mravně a duševně od ostatních lidí odlišuje. A kdybyste se přece cítili lepší a rozumnější než ostatní a nebylo to ničím podloženo, jednou se před ostatními zmýlíte a pak se jim budete jevit jako věchet slámy zmítaný větrem. Proto se uzavřete do sebe, uskutečňujte ctnosti předepsané mystickou naukou, neposuzujte svou povahu ani nehodnoťte své vědění a tím dosáhnete ctnosti pokory.

Ve sféře magických účinků vede pokora rychle k osvícení.

12. *Dobromyslnost* (odpuštění). Přemýšlejte o každém člověku, jako by byl dobrý, i když vám ublížil. Můžete se navenek ospravedlňovat a klást odpor, chce-li vám někdo ze zlovůle ubližovat, ale nesmíte se tím nechat duševně rozladit. Nikdo nemá právo zlobit se na někoho proto, že mu ublížil. Ostatně zlobíte-li se na jiné lidi, škodíte si, neboť čeríte hladinu svého nitra, což přináší utrpení. Ačkoli si to nesmí myslet, může cvičící člověk vědět, že ubližování vyvěrá z toho, že neustálil a neovládl citovost, která rozvlňuje nitro toho, kdo mu ubližuje. Jakmile toto rozvlnění ustane, velmi často nastává sklon k neubližování, porozumění a vyjasnění.

Ve sféře magických účinků dává dobromyslnost moc nad nepřátele a sílu k odzbrojování těch, kdo chtějí cvičícímu člověku ubližovat. Je-li ctnost dobromyslnosti upevněna, vyzařuje cvičící člověk tak intenzivně sílu dobra, že to změní povahu těch, kdo mu chtějí ublížit.

13. *Dobročinnost*. Konáním dobra se zbavíte pokušení a zlých podnětů, které vycházejí z temného příkrovu, spočívajícího na duši. Tento příkrov byl vytvořen zlým (sobeckým) jednáním. Konáním dobra se zmenšují vnitřní rozpory a rodí se klid a jasno. Nikdy si však nesmíte myslet, že jste dobrým skutkem vykonali dobro. Vykonávejte dobro proto, že to je nutné, ale nečiňte si tím nároky na jakoukoli odměnu ani zásluhy. Pamatujte si, že se dobročinností zbavujete temnoty a zla, takže to prospívá jen vám a nikomu jinému.

Ve sféře magických účinků vede dobročinnost k postřehování andělských a rajských světů.

14. *Laskavost*. Nedělejte nic s odporem ani tak s nikým ne-

jednejte. Buďte vždy plni ochoty, poněvadž to umožňuje obcovat s jinými lidmi v nejčistších vnitřních silách. To vždycky člověka posiluje. Nelaskavost je příčinou prohlubující se duševní slabosti.

15. *Chudoba* (nežádostivost). Nehledejte cesty, jak uniknout ze svého majetkového postavení za každou cenu. Jako mystikové musíte mít vyšší cíle než takové, které je možno vytyčit v hmotném světě, neboť panství mystiky zaujímá širší oblast. „Kde je poklad váš, tam je i srdce vaše“, praví Ježíš. Já dodávám, že kde je srdce vaše, tam jste duševně i vy. Když váš poklad bude v pozemském světě, bude tam i vaše srdce. A toto zabřednutí do smyslového světa vám nedovolí, abyste se přidrželi jakékoli osvobozující myšlenky. Tím se fakticky uzamknete v žaláři, ve kterém jste již vězni.

Nezáleží na tom, je-li člověk bohatý či chudý. Lpí-li na majetku, anebo je-li jeho předním zájmem hmotné zabezpečení, je vždycky vězněm země. Když však na majetku nelpí, pak i kdyby byl největší boháč na světě, zůstane svobodným člověkem. Není třeba obávat se hmotných škod a zhoršování situace, i když člověka životem neprovází věčný zájem o majetek. To si každý může potvrdit z vlastní zkušenosti. Mnohokrát se přece stalo, že si člověk myslel, že by nezískal majetek nebo nezbytné existenční potřeby, kdyby to nebo ono neřešil. A přece se mnoho téměř už jistých možností obrátilo v pravý opak, takže snaha řešit situaci podle svých vlastních úvah nebo do ní zasahovat byla marná. Je to osud, který člověku dovoluje to nebo ono uskutečnit a to nebo ono nikoli.

Nechť toto vysvětlení nikoho nevede k myšlence, že přijímání darů je také způsobeno silou osudu a že v tom proto není nic zlého, přijímá-li je, když to osud dopouští. V tomto případě se nejedná o řešení osudu, nýbrž o duševní konflikty, pocházející z kradení nebo z přijímání darů. Tyto konflikty jsou konečně rozhodujícími následky, jichž je nutné se vyvarovat v zájmu pokojného postupu na cestě odpoutávání se od světa.

Kromě toho ať se nikdo nenechá svést k fatalismu, totiž k lenošné lhostejnosti, která mu radí, aby si lehl a počkal, co mu přinese osud. Můžete se účastnit hmotné soutěže, ale nechtějte prosazovat své zájmy všemi prostředky. Jde o vaši nezávislost, kterou ničíte přílišnou ohnivostí a povahou jednání. Nebudete-li řešit hmotné zájmy svého života všemi prostředky nebo nebudete-li se cele účastnit

hmotné soutěže, pak můžete pomocí osudu rozmnožovat majetek bez nebezpečí, že ztratíte nezávislost. Je však téměř nemožné to dokázat. Proto se spokojte se skromnějšími poměry, neboňte se za bohatstvím a nakonec se alespoň vnitřně vyvarujte každé snahy po vyniknutí ve hmotné soutěži. Neshromažďujte nic, jestliže musíte počítat s tím, že budete reagovat na případné úspěchy radostí, nadšením apod. Dovolují-li to poměry, žijte ode dne ke dni. Tím dosáhnete nezávislosti.

Ve sféře magických účinků je nežádostivost a chudoba (dobrovolná) matkou svobody. Člověka zaplaví pocit velkého štěstí a nastane vnitřní rovnováha. Kromě toho se i majetkové poměry časem stanou uspokojivé.

16. *Studium.* Studujte mystickou nauku prakticky i teoreticky. Bude dobře, když budete dokonale znát nazpaměť to, co vám mystická nauka ukládá jako praktické úsilí; může se stát, (a v mnoha případech se to stává), že byste si okamžitě nevěděli rady, kdyby se dostavil některý nový mystický stav. Při rozpacích člověku uniká mnoho energie a dostává se do zmatku. Budete-li však znát zpaměti vše, co je předepsáno mystickou naukou, jíž se v životě řídíte, pak si při dosažení nějakého mystického stavu hned vzpomenete na nějaký předpis nebo na radu, která vám v současné situaci pomůže.

V pravých praktických mystických knihách je řečeno všechno. Když však jsou žáci nedbalí nebo neznají to, co je v těchto knihách uloženo, ocitají se při každé změně duševního stavu ve zmatku. Ten trvá tak dlouho, dokud čtením knih o praktické mystice nedospějí ke zmínce o stavu, který právě prožívají, a nenajdou pokyny, jak si při něm mají počínat. Proto se naučte nazpaměť všechno, co budete na cestě mystického vývoje potřebovat, a to dřív, než začnete mysticky pracovat.

* * *

Toto je šestnáct celkem nejdůležitějších příkázání, vedoucích k morální očistě mysticky usilujících lidí. Jimi se mají řídit v obecném životě a pokud možno je neporušovat v činném životě. Mnohým z toužících lidí je ovšem bude zatěžko uskutečnit, ale i když se

setkají s odporem své povahy, musí se o to snažit. Vystříhají se nežádoucích sklonů nejdříve v myšlenkách a postupně také v jednání. Tam, kde je jakýkoli zásah do vlastní povahy možný, tam je třeba se přidržovat morálního předpisu hned a v celém rozsahu. Nechť si každý uvědomí, že „hřích“ není zhoubným hříchem do té doby, dokud mu není známo, že je to hřích. Jakmile si však uvědomí, že je nějaký sklon zlý, má ho ihned zanechat, poněvadž je již zralý k zanechání a předpokládá se, že je člověk již duševně tak silný, aby ho zanechat mohl. Vědomí, že člověk hřeší, způsobuje pronikavější utrpení, než když si hříšného jednání není vědom. Jinak ovšem není třeba, aby se zastavoval nad tvrdošíjnými sklony své bytosti a zabýval se jen jejich odstraňováním.

„Nesmírný zájem o mravní čistotu se stává trýzní. Lidé postižení touto chorobou nemají kdy myslet ani na lidi, ani na Boha,“ řekl Rámakršna. Proto vykonejte to, co můžete, kdežto ostatního se vzdávejte v myšlenkách. Myšlení v takovém případě přeložte do duchovního centra všeho, co je živé a dobré.

Dopustili byste se velké chyby, kdybyste jako někteří lidé přeceňovali morálku a viděli spásnou očistu své bytosti jen v ní. Každý úkon má svůj hluboký účel, ale není samospasitelný. Máte na světě několik povinností, a budete-li je vykonávat poctivě a upřímně se snažit o splnění toho, co vám život a nauka předepisují, pak i když někdy poklesnete, nebude to mít zvláštní následky pro váš duchovní vývoj. Zkázonosné je pouze to, kdybyste jednali proti mravním předpisům nauky úmyslně, i když máte schopnosti a sílu dodržet jejich mravní požadavky. Jednáte-li však podle svého nejlepšího úmyslu, aniž se snažíte „upravit pravdu“ po svém a ve shodě se sklony své nižší přirozenosti, je to jako byste jednali ve shodě s tím, co vám mystika v mravním ohledu předepisuje.

Kdybyste se dopustili nějakého poklesku i přes upřímnou snahu vyhovět požadavkům, které vám morální předpisy jógy předkládají, a uvědomili si svůj poklesek, pak se na něj snažte rychle zapomenout. Vymazání viny z mysli je vymazání viny z osudových dispozic. To vám potvrdí tato logická úvaha: když např. ve vašem okolí zemře někdo vám cizí, necítíte utrpení, protože jste s ním nebyli duševně spojeni. Ale zemře-li někdo vám bližší, cítíte utrpení, neboť tu jsou duševní vztahy. Když však zpřetrháte všechny

citové vztahy ke všemu a zachováte si čisté vědomí a duševní nezávislost, potom vám bude lhostejné, zemře-li někdo vám bližší nebo vzdálenější.

Na těchto vztazích závisí reakce na to, co přináší osud. Stanete-li se indiferentní ke všemu (i k sobě), potom na vás nebude mít vliv to, co nazýváme osudem, co se jeví jako síla uvádějící do změn náladu, city, touhy, myšlenky a duševní stavy a na čem závisí vaše společenské postavení i vnitřní prožitky.

K takovému stavu vede morální úsilí. Kdo se snaží žít podle morálních předpisů, dosáhne toho, že bude moci usměrňovat duševní sílu, získá schopnost kontrolovat mysl a ovládne city. Tento stav vede k postřehu pravého stavu věci; tyto postřehy jsou pramenem poučení, že duševní odvrát od světa v nejširším smyslu stačí k rozřešení naskýtajících se nižších životních problémů. Proto je nutné, abyste se ve svém jednání řídili předepsanými morálními povinnostmi.

* * *

Nyní je třeba si všimnout některých překážek, stavících se do cesty poutníku k osvobození. Jsou to: zármutek, nemoc, lenost, pochybnost, lpění na pozemských věcech, falešné vědění a vzdání se určitého duchovního stupně, byl-li už jednou dosažen.

1. *Zármutek*. Zármutek je dítětem pesimismu a pesimismus znevažuje světlejší myšlenky, pocházející analogicky ze světlejších sfér, jež jsou vyšším stupněm života na stezce k osvobození.

Příčiny zármutku tkví ve lpění na pozemských věcech a v neukojení tužeb. Když člověk zúctuje s pozemskými touhami a sklony a když je jeho zájmem poslední cíl bytí a jeho předchozí stupeň – osamocení a nelpění – jsou odstraněny příčiny zármutku.

2. *Nemoc*. Je-li člověk nemocen, nemůže cvičit. Tok myslí v takovém případě směřuje výhradně k nemocnému tělu, čímž je znevažováno jakkoli se soustředit, zvláště když se při soustředění má z vědomí vyloučit tělo. Proto je třeba se léčit.

Léčení nemoci alespoň do té míry, aby byla odstraněna bolest, která člověka na sebe zcela upoutává, lze provádět pomocí duševních sil. To se provádí takto:

Nejdříve soustředte mysl k nějakému zdravému orgánu nebo místu v těle a snažte se je pocítit dostatečně silně. Tím je mysl zaujata zvoleným objektem a neztotožňuje se tolik s orgánem postiženým nemocí. Proto se snažte zapomenout na bolest vůbec, a když se vám to do jisté míry podaří, zkoušejte v představě vést dech v podobě stříbrné páry do plexu solaris – sluneční pleteně, která je o něco výše než ve středu vzdálenosti mezi pupkem a žeberním žlábkem. Odtud nechte představou a vůlí vyzařovat vdechovanou sílu do celého těla a buďte přesvědčeni, že tato síla všechny defekty v těle urovná.

Budete-li takto postupovat, zabráníte tomu, aby bolest přecházela z místa na místo. Vůle zmohutní a bolesti nebudete vnímat. Později, když již budete moci cvičit pránajámu, nebudou vás nemoci tak vyrušovat, abyste nemohli cvičit.

3. *Lenost*. Lenost pramení z toho, že převládl princip *tamas*. Je to překážka, již nelze snadno překonat, neboť zasahuje v životě člověka širokou oblast.

Prvním stupněm lenosti je lhostejnost k osudu vnitřního Já, čili k duchovní přirozenosti a k povahovým vlastnostem. Člověk žije pro několik smyslových vjemů a nerad přemýšlí o věcech, které jsou vzdálenější jeho chtíčům, a vůbec nerad hledá na poli svého životního určení. Je to duševní lenost, kterou odstraňuje příroda jen těžkými životními zkouškami. Ty samy kladou otázky o účelu života. Jenomže člověk, hnán pudem sebezáchovy, hledá cesty jak uniknout nebezpečí; zájmy, jež musí v takových dobách řešit, odsunují otázku o účelu života na druhé nebo i další místo. Když se mu zdá, že už zlo a nebezpečí pominulo, obyčejně se opět vrací do své dřívější lhostejnosti a duševní lenosti.

Jako žáci mystiky musíte mít stále na zřeteli představu o nezbytnosti udržovat se v duševní činnosti. A nejlepší činností je, když svého ducha udržíte v bdělosti a v rovnováze a dokážete odstraňovat zájmy o jednotlivé věci hmotného světa a sledovat změny probíhající ve vaší duševní přirozenosti. Neboť toto pátrání v duševní oblasti samo vede k poznání, že je nutné zrušit vystupující netečnost. Pak se probudíte k mohutné činnosti, která nakonec spálí všechny strusky nevědomosti, pramenící z převládání prvku *tamas*.

Proto se nuďte do činnosti. Nepopřávejte si onoho uvolnění, které vede k bloudění mysli a tím často k duševnímu upadání do sféry abstrakt; odtud pramení vjemy, jež se duševně slabému člověku mohou představovat jako reálné, ale které jsou přece jen bezpodstatné a nelogické. Jakmile se přinutíte do neustálé činnosti, zaniknou sklony k vyššímu hodnocení subjektivních zkušeností a zazáří čistý rozum. Mystické zkušenosti, jichž potom dobudete, budou plným právem pokládány za reálné, neboť budou v harmonii s rozumným lidským životem.

4. *Pochybnost*. Mystické zkušenosti, dosažitelné praktickým mystickým úsilím, jsou z objektivního hlediska oprávněné jen tehdy, je-li člověk v harmonii se svým rozumem a ovládá-li svůj cit. Duševní nestálost, která pramení z nenasytnosti ve věcech životních zkušeností, přímo souvisí s tím, že člověku nestačí k trvalému uspokojení žádný prožitek, byť byl jakkoli vysoký a z hlediska rozumu oprávněný. Člověk duševně nestálý si žádá stále nové zkušenosti a nové vjemy, aby se mohl od nich opět odvracet, nedůvěřovat jim a podceňovat je, i když jsou skutečně prospěšné. Proto je taková pochybnost nezdravá. Kdyby se jí člověk měl řídit, musel by dospět k takovému stupni duševního rozvratu, že by již nemohl věřit ani ve skutečnost věcí dokázaných nade vši pochybnost. Svět by se mu stal předmětem k ukojení všemožných chťíčů lidsky již zavrhovných a nepřípustných, ohled na mravnost by byl zničen a stal by se z něho nejhorší zločinec.

Ostatně takové případy existují. Jestliže hmotářskému člověku dokážeme, že je všechno přelud, pak obyčejně odmítne zdrženlivost, paralyzující zlo, a stane se horším než ďábel. Proto je nezbytné přesvědčovat lidi o vyšších pravdách velmi opatrně. Musíme zkoumat povahu poučovaného člověka, a když vidíme, že fakta o zdánlivosti jevů by zvrátila jeho mravní názory, musíme ho nechat při jeho dřívějších názorech. Jestliže se na to nebudeme ohlížet, budeme svými poučkami přispívat k tomu, aby na světě zavládl zákon džungle.

Ukazuje-li tedy takovouto perspektivu hlubokých pochybností, nechci tím popírat relativnost reálných skutečností. Ať chceme nebo nechceme, stává se pojem skutečnosti osobním názorem. Je tu však určitá mez, obecné mínění. I když dovoluje určitou variaci pojmů a názorů, přece nás nutí k tomu, abychom podle něho

regulovali způsob života. Musíme uznat tu „skutečnost“, která činí společenský život možný a snesitelný, byť byla tato skutečnost z absolutního hlediska relativní. Je totiž jisté, že dojmy a pocity jedince z prožívání životních zkušeností se také zdají být skutečné, ba až hmatatelné. A tento fakt nám musí vnutit úctu a uznání ke každému prožitku, jemuž jiný člověk přiznává větší význam, než mu přiznáváme my.

Musíme tedy přihlížet k tomu, abychom odstranili nezdravou pochybnost. Můžeme pochybovat o pravdivosti tvrzení jiných lidí, zvláště když jejich tvrzení nemůžeme zařadit mezi zkušenosti nám známé. Ale můžeme také věřit v reálný význam prožitku, vidíme-li, že se jeho vliv uplatňuje v mezích zákona obecně uznané skutečnosti – když jsme si vědomi toho, že všechno je relativní. Za reálný můžeme pokládat každý duševní stav jiného člověka, který z něho nedělá výjimku mezi lidmi v chování a názorech na pozemský život. Proto i duchovní stavy, k nimž člověk dospívá mystickou prací, jsou jen stavy skutečné. Z toho je možno soudit, že každá pochybnost o jejich hodnotě je zdržující překážkou; pochybnost, která vystupuje, když o nich uvažujeme ve vztahu k jednání mystiků. Proto v sobě zničte pochybnosti! Dosáhnete-li mystickým úsilím nějakého stavu, kterého mohou dosáhnout i jiní lidé, a nedělá-li z vás tento stav výjimku mezi lidmi v názorech, životním stylu apod., potom v něj můžete věřit jako ve stav reálný. Ostatně se to v krátké době potvrdí nějakou obyčejnou zkušeností.

5. *Lpění na pozemských věcech.* Chcete-li dospět na vrchol cesty k dokonalosti, musíte odstranit všechny náklonnosti k pozemským věcem. Neboť pádí-li touhy k zemi a k jejím hodnotám, sbíhají se k ní všechny duševní síly člověka a to je příčinou, že se nemůže duchovně povznést. Zničte každý zájem o světské věci, o nichž se domníváte, že vás mohou oblažit. Tím duševní síly vaší bytosti opustí hmotu a to bude příčinou, že dospějete k čistšímu a širšímu chápání všeho.

Dokud se člověk se svými zájmy pohybuje ve sféře hmoty a smyslového prožívání, je jeho chápání omezené. Jeho rozum nedovede chápat nic jiného než to, co je zjevné jeho očím, je hmatatelné a tvarem omezené. A z toho takový člověk vychází jako z reálné základny života. Jakmile však tuto sféru opustí, dostane se jeho

rozum k prvotní příčině vzniku každé věci, takže vidí hmotu jenom jako výsledek jemnějších příčin. Tím pro něho ztratí půvab vše, co náleží do pozemské sféry. Nenalezne-li půvab ve hmotném světě, bude moci žít ve sféře jemnější a tím se mu život od kolébky až do hrobu stane jediným čistým listem knihy života.

6. *Falešné vědění.* Falešným věděním se rozumí pokládat klam za pravdu. Klam je skutečnost, která nemůže získat všeobecné uznání a platnost. Falešné vědění vzniká z duševní slabosti žáka mystiky, ze slabosti, která mu znemožňuje ze správného hlediska kritizovat tvrzení jiných lidí a samostatně zkoumat příčiny životních tajemství. Takovému člověku někdo něco řekne a on tomu hned věří. Nepotřebuje důkazy nebo ověřování, a přece jen věří, že tvrzení je pravdivé.

Žák mystiky však musí být duševně silný a schopný kritiky. Tak se vyhne důvěře v domněnky a následkem toho i zklamání a zmatku.

Aby se bylo možno vyhnout překážce zvané falešné vědění, je třeba zachovat neutrální nebo zamítavý postoj ke všem jevům, dostavujícím se na mystické cestě. Pravdivé poznatky, postřehy a zážitky se musí potvrzovat samy. Prožitek stavu poslední skutečnosti se u člověka ohlásí sám v běžném životě a tudíž není třeba věřit, že tohoto stavu dosáhl a že je stavem poslední skutečnosti.

V oceňování stavů musíme být vždy opatrní. Věříme-li na základě domněnek ve vysokou hodnotu nějakého mystického nebo duševního stavu, v nějž nemůže věřit člověk pochybující, protože jej sám nezažil nebo zažít nemohl, nebo také proto, že o své reálné hodnotě nedává naprosto bezpečné důkazy podle požadavků vědy, propadli jsme falešným domněnkám. Z nich může vzejít přesvědčení, že jsme nabyli vědění. Tím je jako falešným věděním mnohdy definitivně zaražen duchovní postup. Ke všemu dění je třeba zaujmout vyčkávací stanovisko. Odvracejme pozornost od každého prožitku, dokud se nám nepotvrdí jako objektivně nejvyšší a nejlepší. Tím si necháme otevřené dveře k získávání dalšího vědění.

7. *Vzdání se určitého duchovního stupně, byl-li již jednou dosažen.* Stupně duchovního vývoje se vyznačují určitou povahou, resp. kvalitativní jemností. Dostaví-li se, neprojeví se ihned jejich pravá hodnota. Z počátku je lze pozorovat jen jako jistou vnitřní změnu,

která hned nenachází potvrzení v běžném životě a zkušenostech. Teprve zráním, jímž člověk dospívá ke spojování svého duševního života s dosaženým stavem, pozná jeho reálnou hodnotu.

Právě kvalitativní jemnost dosaženého duchovního stavu vnuká člověku dojem, že jeho hodnotu nelze pokládat za výrazně reálnou; to mnohdy vede k podceňování dosaženého duchovního stavu a upuštění od něho. Je si však třeba uvědomit, že reálné hodnoty jsou v povaze člověka založeny na duševním postoji ke světu a životu, na který má každý duchovní stav nejmohutnější vliv. Je třeba překonat domněnku, že duchovní vývoj vede soutěskou magických fenomenů, jichž lze libovolně používat podle přání a chtíčů osobnosti. Pak bude odhalena pravá hodnota duchovních stupňů a bude zřejmá jejich reálná povaha ze širšího než osobního hlediska.

Proto neoceňujte dosažené duchovní stavy podle svých zdání, ale pracujte dál podle směrnic, které objevíte dosažením těchto stavů. Pak je posuďte podle toho, jak blahodárně působí na rozvoj vysoké mravnosti. Když zjistíte, že působí velmi dobře, držte se jich ve svém životě i jednání. Neposlouchejte našeptávání osobnosti, která je podceňuje, jelikož se bojí ztráty své nadvlády nad vámi. Ani nevěřte jejich „nadhodnotě“, o níž se každého člověka snaží přesvědčit jeho já, zrozené nízkým idealismem. Tak překonáte kritickou dobu změny, přivoděnou novým duševním stavem, a dostanete se dále, to je k opětné duševní rovnováze. Jedině ona umožní poznat správnou hodnotu dosaženého duchovního stavu.

Tím uzavírám výpočet a vysvětlení morálních povinností a překážek, jež na mystické cestě nelze opomíjet. Připomínám však znovu: nepomíjejte povinnosti, jež vám Přímá Stezka v této kapitole ukládá. Neodvažujte se chápat se dalších povinností, dokud necítíte, že jste splnili povinnosti morální. Neboť jestliže je mystická nauka v duchovních částech neutrální ke všem lidským a mravním ohledům, přece nezaručuje, že budou při návratu z koncentrace odstraněny dojmy z minulých činů. Tyto dojmy mívají za následek, že se povaha člověka zhoršuje, je puzen ke stálému konání zla a převládají u něho neřesti. Tyto indispozice se zmenšují jednáním, které člověk reguluje podle zásad morálních povinností. Jestliže se tedy nevymaní z těchto dojmů, setrvává v nebezpečí karmických trestů, ba dokonce může být přinucen k sestupu na žebříčku existencí. To

proto, že se povaha člověka nesprávným mystickým úsilím zhoršuje. Přitom nemá naději, že by se jógickým úsilím mohl vymanit z mechanického působení karmy v příčinách a následcích.

Proto se doporučuje, aby každý žák mystiky měl na zřeteli účel morálních povinností!

KAPITOLA XVI

KARMAJÓGA

Zanechat toho, co nám nařizuje povinnost,
není správné. Kdo takových skutků zanedbává,
činí to z pošetilosti a je to výsledkem
převládnutí principu tamas.
Bhagavadgíta, kap. VIII, verš 7.

Žádný žák mystiky, žijící občanským životem, není zproštěn občanských povinností a tím i účasti na dění ve světě. Příčiny této situace musíme hledat v osudových dispozicích, které týž žák mystiky vytvořil svým jednáním na světě v minulých životech a které vlastně způsobem života stále vytváří. Proto je nauka o karmajóze zařazena do mystické praxe Přímé Stezky.

Pochopí-li žák mystiky tento fakt, pochopí i řetěz příčin událostí, které se ho dotýkají. Může vystopovat souvislosti mezi činem, který vykonal ve svém dřívějším životě, a výsledkem, který se dostavil v tomto zrození. Když tyto souvislosti a vztahy pochopí, může ke svému životnímu údělu zaujmout správný postoj. Tímto postojem pak může řešit nejkomplicovanější problémy, jež se v jeho životě vyskytují. A nejen to. Pochopí také, jak je marná a z jaké nevědomosti vyplývá snaha mnohých okultistů uniknout světu, který se jim nelíbí, ale do něhož se svým myšlením a jednáním sami zařadili. Těmito faktory vyvolali vztahy své bytosti ke světu. Jejich bytost, svou povahou psychická, strhla s sebou i jejich tělo a tím definitivně navázali dokonalý bytostný vztah ke světu, jež již nelze zrušit duševní „odpoutaností“, jak se domnívají. Naopak lze říci, že pomyslnou duševní „odpoutaností“ nebo snahou uniknout světu, svou karmu ještě víc komplikují. Plamen vášně, jenž měl vyhasnout jejich duchovním úsilím, totiž sestoupil do jejich podvědomí, kde jej již nemohou dost dobře poznávat a kontrolovat. Kromě toho je tím jejich osobnosti ponechána možnost, aby podvědomě udržovala vztahy s žádanými předměty. Vede to k tomu, že jejich osobnost v okamžiku smrti s těmito předměty splyne. Když je to předmět kvalitativně nízký a světský, strhne takového člověka do

své sféry. Výsledkem pak je jeho zrození v takových okolnostech, které mu již nedovolí uniknout z vlivů, jež ho poutají a zatemňují jeho vědomí.

Je třeba, aby člověk vždy rozeznával vlivy, v jejichž středu je. Existuje-li nějaký předmět, který ho jakýmkoli způsobem vábí, pak by měl být velice opatrný v oceňování jeho dosahů ve svém životě. Vždyť již touha po něčem, když ji člověk správně hodnotí, pro něho znamená připoutanost k dotyčnému předmětu, neboli úplné otroctví. A chce-li se z něho vymanit, musí pracovat podle návodu karmajógy.

Znám ovšem okultisty, kteří „ničí“ přilnutí „odpoutaností“, tj. tím, že nemyslí na fakta své vlastní připoutanosti. Tak se však jen pokrývají rouškou nevědomosti (tamasu) a přilnutí zůstává nedotčeno, jenomže si to neuvědomují. To ovšem není řešení. Je to jen spokojenost se stavem nedokonalosti, který si snad člověk jako pokročilá bytost až dosud neustále uvědomoval. Proto je tento způsob „řešení“ vlastně návratem k nižšímu stavu duševní a duchovní vyspělosti.

Dovede-li člověk na sobě vynutit spokojenost v odříkání a nepropadne-li přitom tuposti, pak je možno tvrdit, že problém připoutanosti vyřešil. To se však stává pouze výjimečně. Jestliže pod rouškou vyrovnanosti neotupěl, stejně v jeho bytosti zůstávají přání a hnutí, třebaže jen v jemném stavu. Jednou se proderou do denního vědomí a člověk se pak snadno může projevit ve své dřívější pudovosti.

Duševní odpoutaností, jíž se většinou rozumí určitý stupeň rezervovanosti k vnějšímu světu, nelze uhasit plamen vášně ani touhu po něčem ani zrušit duševní závislost na světě. Takové počínání je jen jakési sebeobluzování ve sféře citů a myšlenek, z něhož vzniká dojem odpoutanosti. Pod jeho rouškou však může bujet velmi prudké lnutí ke světu. Takováto „odpoutanost“ je tedy řešení založené jen na slabosti, která se chce zakrývat falešným předstíráním duševní svobody. Kdo ji pochopil takto, neodváží se pohlédnout do tváře skutečnosti, v níž lze nalézt sebe sama v pravém a nikoli v domnělém stavu.

Situaci je třeba posuzovat podle pravdy. Existence těla je udržována vášněmi v oblasti lnutí a chtění. Kdyby jimi člověk nebyl

ovládán, postrádal by také pouta ke světu. To by mělo zcela přirozený následek – tělo by z této vnímané a pro nás platné skutečnosti zmizelo. Ježto však člověk podléhá mnoha vášním a tužbám a udržuje vztahy ke světu, jeví se druhým lidem jako bytost tělesná. Ta je vázána zákony hmoty bez ohledu na svůj myšlenkový odstup, nezájmem a myšlenkovou negaci světa. A tento zřejmý a logicky přípustný fakt by každému mystikovi mohl být dostatečným poučením, aby se vzdal domněnky, že duševní odstup od světa stačí k tomu, aby se stal dokonalou bytostí.

Dokonalost nemůže být ani poloviční, ani čtvrtěční, ani jakkoli částečná. Je-li některá bytost dokonalá, pak musí být dokonale lhostejná k projevenému světu z hlubokých vnitřních předpokladů, ale nesmí být myšlenkově líná. Proto se její dokonalost uplatňuje ve sféře hmotné i duševní.

Dokonalost ve hmotné sféře je možno si ověřit, neboť se projevuje úplnou netečností ke světu. Dokonalost ve sféře duševní není tak zřejmá, neboť o ní vždy nemůžeme získat objektivní důkazy. Proto není dobře v ni věřit. Může ji předstírat i člověk, jehož zájmy i cíle jsou nemystické, jen když se může opírat o teoretické vzdělání v duchovních naukách.

Řekl jsem, že nelze uhasit plameny vášně duševní odpoutaností, jíž se ve většině případů rozumí určitá rezervovanost k vnějšímu světu. Inteligentní, mravně neusměrněný člověk i rozený mystik to jistě pochopí. Mravně neusměrněný člověk si totiž počíná tak, že jeho vášně a touhy vystupují tak zřetelně, že je může snadno zjišťovat, když mu na ně poukážeme. Naproti tomu se nadšenec mystiky mnohdy na všechno dívá brýlemi nadšení. Proto vidí věci v jiné než pravé podobě. Ale člověk bez předsudků, tj. rozený mystik, tyto brýle nemá, proto lépe vidí a také lépe chápe. Proto je nejlepší, aby se každý jedinec duševně přiblížil těmto dvěma druhům lidí. To znamená, že musí krotit své nadšení, i když se mu zdá dobré a užitečné. Není-li však těchto předpokladů, musí se tento problém vysvětlit. Proto je nutné, abychom sestoupili do světské skutečnosti.

Jako individua jsme zrozeni ve světě ohně činů a forem. Naše tělo je jeho darem (nebo chcete-li to vyjádřit jinak, pak jsme si je vytvořili v této sféře sami vlastními zásluhami nebo činy,

vykonanými v dřívějších vtěleních). Proto jsme s ním museli také přijmout podrobenost světským zákonům.

Zákony hmotné sféry, čili zákony světské, působí na tělo velmi zřetelně. Nejdůležitějšímu z nich, totiž zákonu o doplňování energie, podléhá každé tělo. Musíme přijímat potravu, abychom nabyli nové energie, která se částečně transformuje v duševní síly a již vyzáříme duševní činností i prostým vyzařováním. A málokdy se narodí člověk, který by dokonale znal všechno vyzařování svého těla a tím získal předpoklad pro jeho usměrňování nebo k jeho přetváření. Vyhnul by se tak obyčejnému způsobu vyzařování energie a duchovních modifikací vyživovacích látek.

Zákon o doplňování energie fyzické bytosti způsobil, že vzniklo společenské zřízení, v němž jsme jako individua nuceni žít. A odtud zároveň pramení onen tlak okolností, který každého nutí, aby se činně podílel na světském dění a hmotné soutěži. Obojí je tak komplikované, že společenské poměry pomocí různých machinací připravují – ovšem jen některým lidem – bezpracný a pohodlný život nižší lidské osobnosti, kterou člověk uctívá.

Vazby, jež rozum světu tak dobře vnutil, nutí téměř každého člověka k více méně společenskému životu, neboť se mu zdá, že jen takto může získat to, co tělo potřebuje. Na tomto světě na jedné straně oheň činů všechno tvoří a na druhé straně stejnou měrou stvořené ničí tím, že je uvádí do úplné vnitřní rovnováhy. Proto je velká chyba, jestliže se někdo domnívá, že kvůli svému duchovnímu vývoji musí ze světa uniknout především nezájmem, odpoutáním myšlenek nebo soustředěním na prázdnotu.

Celé lidstvo je v podstatě jedinou bytostí. Část této veliké bytosti, tj. každý jedinec, musí s tímto celkem spolupracovat, aby mohlo vše být udržováno v pohodě a klidu. Nevědomý, to jest obvyklým způsobem žijící člověk, tvoří v celku ještě větší chaos, proto je povinností vědoucích lidí, čili mystiků a jóginů, tento chaos rušit uvědomělou činností. Na základě vztahů totiž nikdo nemůže dosáhnout vyhasnutí dotud, dokud jediný živel svou svobodnou vůlí může rušit klid Univerza. Mimoto jen spoluprací se všemi lidmi má člověk právo získávat existenční možnosti nejen ve smyslu hmotném, ale i duchovním. Snahu vymanit se ze společenského řádu, aniž byly dříve splněny povinnosti k celku, můžeme chápat jako

snahu po lehčím životě a z hlediska lidských i univerzálních zákonů ji můžeme pokládat za snahu zločinnou.

Z toho, co jsem právě řekl, vyplývá, že stavu dokonalosti má člověk dosáhnout teprve s celým lidstvem. Tím je řečeno, že ti jedinci, kteří předbíhají všeobecný vývoj, očekávají tento okamžik na prahu nirvány. Ale o tom mají někteří lidé jiné názory. Domnívají se totiž, že již existovali lidé, kteří vstoupili do Absolutna. O tom však je možno pochybovat, poněvadž podstata Absolutna je v této době (tedy i ve starověku) ve stavu tvoření. Kdyby některá bytost do Absolutna za těchto okolností vstoupila, byla by jím znovu vyvržena do stvoření jako nevědomý a nezkušený tvor. A poněvadž to adepti vědí, udržují se na prahu nirvány. Zde se totiž jejich přirozenosti nedotýkají krize vyvolávané reakcemi kosmických sil a ještě k tomu si mohou podržet vědomí, které se rozplývá, jakmile člověk vstoupí do Absolutna.

Jestliže tu vůbec existuje nějaká výjimka, může tu být brán v úvahu pouze Buddha, jenž snad opravdu jako jediný pevnou kázní potlačil činnost tvůrčích sil vlastní bytosti, jež člověk toužící po klidu nirvány musí svým vědomím nejprve správně pojmout a potom je v sobě potlačit jakožto životní žízeň. Ale z tohoto hlediska se před člověkem teprve rozvíjí pravý problém nirvány. Ten, kdo ji chce uskutečnit, musí být především schopen spoutat všechny vesmírné síly ve svém bytostném stavu, totiž ty síly, které svým vědomím správně pojal a obsáhl a jež se mu jeví jako mechanický činitel jeho bytostné soustavy. Za takových okolností – nechci tuto myšlenku zcela rozvinout – se takový člověk musí stát vtělením celých generací, neboť jen tak obdrží klíče ke zřídlu životní žízně, tryskající v jeho bytosti. Z tohoto hlediska se právě i Buddha jeví jako vtělení celých generací nebo i jako jejich vykrystalizovaný a vtělený prvek, jenž se tu objevil v podobě bytosti, která nejvyšší ideje těchto generací konečně realizovala a jen tak mohla dosáhnout vnitřního pokoje.

Ale tato závratná cesta stavu buddhy je průměrnému člověku naprosto nepochopitelná. Většina jedinců, hledajících na cestě duchovního vývoje, hledá na této cestě jen své potěšení, své smyslové blaho, své osobní výhody; proto může jen subjektivně někdy některý z nich dojít takového vnitřního klidu, jenž se rovná nirváně.

Ale pokud musíme nějaký stav pokládat za subjektivní, potud můžeme předpokládat, že v nejhlubším nitru člověka dríme touha po životě. Dokonalé uklidnění, podobné nirváně, je za těchto okolností jen dočasný stav, jenž splývá se stavem nirvány kosmické, bývá náhle jako z ohnivého epicentra vytržen do kolotavého bytí s osobitým charakterem.

Obecný člověk musí totiž vědět, že dokud nedospěje k tomu, aby mohl chápat sebe jako samo Univerzum, musí stále putovat životy díky životnímu lpění, jež se projevuje individualizací. Myslet za těchto okolností na věčný pokoj je důkazem nepochopení pravé povahy života a bytí.

Přes tuto úvahu nechci být mravokárcem ve vztahu k lidským povinnostem. Na světě je dost neužitečných zaměstnání, jež vynalezl lidský rozum se svou vypočítavostí a kterým dal pečeť užitečných povinností. Přesto jsem se o nich musel zmínit, aby byl každý žák Přímé Stezky poučen, jak se na ně dívá duchovní oko a jak jsou posuzovány vesmírnými (duchovními) zákony.

Tím jsem myslím dostatečně vysvětlil stanovisko nauky Přímé Stezky, proč v sobě zahrnuje také karmajógu. Normální a lidský rozum vám to poví také; člověk se však nerad dává poučit zkušenostmi a zdravým rozumem a hledá „lehčí cestu“, která by se vyhýbala úskalím, stojícím na cestě ke konečnému cíli. Proto se mnozí lidé chápou více méně idealistických a iluzorních nauk, které slibují dosažení dokonalosti při pohodlné praxi bez morálních požadavků (což asi odpovídá přáním většiny lidí) a po čase jsou zklamáni pravým stavem věcí.

Jako žáci Přímé Stezky, která si skutečnost ani nezkresluje, ani neidealizuje, musíte přijmout fakt, že existují souvztažnosti, které člověka nutí k účasti na světském dění. Proto žák musí současně přijmout i nauku karmajógy, která mu přinese osvícení v činnosti. Pak ho konečně dovede k umrtvení činnosti na úrovni nižší osobnosti.

Činnost, která má být poznána a regulována praxí karmajógy, se dělí na vědomou a nevědomou. Je velké procento úkonů, o nichž člověk ví, že se jich dopouští, ale je větší procento úkonů, o nichž vlastně ani neví, protože se o ně nestará. Za bdění nebo ve spánku, při práci nebo při odpočinku, vždycky bývá člověk v činnosti.

Jenomže ho zajímá jen ta činnost, která má pozorovatelné důsledky, kdežto činnost navenek méně zřetelnou pomíjí přesto, že právě tato činnost nejvíce rozhoduje o utváření jeho osudu.

Do sféry neuvědomělé činnosti spadá v první řadě bytostné vyzařování, které je jeho auroou. Na výkyvy její barvy a tím ovšem kvality působí citový, myšlenkový, dojmový a jiný bezprostřední duševní stav. Úkolem karmajógy je naučit člověka upravovat toto vyzařování a převádět je na pole nejčistší vědomé bytostné působnosti. Tím mu dopomáhá, aby získal schopnost změnit karmické dispozice a tím i možnost zlepšit svůj osud.

V praxi karmajógy tedy nejde výhradně o čin, nýbrž i o duševní stav při jeho vykonávání, neboť to rozhoduje o výsledcích, jež tento čin přinese. Duševní postoj může úplně změnit výsledek činu.

Na vysvětlení je třeba říci, že např. zlý čin, kterého se člověk dopouští s nejsvětějšími úmysly, přinese ovoce dobré, neboť byl duševním postojem změněn v čin dobrý. Naproti tomu dobrý čin (dar, pomoc, záchrana někoho, blahosklonnost aj.) vykonaný se sobeckou pohnutkou a s myšlenkou na odměnu nebo uznání, přinese zlé ovoce, neboť se stal zlým činem následkem duševního postoje.

Vždycky musíme přihlížet k relativní povaze činů. Jeden a týž čin, vykonaný na různých místech, v různých dobách a za různých okolností, může být buď dobrý, nebo zlý, pohlížíme-li na to jen z hlediska společenského života. A tak i výsledky, pocházející z činů, mohou být opačné, než se člověk odvažuje očekávat. Musíme pochopit, že se lidské hodnocení povahy činů mění podle názorů, které v určité době převládají, a že tudíž zákon Univerza nemusí pokládat za dobré to, co za dobré pokládají lidé. Názory o povaze činů se mění. Nemění se však pojem dobra a zla v tom smyslu, pokládá-li člověk za dobré to, co prospívá všem, a za zlé to, co prospívá jen tomu, kdo čin koná, poněvadž tento pojem vznikl z toho, že nebyly pochopeny univerzální zákony, podle nichž jsou činy odměňovány.

V praxi je však téměř každý čin do jisté míry ovlivněn sobectvím. Málokdo totiž dovede být činný pro nic za nic. Vždyť i ti, kdo se věnují praxi karmajógy, to dělají z osobních důvodů a hledají tak své vysvobození. A to nepokládá za zlé ani karmajóga. Jí jde hlavně o to, aby byla činnost řízená a vědomá, neboť v obvyklém

postoji k životu se činnosti chápe had sobectví, aniž o tom člověk mnohdy ví nebo si to přeje.

Vědomou činností se rozumí ta činnost, které se člověk dopouští po úvaze a z vlastního rozhodování. To se však neděje vždycky. Ve většině případů vyvěrá popud k činnosti z reflexních pohnutek nebo z citových hnutí, jež nemají k rozumnému uvažování žádný vztah. Přesto, že je takovýto postoj charakteristický pro nižší tvory a zvířata, přece jen se s ním velice často shledáváme i u člověka, který by jako rozumný tvor měl nacházet popudy k činnosti v ujasněném a rozumném vlastním rozhodnutí.

Tento postoj k činnosti nese vinu na duševním stavu člověka. Výchova ve společnosti jej učí, že je důležitá vlastní osobnost. Proto je přesvědčen, že jedině taková práce, která uspokojuje jeho osobnost (tou se rozumí pojmová skutečnost vnímatelného Já), je hodna toho, aby ji dělal. To ho vede k tomu, aby si nevšímal jemnějších složek, v nichž jsou utajeny příčiny souvztažnosti mezi jedincem a celkem. To tedy je cesta, jíž člověk dospívá k méně příznivému výsledku – k duševní omezenosti.

Tím je také objasněna příčina ztráty tzv. pudu, který již předem varuje tvory před nějakou událostí a který lze pozorovat jako jednu z duševních funkcí nebo schopností zvířat. Zvířata, která nemají klíče k ovládnutí duševních složek a tudíž je nemohou zapřahat do vozu kupčení a mamonu, se tolik nestarají o vnější věci, takže žijí vnitřním životem. Jsou spíš schopna si uvědomovat vnitřní pohnutí, která mohou být signálem budoucího děje.

Proti nim člověk, „pán přírody“, který domněle sama sebe duševně ovládl i s projevem nižšího já, zapřáhl všechny své duševní schopnosti do vozu pozemských snah, starostí a zájmů. Promítá je do hmotného světa, který na něho působí zatemňující mocí, takže již nemůže zachytit vnitřní rozvlnění, která jsou signálem budoucích událostí. Vnitřní rozvlnění u něho sice vystupují, ale tok jeho pozornosti směřuje do vnějšího světa, a proto je ani nepostřehne. Výjimku tvoří tzv. citlivci.

Lidé jakožto tvorové náležející vyššímu řádu stvoření mají projevovat svou duševní nadřazenost nad nerozumnými tvory ovládnutím pudů a citů své vlastní bytosti. Přesto však tyto síly jejich bytosti nad nimi mají velikou moc a lidé respektují jen inspirace

pocházející z těchto psychických složek. Někoho štípne moucha a hned, bez uvažování, po ní uderí. Stejně tak urážka, vmetená do tváře, člověka vydráždí a přiměje k odporu jako na povel. Takových případů je nesčetné množství.

Co znamená takovýto způsob jednání? Vysoký stupeň bezvládnosti nad projevy vlastní bytosti. Toto bezvládnost, rosteli-li za určitých podmínek volně, vede k takovému stupni posedlosti, že to člověku nakonec znemožní jakoukoli kontrolu nad vlastními činy. To se potvrzuje u určitého druhu zločinců. Jsou to zdánlivě normální lidé, kteří reagují na vnitřní popudy, a proto se dopustí zločinu, jehož dosah si uvědomí teprve tehdy, když ho vykonají. Působí u nich neodolatelný pud, často silnější než pud sebezáchovy – pohlížíme-li na to očima lidí. Donutí je, aby tohoto pudu uposlechli, i když jsou si vědomi možného trestu.

Ve smyslu duchovního nazírání není ovšem zločin provedený za takovýchto okolností zločinem, zejména když jej hodnotíme z hlediska duchovního vývoje celé lidské společnosti. Společenská výchova, která měla každému člověku dát klíč k sebeovládání, si jeho citového, pudového a jiného duševního vyjadřování nevšímá, ba naopak podporuje jeho neuspořádaný růst. Rozvíjí spíš duševní přednosti potřebné k existenční soutěži a dovoluje, aby v lidech mohlo bujet jedovaté bylí marnivosti, osobní pýchy a jiných pochybných vlastností, jež jsou v zárodku pokládány za jisté přednosti. A odtud ona citlivost k sobě, která každému člověku diktuje nejsobečtější jednání, které nemívá daleko ke zločinnosti.

Pravá chyba výchovy je tedy zde a nikde jinde. Strach před Bohem, který se v člověku snaží vzbudit exoterní náboženství, může také tlumit činnost zla, ale jen potud, pokud je možné ovládat je bez systému. Jestliže však nastane duševní přepětí a člověk neví jak tuto sílu transformovat, prorazí si zlo cestu na venek a donutí ho odsoudit víru v Boha jako zeslabujícího činitele, který jej omezuje i na svobodě. Proto se můžeme opírat o axiom: lidstvo nelze vést k vrcholu dokonalosti se zavázanýma očima. Musíme duchovní vývoj postavit na vědeckou základnu, seznámit lid se všemi tajemstvími psychické činnosti a pak se nebudeme muset obávat toho, že bude vystupovat zlo, které je nutné omezovat strachem, tresty, násilím a utrpením jako prostředky úřední a policejní moci státu.

Chceme-li být karmajógy, nesmíme podléhat pudům, jejichž původ neznáme. Musíme v první řadě každý čin dostat pod kontrolu rozumu a vědomí a tam, kde nás strhává cit, musíme s vykonáním činu posečkat, dokud zase nezískáme odstup a rovnováhu v situaci, která nás k činu nutká. Ale už tady se nám staví do cesty nebezpečí zmatku, neboť každý čin, kontrolovaný vědomím, se nakonec zdá být nedobrý. Pochází to z neutrálního pozorování, jež při zlém činu člověku napovídá: „Nač vykonávat tento skutek, když jeho výsledkem nebude osobní prospěch a blaho?“ A když je otázka sama sebou zodpovězena, člověk od vykonání zlého činu upouští.

Ale poznávajícímu člověku se nechce vykonat ani dobrý čin, poněvadž vidí, že i dobrý čin přispívá ke zkomplikování již dosti nejasných poměrů v činnosti. A tak člověk, který uposlechl pravdu, projevenou v určité situaci duševním odstupem, by rád upustil od každé činnosti. To však karmajóga nedoporučuje. Říká, že i když poznáme neužitečnost nebo zbytečnost, ba i zhoubnost činů, stejně je máme konat, poněvadž osvobození lze dosáhnout jen činností. Chce na nás, abychom vnitřní hnutí ovládali za všech okolností a nedopouštěli se činů na základě vnitřních podnětů. Žádá však, abychom i přesto byli činní, neboť jen činností lze udržet v rovnováze souhrn všech sil, jež představují tělesného člověka.

Jste-li však ve vleku osobnosti, pak tímto způsobem pracovat nedokážete. Ale potom si musíte uvědomit, že „hledáte-li svou osobní spásu, dostanete se do pekla. Spásu svých bližních musíte hledat . . . A i kdybyste se měli dostat do pekla, pracující pro dobro jiných lidí, je to lepší, než dosíci nebe usilováním o svou osobní spásu . . .“, jak řekl svámí Vivekánanda.

Tento odkaz karmajógy je nutné mít vždy na paměti. Musíme se zdržovat činnosti tam, kde nás k ní strhuje naše neovládaná psychická přirozenost, ale musíme být činní tam, kde nám objektivní poznání ukazuje neužitečnost činnosti v osobním smyslu. Tím ovládneme osobnost a již nepodlehne nebezpečí, že budeme pracovat z pohnutek, pramenících z nadvlády sil, jež nás posedají.

Na povahu činů se karmajóga dívá svým zvláštním způsobem. Pojem dobra a zla je podle ní relativní a mění se prostředím, dobou a místem. Proto není překvapující, když se náhled karmajógy

na činy neshoduje s názorem lidí, kteří podléhají nižším osobním zřetelům. Posuzujme povahu činů z hlediska vztahů mezi člověkem a Univerzem, což je nejpřesnější měřítko ve sféře příčin a následků.

Člověk posuzuje povahu svých činů z omezeného hlediska. Často se domnívá, že je ten který jeho čin prospěšný, a proto dobrý, ale přechasto zapomíná, že jeho vykonáním mohli být poškozeni jiní lidé. Škodlivost zdánlivě dobrých činů poznáme, když budeme bedlivě pozorovat, za jakých okolností byly činy vykonány. Pro ten případ však nesmíme podlehnout povrchnímu dojmu, který je činem vyvolán. Kdekterý boháč může konat dobro a ze zúženého lidského hlediska může prokazovat dobrodiní. Jeho dobrota je však přece jen problematická, neboť nesmíme zapomenout, že bohatství samo o sobě je v jistém smyslu zbudováno na okrádání celku. Na světě je určité kvantum hodnot, které umožňuje, aby mohl každý člověk žít tak, že by mu jiní lidé nemuseli prokazovat dobro. Situace je zlá jen tehdy, kupí-li se hodnoty v rukou jedinců nebo když stát klade na občany břemeno výroby nespotebního zboží, jehož pomocí státníci sledují zlotřilé cíle.

Z tohoto hlediska je boháčovo dobrodiní jakousi splátkou na dluh, který udělal hromaděním majetku ve svých rukou. A to že má potom být nějaké dobrodiní? Karmajóga říká, že nikoli! Je to dar z přebytku, a proto nemá před zákony Univerza žádnou cenu. Majetkové difference, k nimž dochází pod vlivem nečistých politických zřetelů státníků, jsou naproti tomu projevem karmy lidu, který je světskými a sobeckými zřeteli zaslepen do té míry, že nedovede rozeznávat a volí si do svého čela lidi s mravními defekty.

Člověk koná dobrodiní jen tehdy, je-li chudý, potlačuje touhu po pohodlí, dobré stravě, bohatství a moci a necítí se přitom nespokojen, ba je spíš veselý a s lehkým srdcem obětuje jiným lidem blaho z lidského hlediska každému žádoucí. Nezáleží na tom, odříká-li se dobrovolně nebo nedobrovolně. V každém případě je odříkáním, jestliže někdo nechce moc ani bohatství, a proto jeho ovoce jednou oblaží trpitele. Je-li však odříkání dobrovolné nebo dokonce metodické, je o mnoho cennější a trpícímu člověku přináší nejvyšší poznání.

Z předcházejícího vyplývá, že není tak snadné konat dobro

z hlediska karmajógy. Je to činnost, jež vyžaduje oběti a odříkání, na něž mnozí „dobrodinci“ nebrali zřetel. Z toho je vidět, jak málo dobrodiní se na světě koná. Každý člověk se v první řadě stará o své blaho a teprve tehdy, když je již do jisté míry uspokojen, vykoná někdy něco, co se v obecném smyslu nazývá dobrodiním.

Chcete-li konat dobro, musíte začít s odříkáním. Vzdejte se všeho bohatství, to jest skutečného, i toho, které vlastníte v představách a touhách, a dělte se ještě o poslední sousto s druhými lidmi. Pak se teprve můžete domnívat, že jste vykonali dobrodiní. Ale ani to si nesmíte myslet příliš důrazně, neboť byste se mohli dočkat odměny v pocitu, že jste vykonali dobro. A takováto odměna by vás jistě neuspokojila.

Varujme se též toho dělat ctnost z bídy, kterou nám vnutil osud. Jsme-li chudí, musíme se vnutit do spokojenosti s tímto stavem, ale můžeme žít tak, že si vědomě zobrazíme vlastní štěstí; za těchto okolností se dočkáme výsledku, který se dostaví v podobě zlepšení našeho osudu.

Průměrný člověk nemůže působení karmy dost snadno pochopit. Nedovtípí se snadno, že *za dobrý čin, který provází myšlenkou, že koná něco záslužného, dostane za odměnu jen ten pocit zásluhy.* A protože to nepochopil, nezdržuje se myšlenek, které jsou mravně závadné, a proto vesmírnými zákony zakázané. Pak je ovšem dobro, které prokazuje, problematické jak vzhledem k jeho budoucímu osudu, tak i k osudu jeho bližních.

Při konání dobra tedy člověk musí vycházet nejen z odříkání, nýbrž musí ještě potlačovat myšlenku, že koná něco záslužného. Pak teprve může spoléhat na dobrý výsledek. Mohlo by se říci, že téměř všechno záleží na duševním postoji při konání. Král Džánaka byl velký boháč, žil také v přepychu, ale byl dokonalý, poněvadž si nebyl vědom toho, že je boháč. Naproti tomu mnoho chudých lidí lpí na tom minimu, které jim osud dal. Proto nemohou dosáhnout osvícení, jež náleží lidem chudobným jako duchovní poklad za ctnostný život.

Co jsem nyní uvedl, může být každému člověku vodítkem, jak se má na dobro dívat. Musí si uvědomit, že je lidské měřítko méně než nedokonalé pro posuzování povahy činů, neboť vyvěrá z kompromisu se svědomím. Kdo z lidí by chtěl být tak přísný, aby své

činy posuzoval podle učení karmajógy? Vyplynulo by z něho, že konáme jen zlo, a to se nám přece jen nechce přiznat. Sobectví, které je patrné téměř v každém činu, omlouváme, zdobíme a oslavujeme a případně je pokřtíme jménem povinnost. Potom vystoupí myšlenka, že je-li nějaké jednání povinností, musí být správné, i když je sobecké. Tím je závěr hotov a člověk se začne domnívat, že další přemýšlení o tom je již zbytečnost a mysticismus, který vede k porušení duševní rovnováhy.

Žáci praxe Přímé Stezky však u těchto ustálených pojmů o povinnosti nesmějí zůstat. Musí zkoumat své činy hlouběji a když najdou ve vykonávaném činu nějaký sobecký důvod, musí se ihned opravit nebo se činu vůbec nedopustit. Tím se vymaní z hranic zla a začnou pracovat v dobru. Výsledky se projeví ve správném pochopení situace, čímž dosáhnou prvního stupně cvičení v karmajóze.

Pracuje-li žák Přímé Stezky z osobních popudů, je nutné, aby konal jen dobro. Zkoumáme-li totiž dobro a zlo v jejich vlivu na svět, dospějeme k poznatku, že dobré činy působí harmonicky. Takovéto počínání působí zpětně na člověka jako duševní klid, z něhož se rodí poznání. Naproti tomu zlo způsobuje v psychické oblasti rozčerení a odpor. To mívá za následek omezení dosahů myšlení nebo jinými slovy rostoucí duševní omezenost.

Je ostatně logické, pravím-li, že dobro ve zpětném působení rozšiřuje poznání. Vůle člověka dávat a nic pro sebe nepodržet totiž odstraňuje obavy jiných lidí, a proto se před ním duševně neuzavírají. To znamená, že ho přestanou podvědomě „hlídat“. Naopak mu důvěřují a to je psychologický moment, který mu poskytuje i více svobody a rozletu mysli a rozšíří tak rozsah jeho postřehů. Ale zlo, jímž se rozumí činnost, kterou člověk doprovází sobeckými myšlenkami, vyvolává u jiných lidí podvědomé obavy, které je inspirují k psychické obraně. Obavy se nakonec zahrocují v akce, jejichž výsledkem má být, aby se zlému člověku znemožnil jakýkoli psychický výpad z těla.

K tomu je nutno připomenout, že se tyto děje odehrávají ve vnitřním světě. V nejzevnějším projevu je možno pozorovat jen osobní vliv, který je u dobrých a zlých lidí rozdílný. Setká-li se např. člověk s člověkem, vyvolává jeden u druhého dojem, které

pramení právě z jejich povahového založení. Tyto dojmy jsou často tak silné, že na jedné straně mohou jednoho člověka před druhým varovat, kdežto na druhé straně mohou jednomu z nich přímo vnu-
kat jistotu, že se jeho protějšek může stát kořistí jeho vlastní chtivé vůle. A tento fakt o duchovním působení jednoho člověka na dru-
hého nebrání tomu, abychom mohli uznat, že stísnující vlivy, které člověka nutí k tomu, aby se uzavřel do sebe, na něho mohou pů-
sobit i tehdy, když s jinými lidmi není v osobním přímém styku. Rozdílnost povah to dokazuje ještě lépe. Najdeme povahy bázlivé a uzavřené a naproti tomu povahy otevřené a důvěřivé. Oba druhy povah jsou výsledkem konání, v prvním případě zlého a ve druhém dobrého.

Nauka karmajógy se však nevyčerpává nabádáním k tomu, aby lidé konali dobro. Konání dobra je pro ni jen pomůckou ke zlep-
šení karmických dispozic, nikoli však pro řešení životních problémů. Proto vynalézá takový způsob konání, jímž k jejich řešení lze do-
spět. Tímto konáním je jednání, *které není zabarveno ani dobrem ani zlem.*

Čin sám o sobě nelze odbarvit. Ať vykonáme cokoli, vždycky má náš výkon určitý charakter. Ten je však možno zastínit tzv. popře-
ním, čili správným duševním neúčastenstvím, případně je i možné zbavit čin možnosti vyvolávat zpětně působící karmu. To závisí na duševním postoji člověka při činu. V následujícím odstavci to bude ujasněno.

V normálním duševním postoji při konání lze pozorovat, že se člověk na svůj čin duševně poutá. To je patrné z toho, že si je vě-
dom, že čin vykonává. Tak vzniká jak reakce činu, tak i předpoklad, že člověk tuto reakci bude vnímat. Tato reakce ukazuje povahu činů a odtud i předzvěst výsledků.

Předzvěst, že se dostaví následky činů určité povahy, může zre-
volucionizovat duševní síly člověka. Pak začnou vytvářet podmínky k tomu, aby mohl dolehnout tajně předpokládaný a očekávaný vý-
sledek. Když podmínky uzrají, vybije se napětí ve formě nějaké události, shodující se s povahou prvního dojmu, který vystoupil při nebo po činu.

Jestliže tento princip známe, nebude obtížné najít cestu ke zru-
šení příčin, vyplývajících z činů. Vidíme totiž, že je tu vědomí o činu

a dojem, který vyvolává jeho povaha. Tento dojem se jasně stane příčinou, že člověk vnímá reakce. Právě reakce jsou jako první příčinou dostavujících se výsledků. A to samo nás poučuje, že je třeba oddělit činy od uvědomování si činů i od dojmů, chceme-li se v budoucnosti vyhnout následkům své činnosti.

Karmické dispozice nejsou opravdu nic jiného než příčiny, které pocházejí z minulých činů a jsou v latentním stavu chráněny duševním stavem, který byl vyvolán vědomím o jejich vykonávání a uvědomováním si dojmů z nich. Přestanete-li si samovolně uvědomovat konání a jeho povahu, což probouzí a uvádí do činnosti činy a dojmy, můžete být ujištěni, že se výsledky konání nedostaví. A čím více se vám bude dařit neuvědomovat si nic z konání, tím více můžete být ujištěni, že budou odstraněny jeho následky. A potlačíte-li úplně vědomí, že vykonáváte ten který čin, podaří se vám jej vymazat ihned při jeho vykonání. A o to právě jde. Prací, již doprovázíte touhou po odměně, se nevymaníte z otroctví osudu. Vytváříte tak příčiny, jejichž zpětnému vlivu, který jste vyvolali tím, že jste těmto příčinám propůjčili energii, se nemůžete vyhnout. Podle filozofie Přímé Stezky *nelze vzdorovat zpětně působící vlastní síle*, která upravuje stav vědomí pro přijetí následků dřívější činnosti člověka.

Na vysvětlení je ještě nutno doložit, že se vědomí při konání zúží, proto je člověk zaslepen pro nahodilosti, které představují vybití karmy, pocházejí z činů v minulosti. A jelikož je dojmů, ovlivňujících vědomí z osobitě podmíněné činnosti nesčetně, podobá se stav vědomí člověka kritickému stavu uvědomovacích aktů, poněvadž je pohotový uvědomovat si jen nějaké popudy. Z tohoto hlediska tedy není čisté vědomí. Je to jen stav uvědomovacích možností vzhledem k prostředí a dojmům. Duševní stav lidí se tím rovná stroji, poháněnému impulsy mnohých napětí, vyvolaných jejich postojem k tomu, co konají a čím žijí.

Nezávislost na těchto spoustách napětí a stavů je možno získat chtěným a rozvážným sebeuvědomováním v časově nepatrných zlomcích v tak rychlém sledu, že se tyto okamžiky uvědomování stávají až plynulým stavem trvalého sebeuvědomování. Pak se totiž významné mezery uvědomění, v nichž je člověk vždy podvědomě spjat s vnějším světem, snižují na časově tak nepatrné minimum,

že se rozhodující skutečností stane žití ve stavu čistého, na dojmech, světě a těle nezávislého uvědomění. V tomto stavu konečně odpadne impulsivní činnost a vztahy; člověk jakožto činná nahodilost bude moci pracovat jako tvor duševně úplně svobodný, jsa přitom ponořen v plnou záři světla trvalého a vztahy nepodmíněného sebeuvědomění.

Tím jsme dospěli k principu nauky karmajógy. Vidíme, že obsahuje úsilí, jímž člověk může dosáhnout duchovní svobody, a zároveň v ní nacházíme všechny reálné prostředky k dosažení této svobody. Vidíme její východisko, které je v chaotické činnosti, i cestu, po níž dospívá k souvztažnostem mezi duševními stavy a činností, kde člověk vlastně může začít usilovat o zrušení vztahů mezi činem a sebou samým. Právě těmito cíli a metodami je karmajóga rovnocenná s jógami čistě duševními a dokazuje průměrnému člověku, že je pro něho aktuálnější než jógy duševní. Ty řeší problémy, jež jsou z hlediska bezprostředního žití světského člověka jen abstraktní. Jsou pro svou odtažitost běžně žijícímu člověku zatím vzdálené, a proto více či méně neaktuální.

Nechci tímto tvrzením dokazovat, že se různé jógy od sebe svými duchovními účinky liší. Přihlížím spíše ke stavu a okolnostem, v nichž světský člověk žije. Proto se domnívám, že si počíná nesmyslně, jestliže žije hmotný život a přitom chce řešit to, co je pro něho zatím odtažené. Duchovní vývoj totiž začíná v tom stavu, v němž žijeme. Jedině tento stav je nám přirozený a vyžaduje řešení. Ale abstrakta? Ta jsou problémem budoucnosti, kdy nám již nižší, respektive smyslový život nebude klást otázky. Jakmile je nebude klást, projeví se to spokojeností s osudem a tudíž také duševním klidem, který z ní vyplývá a je podmínkou duchovního růstu.

Jsou sice lidé, kteří se ze zvědavosti snaží „odhalit“ tajemství duševní oblasti již za svého pobytu v těle, ale jejich snaha je za těchto okolností tak bezúčelná jako snaha ryby po životě a pobytu ve stratosféře. Je to jakási zvědavost, která není dobrým předpokladem k pronikání do jiných světů kromě těch, na něž se člověk svými karmickými dispozicemi upíná. Zvědavý člověk se proto může uchýlovat ke konstruování hypotéz, které nevystihují pravdu. Hmotný svět nelze opustit, pokud nás k němu poutá síla zvyků, dědičnost,

zájmy a náklonnosti. Nanejvýš lze zrychlit pohyb nebo prožívání v dotyčné sféře a díky tomu spatřit všechny ty rozmanitosti, které v ní je možno nalézt. Přesycení životními zkušenostmi nakonec vede k mystické praxi. Moudrost to samo o sobě nedává.

* * *

Nyní se však vrátím k praxi karmajógy, kterou jsem dosud soustavně nevysvětloval.

Dozvěděli jsme se už, že uvědomění si vykonaného činu, dojem, který vyvolává, jeho povaha a předzvěst výsledku, který od něho očekáváme, jsou rozhodujícími činiteli pro karmické následky, které nás postihnou. Průměrný člověk nedovede zabránit projevům sil své přirozenosti, které určují povahu karmických příčin a následků, neboť je nezná. Jeho pracovní metoda neobsahuje ovládnutí vnitřních sil při konání, neboť k tomu nevidí důvod. A tento „nevědomý hřích“ jej pak proti přísloví, že nevědomost hříchu nečiní, vládne světem karmických příčin a následků s jeho strašlivou perspektivou nesvobody, nevědomosti a smrti. Není tu „Boha“, který by odpustil, protože by přihlížel k nevědomosti člověka a v důsledku toho jej vyvedl z nesnází. Zákon o příčině a následku působí automaticky a nepřipouští cizí zásah. Proto dokud se člověk nepoučí sám a nezmění duševní postoj při práci, bude se pohybovat v úzkém světě své životní sféry a nic na světě mu nepomůže, aby tento stav mohl změnit.

Celá bída člověka tedy vyplývá z jeho duševního postoje při práci. Proto se musí zařídit podle nauky karmajógy, která mu radí, aby nelpěl na činech a neočekával od své činnosti výsledky. Člověk je v poměru ke svému osudu celkem pasivní. Domnívá se, že právě nynějším jednáním přivolal výsledek, kterého nyní dosáhl, a neví, že je to dar osudu, pocházející z činů, které vykonal v dávné minulosti a které právě nyní uzrály. Povstalo to tužbou člověka po výsledku činnosti a jeho poslední čin, který spojil s požadováním ovoce, nemá k nynějším výsledkům žádný vztah. Je to jen setrvačnost sil, které nebyly osvětleny věděním. Ty mu vnukají domněnku, že se musí snažit o výsledek, aby se žádoucí výsledek vůbec mohl dostavit.

Tato setrvačnost v působení neznámých a neovládaných sil prodlužuje utrpení do nekonečna. Člověk podléhá dojmům, že nynější činy jsou příčinou nyní se dostavujících výsledků, proto se snaží o činnost pro výsledek. Tím klade stále nové příčiny k následkům, které se dostaví v některé z jeho příštích existencí.

Z toho je zřejmé, že pracuje-li člověk bez touhy po dosažení výsledků své práce a svého snažení, může svůj život dožít docela dobře a s výhodou, že se v budoucím životě již nemusí dostavit utrpení pramenící z nynějších činů. Proto stanoví-li karmajóga předpisy pro veškeré počínání v činném životě, neznamena to, že vyvolává rušivé vlivy na utváření poměrů v této existenci, neboť ty zůstanou karmajógou nedotčeny. Zlepšuje vyhlídky pro existenci příští, poněvadž pomáhá rozbít hradby, jež člověku znemožňují dosáhnout volnosti v jednání, k němuž ho inspiruje právě touha po výsledcích. A touha po výsledcích buduje to, co nazýváme předurčením.

Na světě jsou bytosti jednak více spoutané, jednak svobodnější. Příčinu těchto rozdílů můžeme hledat jen v jejich postoji při konání. Méně sobecký člověk – to jest ten, jenž nepracuje výhradně pro svůj prospěch – získává výsledek v pocitu větší svobody. Sobec – to je člověk pracující jen pro sebe – je stísněn ať již poměry, nebo zvyky, společnostmi, vášněmi, sklony aj. Jenomže oba druhy lidí pracují na základě pudů, jež vyvěrají z jim neznámého pramene. U jednoho stačí určitá lhostejnost k sobě, aby pracoval k pocitu větší svobody, ale druhý, hnán ohledy na sebe, se právě tímto zřetelem dopracovává vzrůstajícího otroctví. Z tohoto způsobu konání se pak rodí karma více méně smíšená, neboť ani první ani druhý člověk nebývá ve svém počínání důsledný. Sobecký člověk má chvíle, kdy mu i jeho pudová láska diktuje, aby se obětoval. Naopak má ten, kdo nelpí na své důstojnosti, i chvíle, kdy u něho ohledy na sebe vystupují velmi zřetelně a stahují jej tak do temnoty nerozeznávání. A tato skutečnost nám dává přímo skvělou ukázkou, odkud pocházejí všechny ty komplikace a smíšené vlivy, jež je možno pozorovat v osudu lidí. A co víc: můžeme si domyslet, že i obyčejný nekultivovaný způsob života v sobě má mnohé prvky, které mohou být zničeny neprávou výchovou.

Všimněme si jen společenské a náboženské výchovy a jistě uvidíme, jak tato výchova přímo uzavírá dveře ke svobodě; první

vychovává k soutěži, druhá k sobectví. „Musíš vyniknout, abys působil dojemem, že jsi lepší člověk,“ říká laická výchova. Náboženství říká: „Musíš se modlit a prosit Boha, abys dosáhl věčné blaženosti.“ Skutečnost se tím však nemění. Nejsme přece lepší lidé proto, že jsme vynikli. Jsou tu jisté společné znaky s ostatními lidmi a ty to samy vyvracejí. A o věčné nebe též nejde, neboť život obsahuje *všechny* skutečnosti, v nichž je nebe *také* zahrnuto.

Z toho lze usuzovat, že je názorové a psychické usměrňování – neboli tzv. výchova – jednou ze zdí babylonské věže: ta na jedné straně zkresluje jednoduchý obraz života (jemuž může každý průměrný člověk rozumět), na druhé straně působí zmatek díky rozdílům v osobních a náboženských tendencích. Když je zmatek hotov a nikdo již životu nerozumí, přicházejí jiní vychovatelé a zavádějí nový moderní směr výchovy, která směřuje zase – k jednoduchosti.

Karmajóga proto jako nauka, která učí, jak lze dosáhnout svobody prací, vychází v první řadě z řízené a vědomé činnosti. Říká, abychom odložili sobectví a pracovali buď pro dobro jiných bytostí, nebo pro práci samu. Chce však, abychom věděli, proč tak pracujeme, neboť správná odpověď na tuto otázku člověku dává dost morální síly, aby v takovém postoji vydržel a nestal se znovu hříčkou v ruce karmických vln.

Můžeme konat dobro i zlo, ale nesmí to být z vlastní vůle. Z vlastní vůle je dovoleno konat pouze dobro. Proč? Proto, že z vlastní vůle člověk pracuje většinou jen pro sebe nebo pro nějaký sobě známý cíl, kdežto pod tlakem okolností je tento zřetel vyloučen.

Tento fakt nám staví před oči velice dobrou perspektivu. Uspořádání společenského života nás totiž samo nutí, abychom činili to nebo ono, proto máme vždycky možnost sebe jako příčinu činnosti úplně vyloučit. Tímto způsobem okamžitě zamezíme tvoření nové karmy.

Pod tlakem okolností může člověk dělat všechno. Ať je to zlé, nebo dobré, nikdy mu to nepřináší výsledky, pokud má ovšem uspané svědomí. Jsou však lidé, kteří pracují pod tlakem okolností, a přece měří své činy svým vlastním svědomím. Jejich situace je pak samozřejmě zoufalá, neboť se pro cizí zájmy a pod tlakem vnějšího

světa cítí viníky. To jim přinese nepříznivé karmické ovoce přes všechnu nevinnost při činu.

Bylo by dobře, kdyby si každý člověk uvědomil, že viníkem je vždycky ten, kdo inspiruje k činnosti jako činitel výše společensky postavený a mocný. Postavil-li mne osud do podřízeného postavení a jsem proto nucen pracovat z návodu jiných lidí, pak mohu činit zlo nebo dobro, a přece jsem čist a nevinen. Něco jiného je, když jsem k činu inspirován vlastní bytostí a mám přitom i jinou volbu. Potom musím dbát, abych konal jenom dobro, neboť následky takové činnosti se dotknou mne. Konám-li zlo, jsou nepříznivé, takže o ně přirozeně nestojím. A vyhnout se jim mohu jen dobrým konáním.

Z předcházejícího vyplývá, že není třeba, abyste úzkostlivě dbali povahy svých činů, chcete-li být karmajógy. Konejte cokoli, ale nepracujte ze své vůle. V konání ze své vůle je skryto mnohé nebezpečí. Přináší to pojem Já a moje, což kuje pouta, jichž se musíte zbavit.

Nečinnosti se rovněž vyvarujte. Máte toto tělo. To je udržováno vířením základních částic hmoty a vlněním energie, která je zase řízena činností vnitřního Já. Kdybyste podlehli nečinnosti, bylo by tím zachváčeno tělo i orgány, takže byste dospěli k rozkladu. Mnozí okultisté si myslí, že nečinnost nebo potlačování činnosti je také „cesta“. Proto se tento stav snaží uskutečnit a touto snahou dospějí k takovému stupni indiferentismu, který jim znemožňuje správně dožít život. Je to v jistém smyslu sebevražda. Co se stane s energií, která tvoří vztahy ke světu, který je obklopuje, a je jen uspána? Je pouze potlačena – přirozeným způsobem k tomu dochází jen smrtí – ale probudí se, když vyhasne vůle jakožto faktor, který ji potlačil, a tím nastane vhodná doba k jejímu opětnému projevu. To tedy není vysvobození. Je to jakási náhražka vyššího stavu, která tyto okultisty podvedla svou zdánlivě duchovní povahou.

Vysvobození lze dosáhnout překonáním sama sebe v činnosti. Cesta činnosti totiž vede všemi sférami a zkušenostmi, které bytost uspokojí, takže se posléze sama klidně ukládá ke spánku. Kdežto vynucením tohoto stavu vyrovnanosti člověk tyto zkušenosti nezíská, proto po nich touží dál, dokud ho vnitřní tendence nedonutí, aby se snažil získat je třeba proti své vůli, jakoby hnán silami přírody.

Musíme sledovat pohnutku, již se člověk ve svém životě řídí. Víme, že karmajógin pracuje, a proto se mu nabízejí výsledky jeho práce. On však po nich nevztáhne ruce, neboť jde za jiným cílem než za dosažením výsledku své práce. Naproti tomu jsou lidé, kteří se z nedostatku příležitosti k hřešení stanou ctnostnými a počnou se odříkat světa. Tím však nezničí bytostná přání. Ta se projevují stále, někdy jen podvědomě, a neukojí-li je, způsobují jim vnitřní trýzně.

Je-li člověk vytrvalý a nedovolí, aby v jeho nitru vystupovala přání, jistě dosáhne dobrého výsledku: rozvine v sobě magickou schopnost – osobní magnetismus – a tím pak získává možnost vynahradit si smyslové radosti, které dosud odmítal.

Tak vznikají magikové, kteří dosahují v životě úspěchů téměř zázračných. To však není ideálem karmajóginů. Ti se zúčastňují činnosti jen proto, aby pro svou bytost získali životní zkušenosti, které je dovedou až k vyhasnutí všech jejich osobních přání. Udržují styk se životem, ale zachovávají jistý odstup od veškerého dění, aby mohli postřehnout jeho smysl. Poznání smyslu událostí vede k odhalení jejich příčin a odtud je jen krok ke svobodě.

Nyní konečně známe metodu práce. Víme, že práce, kterou člověk vykonává z osobních pohnutek, vede k nevědomosti. Vyhne se jí tedy a začne vykonávat práci, kterou mu ukládá jeho bytí nebo svět, a to buď pro blaho jiných bytostí, nebo pro samo jeho vlastní zjištění, že pracovat je povinnost. Karmajógin se tedy nebude bát vykonat zlo, když ho k tomu jiní lidé donutí, ale vyhne se takové činnosti, která je diktována jeho vlastními nižšími zřeteli. Vzhledem k tomu odstraní ono chytráctví, které ho poučovalo jak vyžrát na spravedlnost. Ví, že ho neodměňuje jakýsi nadlidský soudce, nýbrž matematický zákon o příčině a následku, který nelze podvést. Nedopustí tedy, aby v jeho konání vystupoval pocit uspokojení nebo vědomí významu vlastní práce. Bude pracovat jako dělník, který neuvažuje o následcích svých činů, neboť se mu jeví jako vzdálené, který však ví, že pracovat je nutné, ježto mu společenské zřízení dává možnost existovat jedině tímto způsobem.

Tato práce, více méně neosobní, povede karmajógina k poznání, jelikož už nebude uvažovat o jejích výsledcích, ale spočine v sobě ve vnitřních zájmech, dotýkajících se již nadsmyslového jsoucná.

A toto tiché soustředění po příslušném čase uzraje a udělí mu vysvobození pro všechny časy. Proto je karmajóga jedinou cestou, po níž lze vyjít z chaosu, který vládne světu, jehož tvorové si plně uvědomují své Já.

Říkám-li o karmajóze, že je jedinou cestou, po níž člověku lze vyjít z chaosu světa, říkám to proto, že je jedinou jógou reálnou z našeho hlediska. Jinými jógami je totiž také možné tohoto výsledku dosáhnout, ale skrývá se v nich již více nebezpečí z produkce všemi jeho následky. Jsou to: idealismus, odpoutanost nebo odtažitost.

KAPITOLA XVII BHAKTIJÓGA

Vy hledáte Boha? Nuže, hledejte ho
v člověku. Božství je v člověku zřejmější
než v čemkoli jiném.
Rámakršnovu Evangelium

Bhaktijóga je jako další důležitá část praxe Přímé Stezky cesta lásky, touhy a řízení citů. Je to cesta, která rovněž vede k cíli všech mystických snah a tužeb, to jest k osvobození. Její zájmová oblast je především v postřehnutelných projevech vnitřní přirozenosti a proto je vedle karmajógy druhou, v nižším smyslu nejdůležitější částí mystické praxe. Učí, že máme dávat citovým sklonům žádoucí směr, čímž se opraví a změní konkrétní vyjadřování vnitřní přirozenosti. Nevyžaduje takovou obratnost a analytické schopnosti jako vyšší jógy, proto je pro člověka, který žije v evropských společenských životních podmínkách a který sleduje praxi Přímé Stezky, téměř životní nutností. Je to přípravná škola, nižší stupeň mystické praxe – již rozumíme duševní kontrolu až do nejjemnějších duševních projevů, nepostřehnutelných v duševním postoji průměrného člověka – jakou za normálních okolností nelze tak snadno uskutečnit. Následující odstavce to objasní.

Podle filozofie Přímé Stezky vyžaduje základní jógický úkon, koncentrace, odvrácení pozornosti od smyslové skutečnosti. Z toho důvodu nemohou v nižších oblastech psychické bytnosti nastat reakce, z nichž životní zkušenosti pramení. Ale bhaktijóga nás stejně jako karmajóga neučí, abychom se nižším projevům žití vyhýbali. Máme je ponechat v činnosti, ale zároveň si duševním usměrněním razit nový směr myšlení a zájmů. Tím se vyvodí tření (reakce), které přinese žádoucí životní zkušenosti. Zkušenosti v nižší oblasti jsou psychickou potravou pro vnitřní já, které se jimi sytí a tím se postupně uspokojuje. Když je jimi nasyceno, samo se od nich odvrací, čímž člověk dosahuje odpoutanosti v nižším smyslu.

Vnitřní odpoutání, jehož jsme tímto způsobem dosáhli, je dokonalé. Není již zkušenosti, po níž by člověk toužil nebo která by

jej překvapovala. Je spokojen ve svém stavu, neobává se svedení z cesty k dokonalému produchovnění. Je dalek jakéhokoli vzrušení, a proto nepotřebuje být opatrný a pozorný jako ten, kdo se odvrací od dosud žádoucích zkušeností násilím, tj. koncentrací na bezpředmětné opory, jež si volí za koncentrační objekt.

Tím ovšem nechci nikoho nabádat, aby odmítal zdrženlivost a prostě podlehl pudům. Zdrženlivost je nutná, ale nesmí být přemrštěná. Když si někdo usmyslí zdržovat se něčeho a způsobí tím, že se za tím ženou všechny jeho zájmy, touhy a energie, dosáhl jen toho, že se v jeho bytosti zvýšilo napětí, které mu nakonec zneemožní pokračovat v duchovní práci. S takovými případy jsem se už setkal. Poznal jsem totiž lidi, kteří pro samé ohledy na „ctnost“ žili v pekelné výhni duševního boje, aby si ji udrželi. Cvičili koncentraci, ale věčný problém – popudy k nectnosti – úplně ovládl jejich mysl.

Prudkost zápasu však u těchto lidí nakonec v mnohých případech přece přivolala zlom. Problém zapadl do jejich podvědomí a jejich mysl vystoupila do čisté sféry. Pak se, nesení mohutným proudem tužeb, octli ve sféře duševních výtvorů. To znamená, že se pokryli tamasem a tímto sebeohlupováním se stali tak pasivními, až se propracovali k vnímání nižšího astrálna. Objevovaly se jim krásné i ohyzdne zjevy neviditelných světů, působily na ně a oni jim věřili. Zápas, který vyžadoval upnutí veškeré pozornosti na řešení naléhavého problému ctnosti, jim totiž nedovolil, aby rozvinuli nejintenzivnější kritičnost, jíž je třeba ve styku se zjevy neviditelného světa.

A pak se dostavilo to nejméně žádoucí. Nižší a vyšší podstata byly rozpolceny a tak tito lidé začali věřit svým nápadům, které se jim jevily jako vnuknutí pocházející z vyšších sfér a staly se jejich vůdci jako samostatné bytosti a útvary jiného světa.

Víra v Boha a některé povahové prvky, které jsou nezbytné k žití vlastního života a k sledování vlastní cesty, tu sice ještě zbyly, ale byly odsunovány na druhé místo. Proto mnohý z těchto lidí nakonec podlehl neznámým a samostatným složkám vnitřní přirozenosti, které jako astrální bytosti řídily celé jeho jednání. A co více. Tím, že přestal žít vlastní život a podlehl vlivům, o nichž jsem se právě zmínil, mu byl vnuknut pocit povýšenosti nad ostatními

lidmi. Inspirace pocházející z astrálního světa v něm vzbudily domněnku, že je vyřešení životních problémů založeno na skutku, který ho do tohoto stavu dovedl. Nebyl schopen jakékoli kritiky, proto mu nezáleželo na tom, že se jeho vnuknutí neshodovalo s tím, co životní styl ostatních lidí ověřuje jako dobré a správné. Pak mu již nezáleželo ani na tom, že se nesplňovaly vjemy, jež měly být předzvěstmi budoucích událostí, ale věřil všemu, co přicházelo z neviditelného světa.

Zbaví-li se mystik nerozumně sebeuvědomění ve formě diferencované jednotky nebo v jáství, je následkem toho neschopen konstruktivní kritiky. A toto nerozumné počínání některých praktických mystiků mi dovoluje, abych hodnotu jejich mystických praktik neposuzoval podle dojmů, jež vzbuzují. Spíš jsem nucen tyto tzv. mystiky pokládat za slabochy, kteří podleli své vnitřní rozháranosti a citovosti. Z hlediska mystické praxe není tato situace nic jiného než tápání, které pro posuzování hodnot praktické mystiky není směrodatné. Mystická nauka je plná nejreálnějších pravd jako věda a není vinna tím, že se za její představitele prohlašují někteří nerozumní lidé, podléhající svým fantaziím.

K úspěšnému studiu čehokoli je třeba duševní kázně, ovládnutí smyslů a citovosti. To je ideální postoj. Kdekterý snílek a oběť svých fantazií může mluvit o tom, že je něco hodnotné. Jeho důvody však bývají nelogické, a proto nezasluhují, aby se o nich uvažovalo.

A tak je tomu i se zástupci mystiky. Mluví, vykládají, ale bývají přitom daleko od pravdy. To můžeme konstatovat, když začneme hodnotit jejich vývody, jež zpravidla nelze uvést ve vztah s logickým myšlením. A tato skutečnost každého hledajícího člověka nabádá, aby sledoval vlastní cestu ovládnutí citovosti a všech duševních projevů.

Již dříve jsem řekl, že je bhaktijóga metodou, vedoucí k cíli všech snah a tužeb – k dokonalosti – láskou k Bohu, touhou a řízením citů. Není to však snadné uskutečnit. Příčina spočívá v tom, že člověk Boha nezná a že není schopen ovládat své city. Proto je třeba, aby si Boha přiblížil – čímž se jeho láska stane plodnou – potlačoval city a aby se vnitřně ovládl. Teprve pak začne kráčet po stezce bhaktijógy.

Nyní si to vysvětlíme blíže.

Přirozený stav člověka dosvědčuje, že láska, která by u něho měla způsobit psychologické změny, musí směřovat k něčemu, co může postřehnout a co s ním má podobné znaky tělesné i duševní. V tom případě najde cit lásky ohlas v pocitu vnitřního sblížení nebo i spojení. Bůh, kterého lidé uctívají a který vlastně byl vytvořen lidským přemýšlením a spekulacemi (a ty ovšem nemohly podat přesvědčující důkazy o jeho jsočnosti), s člověkem nemá příbuzenské znaky. Stále se vznáší vysoko nad člověčenstvím jako jsočnost jemu cizí a odlišná. Proto s ním člověk nemůže vejít v onen důvěrný styk, který budí a udržuje lásku. Pojem odlišné přirozenosti obou (člověka a Boha) probouzí pocit duality.

Kde vyvstává pocit duality, nemůže být řeč o čistém, hlubokém a účinném projevu lásky. Je to jen touha – láska bolestná – která může mít splynutí s Bohem jako ideál, která však člověka ke spojení s Bohem nedovede. Jako překážka tu stojí významný faktor, totiž domnělá oddělenost člověka a Boha.

Čistá láska však nezná bolestné reakce. Nemůže je znát, protože je to cit, který bezprostředně vede ke splynutí s milovaným předmětem, i když předmět, respektive bytost, nemá ponětí o tom, co se děje. A splynutí je dílem lásky. Když splynutí nenastane, říkáme citu, jmenovanému láska, láska beznadějná. Je-li člověk vytrvalý, může být udržována velice dlouho. Nakonec však přece končí, poněvadž se dá předpokládat, že je nitro nebo duše milovaného člověka v objetí jiné, neznámé bytosti, která jej ovlivňuje a nakonec nad ním zvítězí. Toto ovlivnění je zřejmé z toho, že si milovaná bytost přes všechny naše snahy spojit se s ní prostřednictvím citu lásky zachovala pocit osamocení.

Miluje-li nás tedy někdo pozitivní láskou, jsme v jeho moci, ať o tom víme a uznáváme to, nebo ne. Když nic nemilujeme a nenecháme se unášet city, pak si udržíme svobodu, i kdybychom byli milováni.

Tím jsme dospěli k odhalení mysteria lásky. Vidíme, že cit, který nazýváme láskou, je síla spoutávající nebo spoutaná. Když je člověk schopen odmyslit si všechny překážky, které spočívají v pocitu, pojmu a domněnce oddělenosti od milované bytosti, pravděpodobně dosáhne splynutí s ní, je-li vytrvalý. Tuto bytost, řečeno

lidsky a přirozeně, milující člověk spoutává a ochraňuje pro sebe. Když však není schopen odmyslit si překážky, které jsem právě uvedl, pak lze předpokládat, že to, co miluje, je již někým spoutáno, někým, kdo bdí nad jeho konáním. To znamená, že má milující člověk soka, jenž láskou k témuž člověku vybuďoval překážky, které mu znemožňují s ní splynout. Proto se také praví, že ti, kdo milují Boha, nesmějí milovat lidi (tělesně, jako předměty k ukojení vášně), neboť přítomnost lásky jednoho druhu vylučuje možnost přítomnosti mocné lásky jiného druhu.

Když jsme si nyní vysvětlili lásku v jejím tajném působení, můžeme zcela snadno pochopit, jakým způsobem máme milovat. Pochopíme, že není žádoucí ani správná „láska“, která člověku diktuje, aby se lhostejně odevzdal do vůle, kterou nazýváme vůlí Boží; proudy sil, které jím protékají a které ho mohou svázat, nemusí být takové povahy, jakou u nich předpokládal ve svých představách. Povahu vln, které nás unášejí, je nutné analyzovat, aby nás odevzdanost nevedla do náručí jiné síly než Božské. To se snadno pozná, neboť povaha vlny odpovídá povaze síly nebo bytosti, od níž pochází.

Odevzdanost, toť akt pasivnosti. Který člověk se jí chce podrobit, ten musí zkoumat povahu vln, dotýkajících se jeho nitra. Povahu těchto vln v nejhrubším smyslu pozná podle náklonnosti a popudů, které probudil ideál, jemuž se odevzdal. Proto si nikdo nemá myslet, že se odevzdaností do vůle Boží (která má být projevem lásky k Bohu) také rozumí naprostá lhostejnost k vlivům, které člověka podněcují k činům. Právě tyto vlivy musí zkoumat, kontrolovat a případně potlačovat, neboť vůle Boží člověka nesmí nutit k činům, kterými prokazuje zvláštnost své povahy. To způsobují jiné síly, a proto je nutné se jim vzepřít.

Musím doložit, že člověk může být ponoukán ke zvláštnímu počinání. Ale to neznamená, že tyto popudy smí poslouchat, zejména kdyby se tím vyloučil ze společnosti, na níž je existenčně závislý. Teprve když získá vědění a stane se „obratným“, může poslouchat vnitřní hlas, hlas Boha, protože se při případné prudké reakci světských lidí bude umět vyhnout poškození a bojům, jež by pro něho měly těžší karmické následky.

Velká většina lidí však není schopná odporovat vnitřním čini-

telům. Mnozí z nich kontrolují popudy a domnívají se, že je každý hlas nebo pohnutka, přicházející z nitra, hlas Boží a že je tedy nutné, aby se jím řídili. Tím se ovšem otevírají návštěvníkům neviditelného světa všeho druhu a každé povahy. Ti si v nich dělají, co se jim zlíbí. Případy, které jsem uvedl v kapitole o spiritismu, ilustrují, že to vždycky nevede k moudrému jednání. A není se také co divit. Ve vesmíru jsou bytosti různého charakteru. Ale všechny mají do jisté míry omezené poznání, pokud žijí pod jhem stálého uvědomování se v jáství jakožto jednotky od jiných rozdílné. Proto se dopouštějí pošetilých činů. Ježto jsou v principu bytí všechny spojeny, mohou na sebe vzájemně působit. Vznikne-li z toho vzájemné ovlivňování mezi bytostmi různých úrovní, domnívají se někteří lidé, kteří je vnímají, že je jejich původ nadpřirozený. To je nutí k oddanosti a ta je zbavuje vůle z obavy, že zdánlivou „milost Boží“ mohou opět ztratit. Proto se dopouštějí pošetilých činů, k nimž je inspirují bytosti jiných úrovní.

Tak jsme se dostali k podstatě spiritismu, který někteří lidé překřtívají na „cestu milosti Boží“. Odhalujeme zde podstatu ovlivňování s celým pozadím rozhodujících faktorů. Nemusíme tedy už pátrat po „nevysvětlitelných“, přeceňovaných tajemstvích, která jsou ostatně dobře učeněnému průměrnému člověku vždycky jasná.

Láska k Bohu, ať ji zkoumáme jakkoli, žádá, abychom se stali pasivními bytostmi. Milujeme-li Boha, můžeme se s ním duševně spojit, ale tím mu odevzdáváme vládu nad sebou v jednání, rozhodování a myšlení nebo jiných bytostných projevech. Ježto však Boha neznáme, vzniká přitom nebezpečí, že nás posedne jiná síla než právě sám Bůh. Proto musíme vědět, jak Bůh vypadá, abychom se nezmýlili a nepodlehli jiné síle. Nestačí, abychom se chránili před démonickým ovlivněním frází, kterou pronesl jeden mystik, že se musíme stát mediem Boha a nikoli duchů. Význam mediumity je těžko pochopitelný, a tak musíme mít možnost nějaké kontroly a získat značky, které nám pomohou odlišit Boha od duchů.

Abstraktního Boha nelze od duchů odlišit myšlenkou, že jsme ve vůli Boha nebo duchů. Může nastat jeden z obou případů, a přece nemusíme vědět, jaké je povahy to, čemu jsme se odevzdali. Nebo si myslíte, že vás v tomto případě omlouvá, když se budete odvolávat na slabost a nedostatek rozlišovací schopnosti? Obě mají původ

v mravních nedostatkách. Tento problém však musí každý mystik vyřídit dřív, než nastoupí mystickou cestu. Jinak karma přinese hořké ovoce, ať se odvoláváme na slabost a nevědomost, nebo ne. Boha se přitom nedovoláme, neboť s ním nejsme v tak úzkém styku jako s „duchy“. Přece si snad někdo nemyslí, že když si někde na mezi lehne a bude myslet na byt své milenky, o němž ani neví, kde je, bude mu to stačit k tomu, aby jej našel a neudělal při hledání ani krok. Musí hledat, ptát se a teprve potom najde. Jinak je to mrhání časem, lenost nebo zbabělost.

Nejmocnější a rozhodující silou ve vesmíru je karma. Ona probouzí sklony dobré nebo zlé a přináší příjemné nebo nepříjemné zkušenosti, radost nebo bolest podle toho, jaké napětí převládá v mysli nebo ve vědomí bytosti, již vládne. Aby se vůbec mohla vyvíjet, působí nejdříve na duševní stav bytosti a vybije se, když je tento stav shodný s událostí, která má následkem karmického předurčení nastat. Jinak se dobré i zlé karmické dispozice vzájemně prolínají. Jsou to síly, které jsou v nás a kolem nás neustále v činnosti. Stačí otevřít stavidla duševních nálad, aby do nás mohly vniknout a přivodit událost, povahově odpovídající druhu naší nálady.

Tímto vysvětlením jsme dospěli k zajímavému poznatku. Vidíme totiž, že je odevzdanost Bohu klíč k otevírání stavidel pro přítok karmy určité povahy, což přivolává zkušenosti, k nimž jsme někdy ani nezavdali příčinu. Záleželo jen na náladě a již se dostavily. Z toho je třeba vzít si poučení, že odevzdanost do vůle Boží musí být spojena s odporem proti všem duševním hnutím nepříznivé povahy. Jinak přinese oddanost jen zlé a nepříjemné zkušenosti. Je třeba se otevřít pro nejčistší vlivy. Odevzdáváte-li se Bohu, musíte myslet jenom v dobro, které mu je vlastní, a nesmíte si vůbec všimnout zlých popudů. Potom můžete doufat, že dosáhnete spojení s Bohem a následkem toho i lásky k němu. Nestaráte-li se však o svůj duševní stav, myšlení a zájmy a odevzdáte-li se přitom domněle Bohu s myšlenkou na něho, je vaše počínání nebezpečné. Mohou do vás vniknout nejnižší psychické síly zlé povahy. Ty převládají v mentálním prostředí většiny lidí následkem jejich činů a pak vás místo Boha, ve kterého třebas i věříte, ovládne ďábel a bude se projevovat vaší povahou a činy.

Když poznáme vše, co jsem právě uvedl, dospěli jsme k mystické

schopnosti měnit povahu právě převládající karmy, protože právě v takovém počínání je tato schopnost skryta. Již víme, že stačí udržovat jistý duševní stav a náladu, aby došlo k žádoucí změně karmických dispozic. Není proto třeba, abychom úmorně usilovali o zlepšení vlastní karmy pouze konáním. Zároveň však také vidíme, jak je nutno postupovat, abychom se vyhnuli nebezpečí, že nás posednou zlé síly, i když jsme toužili po Bohu. Proto ze sebe při snaze oddat se Bohu odstraňme zlo, které chováme v myšlení, touhách, pocitech a duševních stavech. Tím si zajistíme Boží ochranu, i když v Boha nebudeme věřit.

Nyní je třeba přistoupit k principu bhaktijógy, totiž k lásce k Bohu.

Již dříve jsem řekl, že láska člověka může směřovat jen k tomu, co může postihnout a pochopit, nikoli k něčemu, co s člověkem nemá obdobné znaky. Kdo Boha považuje za „pouhého ducha“, nevidí ho a říká, že ho miluje, je pokrytec a nemluví pravdu. Milujte člověka, kterého neznáte a o jehož povahových vlastnostech nemáte tušení! Nedovedete si ho představit a vůbec pro vás znamená neznámou a snad i iluzorní jsoucnost. Proto k němu nevzplane cit lásky. Boha je třeba nejdříve poznat, vidět ho, dotknout se ho a potom můžeme mluvit o tom, že ho milujeme nebo že je nám lhostejný.

K poznání Boha můžeme postupovat pouze po etapách. Nelze udat nějaký přesný popis, podle něhož by bylo možno poznat pravou tvář věci – skutečnost, kterou je sám Bůh. Je ho třeba poznat vnitřním zážitkem, kterým rozumíme vzájemné dotýkání se člověka a Boha v nitru.

Bhaktijóga říká: „Všechno projevené je tváří Boha.“ Bůh sám o sobě je ono kladné Nic, z něhož pocházejí všechny jevy. Když se stvoření nebo bytí chce dostat do stavu pravého Boha, musí k němu postupovat od stavu své přirozené hmotnosti a nikoli spekulativním postojem v myšlení.

Z toho vyplývá, že člověk, který chce dosáhnout stavu Boha láskou, musí začít s milováním jevů projeveného světa. Intenzivnějším projevem Boha je stvoření, jehož život je člověku zřejmý. Do této kategorie spadají lidé i zvířata. Musíte se naučit milovat je jako nejvyšší projev Boha a tím začnete s praxí bhaktijógy.

Milujte především lidi. Milujte je a neubližujte zvířatům a to bude nejslibnější začátek cesty citu. První etapa této praxe bude brzy za vámi. Když nebudete zvířatům ubližovat a probudíte lásku k lidem, přece jenom poznáte, že je v lidech mnoho zlého a že je tudíž není snadné milovat.

Ale zlo je jenom v tělesné sféře. Když si odmyslíte tělesnost, najdete v každém bytost plnou dobra. To prozrazuje její světlo a jas, který se skrývá v touze každé bytosti po dobru. Byť byl člověk jakkoli špatného charakteru, vždycky má touhu po dobru. A tato touha ho niterně zařazuje do sféry nejčistších bytostí. Mezi bytostmi jsou sice také výjimky, lidé, v nichž převládá jenom zlo, ty však lze snadno poznat. Takový člověk musí přát každému pouze zlo a nesmí mít ani tu lásku, která se vyskytuje mezi dvěma póly, to je k protějšimu pohlaví. Tu však najdeme i u největších sobců.

Odmyslíme-li si tělesné projevy bytí, najdeme bytost světelnou a dobrou. A touto bytostí je individuální Bůh, který je mylně uctíván jako bytost existující kdesi mimo tělesný vesmír. Když tohoto Boha budete milovat, vstoupíte s ním do styku a tím se mravně zlepšíte a povznesete. A potom jde už všechno snadněji.

„Dobro plodí dobro a zlo plodí pouze zlo,“ řekl Buddha. Niterná bytost člověka žije ve sféře čistého dobra. Probudí-li žák bhaktijógy lásku k onomu niternému člověku, pak jej zaplaví dobro jako moře síly. Zapomene na svou omezenost, získá vědění a mystické schopnosti, které mu pomohou v další etapě mystické cesty. Všechny síly, jichž mystik jiného směru vydobývá uměním, věděním a obratností, dosahuje bhaktijógin snadno láskou.

Nezapomínejme na definici lásky. Láska, neukládá-li si překážky ve spojení s milovaným předmětem domnělou rozdílností přirozenosti, povahy a kvalit, se stává strašlivou silou, donucující všechny moci ke spolupráci. Každého mravně očišťuje, probouzí v něm sklony k čistým ideálům, povznáší jej, přináší mu vědění, moc, světlo, duchovnost a tajemné schopnosti. Obyčejnou lidskou láskou k tomu všemu nedospíváme, protože to je láska k tomu, co je svou přirozeností omezené. Milujeme lidi, protože jejich zjev odpovídá našim představám, které se probouzejí tužbami zrozenými z vášně. Milujeme jejich zevní tvary, slupky to niterného života. Proto z nich sajeme smrtelnost, která je vládkyní zevních forem.

A temnota smrtelnosti zachvacuje našeho ducha, přesvědčuje ho o jeho omezenosti a nemohoucnosti. A tak nám láska přináší, čeho si nežádáme.

Vnitřní člověk je nevyčerpatelná studnice schopností, sil a vědění. Proto si odmysleme tělesné projevy a milujme to, co je nepostřehnutelné a co ve vnějším projevu nacházíme jako sám život. Uctívejme život, klaňme se mu jako Bohu, neničme jej sugestivním přesvědčováním, že je závislý na hmotě, a pak jistě odhalíme jeho majestát, který nám dá netušené duchovní i jiné zkušenosti.

Hrubé, jemné a to, co nemá ani tvar ani jméno, je ve vzájemném vztahu. Milujeme-li to, co je tělesné, bez vášně a bez myšlenky na jeho využití, přejdeme ke kvalitám jemného neboli duševního světa. Když jemné kvality dokonale poznáme, postřehneme i to, co je neomezené. Neomezené jsoucno je univerzálním Bohem. Láskou k němu (ta vytryskne, teprve až Boha poznáme) můžeme dosáhnout spojení s ním. Přestaneme pociťovat ono omezení, staneme na prahu věčnosti. Přijmeme vlastnosti, které v sobě chová to, co je neomezené a věčné a tím dosáhneme vyššího stavu, než který je vlastní osobnímu Bohu.

Bůh Šiva a Višnu mají omezený věk, přesto, že čítá miliony pozemských let. Ti však, kdo se láskou k tomu, co je neomezené, vymaní ze spojení s formou vytvářenou karmickými a osobními vztahy, je mohou přežít. Je to zcela pochopitelné a přípustné. Je jen třeba zkoumat, uvažovat, pozorovat objektivní jevy a pak se nám to objasní. Zjistíme, že je podstatou stvořeného světa zřejmě nepostřehnutelná a ničím nevázaná síla, která přetrvá všechny tvory i tvary, jež můžeme ve vesmíru nalézt. A tato síla, kterou nazýváme podstatou stvořeného světa, nezmírá. Je matkou všeho, proto musí existovat i tehdy, když již všechno zemře, poněvadž je její úlohou vytvořit nové stvoření.

Když neexistovalo nic, byla zde ona síla. Musela zde být, poněvadž by ke stvoření nedošlo. A je zde stále, neboť na její existenci spočívá existence stvořeného světa. Proto je silou nesmrtelnou. Není vázána časem ani formou a je kladnou energií, která uděluje nesmrtelnost každé bytosti, která se s ní spojí. Ani to jinak nemůže být. Spojí-li se někdo s ní, musí se na něho přenést i její vlastnosti, tak jako se na něho přenáší její vlastnosti pomíjející stvořeného

světa, pokud se s ním spojuje. Všechno záleží na vědomí. Můžete tělesně zemřít, a přece jen si to neuvědomíte, budete-li schopni se svým vědomím odpoutat ode všeho, co je smrtelné, a vstřebat se vnímáním v to, co je nesmrtelné. Když se však vědomí nechá přesvědčit, že je život tělesný jedinou existencí, pak zemřete tělesně i duševně. Duchovně nikoli, neboť naštěstí nelze věčně žijící prvek obyčejným způsobem přesvědčit o tom, že trvání života je omezené.

Ideálem bhaktijógy tedy je dosáhnout spojení s tím, co je věčné. Ježto se však bhaktijóginové necítí schopni přímo, to jest duševní sebekázní, dosáhnout toho, co je věčné, postupují k tomu ctěním a láskou ke stvořenému světu a jeho jevům.

Každý tvar, který představuje omezenost existence v trvání a chápání, v sobě chová jiskru Věčného. Ta prosakuje tělesnou přirozeností a může být poznána čistou, nezištnou láskou, která není založena na tělesných tvarech nebo na touze po ukojení osobních tužeb neboli vášní. Čisté a nezištné lásce je však třeba se učit. Pokud člověka k lásce vede jen pud, není to láska ideální a osvobozující. Různé sklony můžeme nazývat ctností, ale ve skutečnosti je to jen slabost povahy.

Takovým sklonem je pudová láska. Proto pro ni existuje i opačný pól – nenávist. Nenávist spaluje ovoce lásky. Proto bhaktijógin musí milovat kontrolovaně a z vlastní vůle. To je možné jen tehdy, když zlepší své mravní kvality. Musí myslet jen v dobru, neuvědomovat si zlo a snažit se, aby úplně vymýtil lhostejnost k dobru a nenávisti. Kromě toho musí odstranit sklon ke kritizování povahy jiných lidí.

Když bude zlo přemoženo, vytryskne láska sama sebou. A potom bude na nás, abychom ji udrželi. Milujme nebo se alespoň snažme milovat lidi a nechtějme vnímat to zlé, co v nich můžeme postřehovat.

Přece nám snad nezáleží na tom, abychom milovali jen tu bytost, k níž cítíme sympatii. Zlý člověk cítí sympatii ke zlému, zhýralec ke zhýralci a omezenec k omezení. Tím lidé s takovými sklony posilují své povahy. Jakožto bhaktijóginové, kteří se snaží stát se všestranně rozvinutými bytostmi, však musíme milovat každého. Působí-li na nás někdo nepříjemně, milujme jej také.

Nemusíme přece cit lásky doprovázet otevíráním nitra ani se mu svěřovat se svými nejtajnějšími a ryze osobními záležitostmi, poněvadž bychom mohli být poškozeni. Projevme ochotu pomoci, potěšit a oblažít mírností, ale zůstaňme uzavření nebo necitelní k zevním dojmům, které v nás zlí lidé vyvolávají. Tím se vyvarujeme možného poškození a projevíme aktivní dobrotu a lásku.

Aktivní dobrota a láska ke stvořenému se nám odplatí tím, že dosáhneme spojení s osobním Bohem. A když s ním dosáhneme spojení, bude pro nás mnohem snadnější postupovat výš a dokonce uskutečnit spojení všech čtyř hlavních jóg, to jest bhakti, karma, džňána a rádžajógy, neboli jinými slovy vstoupit na Pří-mou Stezku.

Mějme na paměti, že je osobní Bůh úhrnem všech lidí v jejich nejvnitřnějším prvku. Proto je musíme milovat a ctít. Neláskou k nim svůj duševní obzor jen omezujeme. To způsobuje povaha nelásky: izoluje člověka a vede ho k vnímání jenom toho, co jej obklopuje jako hmotná a smyslově postižitelná skutečnost. Když si člověk navykne uznávat jenom to, co může vnímat svými nezbystrněnými smysly, nelze se divit, že se to u něho projeví duševní omezeností.

V následujícím stupni musíme milovat lidi v jejich nejvnitřnějším prvku – tedy na úrovni Ducha – avšak bez jejich rozlišování jako jedinců. Podstata všech lidí je stejná, a proto jsou vlastně jedinou bytostí. Ale toto poznání se ruší, chápeme-li je odděleně jako samostatné a na ničem nezávislé jedince. Když přestanete chápat, že já a vy jsme samostatné a na sobě nezávislé jednotky, dosáhnete svobody v nižším smyslu, což se rovná oproštění od naléhavých impulsů, pocházejících z nižší přirozenosti.

Ideálem bhaktijógy je milovat lidi jako jeden celek. Je to konečně jediné správné, poněvadž mezi nimi není rozdílu. To se nám ujasní, pozorujeme-li základ naší existence, život. Ten je stejné povahy u všech živoucích bytostí. Jenom nespočetnost jeho zázraků vyvolává zdání rozdílnosti v jeho projevech. To znamená, že se tato rozdílnost týká pouze jednotlivých funkcí, jimiž se projevuje. Nepropůjčíme-li smyslům, které jsou také jen jedním z jeho projevů, tolik důvěry, aby nás jediné ony mohly informovat o existenci něčeho, budeme se moci postavit na jinou pozorovací základnu

a z té se pro nás všechno stane jednotou. Pak teprve budeme schopni milovat lidi jako celek. A když je budeme milovat tímto způsobem, dosáhneme mystických schopností a osvícení.

Pokud člověk všechno chápe jako jednotky na sobě nezávislé, je i jeho vědění úsekové a omezené. Jeho život je omezený, poněvadž každý tvar, pokud jej lze chápat smysly, existuje v prostoru a času, a musí tudíž zanikat. Když toto rozlišování zmizí - ovšem za předpokladu, že si člověk udrží vědomí, že je jedincem na jiných nezávislým - jeho vědění a život se stanou neomezenými. Zmizí pro něho čas a prostor a s nimi všechna pouta, kterými je udržován v nevědomosti.

Bhaktijógin vystoupí z času a prostoru láskou k prvku, který je nedílný, nebo lépe který je subjektem i objektem všeho toho, co existuje. A když se s ním silou lásky spojí, pozná stav dokonalosti a bude jej schopen i realizovat.

Duševní a tělesné principy se co do kvality zdají být rozdílné. Ale pohlížíme-li na ně očima vědce, všechna zdánlivá rozdílnost zmizí. Poznáváme, že jsou duševní funkce vyvolávány intenzivnějším pohybem týchž sil, které za jiných okolností tvoří tělo. Je to jen zdánlivá rozdílnost kvality podle toho, jak se síla projevuje. Když to poznáme, pochopíme, že jsou všechny skutečnosti vnitřní i zevní, projevené i neprojevené, jedním celkem. A když to obestřeme silou lásky, dosáhneme dokonalosti, neboť ctíme principy kvalitativně neomezené.

Důvody jsou naprosto logické. Definice lásky zní: stáváme se tím, co milujeme. Proto milujeme-li skutečnosti projevené i neprojevené jako jednotu bez času i prostoru, uskutečníme to v sobě, čili realizujeme nejvyšší skutečnost. V projevené a neprojevené jsoucnosti je obsaženo všechno projevené, pomyslné i neznámé. Ale jedno od druhého rozlišujeme: uznáváme to, co známe a vnímáme, a pokládáme za iluzi to, co neznáme.

Toho, co bezpečně známe, je pro nás velmi málo. Známe jen zevní tvary a jejich hrubé přírodovědecké funkce, ale nevíme nic o jejich vnitřní náplni, která je vzhledem k našim pozorovacím pomůckám duchovní povahy. To je způsobeno našimi předsudky, s nimiž posuzujeme to, co vnímáme. Odstraníme-li předsudky úplně, zmizí pojem rozdílnosti jemných a hrubých kvalit, které utvářejí

vše, co existuje. A nebudeme-li citově mrtví, obsáhneme je láskou, která nám dopomůže k přijetí toho, co v sobě obsahují. A jelikož jsou v těchto kvalitách obsaženy všechny duchovní moci, získáme je. Tím přijmeme také vědění, které je přirozeností všepronikající síly zrění, neboli nejjemnější vesmírné síly vůbec, neboť jsme ji v sobě absorbovali láskou k ní.

Nyní je nám jasné, jaká idea spočívá v nauce bhaktijógy. Vidíme, že se nespokojuje poznáním Boha, který nechává nedotčen pocit duality, ale postupuje dále až k úplnému spojení s Bohem jakožto kvalitou realizovatelnou jak v objektivním, tak i v subjektivním stavu. Cit lásky to umožní nejsnáze, neboť vylučuje vnímání jiné skutečnosti než právě té, na kterou se upíná. Proto nepřipustí, aby člověka odstrašily síly, které se mu případně na cestě k realizaci Boha zjevují a vnucují mu strach.

Vyšší jógy takovou ochranu nikomu neposkytují. Dopomáhají vyvolávat jevy a potom je na člověku, aby jejich působení dovedl čelit správným postojem. Proto se věnujte bhaktijóze. Probudte v sobě cit čisté lásky a pak se nemusíte obávat zlého, ani když vstoupíte do pekel. Nejvyšší jóginové, magikové a mystikové se vždycky přidržovali bhaktijógy. A síla lásky jim umožnila vykonat nejzáračnější skutky a poskytla jim i bezpečnost. Proto se nemuseli ničeho bát. Samotným rozumem se nelze zbavit strachu. Dokud existuje cit, potom je člověk nakloněn obávat se, protože strach má své kořeny v sebelásce. A cit člověka doprovází až k hranicím Věčnosti. Zmírání teprve vstupem do ní. A když zemře, přestanou všechny konflikty, které byly vyvolávány jeho životností.

Když se vám podaří milovat Boha v tom stavu, v jakém jsem ho definoval, bude třeba cvičit odevzdání se do jeho vůle.

Nedejte se zmást definicí, která logicky myslícímu člověku vnuká domněnku, že Bůh jako souhrn všeho existujícího, člověka nemůže vést světem určitých lidských mravních zásad a společenských norem, protože byly založeny na lidském chápání bez zřetele na Boha a osobní city. Situace je jiná. Je jen třeba uvážit, že popudy ke stanovení morálních zásad a společenských norem vyšly z duševních principů, o jejichž vztazích a kořenech ví člověk normálně uvažující velmi málo. Sice konstatuje, že mu jeho rozum předkládá důvody a tak nutí mysl k uvažování, ale neví nic o tom, proč mu rozum ty důvody klade.

Podle filozofie Přímé Stezky mají funkce rozumu původ v principu úsudku a ten má své kořeny v univerzálním „Nic“, které je Bůh. Univerzální Nic je ona jednotka ve vesmíru, která samojediná nepodléhá změnám. Proto je jakýmsi okem věčnosti, které může sledovat proudy sil k jejich konečnému uspořádání a výsledku.

Vztah rozumu k univerzálnímu Nic umožňuje vytvářet individuální skutečnosti. Člověk pozoruje nějaké dění, protože je jeho zřec nehybný. Když vidí, že ono dění nepříznivě působí buď na něho, nebo na celek, rozhodne se je změnit, uspořádat a zlepšit. Ježto však je jen člověk, to jest bytost, která podléhá klamu, že je jeho osobnost jeho pravou individualitou, hledí dát onomu dění takový směr, který by nevyvolával střetání s osobností. Ale neznalost všech vztahů mezi duševními a tělesnými faktory způsobuje, že neustále něco chybí k úplnému a uspokojivému usměrnění jsoucího dění. Proto se to snaží opravit. Nakonec vytvoří názorový babilon, ve kterém se pořádek stává nepořádkem, nepořádek pořádkem apod. Když se zmatek stane úplně zřejmým, snaží se jej různými prostředky odstranit, mudruje, jak to udělat, ale nakonec vidí, že to není snadné a možné, protože se vybudovaný stav stal základem společenského života.

Ve vesmíru existuje zákonitost, které je podřízeno každé dění. Vidíme to ve všem, kam člověk nemůže zasahovat svou vůlí. A tato zákonitost se sama stará o to, aby nedocházelo ke srážkám a konfliktům. Příčiny jsou přirozené. Jsou to proudy sil různé povahy a ty jsou od sebe svými kvalitami a působením přesně odděleny. Jednou převládají jedny a podruhé jiné. Když převládne vlna dobra, je možné konat jen dobro. Zlé povahy zatím odpočívají. Když však převládne vlna zla, je možné konat jen zlo a dobro musí posečkat v nečinnosti. „Individualita“ člověka to však chce mít jiné. Chce něco konat proti převládajícím dispozicím, a proto komplikuje svou karmu. Komplikováním karmy vzniká duševní napětí. Z toho povstává nervozita a odtud je už pouhý krok k šílenství.

Bhaktijóga si stanovila za úkol naučit své žáky jak se těmito následkům vyhýbat. Proto radí, abychom se odevzdali do vůle Boží. Nezáleží na tom, je-li podstata všeho neboli Bůh silou rozumnou nebo nerozumnou. Bhaktijóze stačí právě poznání zákonitosti, která je v životě nejlepším vůdcem, protože je nestranná. Proto si

člověk nepotřebuje myslet, že by sám dovedl zlepšit panující pořádek.

Odevzdávání se do vůle Boží je samo o sobě praxí. Mnozí lidé to pokládají za fatalismus, a proto nedbají oněch duševních složek, jimiž mohou korigovat své konání a které je za ně činí odpovědné. A právě proto, že jich nedbají, vtiskují si pečeť tvorů, kteří stojí na nižším duchovním vývojovém stupni. Mluví pro to všechny důvody. Dokonalost, která je vyšším stupněm individuálního života, chtějí vyjádřit zastavením se na cestě všech snah, neboli pasivitou. Chtějí, aby byly nelogické úvahy pokládány za nadvědění, a to samo ukazuje, že jsou to důvody nerozumné a výstřední, které někdy vedou k fanatismu. Je jasné, že to nemůže být ideou bhaktijógy.

Bhaktijóga praví, že odevzdanost do vůle Boží počíná odkládáním vědomí „já“ a „moje“. Zde se schází s praxí karmajógy. Konáte-li něco, musíte to konat s myšlenkou, že to konáte pro celek nebo pro Boha. Osobní pohnutky musí zmizet. Ke konání musíte být podněcováni pocitem povinnosti nebo snahou pomoci jiným lidem. A i když budete podle jednoho z obou důvodů jednat, musíte se ještě s celou vehemencí snažit, aby se vaše myšlenky nedotýkaly vlastní osobnosti a aby při něm nevystupovalo vědomí Já.

Podle bhaktijógy nemáte právo konat něco s vědomím Já. Můžete pracovat se snahou, aby byla vaše práce co nejkvalitnější, ale k výsledkům se musíte stavět jako stroj – být k nim naprosto lhostejný. Tak to říká karmajóga. Bhaktijóga přihlíží ke slabostem člověka, a proto radí pracovat s myšlenkou na Boha. Ježto však je Bůh abstraktní pojem, pracujte s myšlenkou, že všechno, co konáte, děláte pro dobro všech bytostí. Budiž vám lhostejné, když pocítíte, že se vás dotýkají výsledky v podobě dojmů a nálad. Žádná práce nenese výsledky ihned. Když se člověk neustále snaží a je vytrvalý, jistě dosáhne dobrých výsledků.

Výsledkem jednání podle směrnic bhaktijógy je pocit neosobního života. To budete konstatovat. Jednou poznáte, že vás vaše osobnost už nenutí ke skutkům, a v tomto postoji k činnosti najdete uspokojení. Nebude tu již boj mezi citem a rozumem, při němž jeden chce to a druhý radí ono. A tento výsledek se vám bude zdát jako odměna za vaši dosavadní námahu dost cenný. Vnitřní rozpory jsou strašnější než rozpory vnější. Ryjí brázdy nekonečného

utrpení a mnohdy je nelze odstranit ani nejlepšími podmínkami ve vnějším životě. Když však jednou jsou odstraněny, vytryskne pocit nejvyššího štěstí, i když ve vašem zevním životě budou poměry žádoucím duševnímu stavu právě opačné.

Pocit neosobního života je základnou, na níž je možné s úspěchem stavět budovu duchovních jóg. Můžete cvičit koncentraci jakkoli dlouho, a přece jen nedosáhnete úspěchu, protože vnitřní podstata nebývá sladěna s nejvyšší jsoucností. Proto se chopte karmajógy, bhaktijógy i morálních povinností. Když v jejich uskutečňování dosáhnete úspěchu, můžete přistoupit ke koncentraci, která bude vysvětlena v následujících kapitolách.

KAPITOLA XVIII

KONCENTRACE

Jógické koncentrace dosáhne obtížně
ten, jehož srdce není ovládnuto, ale
ten, kdo svoje srdce ovládá, dosáhne jí
vhodnými prostředky.

Bhagavadgíta

Tak jako u každé jiné okultní discipliny je jádrem praxe Přímé Stezky koncentrace. To se každému ujasní teprve tehdy, když pochopí její ezoterní význam: že je to askeze, která se provádí v duševní oblasti. Její ezoterní význam dále vysvítá z možností, které může poskytnout, zejména z toho, že ustaluje zřece a všechny duševní síly. Tyto síly dopomáhají člověku k vědění a k různým duševním schopnostem, jež však nejsou obecně uznávány. Proto je také koncentrace cizí světskému způsobu života, který nás nabádá, abychom všechny duševní síly nechali fungovat volně; tím ovšem upadáme do nevědomosti.

Důvody pro uvedené tvrzení jsou logické. Koncentrace vede k ideálnímu postoji k tomu, co pozorujeme. Pomáhá potlačit změny v psychické oblasti a dovoluje setrvat pozorností na předmětu, který vydá tajemství své účelnosti, obsahu i podstaty. V obvyklém případě pozornost zpravidla nebývá dostatečně upřena na zkoumaný předmět, a proto není možné analyzovat jeho povahu nebo vyzařování. To totiž závisí na přesném a jistém zachycení vlastních nálad, které jsou vyvolávány jeho vyzařováním. K tomu je třeba nabýt schopností upínat pozornost k prvku vlastní bytosti, který nedoznává změn. Ale to téměř není možné u lidí, kteří neznají tajemství vnitřní činnosti. Příčina tkví v tom, kam člověk upíná své zájmy. Ty obyčejně směřují k vnějšímu, projevenému světu.

Všimáme si zevních věcí, jelikož se nám zdá, že je to nutné, ale nevšimáme si vnitřního dění, z jehož změn můžeme postřehovat to, co se má dít v budoucnosti a co je vůbec příčinou všeho dění. Je to způsobeno souvztažnostmi. Každá myšlenka způsobuje napětí sil určitého druhu a povahy a shoduje se s vnitřním založením

(povahou) a vzhledem (charakteristickými tělesnými znaky nebo podobou) toho kterého člověka. Proto je možné, aby člověk u jiných lidí zjišťoval představy, myšlenky i jejich dosah, je-li jen vnitřně ustálen.

V tom je velikým pomocníkem myšlení, které se ubírá správným směrem. Jestliže někdo na mne nebo na vás myslí, vždycky se nás dotýkají jeho myšlenky. Proto je snadné zjistit úmysl člověka, který na vás myslí a je vám třeba až dosud neznámý. Ten, kdo si všímá jenom vnějších věcí, nemá možnost postřehnout to, co se děje v jeho vlastním nitru. Napětí, které není ovlivněno vlastní vůlí, tedy napětí způsobené cizím člověkem, vystupuje, tvoří náladu. Průměrný člověk, jehož se napětí dotýká, však nezjistí, zdali je to způsobeno přírodními silami nebo cizím člověkem. Vlny, které vrhají jeho nitro do změn, vnímá teprve tehdy, když je zachytí neřízená pozornost. Jenže potom již je pozdě pozorovat pravou tvář pozadí, jež bylo příčinou jejich vzniku. Proto se tyto vlny označují jménem „nálada“.

Ideou koncentrace je ovládnout všechna niterná vzduť, čili ustálit nitro. Když je tohoto cíle dosaženo, pak již není nic, co by mohlo být pokládáno za záhadu, nebo jinými slovy je dosaženo vědění.

Vědění je vrcholnou metou osobitého žití každého individua. Každý jedinec zřejmě a instinktivně cítí, že je vědění osvobozující. Proto každý, kdo je jen trochu inteligentní, po něm touží, hledá je a snaží se je získat. Avšak metoda, které se k tomu obecně užívá, nebývá úplně dobrá, jestliže nezdůrazňuje, že je nezbytná dokonalá kázeň.

Každé vědění vzniklo z pozorování věci při dokonalém duševním odstupu od ní. Kdo tento postoj nedovede zaujmout, ten může to, co pozoruje, pouze porovnávat, seřazovat z toho vznikající pojmy a na základě toho tvořit více či méně správné hypotézy. Nemůže však bezpečně a univerzálně určit pravou podstatu a hodnotit povahu toho, co poznal. Můžeme se sto tisíc let namáhat, abychom od nejpovrchnější znalosti věci dospěli až k poznání její pravé podstaty, a přece k tomu nedospějeme. Podstata všeho je totiž nepohyblivá, a proto totožná s podstatou člověka, kterou žádný přístroj není s to dokázat – každý mechanismus je příliš hrubý.

Když ustálíme změny, které zastiňují vnitřní podstatu naší přirozenosti, která má povahu Pozorovatele, poznáme ji a ztotožníme se s ní. A tato přirozenost je jediná a nedílná. Proto jedině za předpokladu, že se vnitřně duševně ustálíme, můžeme získat vědění o charakteristických vlastnostech i o konečném účelu jakéhokoliv předmětu, upneme-li na něj pozornost. Nebudeme potřebovat stroje a přístroje, jež vlastně zastupují pomocné koncentrace (to je koncentrace na vnější předměty, které vedou k rozvinutí magických sil), nýbrž použijeme analytickou schopnost, kterou lze probudit uklidněním zřece. Pomocí této schopnosti nabudeme vědění, jež nebude mít nebezpečné karmické následky, jaké se vyvolávají vyšlehnutím magických sil. Jejich obdobou v zevním světě je tzv. msta vynálezů.

Nechci se jevit jako zpátečník, jenž zavrhuje technický pokrok; chci jen poukázat na nutnost duševní rovnováhy, která dává vědění neohraničené předsudky a dojmy, vyplývajícími z vnímání vnějších jevů. Tím chci upozornit i na to, že je nezbytné pochopit správné používání magických sil ve vnitřním smyslu a technických vymožeností ve vnějším smyslu. Ba více. Mohu tvrdit, že vnitřní ustálenost, jež je dílem koncentrace, jen rozšiřuje vědění o diferencovaném skutečnu, neboť tu nestojí v cestě předsudky o tom, co je skutečnost a co není. Víme, jak těžce se věda proboují ke zkoumání toho, co je za hranicemi vnímatelné skutečnosti – ačkoli nejvelkolepější poznatky je možno získat na polích této skutečnosti – a to pouze pro předsudky vědců, kteří jsou již předem přesvědčeni o tom, co je skutečnost a co není. Skutečnost však nelze zatlačit do hranic, ve kterých se pohybuje smyslové vnímání. A také ji nelze vtěsnat do prostoru, který lze obsáhnout hypotézami domněle odpovídajícími zákonům logiky a zdravého rozumu. Zkušenosti a poznání tyto hypotézy mnohokrát předstihly a ještě stále předstihují. Ale obvykle jsou „nadhypotetická fakta“ uznána teprve tehdy, když byla dokázána nade vši pochybnost.

Tímto vysvětlením jsme dospěli k zevnímu účelu koncentrace. Vidíme, že jejím prováděním nepodlehne nebezpečí zmatků a iluzí, jež pramení z rozněcování obrazotvornosti, jak se domnívají mnozí lidé, zakládající si na omezeném rozumu. Naopak. Poznáváme, že koncentrace znamená potlačování projevů vnitřní

přirozenosti, což vede k dosažení duševní rovnováhy, jejíž skvělou hodnotu není třeba zdůrazňovat. A teprve tehdy, když bylo dosaženo tohoto výsledku, který silně zlepšuje orientaci člověka v zevním světě, postupujeme zcela samovolně a přirozeně k dalšímu stupni, totiž k analyzování projevů vnitřní přirozenosti. Tato analýza přinese okultní znalosti i některé schopnosti, které se zdají být nad úrovní vyhraněných postřehových norem.

Není však třeba podotýkat, že pronikání k nejvnitřnější podstatě jsoucnosti, dění a jevů, jinými slovy k vyššímu poznání, se nezískává na úkor nižšího poznání, jaké mají světští lidé. Vyšší poznání je další stupeň poznání nižšího, a proto se tato poznání doplňují, místo aby si odporovala, jak se to zdá z řeči teoretiků. To je také třeba mít vždy na paměti. Kdekdo může tvrdit, že jeho názory vystihují pravdu, a přece je to pouhá iluze, jestliže v nich nenajdeme shodu s něčím, byť tak zvaným nižším poznáním.

I když je idea provázena vlastním přesvědčením a vírou, není ještě důkazem pravdy. Může totiž odporovat zásadám o vědeckých důkazech, které se opírají o všeobecné zkušenosti. Lidé již věřili mnoha domněnkám a představám, ale pokud je nebylo možné uvést ve vztah se zkušeností někým již prožitou, obyčejně to vyvrátily pozdější obecné zkušenosti. Duševní kontrola (koncentrace) stejně jako věda zkoumá a pracuje ve sféře nám již známé, totiž ve sféře, v níž žijeme. Nechápe se žádných abstrakt, nýbrž jenom projevů vnitřní přirozenosti, projevů, které vstupují do vědomí. Proto jsou její výsledky naprosto rozumné a důvodné. Nevede tedy k vytváření hypotéz ve prospěch povahových sklonů toho člověka, který by na nich zakládal své poznání, ani ho neovlivňuje abstraktními pojmy a představami. Neboť abstrakta jsou světy vývodů z domněnek, a proto nejsou v projevené skutečnosti skutečná přesto, že někdy mohou být pro obecný pokrok do jisté míry užitečná.

Musím doložit, že rozpory, které se zdají být v tom, co jsem právě řekl, si čtenář musí srovnat podle svého. Abych zůstal nestranný, musím při vysvětlování duchovní nauky Přímé Stezky pokládat abstrakta jednou za reálná a jindy za bezvýznamná podle toho, v jakém poměru k nim v tom kterém případě stojím.

Je třeba pochopit, co je to skutečnost, a teprve potom pochopíme, jaké cíle mohou být jejím poznáním dosaženy. Je neudržitelné

omezovat skutečnost na svět smyslových tvarů. Existují přece duševní vlastnosti a síly a žádnou z nich nelze vnímat smysly jako *cosi* hmotného přesto, že existují. Na tyto vlastnosti a síly je možné působit vůlí a vymanit je tak z područí přírody, což je první krok k vědění a svobodě. Při vymaňování duševních vlastností a sil z přírodního vlivu dospíváme též k poznání stále neomezenější skutečnosti, až nakonec úplně zmizí klam jejího ohraničení a člověk se octne na novém stanovisku, z něhož je možné postupovat k dalšímu bádání.

Lidé ohraničují skutečnost proto, že se opírají o funkce tzv. hrubších smyslů a o přesvědčení, že jejich Já je individualizované. Nenecháme-li se smysly přesvědčovat a přesvědčeními zmást, probudíme k činnosti schopnost rozlišování ve sféře hmotného a viditelného jsoucna a to je příčinou vymezování pojmu skutečnost.

Koncentrace a s ní související analýza vnitřních dění a projevů vede k odstranění tohoto bludu. Sama koncentrační technika nás nabádá k tomu, abychom potlačovali vědomí Já a usměrňovali činnost smyslů. Tím nás vede k pochopení pravého stavu věcí, totiž k poznání, že je pojem člověka jakožto nezávislé jednotky klamný, neboť mezi člověkem a celkem jsou vztahy, které samy dokazují naprostou nedílnost celku.

Uvědomování si jednotlivostí není ještě důkaz, že by předcházející tvrzení nebylo správné. Tříští-li se univerzální Já ve větší počet jednotek, pak se to dotýká i vědomí, které se opírá o jáství a které se musí také projevit u odštěpku (bytosti, Boha i věci). Když se pak zapomene na vztahy mezi částí a celkem, vede to k domněnce, že je každá bytost nezávislou a individuální skutečností.

Řekl jsem již, že koncentrace odstraňuje blud pojmu skutečnosti. Nyní je třeba se zmínit o tom jak rozumět slovu koncentrace.

Koncentrace značí soustředování. Nevztahuje se však v mystickém smyslu jen na myšlenky, jak se to obyčejně vykládá. Týká se stejně pozornosti i sil, projevujících se duševních činností. Proto ty obtíže při jejím uskutečňování.

Praxe Přímé Stezky stejně jako rádžajóga učí, aby člověk přemáhal všechny překážky, které se mu staví do cesty při pochodu k mystickému cíli. Za tím účelem používá všech prostředků, jež

může duševní stav člověka poskytnout. Tím se stává praktickou naukou, vycházející z povlovného spoutávání bytosti v duševním smyslu. Začíná to tělem, pokračuje duševními schopnostmi a končí vnitřním ustálením. Budeme sledovat tuto metodu.

Aby bylo možno dosáhnout vnitřní ustálenosti, musí být v první řadě klidné tělo. Uklidnit tělo je úkolem pozice, čili polohy těla. Ta může být různá. Buď přichází v úvahu sedění na židli, ale tak, aby páteř a hlava byly v jedné linii, nebo to může být pohodlná orientální pozice, jak ukazuje náš obrázek v kapitole XXII.

Tato orientální pozice je výhodnější. Přesto, že způsobuje jisté obtíže, nelze je stavět nad dobrodiní vznikající uvolňováním svalové energie, která proudí k lotosu múládhára, sídlu to hadí síly. Tlaky, které cvičení této pozice vyvolává, mají také příznivý vliv na tvoření koncentračního bodu.

Je-li pozice správná, pak všechna energie proudí do spodu těla, kde je nejpřirozenější místo, kam má být pozornost soustřeďována. Soustřeďujeme-li se za pohodlného sedění, vzniká již od začátku dvojí práce. Předně musíme upínat pozornost do předepsaného místa a za druhé v něm musíme vyvolávat jakýsi pocit, aby pozornost z tohoto místa neodcházela. Při orientální pozici je to jednodušší. Tu stačí upnout pozornost do místa pocitů, jež pozice vyvolává.

Proto cvičte polohu těla. Snažte se zvyknout si na složení nohou, a když se vám to podaří, pocítíte, jaký to má blahodárný vliv.

Potom následuje ovládnutí dechu.

Při cvičení koncentrace je třeba dýchat stejnoměrně, tiše a umírněně. Krátký a nervózní dech rozptyluje pozornost. Proto vdechujte pomalu, počínajíc naplňováním spodní části plic a postupně výše, až budou řádně nadmuta prsa. Rovněž vydechování musí být pomalé, tiché a stejnoměrné. Přepínání vždycky škodí. Je třeba si všimnout toho, aby vás přílišné plnění plic také nerozptylovalo, ani vám nesmí působit námahu. Potom bude dech správný a poslouží svému účelu.

Cvičení volného a stejnoměrného dýchání je pránajáma. To je zřejmé z toho, že volné a stejnoměrné dýchání musí být provázeno pozorováním dechu a pocitu, který dýchání normálně vyvolává.

Tím se pak pozornost chápe podstaty dechu, již je prána. Proto také je toto cvičení blahodárné. Na jedné straně odstraňuje prvek *tamas*, který silně převládá v těle animálně žijícího člověka, a na druhé straně odstraňuje náchylnost k chorobám, jež v začátcích mystické praxe cvičícího člověka velmi často pronásledují, neboť jsou uloženy jako dispozice v každém těle a cvičením jsou buzeny k jasnějšímu vybití.

Když bude přemožen prvek *tamas*, změní se *letora* (povaha). Zmizí všechna lenost i touha po pohodlí a zvýší se proudění životní síly. *Letora* se přemění v *cholericou*. Ovšem s tou výhodou, že duševní činnost, která se podílela na jejím utvoření, podrží prvky chladného citu a rozumu, takže *sattvický* princip, jevící se v jasném myšlení a chápání, bude moci převládat jak v jednání, tak i v rozhodování.

Když cvičení *pránajámy* nečiní potíže, začíná se cvičit *pratjáhára*.

Pratjáhára je duševní práce, jejímž účelem je obsáhnout se a spoutat se duševně a tím probudit k životu vnitřního člověka. Tak se také zruší spojení vnitřního Já s tělem.

Lidé, kteří jednají pod tlakem osobních pohnutek, shrnují Já s tělem v jeden celek. Následkem toho reaguje člověk na vnější události i duchem, což se projevuje duševním vzduťm. Něco se přihodí tělu a člověk se hned domnívá, že se to přihodilo jemu. Ve skutečnosti však Já, totiž onen základní princip, který se v okamžiku smrti vyznačuje z těla, často když ještě tělo vůbec není porušeno, je příhodou nedotčen. Důkazy o tom, samozřejmě ne takové, které je možno ověřit všeobecnou zkušeností, našli mnozí jedinci ve starých i nynějších dobách, zejména lidé nemocní a v dřívějších dobách často tzv. náboženští fanatikové. Ti mnohdy nepociťovali žádné utrpení za velkých bolestí, které jim působili jiní lidé z přesvědčení, že to mohou dělat, protože střeží spravedlnost; tak byli odpoutáni od svých těl. Žili a duševně přebývali v mimotělesných oblastech a to jim umožnilo nevnímat bolesti přesto, že u nich nebyla patrná porucha lidského vědomí, projevující se jako vědomí o světě. O těchto lidech se lze domnívat, že dosáhli cíle *pratjáháry*, která tyto úkazy vyvolává.

Úspěch ve cvičení *pratjáháry* je pro žáka mystických nauk ne-

zbytný. Při cvičení koncentrace se totiž každý mystik musí odvážit vyjít z vlastního těla a to by bez průpravy získané pratjáhárou bylo spojeno s nebezpečím, že by se již třeba nemohl vrátit zpět.

Uskutečnění pratjáháry, totiž rozlišování jemného materiálu od hrubého následkem pojetí celé bytosti prostřednictvím vnímání provázeného živou pozorností, vede k poznání vztahů mezi tělem, psychickými faktory a osobním vědomím. Vidíme, že život, to je ono něco, co se projevuje duševními změnami a schopnostmi, je na tělo poután určitými prvky, které náleží karmickým silám a dispozicím. Poznání pout člověku poskytne možnost, aby podle svého přání vycházel z těla a zase do něho vcházel, aniž musí zažít duševní otřesy. Těmto otřesům se však nevyhnou lidé, kteří do stavu duševního odpoutání od těla upadají samovolně a neznají všechny vztahy mezi různými stavy stvoření.

Z toho je zřejmé, jak je důležité znát pratjáháru. Učí nás necitelnosti k sobě a ještě k tomu nás nechává poznat vztahy mezi duševním a hmotným životem, což samo o sobě nemůže být doceněno. Stačí si jen uvědomit, jakou hodnotu by měla schopnost pratjáháry pro lidi, kteří se duševně poutají na svá těla, jestliže víme, že pratjáhára zbavuje duševního utrpení chtěným duševním uzpůsobením. Zmizel by všechen strach z utrpení a s ním i slabost, která z něho pochází a kterou je možné pozorovat v jednání téměř každého jedince. Nebylo by strachu o existenci, neboť uskutečněním pratjáháry člověk nachází širší životní základnu, než je pouhá závislost na těle. Nevyskytl by se strach před smrtí z hladu, neboť pratjáhára umožňuje poznat ruku osudu, vedoucí člověka cestami, na nichž může svůj život dožít. A tak se pratjáhára stává základním faktorem síly a sebevědomí a ničí všechnu ustrašenost a pocit nemohoucnosti, které vznikají z přesvědčení, že existence života závisí na existenci těla.

Praxe pratjáháry začíná upínáním pozornosti na nějaký orgán, přičemž je vynecháno všechno ostatní až na podružné uvědomování si celé své bytosti jakožto živoucího typu. Za tím účelem je třeba ovládnout předepsanou pozici (aby nečinila potíže), setrvat v duševní nepohyblivosti a myslet na zvolený předmět. Nemyslete na nic než na zvolený předmět a vzdáleně na svou bytost zevně i vnitřně, ale vyvarujte se také popřát smyslům, aby se mohly

dotýkat předmětů. To znamená, že musí být ovládána nejen pozornost, která napomáhá usměrnění myšlenek, ale i smysly.

Když se vám podaří udržet pozornost na jednom předmětu, dosáhnete stavu, který lze vyjádřit slovy: postřehování prostoru. Bude se vám zdát, jako byste zírali do temnoty, v níž mohou zmizet jak všechny radosti, tak i vy sami. Tvářnost zevního světa a zevních zkušeností se změní. Všechno, co se zdálo být hodné snahy a tužeb, na sebe bere tvářnost svádějícího ďábla, takže se probouzí nechuť a případně i odpor ke všemu zevnímu. Tak to je ovšem tehdy, postupuje-li člověk ideálně. Ti, kdo ve své snaze nejsou upřímní a poctiví, nedospějí ke stupni, na němž mohou postřehovat prázdnotu. Budou před nimi defilovat jiné obrazy a ty je zmatou.

Proto se doporučuje, aby si usilující člověk uvedených zkušeností nevšímal. Považujte všechno za tak správné a dobré, jak jste o tom byli přesvědčeni dříve, ale vnitřně se tím nezabývejte. Je nebezpečné pokládat svět za ďáblovu dílo. To vysvitne z poznání okulturních zákonů: představa, vid nebo pojem (tedy idea) skutečností, které jsme soudili, nám vtiskuje pečeť povahy, jakou jsme v nich nacházeli. A to nás potom může vést k čistě nemystickému jednání. Kromě toho je také třeba přihlídnout k tomu, že soustřeďující se mystik ovlivňuje celé stvoření tím, že dovede správně podržet jistou ideu. Podlehne-li prvnímu dojmu, který vyvstal následkem toho, že zíral do sebe, totiž tomu, že je všechno povahově zkažené, a proto je za takové pokládá, účastní se modelování povahy stvoření. Nebo jinými slovy: telepaticky na světě rozmnožuje názor, který obsahuje zlé prvky.

Proto se dívejte na svět tak, že je dobrý. I když se vám bude zdát, že je všechno temné a zlé, pokládejte to za dobré nebo alespoň za lhostejné. Tím se vyhnete telepatickému rozmnožování zla i karmickým následkům, které z toho vyplývají. Názor, že je všechno zlé, je čistě osobní. Snažili jste se odvrátit pozornost od zevního světa, a když se vám to podařilo, pochopili jste, jaké síly jím vládnou. Nepochopili jste však, že je na světě mnoho lidí, kteří nepřemýšlejí o zlu a o ďáblech, ba spíše vidí všechno v růžovém světle, a proto pro ně neexistuje ďábel ani zlo. Mohou se dotýkat věcí, jichž byste se vy pro svůj názor dotknout nemohli, a přece jim to nevadí, poněvadž si neuvědomují, jaká za tím stojí síla.

Přemýšlíte-li o tom, že za vším pozemským bytím stojí zlo a ďábel, přivádíte k tomuto uvědomění i lidi, věřící v dobro. Na to však nemáte právo. Chcete-li z tohoto světa vyjít a dosáhnout nadsmyslových zkušeností, pak je to vaše osobní záležitost, která na okolí nesmí působit rušivě. Stane-li se to přece, pak se jednou potkáte se silným tlakem okolností, které se projeví ve zhoršování všech vašich životních podmínek, a nakonec vám to znemožní jakoukoli duchovní práci. K takovým výsledkům už došli mnozí žáci mystiky.

Řekl jsem, že je při cvičení pratjáháry třeba upnout pozornost na nějaký orgán za podružného uvědomování si celé vlastní bytosti a jinak setrvat v duševní nepohnutelnosti. Potom se objeví prázdnota (postřehování prostoru), o které jsem se již také zmínil. Tuto prázdnotu je třeba pozorovat a setrvat v duševní i myšlenkové nehnutosti. Tím bude dosaženo možnosti odpoutávat se v já od zevního světa a pozorovat vnitřní svět. Tomu se říká dhárana.

Dhárana může být vedena k předmětům hrubým, jemným i k bezpředmětným oporám. Je to proto, že já a objekt jsou rozlišovány. Pokud se to týká hrubých opor, je to zvláště zřejmé. Vezmeme-li však jemnější principy a podrobíme je kontrole, pak je obtížnější podržet si vědomí dvojnosti. Ale přesto je možno pozorovat vnitřní dění s odstupem.

Vzhledem k tomu je tedy dhárana schopnost soustřeďovat pozornost a přitom si podržet vědomí sebe. Bude-li pozornost směřovat k nějakému vnitřnímu stavu, přičemž se žák bude snažit udržovat nezávislost nebo klidnou náladu, naučí se pozorovat duševní změny. A tak bude moci zjišťovat duševní vzduť, jež se dosud skrývala kdesi v podvědomí.

Tím se myslí rozličné duševní podněty a jednotlivé povahové sklony. Zjišťováním skrytých duševních vzduť jsme se proto dostali k základu naší osobnosti. Zodpovíme si ono „proč“ našich bezděčně vykonávaných skutků a na základě toho dospějeme k možnosti změnit vlastní karmické dispozice.

Potlačením vlivů jemných vnitřních vzduť, o nichž jsem právě mluvil, se dostaneme do bezpředmětné koncentrace. Touto koncentrací se podaří vymýtit vnitřního představitele nižší osobnosti, která je z psychologického duchovního hlediska personifikací citové

přirozenosti. Když budete stále vymycovat tohoto představitele nižší osobnosti, vdechnete pocit svobody a dosáhnete osamocení. Zjistíte, že vy jste tou pravou individualitou, okolo níž se všechno točí, takže definitivně skončujete s ohledy na tlak okolností, kterými se dostáváte do závislosti. Je to částečná svoboda, která dává poznat jak se má postupovat výše až do stavu, v němž lze přerušit všechny bytostné vztahy, zakládající se na přirozeném sebeuvědomování, a to i k sobě. Potom dosáhnete poznání.

To, co vstupuje do vědomí, i to, co je pod ním a nad ním a co tudíž při normálním způsobu života nemůžeme vnímat, je jednota. Zdá-li se jedno světlejší a druhé temnější, pak je to proto, že propadáte předsudkům, jež provázejí vaše nazírání na kvalitu obojího. Když odstraníte všechny předsudky, uvidíte, že je jedno i druhé v podstatě totéž. Proto je to možné ovládat jako věc jedinou. A když se vám to podaří ovládnout, to jest nenechat to na sebe působit, pak již vám nebude zatěžko pozorovat absolutní prázdnotu, kosmickou skutečnost.

Pozorováním absolutní prázdnoty poznáte, jakým způsobem se můžete absorbovat v Nic. Když tento úkol splníte, zmizí vaše všední já a nastane vnitřní splynutí s celkem. Zmizí pojem jedinství, na němž závisí dojem, že je člověk nezávislá jednotka. Pak se dostaví postupné uvědomování si, že pravou individualitou je já všech bytostí jakožto jednoty. Potom bude zničeno všechno utrpení i strach před smrtí, který nám diktuje, abychom zvýšili snahu po získání světského blaha, než zemřeme. Tím se ovšem zaplétáme do neko-
nečného vznikání a zanikání v nižším individuálním já.

Nyní je nám jasné, jakou ideu sleduje koncentrační metodika. Všimněme si však také, jaké překážky se staví do cesty při jejím uskutečňování.

Při popisování pratjáháry jsem řekl, že dosáhnete stavu, který vám umožní zírat do prostoru. Jestliže se při dosažení tohoto stupně soustředění neuzavřete všem vjemům a budete při něm naopak přemýšlet a spekulovat o některých věcech, které jóga označuje jako vzdálené, vystoupí před vašimi zraky myšlenky i představy jako samostatné cizí bytosti. Ty se budou snažit odvést vaši pozornost jinam, než jsou předměty vašeho soustředění. Jestliže však všechno odkládáte, nespekulujete a pokládáte se spíš za nevědomou

bytosť, budete-li jednat ve shodě s morálnými predpisy nižších jóg, nemusíte se ničeho obávat. Poznáte, že zjavy, ktoré pred vámi vystupujú, jsou jen fantomy, stvořené predstavou z vašej vlastnej životnej energie, ktorou vyzařujete duševnej činnosti. To zničí vašu dôveru ve vyššej prirodzenosti zjevů, jež můžete pozorovat.

Vždycky musíme být opatrní v posuzování toho, co nám koncentrace umožnila vnímat. Nutí-li nás sama koncentrace upínat pozornost do vyvstalej prázdnoty, nesmíme podlehnout domněnce, že dění, existující za prázdnotou, je oním velkým „Tím“, jež máme realizovat.

Ve vesmíru existují tři smyslové skutečnosti. První vnímáme obyčejnými smysly. Když ustálíme nitro a ovládneme všechna vzduť vnitřní bytosti, objeví se nám druhá skutečnost, ktorou nazýváme astrální, ale z psychologického hlediska je duševnej.

Ta může překvapovat některými zvláštnosti svých projevů, ale neodstraní u člověka vědomí jeho vlastní nedokonalosti. Proto je nutné odpoutat pozornost ode všeho – i od sebe, a to tak dokonale, že na sebe zapomeneme – a pak bude do našeho vědomí vstupovat působnost třetí sféry (skutečnosti) nazývané sféra duchovní.

Tato základna vám umožní ovládat zjevující se „mátohy“ předcházející sféry (tak se vám budou jevit její útvary a tak je také budete nazývat) a poznáte, že můžete získat nekonečné štěstí a radost.

O štěstí a radosti je možné říci, že jsou pro usilujícího jógína pokušením jiného druhu. Podlehnete-li své povaze a budete se držet radosti, nevymaníte se ze stavu tohoto lidství, a proto budete muset opakovat své zrození. Budete-li se však držet ctností, které předpisuje mystická nauka Přímé Stezky, překonáte sklon ke snaze podržet si dosažené štěstí a vstoupíte do skutečnosti, která je nad vším smyslově projeveným světem.

Nadsmyslová skutečnost je ona poslední skutečnost, která nemá nic společného s hrubým, jemným a vnímaným bezpředmětným světem nebo sférou. Proto ji lze pokládat za skutečnost opravdovou a člověka vysvobozující. Všechno ostatní nedosahuje její hodnoty. Co jsou platná utrpení a radost, když vědomí diferencovaného já zůstává živé, příčina to opětných zrození pod vlivem karmických podmínek vytvářených činy? Má to snad nějakou reálnou hodnotu,

když si uvědomujete rozličnosti, jež probouzejí pojem dole a nahore, vyšší a nižší, sebevědomí a sebepodceňování? Za vším diferencovaným stojí úplná jednota. A jenom posuzování jednotlivostí jako samostatných celků může být příčinou toho, že se vyhlašují velkohubé fráze, jimiž jsou nevědomí lidé strhováni do fanatického blouznění.

Jakmile lidé cvičící koncentraci dosáhli prvních projevů vnitřní přirozenosti, často se domnívají, že jsou již ve spojení s nekonečnem, v němž přebývá Bůh víc než jinde. A přece nejsou tyto projevy nic jiného než projevy astrální, vyvolané zacílením mysli a pozornosti do nitra, přičemž nebylo dbáno morální očisty. Před vstupem do niterných světů je třeba se očistit správným jednáním a hlavně tím, že se zbavíte stálého uvědomování si vlastního já jakožto důležité jednotky. Pak se teprve objeví pravda čistá, jasná, zářící a nezávislá na duševním postoji pozorujícího člověka.

Astrální zkušenosti nepřinesou moudrost. Můžete se sto tisíc let zabývat zkušenostmi, kterých dosáhnete mystickou prací, a konec bude tentýž jako začátek – jednostrannost a nevědomost. Proto je třeba zúčtovat se sklony svého srdce. Musíte ze svého vědomí vykořenit to osobní, které je příčinou toho, že vnímáte a nesprávně oceňujete všechny své zkušenosti. Pak teprve můžete doufat, že dosáhnete poslední skutečnosti, o níž jsem mluvil výše. To bude opravdu hodnotnější.

Při popisu koncentrace jsem skončil u pozornosti, již člověk usměřňuje k jemnému, hrubému a bezpředmětnému objektu, který představuje světy nebo sféry. Nyní budeme postupovat k dalším podrobnostem koncentrační praxe. Soustředíme-li pozornost do těla, bude naše tělo zachváčeno chvěním, jež pochází z energie tichého napětí. Tento stav vede k jistým zkušenostem, které nazýváme mystické. Síla jejich projevu a působnosti je však závislá na intenzitě koncentrace. Je-li koncentrace správná, to znamená nerušená vtírajícími se myšlenkami, pak budou výsledky velmi reálné. Žák bude schopen žít svůj život a vyvaruje se zmatku.

Žitím svého života se rozumí osamocení. Když bude dosaženo osamocení, postřehnete vzdouvání životních sil v podobě vln, fungujících za oním Nic (prázdnou prostorou), o němž jsem se již zmínil. Potom je třeba, aby byla co nejvíce soustředěna pozornost.

Postřehnete-li vzdouvání těchto vln, setrvejte v duševní nepohnutelnosti, ale bedlivě je sledujte. Tím je utišíte a vstřebáte sílu, kterou obsahují. Stává se ovšem, že přitom proběhne nějaká myšlenka, která upoutá vaši pozornost, načež probuzené síly začnou zvolna vystupovat k hlavě a energie vyvolaná jejich udržováním na určitém místě se bude zvolna ztrácet.

Jakmile to zjistíte, vraťte se pozorností k dotyčnému místu a nevímejte si již předmětu, jímž byla zaujata vaše pozornost. Tím opět nabudete soustředění a energie.

Účelem této praxe je, abyste se naučili ovládat a fixovat duševní i životní síly, což je pro člověka velkým dobrodiním. Jednak proto, že mu to dává možnost zrušit city k věcem vnějším, vnitřním a osobním, a jednak proto, že ho to vyvádí z duševního zmatku, neklidu a obav.

Když jsou ustáleny, kontrolovány a ovládány projevy celé bytosti, koncentrace se prohloubí. Necítíte nic a nemyslíte na nic vstoupíte do soustředění, v němž spatříte v jednotě vnitřní i zevní skutečnosti bytí jakoby slity v jednu kvalitu. Potom můžete současně analyzovat vnitřní i zevní skutečnost, čímž dospějete k možnosti vytvořit syntézu základní skutečnosti. Cit a pozorování vám poví, zdali je vaše zjištění správné.

Potom následuje soustředění do prázdnoty, která je sférou existující mimo to, co je jemné a hrubé. Její podstatou je světlo. Proto si podržíte tuto představu. Tím vize, jež nebyly vyvolány ani představou ani myšlením, se stanou jasné a čisté, plné pravd, ověřitelných obyčejnými prostředky.

Koncentrace, zabývající se vzdušným, jež byla postřehnutá ve vystalé prázdnotě, se nazývá dhjána. Ta se dělí na hrubou a jemnou. První se zabývá ovládáním předmětů a sil, druhá jejich analýzou. Ale jejich zájmová oblast je v jemném (psychickém) světě. Proto můžete při jejím provádění pozorovat skutečnosti, jež jindy vašemu zraku unikají. Ale výjimečnosti to nejsou. Jsou to jen skutečnosti, které se projevují ustálenému nitru, takže je možné pokládat je za přirozené. Potom s nimi lze přirozeně zacházet a to bude mít příznivý vliv na rozšiřování vědění i na nabývání duševního uspokojení.

Soustředění se nesmí dít do bodu v hlavě. Přivodilo by to

nesnesitelné napětí na jedné straně a vysoce výrazné halucinování na straně druhé. Proto se koncentrační bod hledá dole v těle, po nejvíce v oblasti bříšní.

Začátečník by se tedy neměl soustřeďovat do určitého tvarem omezeného bodu. Mysl má zakotvit v oblasti lotosu svádhišťhána a má tam být soustřeďována tak dlouho, dokud se nedostaví ostřejší postřehování a nadšení. Teprve potom je možné se soustřeďovat do oblasti lotosu múládhára, z čehož pocházejí pravé mystické zkušenosti.

Dosažení úspěchu v soustřeďování do lotosu múládhára budete pozorovat v tom, že zmizí klid, pramenící z lhostejnosti. A tím je definitivně nastoupena mystická cesta a lze jenom radit, aby po ní člověk krácel dál, dokud nedosáhne mystického cíle. Zastavit se nebo vrátit k dřívějšímu způsobu života je nemyslitelné. Síly, jimiž bylo pohnuto koncentrací, nedají hledajícímu člověku klidu ani spokojenosti, dokud nebudou poznány a ovládány. To se uskuteční dosažením mystického cíle prvního stupně. Filozofické úvahy, snaha zapomenout na všechno a odvrácení pozornosti jiným směrem neodstraní nápor, který byl vyvolán dřívějšími akcemi. Naopak můžeme říci, že se neustále stupňuje, takže to budí dojem, jako by člověk dobrovolně krácel po cestě dříve již nastoupené. Proto opravdu nezbyvá než tento problém řešit vyvoláváním protikladného názoru, totiž zřeknutím se světa.

V setrvačnosti postupu při mystickém vývoji lze spatřovat přirozenost duchovního růstu. Zbavíme-li se klidu, pramenícího z lhostejnosti, vyvoláme tím určité napětí, jež je nutné vyrovnat ať dobrovolně, nebo nedobrovolně. A čím více se je snažíme vyrovnávat, tím se stává mnohostrannější, dokud nedosáhne maxima, jež je možné překonat jen nejvyšším soustředěním nebo stavem samádhi. Proto se praví, že s intenzitou koncentrace roste její extenzita. Bod se rozšiřuje, stává se postupně vším, takže opravdu nezbyvá než postupně brát v úvahu všechny vyvstávající jednotlivosti, dokud neobsáhneme celek v jednom a nepotlačíme k němu všechny vztahy; nebo jinými slovy dokud neuskutečníme sebezapření v každém ohledu. Teprve potom vytryskne stav, který může být označen za dokonalou nezávislost. Ustanou bolestné reakce a zmizí také to, co pokládáme za štěstí, ale zůstane pocit, který nazýváme blaženost.

KAPITOLA XIX

VELKÁ KONCENTRACE

Zaujměte pozici, v níž nebudete cítit tělo. Páteř musí být rovná. Jednotlivé pocitové dotyky nebo bolesti v těle musíte potlačit a nevnímat je, dokud vás úplně nepřestanou rušit. Poté pozorujte celé tělo. To se provádí tak, že si bděle uvědomujete své tělo a sledujete všechna duševní hnutí v bytosti s dokonalým duševním odstupem od těla a dění v něm. Je třeba dívat se obrazně na tělo a do těla, sledovat vystupující bytostné sklony i hnutí a odtahovat od nich mysl, aby nebyla uvedena do varu. Když po dlouhé době dosáhnete stupně, v němž na vás nemají vliv duševní sklony, soustředte se do těla jako do prázdnoty a hledejte v něm vyšší Já.

Mysl musí být nehnutá jako kámen. Pak se ve vás rozhostí prázdnota a mysl se do ní vnoří. Tím vytvoříte jakousi psychickou skelnou čočku, kterou budete moci hledět do věčnosti. Ale tím se nedejte zmást. Hleďte spíše do prázdnoty než do věčnosti, protože ji stejně můžete chápat v časových vztazích. Duchovní indiferentismus, do něhož se dostanete hleděním do prázdnoty, vám přinese vznešenější dary, než jaké byste získali hleděním do této věčnosti. Stanete se vládci vesmírových částí a až se vzdáte i toho, vstoupíte do Univerza. To je zkráceně praxe velké koncentrace.

Velká koncentrace se dělí na dva stupně. Prvním jejím stupněm je soustřeďování pozornosti do sebe jako do prázdnoty. Nesmíte v sobě vidět nic, nevnímat nic a musíte být prosti všech hnutí a představ. Vědomí o sobě však nesmíte ztratit.

Tato koncentrace je vyšší, ale má se dít v těle. V takové koncentraci jsou v klidu mysl i tělo. Cesta k ní vedoucí je vyjádřena potlačováním všech vjemů, přičemž si člověk podrží schopnost pozorovat vnější svět a vnímat přitom svět vnitřní. Zkrátka je to stav indiferentismu, který se prožívá ve stavu nejvyš probuzeného (bdělého) vědomí.

Ve druhém stupni velké koncentrace je třeba postřehovat v sobě vše – celý svět. Povznete náladu k čistému duševnímu stavu, k oblažujícím radostem a živému vnímání a zároveň buďte také naladěni přijmout všechny vlny lásky, radosti, utrpení i soucitu,

jež vystupují při vzpomínkách na svět. Vy jste On – celek v jednotě – nesmírná plnost dění a všeho života.

První i druhý způsob této koncentrace jsou si svým významem rovny. První se provádí tehdy, když je člověk v duševním chaosu nebo spojuje-li se příliš duševně se světem. Druhá se naproti tomu provádí v dobách, kdy člověk pociťuje hluboký odstup ode všeho a trpí nedostatkem vztahů k příznivě působícím vnějším věcem. Vzhledem k tomu jedno i druhé patří do oblasti extrému, a proto je nutné zrušit to protichůdnou koncentrací. Žádný odstup ani přílišné spojení, ale úplná vyrovnanost obou je nutná. Ze spojení vznikají konflikty a ztráta svobody, odstup často pochází ze silného převládání principu tamas v lidské bytosti. Převládnutí tamasu je často příčinou netečnosti, která se může podobat odstupu a odpoutání. Ve skutečnosti to však je potlačení vjemů a duševních hnutí, jejichž prostřednictvím pak člověk přilne ke světu nekontrolovaně.

Cvičením se v prvním druhu velké koncentrace dosáhnete svobody a nezávislosti. Život a vědomí já přestanou být vázány na tuto formu (tělo), a proto budete moci žít ve věčnosti. Fyzické zákony nad vámi ztratí moc a vaše moc naproti tomu vzroste. Váš život i konání budou neosobní. Vstoupíte do věčnosti v tomto těle a stanete se bohy, to jest vládci světa příčin.

Než však dosáhnete těchto výsledků, přivede vás tato koncentrace do vytržení. Ve vytržení postřehnete božské světy, ale poněvadž jste už dříve byli nuceni stavět se kriticky ke všem vjemům, pocitům a hnutím, zachováte si rozeznávání sebe od božského světa. Tak překonáte pokušení k navázání styků s božským světem. Uvidíte, že všude je život. A tento postřeh vás vytrhne z nebezpečí nezdravého idealismu, jímž mnozí lidé na stezce pravdy zbloudili, když se domnívali, že unesení a jiné pocitové nádhery jsou výrazem božského světa, jehož si máme vážit. Uvidíte, že život, který jste právě uskutečnili, není zabarven vlastnostmi, a proto se, plni osvětlení, vzdáte marností krás a jiných projevů života. Tím budou zpečetěny vaše osudy ve vnějším životě, což je předpokladem pro dosažení nirvány.

Pokud jde o vytržení, musím připomenout, že jím nemyslím to, v němž člověk ztrácí zevní vědomí. Předpokládá se totiž, že člověk, který se dopracoval až ke stupni, v němž se velká koncentrace stává

nezbytnou pomůckou v duchovním úsilí, se již velmi mnoho věnoval uvědomování si sebe ve fyzickém těle i pocitových projevech, takže jeho odolnost proti působení duchovních kvalit vzrostla do té míry, že u něho to, co se označuje za duchovní vytržení, projde jen jako samovolná změna stavu mysli a vědomí. Žák Přímé Stezky musí správným zpřítomňováním bytosti a její niterné struktury ve vědomí v sobě vyvinout tak mocnou odporovou sílu, že bude velmi snadno snášet změny mysli a vědomí vyvolávané mocným působením duchovních sil. Proto se u něho může vytržení pokládat za prostou změnu v psychické struktuře, která mu však umožní rozšířit své nazírání daleko za hranice prostého vnímání. Nechť tedy proto čtenář chápe můj výraz vytržení jako změnu stavu mysli a vědomí, která přímo rozšířila možnost prostého vnímání a nepůsobila jako potlačující činitel na psychologický stav bytosti. To znamená, že žák Přímé Stezky prožívá své vytržení jako stav, který provází jeho denní uvědomování, které není nebo se alespoň vůbec nezdá být tlumeno nebo potlačováno. Tím je také vyloučen mysticismus vytržení založeného na posedlosti, ať jsou posedajícím činitelem faktory duchovně vysoké, nebo nízké. Žák Přímé Stezky opanuje všechny. Proto je jeho vytržení stav prozření skutečnosti při zachování stavu normálního uvědomování a schopnosti registrovat vjemy.

V druhém stupni velké koncentrace budete plni života. Nižší a vyšší podstata bytí se spojí a stanou se podstatou jedinou. Pak budete moci obě snadno ovládat. Poznáte mnohé užitečné koncentrace, jejichž pomocí budete moci pomáhat jiným lidem; a protože budete plni soucitu, budete to také dělat. Je to koncentrace, kterou budete moci svazovat a rozvazovat všechno na světě, neboť dává moc i v zevním smyslu. Jinak je to koncentrace vedoucí k brzkému spojení s osobním Bohem a k jeho poznání. Niterně se budete cítit spojení s celkem, a když se objeví nepříznivé vlny, které bytost nutí ke zlému jednání, můžete se niterně stáhnout a vyvolat vlny dobré povahy. Budete-li dost silní, bude to mít vliv i na celek a tak budete vzdorovat zlu ve velikém okruhu. Bude vámi proudit veliká blaženost, vyvolávaná touto koncentrací. A poněvadž jste při jejím provádění spojení s celkem, přenesete svou blaženost i na něj. To vám ve zpětném působení přinese dobrou karmu.

Odpoutáním vědomí od zevního světa při konání se samozřejmě do jisté míry zbavíte následků svého konání, ale to neznamená, že se karma netvoří. Průvodní značky vykonaného činu jsou vtiskovány do všech okolních věcí, proto musí výsledky přinést každý čin. Nepřinese-li je vykonávajícímu člověku (to se stane, je-li od něho vědomím odpoután), tedy je přinese jiným lidem, především však těm, kdo s ním jsou v duševním spojení, nebo těm, kdo jej následují. Proto také musíte dbát toho, abyste konali jen dobro, i když budete schopni se vyhnout následkům svého konání. Zlými skutky by byli postiženi ti, kdo vás následují, i když je osobně neznáte – a vůbec celý svět.

Následovníky adepta jsou všichni lidé. I člověk s nejposlednějším společenským postavením má touhu po osvobození. A tím se spojuje s výše vyvinutými bytostmi a ty zase s ještě vyššími a tak to jde až do Prazákladu bytí. U adepta, který je v přímém spojení s Prazákladem bytí, se soustřeďují všechny ideje a síly lidstva. Kdyby adept porušil rovnováhu vesmírných sil psychickou nerovnováhou, nastal by zmatek buď na zemi, nebo v celém vesmíru. Proto je možno se domnívat, že zmatek ve světě nastal porušením rovnováhy sil nerozumnými lidmi, kteří se nějakým způsobem uschopnili k ovládnutí síly vyzařované Prazákladem stvoření.

Velká koncentrace se vyvíjí z koncentrace, kterou jsem popsal v předcházející kapitole. Mystikové ji provádějí proto, aby ovládli zevně i vnitřně všechno, co na ně působí. V zevním smyslu je to koncentrace vedoucí k poznávání a spoutávání. První dává vědění a druhá moc. Oboje je však nutné pro toho, kdo chce dosáhnout duchovní dokonalosti. Všichni lidé to tuší, ale zdá se jim to být nedostižným ideálem. Proto vynalézají jiné, „lehčí“ cesty a činí pokusy bez velkého úspěchu. Vy se však snažte o uskutečnění této koncentrace, a když uvidíte, že se do ní nemůžete vnořit, hledejte doplňky v jiných koncentracích, které jí předcházejí. A tak postupujte stupeň po stupni, až se vám podaří proklestit si cestu k pravé koncentraci, která vám umožní rozřešit příčiny úspěchu i neúspěchu a jiná tajemství mystické praxe.

Budete-li uvedené pokyny studovat, nemyslete, že jste neschopni vykonat tak těžký úkol. Práce, o nichž jsem vám pověděl, se doplňují „samy sebou“, jen když budete pracovat a nebudete

mudrovat o tom, co je, bude a mohlo by být. Chopte se práce a potom uvidíte, čeho je k dalšímu pokroku třeba. Vězte, že všechny věci, o nichž jsem vám pověděl, byly dosaženy nejprostšími lidmi, kteří neznali vše ignorující rozumování studených filozofů. Tím bohatší zato byla jejich intuice, která nemusela hlubší a vyšší skutečnosti ohmatávat jako kus kamene, poněvadž o tom byla přesvědčena jemným cítěním.

KAPITOLA XX

SAMÁDHI

Koncentrace se dělí na tři stupně. Tyto stupně jsou: dhárana, neboli pozornost; dhjána, neboli nepřetržité uvědomování si předmětu koncentrace; samádhi, neboli ztotožnění vědomí sebe sama s předmětem koncentrace a následkem toho potlačení uvědomění si sebe jakožto diferencovaného já.

Samádhi je předpokladem ke spojení sebe ve formě jáství s absolutnem, jehož rozvoj v bytosti znamená věčné a utrpení prosté bytí. Proto je stupeň koncentrace, jejž nazýváme samádhi, ideální stav, o nějž usilují všichni jóginové, mystikové i lidé, kteří vůbec neznají mystickou praxi, ale touží po svobodě. Jenom ti, kdo vidí svůj nejvyšší ideál ve světě forem, nemohou pochopit ideu koncentrace a její cíl – úplné sebezapření. Ale i u nich lze předpokládat, že jednou význam mystické snahy pochopí; vyplývá to z nových a nových životních zkušeností, které se dostávají proti vůli člověka.

Snaha udržet člověka jen v zájmu o „experimentálně zjištěnou skutečnost“ je tedy marná. Citová vnímavost postřehuje širší obzory a tyto postřehy jsou ovocem, které trháme ze zapovězeného stromu v ráji. Vnukají nám pocit určité bytostné nespoutanosti a ten nás zase nabádá k činům, jejichž zpětný vliv je podle jejich povahy více či méně bolestný. A tak člověk během života získává životní zkušenosti, které ho poučují o vlastní stále větší a větší omezenosti a spoutanosti na pláni projeveného světa, až to nakonec nevydrží a změní ke světu postoj. Bude se na něj dívat jako na kejklíře mámicího každého jedince svými fantasmagoriemi.

To znamená, že následkem postřehování širších obzorů skutečnosti se u každého člověka bude snižovat zájem o vnější svět. Jakmile se zájem o projevené skutečno stane nezřetelným, hned člověk vdechne pocit větší svobody. A s tím se zároveň dostaví odvaha myslet v širších mezích než v těch, které byly vymezeny konzervatismem nebo tradiční morálkou. Není tu strach před tím, že utrpí domnělá rozumnost, ani před myšlením, které se ubírá mimo vyšlapané cesty nebo dokonce po cestách diametrálně odlišných. Ba naopak. Je tu jistota ve všem, a proto je jisté, že se člověk odváží

vstoupit na vratkou základnu tzv. abstraktního myšlení, které je základnou mystické praxe. Mystická praxe člověku pomůže usměrnit myšlení, naučí ho ovládat je a případně i umlčet, čímž budou potlačeny předsudky a probudí se jasné zření skutečnosti v plné své nádheře.

U lidí se však často nesetkáváme s postojem ke světu, který by byl z hlediska mystické praxe ideální. Je to způsobeno tím, že se lidé snadno dají přesvědčit fakty, že je jejich tělo závislé na vnímané skutečnosti. Proto je často třeba sáhnout po mystické praxi jenom na základě minulých životních zkušeností, vystupujících ve formě určitých citových vztahů k duchovním věcem, a to i za eventuálních momentálních indispozic, které mystické úsilí ztěžují. Koncentrace je třeba se chopit i tehdy, když se člověka zmocňuje citové smíření se světem. Bolestné reakce, které se za těchto okolností dostavují, je dlužno pokládat za následek vlastní duševní nestálosti a neusměrňenosti.

Když se naučíme dívat se na mystické snahy a na překážky, které se nám staví v cestu tak, jak jsem právě uvedl, brzy získáme zkušenosti, které nás přesvědčí o kladné hodnotě naší snahy. V tomto přesvědčení utonou všechny výstřelky nižšího já. Potom již budeme postupovat mnohem snáze a také se zbavíme bolestných reakcí. A zároveň bude možno zcela zřetelně pozorovat stupně koncentrace, které popisují dále.

Stavu samádhi nelze dosáhnout bez předcházejících stupňů koncentrace, které nazýváme dháranou a dhjánou. A kdyby přece jenom někdo dosáhl samádhi mocí prudkého duševního hnutí, lze očekávat, že se jeho bezprostřední výsledek u něho bude jevit ve zmatených a nelogických závěrech; na jiné lidi, kteří ho pozorují, pak působí dojmem, že se nezdravě odchýlil od přirozeného lidského stavu v myšlení i v projevech. Bývá to křepčení pramenící z extáze, při níž byl ztracen kontakt s tělesnou přirozeností a při níž se též může dopouštět nejpošetilejších tvrzení a činů, jež nelze přírodovědecky ani rozumově opodstatnit. Proto je třeba postupovat podle plánu mystické nauky a vyhnout se tomu, aby si žák uvědomoval nebo přijímal dojmy, které způsobují neovladatelná duševní hnutí.

Nejdříve je třeba uskutečnit dháranu. Dhárany (pozornosti)

usilující člověk dosáhl, když pozorovaný předmět nebo stav zaujme jeho pozornost tak, že zapomene na okolní věci. Podle některých údajů se měří na dobu dvanácti vteřin. Na základě svých vlastních zkušeností však mohu prohlásit, že pozornost nemusí být vázána na určitou dobu. Je však rozhodně vázána na výsledek. Budu o něm mluvit dále.

Nyní si ještě všimněme prostředků, jichž se k uskutečnění dhá-rany používá.

Jsou tři cesty, jimiž lze dosáhnout pozornosti. První a nejsnazší způsob je ten, že člověk upíná mysl na nějaký smyslový předmět, vjem nebo stav. V mystické terminologii se tento způsob nazývá soustředování mysli hrubou koncentrací. Druhý způsob vyžaduje, aby člověk upínal pozornost na imaginovaný obraz, popřípadě na nějaký orgán nebo na některou část těla, přičemž nesmí být vnímána zevní forma, respektive hmota těla. Ve třetím případě je mysl upínána na ono beztvaré a neutrální skutečno, jehož střed cvičící člověk nalézá ve svém těle. Je to koncentrace bezpředmětná, která velmi záhy přináší mystické výsledky.

V mystické praxi se běžně užívá jemné koncentrace. Hrubá koncentrace se pokládá za méně působivou a vhodnou jen pro nejprůměrnější typ lidí, kteří se právě začínají duchovně probouzet. V psychickém smyslu jsou výsledky, které tato koncentrace přináší, nejmenší. Bezpředmětné koncentrace jsou schopni jen výjimeční lidé, kteří se příliš často nerodí. Jemné koncentrace je však po určité námaze schopen téměř každý průměrný člověk. Její význam spočívá v tom, že člověku pomáhá dosáhnout duševně poněkud výš, než kam dosahuje za přirozeného vnímání. Každý člověk se proto jednou musí namáhat ji uskutečnit, protože její pomocí velmi brzy dosahuje spojení s jemnějším světem. Proto při popisování stezky do samádhi počneme s touto koncentrací.

Než budu popisovat jemnou koncentraci, musím se ještě zmínit o jejím negativním významu. Ten se objeví zvláště tehdy, když usilující člověk sám volí svůj mystický postup a práci. Za těchto okolností se každý člověk zpravidla posuzuje spíš příznivě než nepříznivě a uchyluje se proto k jemné koncentraci v domněnce, že pro něho hrubá koncentrace už není. A přece o nezbytnosti té nebo oné koncentrace rozhodují psychické dispozice; často by bylo

lépe, kdyby se snažil o hrubou koncentraci, která duševně ustaluje a uklidňuje.

Jemná koncentrace je jakési nervové dráždidlo, které působí nepříznivě vždycky, když je usilující člověk nervózního temperamentu. Potom tato koncentrace často přivolává nepříznivé vize a nervové vzruchy, které člověka od mystického cíle spíš odvádějí, než aby mu jej přiblížily. To znamená, že ten, kdo chce cvičit jemnou koncentraci, musí si na duševní úrovni umět vládnout. Jemná koncentrace je dráždidlo, jehož vliv je nutné oslabovat duševní vyrovnaností, založenou na moci vůle.

Nesmíme si myslet, že jsou mystické práce samoučelné a že vždycky vedou jen do „nebe“. Jsou to mechanicky působící prostředky, které je nutné volit správně asi tak jako léky. Jinak z mystické snahy nevzejde nic jiného než stupňující se dezorientace, neklid a prohlubování poruch v duševní rovnováze. Proto si nevolte prostředky mystického vývoje sami. Spíš se uchylte ke hrubé koncentraci, která zvýší vaši duševní rovnováhu; to je ta pravá stopa na mystické cestě.

Nyní uvedu postup při jemné koncentraci.

Zaujměte pozici, při níž páteř a hlava tvoří svislou přímku. Užijete-li polohy podle předpisů jógy, to jest vsedě na zkřížených nohou, jak vysvítá z obrázku v poslední kapitole, upněte mysl (pozornost) do mezinoží k perineu (hráz při pánevním východu) nebo na konec páteře (kostrč, nejspodnější článek páteře) a představte si tam jednoduchý obraz (např. světlo, bílý krystal, červené světlo, zářící trojúhelník, hlavičku Jezulátka a vůbec něco jednoduchého, co je vám sympatické a příjemné). Přitom se snažte vymýtit myšlenky na cokoli jiného. Chcete-li však cvičit při sedění v křesle, přičemž rovněž musí být páteř rovná, soustředte pozornost do obou kolennou, ale při skleslé náladě až do chodidel. Představte si v těchto místech bílý krystal anebo červené či bílé světlo, nikoli však neohraničené a snažte se vymýtit myšlenky na všechno ostatní jako v předešlém případě.

Snaha udržet žádoucí představu a zamezovat přitom vměšování ostatních představ bude zpočátku značně obtížná, neboť se zvýší roj nežádoucích představ a myšlenek. Je však třeba opakovat úsilí dotud, dokud nebude dosaženo výsledku – dhárany. Cvičte každý

den ve stejnou dobu a pravidelně. To vám usnadní překonat překážky mnohem dříve, než kdybyste se nechali unášet variabilitou nálad. Vytrvejte při cvičení a neměňte představu, kterou jste si zvolili. Takovým způsobem se vám jednou podaří vidět ideál čistě a jasně a to je znamení, že jste dosáhli prvního stupně soustředění – dhárany.

Aby bylo lépe pochopeno, co míním slovem ideál, je třeba poukázat na jeden fakt. Každý člověk ve svém nitru chová několik převládajících a stejnorodých přání a myšlenek, jež se ztělesňují v jeden ideál, z lidského hlediska latentní, takže často nedosahuje do jeho vlastního denního vědomí. Teprve když upne pozornost na představu, jejíž vliv není škodlivý, ale pouze neutrální, všechna přání i myšlenky se slijí v jednu představu, která na okamžik čistě a jasně zazáří před očima cvičícího člověka. To je dhárana.

Vliv samovolně vystupující představy musí působit uklidňujícím dojmem. A to se stane vždycky, když člověk má jenom čisté tužby a přidržuje se čistého myšlení. Tato samovolně vystupující představa musí přinést nadšení a radost z úspěchu, jinak se nedá předpokládat, že bude mít usilující člověk úspěch v dalším postupu. Tento postup začíná soustředěním pozornosti na dojem, který byl vyvolán vystupujícím ideálem. A to je druhý stupeň koncentrace, který se nazývá cvičení ve dháraně.

Cvičíte-li se ve dháraně, je třeba, abyste dbali o udržení rovnováhy citů, myšlení a vnímání. Tato rovnováha totiž bývá velmi snadno porušena soustředěním pozornosti na dojem a vůbec na smyslové vjemy. O tom každého usilujícího člověka poučí zkušenost.

Z toho tedy vyplývá, že se cvičením ve dháraně myslí dvojí práce. Jednak tu je soustředění na dojem, který vyvstává postřehnutím ideálu (nebo to také může být soustředění na předmět, přičemž se potlačují vjemy, jejichž prostřednictvím koncentrační předmět působí), jednak udržováním duševní rovnováhy, která může být velmi snadno porušena následkem toho, že člověk neovládá vjemy. Jsou-li vjemy řízeny vůlí, to jest potlačovány nebo vyvolávány podle vlastního přání, a objekt, k němuž směřuje pozornost, viděn jasně a libovolně dlouho, znamená to úspěch ve cvičení ve dháraně.

Výsledkem předcházejícího cvičení je dokonalá sebevláda. Není dojmů nebo vjemů, jehož vliv by nebylo možno zrušit, a také není události, která by člověka vzrušila až k nekontrolovatelnému počínání. Proto cvičení ve dháraně působí v nejzevnějším životě velmi blahodárně. Přesto však tento mystický stupeň není úplně uspokojivý. Zůstává tu možnost vzrušení a ta je branou k nežádoucím zkušenostem. Proto je nutno postupovat výš, do dhjány, jejímž účelem je poskytnout člověku sílu k zapomenutí na nežádoucí tzv. nižší psychické zkušenosti.

Stav soustředění, který nazýváme dhjána, se ohlásí tím, že cvičící člověk začne vnímat v těle proudy, o nichž dříve neměl potuchy. Zjistíte, že se soustředěním v těle tvoří vlny energie, jejichž dotykové efekty vzhledem k některým duševním silám člověka vyvolávají reakce, které se u něho projevují bezděčnými akcemi a činy tvořícími karmické dispozice pro následující období jeho života. Všechno jemné, jež shrnujeme pod výraz duševní, smyslové a podprahové (podvědomé), se zdá dávat do pohybu. Člověk proto začíná chápat svůj vnitřní život jako plně aktivní, čímž samovolně vzniká povinnost hledat další etapu na cestě labyrintem bytí.

Základním úkonem v řešení ideového duchovního problému je centralizace různorodého duševního napětí a vlnění, jež vzniká. Je třeba se chopit koncentračního předmětu a sledovat jeden ze všech vyskytujících se stavů a vln, dokud člověk nepozná zákon o existenci a trvání duševních stavů, napětí a vln. Jako reakce na toto jednání se zvyšuje intenzita vnitřního a citového života. Je proto třeba vyvinout největší úsilí o udržení duševní rovnováhy. Tím vstoupí žák do čtvrtého stadia soustředění zvaného dhjána.

Definice dhjány zní: když opadne vliv vnímaných proudů a popudů na vnitřní přirozenost a prostor, který vzniká soustředěním mysli na bod, se stane neohrazeným, je to dhjána. To je třeba blíže vysvětlit.

Začátečník v mystickém úsilí nemůže dobře soustředit pozornost na něco neohrazeného, neboť to prostě uniká jeho představě. Proto se musí chápat ohraničených představ. Ale neustálým soustředěním pozornosti na něco ohraničeného dospívá k pochopení, že za tím, co je ohraničené, musí existovat neohrazené. V důsledku tohoto uvědomění samovolně přechází k soustředěování se

na podstatu ohraničeného, kterou si má představit jako jemnou (psychickou) a neomezenou prostorem a časem. Ale není tu možná názorná představa toho, co je neomezené. Přece však stačí, když si člověk uvědomí existenci toho, co je neomezené, neboť to svou povahou a přirozeným působením boří hráze, které skutečnosti svými smysly vymezujeme.

Tím jsme dospěli k rozboru cvičení dhjány. Vidíme, že jejím cílem je pomoci člověku oprostít se od domněnky, že je reálná jen omezená skutečnost. Když pozná reálnou povahu toho, co je neomezené, dospěje k poznání skutečnosti, která se již neomezuje na to, co vidí, slyší, může ohmatat apod. Proto také dosažením stupně soustředění zvaného dhjána zmizí pojem skutečnosti, kterou jsme omezili na smyslové předměty, i pojem rozdílnosti mezi jemnými a hrubými kvalitami, takže můžeme chápat viditelný i neviditelný, projevený i neprojevený svět v přirozeném duševním postoji a stavu. To je dhjána, která se podle některých údajů měří v čase na dvanáct dháran.

Dosažením stupně, který jsem právě vysvětlil, vzniká požadavek, aby se cvičící člověk soustřeďoval s ohledem na skutečnost, kterou vnímá svými smysly. Nestačí tedy upřít pozornost na předmět symbolizovaný představou, nýbrž je třeba pozorovat a uvědomovat si současně jak jemné, tak i hrubé kvality, přičemž musí být obojí dobře ovládáno. To je cvičení ve dhjáně, neboli stupeň pátý. Jeho účelem je ovládnout bytost v jejích jemných i hrubých projevech a dostat se do následujícího, šestého stupně soustředění – samádhi.

Než však budu psát o šestém stupni soustředění, musím poukázat na tuto okolnost: vlastní kvalita dhjány může být jemná nebo hrubá. První se zakládá na uznávání „vyšší příčiny“ všeho dění, kdežto druhou uskutečňují ti, kdo shrnují všechny vjemy, rozmnožené cvičením koncentrace, pod pojem obyčejné (smyslové) skutečnosti. S následky se setkáme v samádhi.

Nyní je třeba si všimnout schopností, kterých se dosahuje dhjánou.

Dhjána odstraňuje klam rozdílnosti hrubé a jemné skutečnosti. Vše je tu zřejmé jako jediné a nedílné, čímž si člověk osvojuje větší duševní moc. Není oslabena uznáváním „Já a Ty“ – přičemž

jednomu z nich je připisováno více moci – nýbrž člověk tu pochopil, že je všechno jednotou, soustřeďující v sobě všechny rozdílnosti.

Když to pochopil, přestává se mu vtírat myšlenka vlastní omezenosti a nemohoucnosti; tím zmizí i důvod k sebeovládání. Naproti tomu se však začnou zjevovat skutečnosti neviditelné sféry v úplně hmatatelné životnosti. Uzříte duševní síly a schopnosti, které vám dříve připadaly jen mátožné, jako samostatné a nejživotnější složky tělesného bytí, takže pro vás bude snadné chopit se jich a ovládat je. A ti, kdo dosáhli schopnosti soustředění do oblasti za sférou běžného vnímání, uzří i jiné vesmírné pláně i s jejich obyvateli. Ale z těchto vjemů pramení nebezpečí, že člověk podlehně dojmům, které vznikají stykem s těmito sférami. Z toho pak následuje možnost opětného navázání spojení se smyslovým světem a následkem toho pád do stavu, z něhož se člověk chtěl vymanit, a nebezpečí návratu k dřívějšímu způsobu jednání a života. Přihodí-li se někomu, že začne vnímat to, co až dosud bylo pro něho nezjistitelné a neviditelné, je třeba s nejvyšší intenzitou soustředit pozornost do bodu, který chápe jako prostý všech vlastností a který tudíž vyvolává sklon k indiferentismu. Potom síla, zprostředkující jmenované poznatky a zkušenosti, rychle stoupne do hlavy, která je již Božským světem, plným světla a ticha. A pak je třeba opět použít cvičení ve dháraně (soustředění na objekt) k sestupu do sféry reálného života, aby nebylo zničeno uvědomění si nižšího světa. Je třeba pokládat za povinnost řešit problémy mystického vývoje a přitom podržet všechny dosavadní bytostné vztahy. Pochopit, že na základě těchto vztahů vznikají člověku povinnosti, jež mu odjímají právo dosahovat mystických výsledků – pro sebe!

Překročí-li žák toto úskalí, není třeba se obávat následujícího stavu, zvaného samádhi, kterého lze dosáhnout jen v této koncentrační linii. Naopak. Tímto postupem dosažené samádhi bude prostředkem k získání zkušeností, poskytujících vědění o nižších i vyšších projevech života a bytí, a to definitivně ustálí každou kolísavou povahu. Avšak tímto způsobem bývá samádhi uskutečněno jenom výjimečně. Příliš silné důvody přivádějí žáka k pádu dříve, než dosáhne potřebného soustředění, takže je zbytečné uvádět k němu další podrobnosti. Proto budeme postupovat přirozenými cestami.

Řekl jsem, že soustředění, zvané dhjána, může být co do kvality hrubé nebo jemné. Hrubá dhjána, to jest ta, v jejímž průběhu shrnuje člověk vše, co vnímá, pod pojmem smyslové a obyčejnými schopnostmi vnímatelné skutečnosti, vede do samádhi, ve kterém mysl mystika spočívá sama v sobě. A takové samádhi je prostředkem k dosažení nejvyššího osvícení. Důvody jsou logické. Uvážíme-li totiž, že se slovy „mysl mystika spočívá sama v sobě“ míní její úplné ustálení a v zevním smyslu zničení, pochopíme, že takovouto myslí postřehneme princip i smysl dění, neboť dění je pohyb sil, který se ustálené mysli jeví jako kinematografický vjem.

Toto samádhi mimoto člověku umožňuje, aby se mohl chopit životních sil své bytosti, ovládnout je a na základě souvztažnosti dosíci téhož účinku v oblasti celého tělesna. Tím jsou odstraněny překážky, přesvědčující člověka o tom, že je síla jeho vůle omezena a že není svobodnou bytostí. Člověk si uvědomuje onu všemohoucnost, která v něm leží v zárodečném stavu, takže definitivně odpadne strach, deprese a jiné stísnující vlivy. A to je nejpřednější ideou samádhi. Můžeme v samádhi jiného druhu dosáhnout jakýchkoli vjemů a duševních schopností, ale dokud neovládáme všechno projevené, nebudeme uspokojeni. Přesto je však třeba všimnout si i jiných samádhi, neboť ti, kdo cvičí koncentraci, k nim často dospívají.

K následujícímu samádhi člověk dospívá soustředěním, jež jsem nazval dhjánou, kterou usměřňuje k jemnému skutečnu. Při ní se totiž může podržet vědomí rozdílností jemných a hrubých kvalit, přičemž se jemné zdají žádoucnější, takže se mysl usilujícího člověka na ně upíná. Tato okolnost způsobuje, že se přelijí činné duševní schopnosti jeho bytí podle lidského vyjádření z těla do Ducha, čímž je dosaženo samádhi, jež známe pod jménem extaze. Jeho známky jsou: ztrnulé tělo, zdánlivé bezvědomí (to je ovšem jen zevní známka, poněvadž vědomí nezaniklo, jen tělo nereaguje na vjemy), zření „neviditelného světa“, zkušenosti ze styku s ním a mimosmyslové vjemy, které však neničí logičnost, jako se to stává při mimosmyslových vjemech, k nimž dochází následkem vnitřní netečnosti.

Extaze, i když je v ní možno postřehovat cosi z univerzální

pravdy, nedává záruku, že si člověk podrží nižší přirozenost v činnosti, tj. že si zachová tzv. racionalistický postoj k životu. Ba naopak. Extaze zvyšuje idealismus a odpor ke světskému životu, neboť po ní zůstává ať vědomá, nebo nevědomá snaha dosáhnout totožnosti s tím, co lze postřehovat jako jemné a „vyšší“, jež také náleží do oblasti skutečnosti.

Na základě toho se také extatikové nejeví světským lidem jako rozumní. UVědomíme-li si však, že se mysl extatiků pohybuje ve sférách nepostřehnutelných, tj. v lidském smyslu abstraktních, potom pochopíme, že je jejich řeč i jednání prosyceno snahou uskutečnit to vyšší ve stavu v obecném smyslu přirozeném. Znají totiž hodnotu a vliv idealismu, protože realizovali to, co ideál obsahoval.

Samádhi, které jsem právě vysvětlil, cvičícímu člověku umožňuje postřehnout ve svém nitru sféry jemné kvality, v nichž podle lidské domněnky existuje Bůh, blaženost, posmrtné štěstí apod. Pokud si člověk při vstupu do tohoto samádhi podrží vědomí sebe, může mu být pramenem poznatků o mravních a náboženských otázkách a o vztazích jemného světa k hrubému. Jinak, totiž když uznáme jako podstatnější vyšší a všeovládající skutečnost, přináší toto samádhi neobyčejné smyslové vjemy, které pro osobu cvičícího člověka mohou být neobyčejně hodnotné, které se tak však nejeví druhým lidem z jejich stanoviska. Proto je třeba vzít za předmět zkoumání jenom sebe a odmyslet si „skutečno“, které žák ze zvyku uznává. Pak nedojde k extazi, při níž by podržel vědomí duality a na základě tohoto vědomí „vyššího“ a „nižšího“ světa jakožto světů od sebe oddělených. Potom lze předpokládat, že dosažené samádhi bude čisté a účelné, to jest že povede k ovládnutí a nikoli jen k vnímání.

Když bylo dosaženo jednoho z obou stavů samádhi a žák mystiky se vrátil do přirozeného stavu, získává potvrzení o hodnotě mystických snah. A tímto utvrzením bude zvýšena jeho energie k dalšímu postupu, oheň meditace se snáze roznítí. Po tomto stavu totiž už není koncentrace do bodu účinná, ale musí to být koncentrace, v níž se přihlíží k jemnějšímu dění, které se jeví v podobě vln. Jóginové je jmenují „tanmátry“ (jemné látky). Toto dění je možné postřehovat zvýšenou ostrostí pozorování a to mu umožní vstupovat do stavu samádhi při dobré se-

bekontrola. Tak získá bohaté zkušenosti o účincích koncentrací.

Následujícím krokem je vedení mysli k předmětu, jenž není ohraničen ani časem ani prostorem.

V předcházejícím jsem mluvil o koncentraci, při níž bylo ponecháno vědomí v mezích ohraničených skutečností. Z toho důvodu neodstraní dosažené samádhi vědomí diferencovaného já, ale přináší zkušenosti a poznatky o viditelném vesmíru.

Aby však bylo dosaženo vyššího vědění, je třeba provádět koncentraci mimo čas a prostor. Pojmy čas a prostor vyplývají z toho, že člověk podléhá vlivu přírodních sil. Po určitou dobu myslíme na určitou věc a potom myšlenkami přecházíme na jiné věci. To vše se děje působením přírodních sil a postupně, čili v čase.

Málokdy se někomu podaří myslet na nějaký zvláštní předmět libovolně dlouho. To je známka slabosti vůle a podléhání vlivům přírodních sil. Proto je třeba usměrnit tok mysli ke zvolenému předmětu a hloubat o něm s vymýcením rozdílnosti a ohraničení jevů. Tím bude realizována idea vymanění se z nadvlády cizích vlivů a vznikne předpoklad ke vstupu do samádhi, v němž vytryskne pocit úplného uvolnění, které se zakládá na zničení změn v čase.

Teprve pak bude možno uskutečnit stav dokumentovaný vnitřním odstupem od stvořeného (diferencovaného) světa a tento stav nás povede do samádhi, v němž se nejvyšší Já osobnímu vědomí samo připomene a zpraví jemnější přirozenost člověka o své nezávislosti na stvoření. Pak definitivně přestane život být vázán na formu. Proto se stav, který je dosažen tímto druhem samádhi, nazývá nesmrtelnost. Není to však nesmrtelnost v doslovném smyslu, nýbrž spíš v duševním. Vědomí já bylo zbaveno vznikání a zanikání a následkem toho mohlo být přeneseno jakožto denní vědomí přes stav, zvaný smrt.

Samádhi, které člověku umožní, aby si podržel vědomí nižšího já a postřehoval vyšší světy, je dosaženo soustředěním bez rozumového závěru.

Uvědomujeme si předmět, na který se soustřeďujeme. Když však postoupíme dále, ztotožníme se s objektem, na nějž jsme se soustřeďovali. Pak přestane uvědomování si rozdílnosti mezi námi a předmětem, neboli naše koncentrace je bez rozumového závěru, jestliže ji ovšem provázíme živým sebeuvědomováním.

V úsilí o tuto koncentraci je však skryto nebezpečí násilného rušení vztahů mezi jemnými (psychickými) a hrubými složkami (tělem) naší bytosti. Proto i když se vám podaří zapomínat na subjekt (sebe), uvědomujete se v já, dokud nezískáte jistotu, že vám neublíží, když opustíte sebe vědomím. Nedejte se zlákat stavem, který je tímto soustředěním vyvolán, tj. úplnou prázdnotou a klidem v hlavě. Jste lidé a musíte si své já podržet dotud, dokud ve vás bude existovat byť nepatrný sklon ke stvoření, sklon, který pramení ze životnosti pudové přirozenosti.

Nyní máme ujasněno, jaká je vůdčí idea soustředovací praxe. Vidíme, že je jejím úkolem pomoci člověku, aby se vymanil z onoho stavu, ve kterém si nemůže uvědomovat nic víc než to, co je v dosahu vnímání jeho smyslů. Proto správná mystická nauka poukazuje především na jeho mysl a poučuje jej, jakým způsobem má myslet na projevené skutečno, aby vyniklo neprojevené, a i když se neprojevené skutečno stane zřejmým, učí ho soustředění, jež je aktem, kterým se může oprostít ode všeho. Tak mystická filozofie a praxe člověka vedou životem jako nejvyšš starostlivé a bdící matky, jejichž nejvyšším ideálem je, aby mu umožnily získat zkušenosti, které odstraňují tužby. Když snažíci se člověk tyto zkušenosti přijme, vyvedou jej z projeveného vesmíru, v němž je vůdčí zkušeností utrpení.

Nelze se tedy domnívat, že úmysl nebo touha znát tajemství a podobné negativní duševní projevy dostačí k uskutečnění mystického díla. Každý člověk, který nedovede získat zkušenosti správným prováděním koncentrace, která ho zprošťuje tužeb, nakonec podlehne svodům vyplývajícím ze vztahů k diferencovanému světu. Tím si zatarasí cestu k dosažení nejvyššího cíle. A tento fakt je výstražným znamením všem těm, kdo se snaží nebo hodlají za každou cenu usilovat o slibované mystické zkušenosti a schopnosti, jichž dosahují nejvyšš zkušenosti mystikové.

KAPITOLA XXI

MYSTICKÉ VÝSLEDKY

Tak jako každá nauka musí vést k určitým výsledkům, jež jsou poznávacími značkami určitých stupňů studia, vede také mystická praxe k určitým stupňům, jejichž dosažení odpovídá určitým výsledkům. Roztrousil jsem tu a tam poznávací značky některých stupňů, ale to všechno bylo nesoustavné. Pokládám proto za nutné promluvit o nich v této kapitole, věnované jim samým.

Začátek mystického vývoje je ve znamení sbírání jemnějších vjemů a zkušeností. Svým obyčejným vnímáním jsme na dosah vnímání astrálního. Již pouhá změna chodu myšlenek (do nitra) vás uvede do styku s astrálním světem. Stojí za zkoušku, všimnete-li si svého nitra tímto způsobem: upněte myšlenky na centrum své bytosti, na duchovní srdce, které je uprostřed prsou. Při častém opakování tohoto úsilí budete moci již za několik dní konstatovat určitou změnu. Probudíte totiž v sobě jemnější citění a vnímání. A když budete takto pokračovat dál, dosáhnete dalších vjemů, jež mystikové zaměňují za první mystické stavy. Ale neradím vám, abyste takto pokračovali příliš dlouho. Účelem je postupovat dál a to, co zde doporučuji, má být jen zkouškou účinnosti mystických cvičení.

Kdo začal se soustředováním pozornosti do svého těla, které je v první etapě možné nazvat „všímáním si nitra“, velmi brzy dosáhne stavu, v němž začíná první odpor. Astrální svět se začíná projevovat svými stíny, jimiž jsou jemnější dění v nitru. V nejhrubším smyslu pronikají navenek v podobě nálady a optimismu, což se později může změnit ve větší úsilí, aby se snažící člověk uplatnil ve světě.

Již zde je možné ubírat se dvěma směry. První a správný směr znamená niterně se vzepřít proti novým děním a snažit se zachovat si normální náladu. Většina mystiků se však dává cestami slabšího odporu, to jest začne se radovat z nových zkušeností.

Tento směr nás však nebude zajímat, poněvadž je začátkem bloudění v astrálním světě. Prvním způsobem je však učiněn průlom do astrálního světa a jsou získány *předpoklady k objektivnějšímu pozorování a posuzování dalšího dění.*

Zde je již třeba, aby vůdce vysvětlil další věci nebo aby byl žák tak ohnivý, že překoná nástrahy. Ale přesto stejně dochází k astrálnímu vnímání. Nezkušený člověk tyto vjemy pokládá za nové zkušenosti, jejichž povahu z neznalosti věci vyzdvihuje na úroveň zkušeností duchovních. A takovéto hodnocení prvních zkušeností na mystické cestě je první krok k zbloudění.

Aby se tomu předešlo, radí učitelé mystiky, aby jejich žáci potlačovali činnost smyslů cvičením nevnímavosti. Pokud je to ze světských důvodů nutné, používejte své smysly, ale střežte se oceňovat dojmy třeba i duchovní, které přinášejí. Zákon karmy je nemilosrdný. Podlehnete-li svodu jakéhokoli vnímání, zbloudíte. Ale potlačením činnosti smyslů se uschopníte k tiché koncentraci. Mátožné astrální vlny na vás nebudou působit a to vám umožní dopracovat se na vyšší úroveň mystické oblasti.

Není to lehké správně potlačovat vjemy, které získáváme prostřednictvím smyslů. Stále je zde nebezpečí, že člověk přijme dojmy ze světa hrubého nebo jemného. Astrální ovlivňování přestane, jakmile uskutečníte nevidění, neslyšení, necítění, netušení, nechutnání a nevnímání dotyků. Nebezpečí astrálních svodů bude za vámi. A tím jste také obstáli v první zkoušce a po průlomu, jímž je odhození nebo spadnutí mysli, postoupíte dál.

Tento stav, totiž odhození nebo spadnutí mysli, se dostaví samovolně, neboť závisí na vnitřním dozrání. Intenzivním upínáním mysli na věci vyšší než světské člověk duševně dozraje až k tomu, že ho opustí mechanické myšlení. Podle intenzity koncentrace se to může projevit jako zničení mysli a její pád z hlavy na zem nebo jako schopnost odhodit ji tak, jako se odhazuje nějaká hmotná věc. Pak konečně člověk přestane být sužován vynucovaným myšlením a bude moci zažít stav niterného uvolnění, které samo mu může přinést dostatečně žádoucí oblažení.

Ale vraťme se k problému vjemů ve vztahu k mystickému vývoji.

Není jiné cesty do duchovna než přes astrální svět. Nebezpečí astrálních vlivů se nelze vyhnout podceňováním skutečnosti nebo jinými názory, jež probouzejí pýchu. *Jste-li vlažní*, nejsou ani Kršna ani Buddha ani Ježíš Kristus dost silní, aby vás vytrhli z nebezpečí astrálního ovlivnění. Proto si musíte pomoci sami. Neříkejte: „Já

doufám a věřím v Krista“ nebo v někoho jiného „a ten mne zachrání“. Aby vás nějaká cizí bytost mohla zachránit, museli byste v ni věřit tak mocně, až byste se jí stali; ale potom byste nepotřebovali doufat v její pomoc. Proto stačí, když se jakožto slabí lidé vyhnete „ochutnávání“ různých astrálních zkušeností a usměrníte činnost vědomí, mysli i pozornosti do moře prázdnoty; tím se vyhnete případnému zjevení se astrálního (pekelného) „Krista“, kterému byste uvěřili vzhledem k tomu, jak by na povrchu vypadal, a který by vás nakonec svedl na scestí. Tolik jsem chtěl předeslat.

Když jste následkem obráceného toku mysli a pozornosti vstoupili do astrálního světa a když jste našli správnou cestu, to jest naučili jste se správně si v něm počínat, dosáhnete prvních reálných sil a „stavů“. Mysl oproštěná od styku s astrálními světy se začne správně soustřeďovat a díky tomu se dostaví zkušenosti, jež najdou v reálném světském dění opodstatnění. Začínám popisovat tyto zkušenosti.

Jak z předcházejícího textu vyplývá, je základem mystického vývoje ovládnutí mysli jejím potlačováním a soustředěním pozornosti. Ovládnete-li myšlenky a začnete-li udržovat pozornost v napětí tím, že ji budete usměrňovat do nitra, vznikne v nitru jakýsi druh prázdnoty. Cizí myšlení a jednání v ní způsobuje vlny, které mohou být zachovány (čteny). Když jste toho dosáhli, získali jste *schopnost zřít a číst myšlenky*.

Cizí myšlenky budete spatřovat v podobě obrazů. Setkáte-li se s nějakým člověkem, který na vás myslí, způsobí to, že před vaším duševním zrakem začnou defilovat obrazy, které, jak poznáte, k tomu člověku mají určitý vztah. Když ho podrobíte opatrnému vyšetřování, zpravidla si ověříte, že jste viděli jeho myšlenky.

Schopnost čtení myšlenek se stále zmohutňuje. Čím je nitro nehnutější, tím je jistější a ostřejší zření. Ve stavu dokonalého soustředění (samádhi) jsou myšlenky cizích lidí již tak zřetelné jako písmo knihy.

Ne každé rozvlnění nitra je však cizí myšlenka. Rozvlnění, které se dostavilo ruku v ruce se vzpomínkou na někoho nemusí být odrazem jeho myšlenek. Mnohdy to jsou zpětné odrazy myšlenek vámi vysílaných, jež nikdo nepřijal a které z vás vyšly proto, že jste byli neopatrní. Obyčejně se to stává tím, když se člověk prohřeší proti morálním povinnostem.

Zachytíte-li jakékoli vlnění, nejdříve se snažte přesvědčit, je-li vaše domněnka pravdivá. Nemáte-li jistotu, že myšlenky, které čtete, pocházejí skutečně od dotyčné osoby, nedomnívejte se nic. Zachováte-li mravní příkázání jógy, nebudete zachycovat nepříjemná vlnění, a když je přece zachytíte, pokládejte se za jejich původce. Zachovejte ve všem klid, potom přestanou nepříjemná duševní vzduť a uschopníte se k pravdivému nazírání.

Mluvím-li o těchto častých domněnkách, mám na mysli mystiky, kteří jsou tak citliví, že zaznění v uších, nápad, dojem atd. je pro ně signálem činnosti známého nebo neznámého telepata (vysílače myšlenek). Je to přímo nechutné, musíme-li počítat takové „citlivce“ mezi mystiky, protože se za ně prohlašují. Tito lidé si tajně přejí dokázat duševní nadřazenost své vlastní bytosti, proto své domnělé vjemy předkládají jiným lidem a žádají na nich, aby jejich duševní schopnosti vysoko hodnotili. Jenomže se tím často jen poškozují. Nakonec sami věří svým fantaziím, že je poškozují domnělí nepřátelé nebo černí magici. Potom je tyto jejich vjemy a vidiny děsí a straší a tak je mnohdy dovedou až k zešílení.

Následující schopnost je *zjišťování událostí, které se přihodily v dálce*. Stejně jako v předešlém případě je předpokladem rozvoje této schopnosti ovládnutí mysli a vyčištění myslícího principu. K vidění událostí dochází tímto způsobem: každá událost má svůj ohlas v celém kosmu. Stane-li se někde na světě něco, jsou tím na psychické úrovni dotčeni lidé i astrální bytosti a tento duševní stav se pak šíří vesmírem v podobě jistých vln. Tyto vlny, spojeny s dojmy na nich závislými, se šíří jako myšlenky vesmírem a na své cestě zasahují všechno živé a stvořené. Utišená hladina moře myslícího principu mystika je tím potom dotčena a on čte, že se někde něco událo. Určitým způsobem analýzy ještě může zjistit povahu i ohnisko šířených myšlenek reagujících na událost. Tak cvičící člověk pozná místo i povahu oné události.

Aby mystik mohl událost přesně poznat na dálku, k tomu je třeba školené imaginace. Obrazy vlastního okruhu, to jest obrazy povstávající ze styku se životem, musí být zničeny a na místo toho musí být činnou pouze čisté zírání. Tak mystik spatřuje události takové, jaké jsou, přímo ze zřídla, to jest z ohniska událostí, které se dotýkají lidí na úrovni myšlenek a dojmů s nimi spojených.

Vidění jsou velmi určitá. Uvidíte krajinu i s jejími zvláštními znaky; uvidíte tváře lidí i příčiny dojmů v pravé skutečnosti.

Nejisté a pravdě nepodobné je vidění, k němuž dochází po zvláštních přípravách. Uvidíte-li nějakého člověka, jak si zakrývá oči a přitom se snaží o určité soustředění, jímž má zření vyvolat, můžete předpokládat, že správnost jeho zření je velmi nejistá. Zjišťování událostí musí být bezprostřední. Ovládnutí mysli totiž způsobuje v nitru prázdnotu, a proto je v něm možno pozorovat i náhlé rozbouření, jehož původ každý mystik okamžitě hledá. Jakmile je původ niterného rozbouření nalezen, je zjištěna i událost, i když týž mystik v tomtéž okamžiku třeba mluví s jinými lidmi. Přitom na něm není vidět žádná námaha ani soustřeďování.

Další schopnost je *působení na dálku*.

Ve světle vyprázdněného nitra je možno vyvolat jasné představy a zpřítomňující fenomény. Je možné si představit nebo zpřítomnit celé lidstvo. Přejete-li si potom rozšířit určitou myšlenku, vyvoláte představu, která se k ní vztahuje, a umlčením sebe přenesete na jiné lidi napětí, které vyvoláte. Takto uplatňované myšlenky přinesou žádoucí výsledek, totiž proniknutí a uplatnění vlastních idejí.

Myšlenka je základním kamenem jednání. Jestliže jste schopni uplatnit své myšlenky, potom je jisté, že vaše idea bude realizována.

Nebojte se proto světa. Dokud máte tuto strašlivou moc, jste schopni měnit poměry a vyvolat životní okolnosti, jaké si přejete. Nemyslete, že tomu tak není. Myslíte-li si, že by již jiní lidé byli tímto způsobem zasáhli do existujících poměrů a přivodili tím lepší životní podmínky pro ostatní lidi, potom je možno namítnout, že většina jiných lidí svou myslí pracuje opačným způsobem a tím se šíří zlo. A tato většina lidí zlu věří a podporuje je svým duševním naladěním, na kterém lpí. Vy však oné strašné psychóze zla nepodléhejte, ale vzepřete se jí myšlenkami opačné povahy a vírou v opak – v dobro. Potom uvidíte, že je tento způsob „řešení poměrů“ nejlepší a nejúčinnější proti vědomě i nevědomě šířeným hrůzám.

Tyto tři výše popsané mystické schopnosti jsou nižšího druhu. Proto k nim dospíváme nejdříve. Potom následuje rozvoj ostatních psychických schopností.

První z nich je *čtení v nitru jiného člověka*.

Podkladem k probuzení této síly je – jako v dřívějších případech – vyčištění nitra. Potom, za předpokladu, že se soustředíte s otázkou (přáním) to vědět, vystoupí před vaším duševním zrakem jednotlivě všechna přání, ideje, záliby, sklony a jiné povahové vlastnosti pozorovaného člověka.

Tato schopnost je již velký pokrok na cestě k poznání, pohlížíme-li na ni z hlediska mravního základu mystika. Mystik tu poznává individuální bytostné sklony jako kořeny osudů a žití, čímž se je naučí respektovat; to mu umožňuje porozumět každému člověku a tak se vyhnout tvoření zla.

Následuje *telepatické zjištění duševního stavu u jiného člověka*.

Ohlas jednotlivých duševních pochodů vystupuje v nitru každého člověka sekundárně, ale mystik je dovede rozeznávat. Tím se tedy může odhalit stav duševního života pozorovaného člověka. Nezáleží na povaze duševních pochodů. Ať to jsou stavy čisté a duchovní, nebo nižší pohnutí, vše mystik bezpečně a současně prožívá. Tím se také vyjadřuje nejvyšší duševní harmonie, jaká musí být mezi každým učitelem a žákem mystiky. Proto tuto schopnost používají vůdci.

Odhalíme příčiny v následcích.

Velmi vděčná schopnost, jejíž pomocí lze odhalit minulost a na základě toho sestavit prognózu budoucnosti. Touto schopností nabudeme všech nižších zkušeností a utvoříme si určitý závěr o světě, to jest budeme s ním vyřízeni.

Následuje *schopnost žít mimo tělo*.

Podkladem pro dosažení této schopnosti je prohloubení koncentrace. Životní síla je vázána nervovými středisky prostřednictvím stavu vědomí. Soustředěním myslí na hlubší základně jsou nervová centra očištěna a životní síla osvobozena. Opouštějíc „kanály životní existence“ (nervy nebo lépe průchody životní síly), vystoupí z nich a schopnost soudržnosti, kterou mystik získá silou koncentrace, umožní, aby se tato síla manifestovala jako individuum mimo tělo. Tím člověk začíná získávat zkušenosti mimotělesného žití a dostávají se u něho duchovní zážitky.

Mystik, který tuto schopnost získal, se může vědomím odpoutat od těla a žít mimo ně, kdesi v jiných sférách. Tím získává možnost směřovat nebo změnit reakce z činů, vznikajících v jeho nitru. I když je mystik, který nabyt schopnosti žít mimo tělo, s vámi ve styku, může být duchem velmi daleko nebo může žít v jiné sféře, takže zkušenosti z tohoto styku jsou tím u něho změněny nebo i potlačeny.

Pobyt mimo tělo může být různého druhu. Na základě znalosti této síly může mystik přemístit svého ducha (dvojníka) stejně do duchovna jako do vzdálených míst na zemi nebo může uniknout nepříjemným pocitům přenesením se do prostředí radostí. A tak je netělesný život podkladem duševní nepřemožitelnosti zkouškami a nepříjemnými zkušenostmi.

Tato síla je postřehnutelná i zevně. Mystik, jenž tuto sílu má, nebude podléhat změnám nálady. Jeho nálada bude stejná při chvále i útoku a jeho klid bude zachován za všech okolností.

Následuje *poznání sfér*.

Poznání sfér je vděčné. Dobro má svoji sféru a zlo má svoji sféru. Podle svého přání a bez ohledu na činy se můžete na základě této znalosti vyhnout jedné sféře a žít v jiné, kde si případně přejete žít.

Potom je *pochopeno nesmrtelné žití*.

To se týká těla. I když nejsou tělesné buňky schopny vyvážit reakce ničící tělo, přece jen je tímto poznáním učiněn krok k tělesné nesmrtelnosti. Ta může být uskutečněna v příštích dobách.

Je poznán a pomalu odstraňován z těla princip *tamas*, jehož působení váže jednotlivé buňky do soustavy, která nemůže vzdorovat smrti. Ničeho nelze dosáhnout rychle. Musíte tělu postupně přivádět víc světla, rovnajícího se stavu čirého vědomí, neboť toto Světlo vyvažuje smrtící reakce. Následkem úplného prosáknutí těla světlem čirého vědomí budou přetvořeny buňky, čímž získají schopnost vzdorovat stavu zvanému smrt.

Není tu nic zázračného. Naučte se nahrazovat odumírající buňky, vtahujte do sebe jen „světlo“ a jemnou energii a potom budete moci žít tak dlouho, jak si budete přát.

Nepodléhejte nečinnosti. Nuťte tělo neustále do aktivity a tím v něm vznikne energie v podobě určitého napětí, jehož působením

se snáze vyměňují smrtící látky, a to je již samo o sobě prodlužováním života.

Následuje *umění zemřít*.

Řekne se: každý člověk zemře tak, jak zemře. A přece jen je mezi smrtí a smrtí veliký rozdíl. Život smrti zaručeně nekončí. Tomu do posledního okamžiku odporuje schopnost přání po individuálním životě a přítomnost toho kterého vědomí a vůbec lpění na životě. Jestliže toto zcela rozumné a logické stanovisko bude přijato, potom je možno pochopit opatření proti nežádoucí smrti, která určuje okolnosti příštího života.

Přání a představy jsou nosnými silami lidské bytosti. Lidé z velké většiny (zvláště lidé chudí) podléhají temným myšlenkám, apatii, starostem, strachu, nejistotám apod. Nač chovat takové sklony? Udržujte jasné představy, zavrhněte přání, která se obyčejně vztahují k osobním výhodám, potlačujte apatii, která je plodnou půdou, na níž bují temné myšlenky, a zaměňte všechny starosti a strach za bezmeznou důvěru v lepší osud – tím se váš osud změní. Silou zmohutnělou duševním cvičením přemůžete nápor temných sil a v posledních okamžicích života dosáhnete výsledku – výhodnější smrti.

Další schopnost je *umění vstoupit do těla jiného člověka*.

Život, toť síla, jež je vázána určitými středisky tělesné soustavy. Je prchavé povahy, přecházející a přemísťující se tělem určitými drahami – nervy. Když mystik cvičí soustředování, podaří se mu tuto prchavou sílu uchopit a na základě poznání jejích projevů ji může z jiných lidí vymýt a přemístit tam sílu svoji. Toto umění se nazývá vstup do těla jiného člověka.

Tímto způsobem lze přenést všechny funkce a schopnosti. Jakmile se člověku podaří zaměnit tuto prchavou esenci jiného člověka za svoji, bude moci plně ovládnout funkce jeho těla. Vymění se smysly, rozum i mysl a ostatní složky, takže se mystik, který má tuto schopnost, může plně projevit tělem jiného člověka, aniž tomu dotyčný člověk může zabránit. Tyto věci lze provést s tělem mrtvým, živým i neviditelným.

Pocity toho, do něhož mystik vstoupil, jsou tyto: kdo je ovládnut, ztratí vliv na své tělo a nemůže se vzepřít vůli, která ho ovládá.

Zřetelně v sobě cítí přítomnost „čehosi“ cizího a silnějšího, co jej vede k určitým třeba i nechtěným činům.

Vstup do těla jiného člověka však nelze zaměňovat za sugestivní vliv na něho. V prvním případě je ovládnuto tělo, vyměněna vůle a jiné duševní funkce, ale vědomí zůstává nedotčeno. Proto má ovládnutý člověk možnost dbát dál o své tělo, ale nemůže jednat svobodně. Proti tomu sugestivní vliv ochromuje vůli ovládaného člověka a z nedostatku duševního spojení s tělem jeho tělo chřadne.

Potom následuje *přímý vliv na přírodu*. (Tato síla se také nazývá spojení s dechem přírody.)

Přírodní dění se projevuje čtyřmi principy: zemním, vodním, ohnivým a vzdušným. Když se mystik cvičí v koncentraci, jeho vnímání se tak zjemní, že pocítí tyto čtyři principy, pozná je a tak nad nimi získá moc.

Další koncentrační práce má za účel odstranit jejich vliv na mystika. Za takovýchto okolností mystik vykonává přímý vliv na přírodu, takže jeho duševní stav bude mít ohlas v celé přírodě.

Vaši náladu lze pozorovat všude. Podle ní se mění počasí i nálada jiných lidí; případně působí i vaše neujasněnost a stav tuposti. Tím je však také jasné, že jste odpovědni za dění ve světě. Proto musíte udržovat takovou náladu, která nekomplikuje dění a tím projevíte mravní sílu být nositeli této moci.

Další silou je *schopnost měnit karmu*. Odborný název této schopnosti je *získávat ovoce činů bez činů*.

Ani když se budete nejlépe snažit o mystické a k němu se družící mravní zdokonalení, nevyhnete se prohřešování proti stanoveným morálním předpisům, jejichž úplnost není dosud popsána. Z prohřešení dochází k rychlému vybíjení karmy, v každém případě více méně bolestnému. Dostatečně vyvinutá koncentrační schopnost a znalost života sfér umožňuje těmto výbojům unikat. Jejich počátky se jeví v podobě temných vln, zakrývajících člověku jeho duševní obzor. V takovém případě upněte mysl na to, co je světlé, a vyhněte se tomu, co je temné. Upnutím mysli mimo všechno jsoucí se vyhnete každé změně. Tak je možné vyhnout se vlastní špatné karmě, postavit se do jiných okruhů a přijímat jiné žádoucí vlivy.

Následuje *vstup do prastavu*.

Přirozený pochod soustředování mysli a ovládní sebe počíná hrubými předměty, jde jemnějšími stavy a zastavuje se u ničeho. Z toho se vyvine vnitřní chápání hrubých projevů a vývoj hrubých duševních schopností. Potom následuje pochopení příčin. Za ním stojí prastav každé skutečnosti a krok za ním je vysvobození.

Následuje *vzpomínka na minulé životy*.

Jak se projevují karma, myšlení a popudy k jednání, tak se projevovat minulý život. Odhalíte „cosi“, co se nazývá duše: vlny, které se jí dotýkají, jsou stopy k vypátrání minulých existencí. Zjištění je přesné. V onom principu (duši) na sebe přijímáte formy, které jste měli v minulých životech, a s plným vědomím zažíváte výrazné události z minulých životů. V mnohém případě je možné si svoje předchozí vtělení historicky ověřit.

Následující schopností je *schopnost vyhnout se vnitřnímu styku se stvořením*.

Síla koncentrace vrcholí ve schopnosti bezpředmětného soustředování. Lze vymýtit všechny myšlenky i představy vlastní i cizí. Tím je tok mysli obrácen do ničeho a člověk se v něm jako individualita ztrácí. Tak se přeruší vztahy sil vlastní přirozenosti se silami přirozenosti jiných jednotek stvoření a při dalším postupu zmizí i tělo.

Následuje *vystoupení z vesmíru*.

Vesmír se projevuje formami hrubými, jemnými a těmi, jež lze pokládat za bezpředmětné. Hrubým vesmírem se rozumí viditelné formy, jemným formy a světy neviditelné a bezpředmětným je stav klidu. Dokonalé soustředění se zastavuje ve stavu klidu. Usilující člověk zamítne představy i pojem ničeho, ponoří se mimo všechno a tak přeruší všechny styky s projeveným světem v každé formě a začne žít mimo něj.

V praxi se to příliš často nedělá. Když bylo tohoto stavu dosaženo, rozšiřuje se zpravidla koncentrace a mystik se zastaví na prahu nirvány.

Potom následuje *neohraničenost života*.

Dosažení duchovního stupně, který člověku umožňuje, aby mohl bytovat mimo všechno, mu poskytne jasný pohled do propasti bytí. Naučí ho chápat a ovládat všechno. Získanými schopnostmi

a uměním se „rozprostře“ na vše a vtělí se do všeho. A poněvadž je celek věčný a ve schopnostech neomezený, získá mystik účast na tomto životě.

Jsou ještě jiné síly a schopnosti, jichž mystik dosahuje na cestě k dokonalosti; myslím však, že je o nich lépe pomlčet. Jejich projevy, přestože jsou mocné a pozorovatelné, jsou vlastně tajné. Odhalovat je by pro mne mohlo znamenat zbytečné vykládání a odůvodňování, možná i boje pro nepochopení pravého stavu věcí jinými lidmi. Proto nechť stačí oněch několik nejvýraznějších zkušeností, které se dají rozumově odůvodnit. Ostatní, jež si ponechávám v tajnosti, budou důkazem pro případ srovnávání mystických zkušeností s mysticky usilujícími lidmi.

Všechny popsané i nevyzrazené schopnosti jsou síly, které se získávají postupem. V normálním průběhu praxe mystik postupuje od stupně ke stupni, dosahuje všech sil, vjemů a zkušeností a ani se jim nemůže vyhnout. Je však jasné, že je to spojeno s jistým nebezpečím. Každá schopnost je nová zkušenost, která žáky nutí, aby si jí všimli a oceňovali ji. Když se to stane, zmatou se, ztratí vše a nemohou dále. Proto je mystická cesta nebezpečná, ale je přirozená. Nenarodil se ještě nikdo, kdo by těmito zkušenostmi nemusel procházet. Zachoval-li si však žák normální chápání, které se vyznačuje duševní závislostí na smyslech, musí nechat všechny zkušenosti a poznatky volně působit na vědomí. Výsledkem toho je, že snadno ulpí na zkušenostech a potom následuje pád z dosahovaných již vyšších mystických stupňů do nejnižšího bytostného stavu, v němž je veden svými pudy.

Existuje však cesta bohů, na které lze těmito nebezpečím čelit. Vyznačuje se tím, že člověk nechce chápat žádnou zkušenost ani stav a přidržuje se jen soustředovací snahy. Výsledkem toho je, že všemi zkušenostmi projde bez dotčení. Pak snadno dosáhne cíle. Proto se uzavřete všem vjemům. Nechtějte vnímat ani dobré ani zlé stavy, jež se dostavují jako ohlas soustředovací snahy. Tak proběhnete celou mystickou cestou bez jediného poklesku k cíli, jímž je rozplynutí se v absolutnu.

Nedomnívejte se, že je např. žádoucí všemohoucnost a vševědoucnost, které se dostavují při vysoké snaze. Je to stejně jako ostatní síly jen překážka, která má zabránit, abyste mohli

dosáhnout cíle. Když se podle mého doporučení duševně zcela uzavřete a nebudete přijímat nic z toho, co se dostavuje jako ovoce vašich snah, dosáhnete konečně zlomu. Potom jenom pohlédnete nazpět a dosáhnete všech mystických zkušeností; přijmete všechny síly a nepodlehnete nebezpečí duchovního pádu a zla s tím spojeného.

Jmenované magické síly nejsou cílem. Jsou to jenom dary navěšené jako klenoty, které získá vítěz v józe. A i tomu jsou někdy přítěží, jíž se rád zbavuje, aby dosáhl věčného uspokojení. Teprve v něm zakotví ten, koho životní a mystické zkušenosti naučily, aby se odvracel od světa, jehož vyjádřením je jen změna. Když to skuteční, bude moci žít věčně, neboť se stal nepomíjivým vědomím univerza.

KAPITOLA XXII

PRAXE PŘÍMÉ STEZKY STRUČNĚ

V minulých kapitolách jsem rozvedl praxi Přímé Stezky v jejích jednotlivých bodech, to je na široké základně. Ježto se však uvedené pokyny v některých případech zdají být protichůdné, stručně zrekapituluji předcházející pokyny.

Základem duchovního růstu je život podle morálních náboženských předpisů, víra a soustředování. Bez těchto projevů kázně nelze dosáhnout dobrých výsledků. I když je však praxe v jednotlivostech dobře a srozumitelně vysvětlena, přece jen není snadné obsáhnout veškeré její předpisy z důvodů, jež jsem uvedl již dříve. Proto bude každý z vás nucen učinit si praxi přehlednější tak, že si sestaví povinnosti, jež na něho mystika klade tak, aby se nekomplikovaly. A to je právě také účelem mystiky.

Základ, na němž můžete bezpečně stavět budovu Ducha, je opravdová touha po poznání. Když máte tuto touhu, potom snadno pochopíte a přijmete to, co jsem vám předložil jako nevyhnutelné v praxi Přímé Stezky, a také to najdete v předcházejících kapitolách. Jinak vzniká nebezpečí, že se mystické praxe chopíte jako metody k uskutečnění některých svých ideálů a výsledkem toho bývá, že nedojdete nikam a ničeho nedosáhnete. Základem další práce je tedy opravdová touha.

Kromě toho, o čem jsem právě mluvil, také stačí, když se pokusíte dosáhnout duchovních darů z touhy přesvědčit se, co je pravdy za vším tvrzením o mystických tajemstvích. Ale v tomto případě je třeba, abyste byli opravdoví a chopili se všech předpisů stejně bezpodmínečně, jako když hledáte z opravdové touhy po Bohu. To je základ úspěchu, a proto to musí být vyplněno.

Když je v tomto směru položen základ, je nutné přikročit k dalšímu. Tím se myslí, abyste se otevřeli pro přijímání všech *dobrých* vlivů a pro jednání, které je v souladu s morálními náboženskými příkázáními.

Když jste v tomto počínání dosáhli úspěchu, to jest když přestanete být vedeni sklonem k sobectví, pýše, sebepřeceňování a ke zlému konání, můžete přikročit k další práci, jejímž účelem je ovládnout pozici ke cvičení.

Svastikásana

Známky přemožení nebo ovládnutí nižších bytostných sklonů se projeví v těchto úkazech: člověk má sklon přát dobro všem lidem a vidět je šťastné. Nálada se zlepší, projeví se vnitřní radost a snadno se vyhrává boj s nižší přirozeností. Potom následuje pozice. Nejlepší polohou při cvičení je některá z orientálních pozic, z nichž nejužívanější výše uvádím.

Pozice musí být ovládnuta, to jest nesmí činit potíže. Páteř při ní musí být rovná. Pak teprve budete schopni se správně soustředit. Než však pozici ovládnete, dostaví se mnoho překážek. Místo aby v ní tělo odpočívalo a bylo nehnuté, bude naopak jevit značný nepokoj. Nepovolujte mu však. Při zaujetí pozice je pozorujte a potlačte násilně každý sklon k neklidu. A to cvičte tak dlouho, dokud budou vystupovat sklony k neklidu. Cvičit pozici musíte každodenně. A to tak dlouho, dokud nebudete unaveni a dokud budete schopni snést bolesti v kolenou a jiné.

Když byly vyplněny tyto pokyny, poznáte, že jste již získali větší duševní rovnováhu. Nemoci a neduhy bývají taktéž snadno odstraňovány a tělem začne proudit větší energie. Zároveň poznáte, že máte větší sílu k soustředování, a proto je začněte cvičit.

Když jste začali s cvičením koncentrace a přitom jste stejně nuceni přijmout povinnosti ve světě, bude dobře, když si zvolíte nějaké slovo, vyjadřující vyšší ideál. Ve chvílích, kdy nejste příliš zaneprázdněni, je v duchu neustále odříkávejte a myslíte na ně. Jedním takovým dobrým a užitečným slovem je slovo Bůh.

Když toto slovo budete odříkávat a zároveň myslet na jeho význam, bude vám to přispívat k udržení duševní rovnováhy. Samo o sobě by to však nestačilo. Musíte také cvičit koncentraci, a to každodenně. Tím bude položen základ k dalšímu duchovnímu postupu.

V koncentračním cvičení začnete pratjáhárou. Budete upínat myšlenky a pozornost na jednu věc tak, až přestanou vystupovat dojmy z ostatních částí těla. Musíte se neustále snažit nevnímat dojmy přicházející z těla, dokud nezjistíte, že se mysl přestala poutat na předměty.

Mysl upevněná v pratjáháře nemusí vnímat dojmy z těla, stává se svobodnou a může se upínat na opory bezpředmětné, nepřítomné a neviditelné. Přitom získává stejně silné dojmy, jako kdyby pocházely z nejbližšího okolí nebo lépe z těla.

Potom následuje dhárana.

Když mysl získala schopnosti, které jsem právě uvedl, je nutné ji upínat do oblasti těla – k ničemu. A tak bez představy, zacílené do ničeho, získává mysl sílu a schopnost spočinout na okamžik v sobě. A tu jste v dháraně neboli v prvním stupni soustředění.

Když mysl může zahodit oporu v sobě (v těle) a chápe hrubé i jemné kvality v jednom bez pocitu prostoru a omezení, je to dhjána.

Když už mysl nepotřebuje ani tuto základnu a když se spatřuje v sobě bez vnímání prostoru i hmotnosti, zatím co se v tomto běhu dostavily pocity samovolného ztrácení se základny (pevného předmětu), je to samádhi, neboli třetí stupeň.

Samádhi je nejvyšší stupeň soustředění, jehož je možno dosáhnout obyčejnými prostředky. Žák mystiky však chce jít dále. Proto opouští vjemy i pocity, jimiž je každý stav přiváděn k uvědomění, vezme za základnu všechno i nic (univerzální Prázdnost), skutečnost i neskutečnost a vnoří se do nirvikalpasamádhi, čili do stavu dokonalého vstřebání se do nejvyššího Vědomí, jež se

neprojevuje tehdy, když se člověk duševně upíná na hmotné skutečno. Vzhledem k tomu je nirvikalpasamádhi cílem veškerého duchovního snažení.

Tím končí celý proces jógy (mystiky).

* * *

Není snadné dosáhnout cíle mystického snažení. Zdánlivě jednoduché předpisy nelze mnohdy snadno dodržet, neboť se objevují nečekané překážky, které staví do cesty vlastní osobnost. Osobnost se vzpírá celou svou silou, a nebudete-li dobře sedět v sedle morálních předpisů, často vás vyhodí a vrhne zpět. Proto se musíte rozhodnout čelit možným defektům. To znamená, že je třeba umínit si, že na Cestě vytrváte, i kdyby vám nižší osobnost hrozila jakýmkoli následky. Jenom tak se vám podaří ji spoutat, vynutit si na ní její tajemství a převést ji s sebou do Absolutna.

Jakmile jednou ovládnete nižší osobnost, pak se vám již budou další práce lépe dařit. Přesto však musíte být duševně upřeni na duchovní věci a nedovolovat si zabývat se příliš vnějšími záležitostmi. Tím totiž dochází ke zmatení pojmů a to by bylo opět na úkor duchovního růstu.

Musíte si uvědomit, že duchovní prací *předháníte* svůj normální duchovní vývoj a že to tudíž musí mít nějaký ohlas v požadavcích na vás kladených. Když se budete neustále snažit o to, abyste dodrželi stanovené předpisy, za nějaký čas poznáte, že napětí dosáhlo svého vrcholu a že tudíž jeho zmenšování snesete snáze, protože jste nabyli sílu z předcházejícího úsilí. A to vám bude útěchou.

Mystického cíle mohou nejlépe dosáhnout svobodní lidé. Ti při snaze zůstat svobodní mohou sáhnout ke všem speciálním cvičením a po zkouškách spolehlivosti dosáhnout všech mystických darů. Ženatí si však musí počínat jinak. Musí setrvat v přijatých (světských) povinnostech a často i ve vztahu ke světu. Proto se také musí oklikami vyhnout eventuálním prudkým výbojům karmy jiným počínáním.

Nejdříve složí slib (niterně), že budou studovat přijatou nauku. Potom se naučí tichosti. Musí ke svým vnějším povinnostem zaujmout stanovisko lidí pokorných a radostných, uzavřít se do sebe

a nepřát si nic k oblažování sebe. To znamená, že musí odtáhnout mysl ode všeho, v čem viděli možnou útěchu, a upnout mysl na nejčistší a nejsvětější jsoucnost (Absolutno) a svázat ji s ním tak, aby ani na okamžik nenastalo rozloučení.

Když budou pracovat, jak předepsáno, dosáhnou těchto výsledků: vnější události je nebudou vyrušovat a dosáhnou osvícení. A pak jim teprve podle zákonů Univerza budou – při nejvyšší jejich zbožnosti – dány dispozice ke cvičení jógy, jak jsem je prve popsal. V mystických naukách nelze ničeho dosáhnout snadno. Ale když je rozhodnutí pravé, není důvod, proč by všichni, kdo usilují, nedosáhli velkých výsledků. Ty jsou odměnou za námahu, kterou hledající lidé mystickému vývoji věnují.

SLOVO O AUTOROVI

Květoslav Minařík zahajuje svůj vlastní životopis tímto mottem: *Jsem ten, jenž získal zasvěcení do mahájány, již pak přenesl do Evropy, aby ji odevzdal jako plod příznivé karmy lidem, kteří jsou již na konci smrtné noci nepoznání.* Kdo byl ten, kdo o sobě právem mohl napsat tato slova?

Narodil se v r. 1908 v Litvínově v rodině horníka. Otec byl inteligentní racionalista, ateista a zároveň idealista, který aktivně bojoval za zlepšení životních podmínek dělnictva a byl pro to ochoten obětovat sebe i blaho své rodiny. Dokonce se vzdal funkce předáka, aby zachoval svou dělnickou čest. Zemřel, patrně na silikozu nebo tuberkulozu, když bylo Květoslavovi necelých osm let, v polovině 1. světové války. Tím skončilo období životního bezpečí, rodinné lásky a ochrany. Starší dva bratři z prvního manželství již odešli z domu za prací. Kromě Květoslava zůstala doma ještě jeho mladší sestřička. Hodná, prostá a nesamostatná matka si nevěděla jiné rady a znovu se provdala – za lenocha a opilce. Rodina rychle klesala až na sociální dno. Chlapec už v devíti letech musel pomáhat obživit rodinu i otčíma jako pasák, kočí, zemědělský dělník, na kterého se kladly stejné pracovní požadavky jako na dospělého. K tomu bída, hlad – bylo to za války – a velmi špatné zacházení. Dokonce ho otčím donutil chodit na žebrotu místo do školy, aby vyprosil trochu chleba.

Po dvou letech takového života se nevlastní starší bratr postaral, že Květoslava znovu alespoň občas posílali do školy. Jako dvanáctiletý však pracoval v létě a na podzim na poli za mzdu, v zimě vyráběl doma bačkory a matka je chodila prodávat. Z trvalé podvýživy trpěl večerní slepotou. Od chvíle, kdy mu ve čtrnácti letech skončila povinná školní docházka, musel pracovat jako nádeník na stavbě. *Nosil jsem tehdy na stavbách putny s vodou stále až do úpadu. Vlekl jsem se z domu do práce a z práce domů. Suchý chléb, organismus právě se vyvíjející, nesnesitelná tíseň z osudových těžkostí a nekonečný stud před lidmi nedaly tělu nic posilujícího, když bylo tolik zatíženo těžkou fyzickou prací. A rodinný život doléhal tak nesnesitelně, že jsem se rozhodl utéci z domu.*

A tak čtrnáctiletý chlapec žil na svou pěst a pracoval na stavbách, dokud se v zimě nepřestalo pracovat. Nevrátil se pak domů, ale ke staršímu bratrovi, který rozhodl, že se musí vyučit takovému řemeslu, aby se při něm najedl. Učil se tedy pekařem, zoufalý, že je odsouzen pracovat manuálně, bez potřeby iniciativy a rozvoje duševních schopností. Báł se, že se začne podobat lidem, kteří jednoduchou a těžkou prací duševně otupěli, a zdálo se mu, že na věky prohrál život. V prostředí kolem sebe narážel na lhostejnost nebo posměch, zlobu, mravní zkaženost, vzbouření proti každému společenskému řádu; cítil, že do něho nezapadá. Potom se seznámil s mladým dělníkem, který s ním hovořil o tom, že má člověk být mravný a čestný a že se má snažit stále se zlepšovat. Konečně se našel někdo s podobnými ideály, pro koho měla mravnost také cenu. Nebyl tedy úplně sám, kdo chce jít takovou cestou.

Po čase mu přítel přinesl knihu o józe. Okamžitě poznal, že to je to, co stále hledal. Druhou knihu už našel sám a našel v ní přísné mravní povinnosti, které znamenaly rozloučit se s celým jeho tehdejším způsobem života. Čtrnáct dní se pozoroval a uvažoval, bude-li schopen tuto rozluku uskutečnit. Pak se rozhodl, že se od zítřka zřekne světa v mysli, rozumu, vědomí. Bylo to v březnu 1925, kdy „vstoupil na cestu“.

Odvrátil jsem pozornost od světa a vetkl jsem do svého vědomí pouze čirý jas pomyslné prázdnoty, naplněné potenciálem duševního uvolnění. Tato výměna „objektů vnímání“ vnesla do mého života docela jiné duševní stavy, než jaké jsem mohl poznat, dokud jsem akceptoval zevní strasti. A ačkoli se tyto stavy nezakládaly na věcech reálných, přece jsem si z jejich přítomnosti vzal poučení, že pravé (vnitřní) blaho nebo utrpení záleží na vnitřní orientaci a nikoli na prostředí, v němž člověk je a žije. To jsem přijal jako reálný důkaz významu jógické nauky, důkaz, k němuž jsem dospěl možno říci hned při vstupu na mystickou cestu. Začalo mi svítat, že řešení životních problémů závisí především na citové a mentální kázni a v tomto ohledu jsem pak zasáhl do svého dosavadního života velmi tvrdě a zcela nekompromisně.

Přitom se mé pracovní podmínky nelepšily. Pracoval jsem nejprve asi 70 hodin týdně, ale pak se má pracovní doba zvýšila na dvaadevadesát hodin. Zároveň mi jógické úsilí a povinnosti ubíraly

nejprve asi tři hodiny denně, ale později čtyři, šest a osm. Neměl jsem tedy čas ani na normální spánek a všechnen svůj volný čas jsem vyčerpával úsilím o soustředění, které jsem přijal jako vstupní kázeň do jógy.

Zároveň se mladý mystik začal měnit fyzicky, jak popisoval i jeho přítel. Přestával chodit těžce jako Golem, záda se vyrovnávala, hrudník se začal vypínat, obličej dostával ostřejší rysy, oči zapadaly a dostavila se jakási psychická usebranost.

Bouřlivý mystický vývoj byl ukončen tzv. realizací za 18 měsíců v září 1926. Tehdy mu nebylo ještě ani 19 let. Po celou tu dobu těžce fyzicky pracoval, i když byl během realizačních procesů na smrt nemocen. Neměl domov, neměl kam jít. Svůj stav po realizaci charakterizuje takto: *Pokud jde o prožitky z realizace, seznámil jsem se jejich pomocí se všemi mystickými stavy, k nimž se na mystické cestě může dojít. Kromě toho se u mne vyvinul a ustálil jasnocit, jehož pomocí jsem mohl zjišťovat postup, překážky a způsob jejich překonávání na mystické cestě, jakož i stupeň duchovního vývoje u jiných lidí. Tím jsem dosáhl zasvěcení do mistrovského stupně. Chyběly mi k němu toliko jisté životní zkušenosti a normální intelektuální schopnosti, které poskytují takový stupeň sebevědomí, jehož je třeba k jednání s lidmi. A jelikož jsem věděl, jak se musím chovat, abych tyto zkušenosti získal, volil jsem cestu životem.*

Jinde píše: *Stal jsem se tedy z hlediska pudů vyhaslým, získal jsem zkušenosti celého lidského rodu a seznámil jsem se s osvobuzující naukou. Proto jsem byl připraven vyjít s ní do světa. Ale jak? Chyběla mi totiž výřečnost, následkem nevzdělanosti jsem lepil věty dohromady s nadpomyslitelnými obtížemi, byl jsem tak chudý, že by mne, kdybych hlásal učení, považoval každý za blázna, a bylo pořád ve mně něco, pro co bych se mohl přirovnat k vyděšenému zajíci, jenž prchá před lidskou společností, neboť jsem mezi lidmi nepřišel ani v době školních let ani později.*

Uvažoval jsem, že začnu jinak. Budu si říkat své znalosti, jako kdyby je někdo říkal mně s úmyslem, abych mu rozuměl. Tímto způsobem jsem chtěl doplnit své školní vzdělání a ostatní se mělo ukázat potom.

Žil tedy a pracoval jako každý jiný občan, ale zároveň našel a ve

vší tajnosti, navzdory nejhoršímu politickému útlaku za 2. světové války i po válce, vychoval řadu žáků. Mnozí z nich úspěšně prošli cestou, kterou jim ukázal, a stejně jako on přitom dobře zastávali svá občanská povolání. Pro ně a pro další generace napsal své jedinečné spisy, on, člověk, který neměl přístup ani k úplnému základnímu vzdělání. Sám to vysvětluje takto:

Na důkaz, že pravá mystika má věčný základ, opíral jsem se vždy hlavně o to, že jsem bez školní vzdělanosti získal vzdělání a bez empirického studia vědecké poznatky. A zahrál-li si se mnou Osud tak, že jsem se musil probít ze zoufalého stavu dítěte rodiny nejchudší z nejchudších a ještě k tomu špatně orientované až do stavu intelektuálně dobře orientovaného, pak tím větší sláva

józe,

nauce, která jako nesmírně čistá a rozsáhlá studánka lahodné pitné vody zachránila mne, člověka zmírajícího již nesmírnou duchovní žízňí, a to právě na poušti mravně, intelektuálně i hospodářsky dezorientovaného světa.

K tomuto vyznání jinde dodává, že úsilí formulovat nauku, tj. přenést mystické zkušenosti jakožto prožitky do mysli a zřetězit je v logickou naukovou soustavu, mělo i pro jeho další osobní mystický vývoj rozhodující význam. *Úspěšné úsilí přenést zkušenosti ducha do mysli mne zachránilo před opětným blouděním na cestě života, do něhož, jak jsem poznal, tak často upadli ti, kdo získali nějakou mystickou zkušenost, která zůstala izolovaná od myšlení. Ano. Prožívání, které neuchvátilo mysl, velmi brzy ztrácí výraznost, proto může být potlačeno argumenty světských věcí, které se myslí sugestivně vnucují.*

Viděl, jak se Evropou šíří jóga, buddhismus a další skvělé nauky, velmi často závadně interpretované, nepochopené, vytržené ze souvislosti, a k jak hrozným koncům může vést takto nepochopená „mystika“. Celá desetiletí se znovu a znovu snažil čelit tomu tím, že vyjádří co nejvíce souvislostí duchovního vývoje z nejrůznějších aspektů tak, aby byly jasné evropsky vychovanému člověku dvacátého století. Začal právě touto knihou, Přímou Stezkou. Její první vydání se mu ve spěchu před rostoucí hrozbou

fašismu podařilo vydat vlastním nákladem dva týdny předtím, než v březnu 1939 Hitler vpadl do Československa. Za vlády fašistů byla tato literatura zakázána stejně jako po roce 1948. Přesto nikdy nepolevil ve svém úsilí sdělit svou nauku kromě přímého přenosu i prostřednictvím spisů. Celé jeho dílo bylo napsáno za ustavičného skrývání a často v přímém ohrožení života režimem, který v Československu vládl do nedávna. Když v r. 1974 odešel, zanechal zde nejen svou nauku uloženou v rozsáhlém díle, ale v Československu i za jeho hranicemi své pokračovatele. Proto vyšlo druhé (autorem připravené a poněkud přepracované) vydání Přímé Stezky v Torontu v r. 1988, v r. 1990 byl vytištěn jeho reprint už v Praze. Brzy bylo rozebráno všech 20.000 výtisků, proto přistupujeme k tomuto třetímu vydání. Jsou v něm opět doplněny všechny partie týkající se českých mystických škol (zejména v kap. V – II: Mystické stavy), které jsme v kanadském vydání určeném pro česky čtoucí čtenáře rozptýlené po celém světě vynechali.

Jediným přáním vydavatelů díla Květoslava Minaříka je, aby došlo svého cíle a pomáhalo těm, kdo pracují na svém zdokonalení.

V březnu 1993

Zora Šubrtová

VYSVĚTLIVKY

- absolutno** (z lat.) v hierarchii kosmických jevů to nejvyšší; zářící prvek, který přijímá a duchovně oživuje všechno stvořené.
- abstrakce** (z lat.) v mystice pomyslné skutečnosti, které se nám skrývají za oblastí vykázanou našim smyslům. Mají však vibrační charakter a jsou reálné pro všechny jevy své vlastní sféry. Lidé s citlivějším a rozvinutým vnímáním je vycítují, u ostatních působí na jejich podvědomí.
- adept** (z lat.) mistr jógy, který prošel celým kursem mystického vývoje a na základě toho poznal procesy mystickým úsilím vyvolávané a celou bytost přetvářející.
- ádžňa** (sans.) šesté psychické nervové centrum; leží mezi obočím. Viz čakra.
- akáša** (sans.) éter, stavební látka stvoření, která souvisí s prostorem.
- anáhata** (sans.) čtvrté psychické centrum; leží v míšní oblasti srdce. Viz čakra.
- antropomorfní Bůh** názor, že sám Stvořitel má lidskou podobu a vlastnosti. Kdyby však měl Bůh zcela stejnou podobu jako člověk, měl by i jeho mravní nedostatky. Proto je lépe pokládat Boha za všepromikajícího Ducha.
- apána** (sans.) druhý z deseti vājů nebo dechů, manifestujících se jako funkce prány, životní síly těla. Je umístována do krajiny vyměšovacího ústrojí, kde vládne podvědomým komplexům. Viz též prána a váju.
- askeze** (z řec.) přísný způsob života, odříkání.
- astrální** (z lat.) hvězdný; nadpozemský. Z absolutního hlediska sféra bytostí, jejíž obdobou je celá psychická oblast tvorů. Do ní se řadí všechny zpodobňující se emanace, které vznikají z citových pudových vzduť bytostí. Proto je jejich podoba velmi rozdílná.
- astrální tělo** silueta hmotného těla člověka, vznikající z jeho fyzikálních emanací. Jeho forma je vytvářena pojmy, s nimiž pracuje mysl a vědomí člověka. Projevuje se jako pasivní duchovní jev, samovolné vyzařování bytosti zatížené nižšími zřeteli nebo

jako jev poněkud zářivý a fosforeskující, který vzniká z nahromaděných zásluh.

átman (sans.) „svůj“, kosmické Já božské povahy, nesmrtelná a nepomíjející podstata každého jedince, jež se v člověku upevňuje a zosobňuje silou sebeuvědomění.

aura (z řec.) ovzduší, opar, vánek. V mystickém smyslu obtížně postřehnutelná fosforescence obklopující každý jev. Může být vnímána zrakem, sluchem, čichem, chutí i hmatem nebo citem, což je dokázáno tím, že každý v každém budí dojmy.

bardo (tib. bar – uprostřed, do – dvou) stav mezi okamžikem smrti a okamžikem nového vtělení, v němž je pasivní intelekt zemřelého člověka vystaven kaleidoskopu jevů nejprve pokojných, pak hrozivých a posléze sféře preludů jako např. ve snu.

Bhagavadgíta (Zpěv Vznešeného) filozofická epizoda indického eposu Mahábhárata. Pojednává o józe, božském bytí a nesmrtelnosti.

bhakta (sans.) uctívač osobního boha, tedy bhaktijógin.

bhúta (sans.) oživený tvar, např. bludný duch zemřelého, který zapomněl na vyšší principy bytí pro své pudové já.

Brahma (sans.) v hinduismu analogie křesťanského Boha Stvořitele. Personifikace neosobního božství, první příčina projeveného vesmíru.

brahma (sans.; nesklonné) výraz pro boha jako absolutno; absolutní realita, beztvará podstata, princip božství.

brahmarandhra (sans.) Brahmova dutinka, která je v ústech nad patrem. Tudy vstupuje božský duch do těla člověka a tudy má též v okamžiku smrti vystoupit.

buddha (sans.) osvícený, probuzený. Stav buddha představuje osvícení, prostoupení indiferentismem s malým nádechem neosobního soucitu se vším, co žije.

Buddha (sans. buddha = osvícený, probuzený). V textech o buddhismu většinou princ Gautama Siddharta, tj. „ten, jehož cíl je naplněn“, který se narodil kolem r. 567 př. Kr. a žil přibližně 80 let.

Bůh v křesťanském pojetí pán a vládce tvorů. Totéž co Brahma pro hinduisty.

Bůh Otec zosobněná představa ovládající moci, které je přiřčen

charakter božského otce. Jsoucnost smyšlená, sama o sobě neexistující.

Bůh Stvořitel většinou zosobňovaný Brahma (viz tam), odpovídající kvalitou bohům, kteří jsou na vyšších úrovních schopni zadržovat proudy volných (kosmických) psychických sil a udávat jim jiný směr.

bytnost obecně jsoucnost, existence, podstata; z našeho hlediska životností a vědomím vybavená struktura, kterou dovedeme chápat jako proces, i když budí zdání, že je pevným materiálem, tvořícím jak tělo, tak i vazby, týkající se psychického vybavení.

bytost obecně tvor, osoba, stvoření; jinak zdánlivě statická, čili neprocesující bytnost. Ale toto pojetí bytosti je falešné a vede k bludnému přesvědčení o nejvyšším významu jáství jako podmínky pro výrazné, a proto šťastné žití. Jáství je však ve skutečnosti jen pomyslné, jeho bytí závisí na klamném přesvědčení o skupenství, v němž se formou jáství může projevovat osobní vědomí. Při existenci vyhraněného jáství je bytost polem pro zachycení a upoutání a tím i projevení karmických virů, jejichž působení je příčinou prožívání.

bytostnost soubor fyzických a psychických složek, jež člověk zpravidla klamně pokládá za bytost, ale o němž ví, že je to pomíjivé skupenství. Ve výrazu bytostnost jsou psychické a fyzikální složky bytí pokládány za autonomní, za jakési fyzikální skupenství, v němž vyšší složky symbolizují bytnost psychickou, kdežto nižší fyzickou nebo fyziologickou. Myslí se tedy vždycky typ chápaný přírodovědecky.

čakra (sans., pl. čakry) = kolo. Tento termín se užívá pro tzv. psychická centra, analogie neurovegetativních plexů. Jinak se nazývají též lotosy. Existuje jich čtrnáct hlavních, jóginové však věnují pozornost pouze sedmi:

1. Múládhára, leží v míšní oblasti pod genitáliemi.
2. Svádhisthána, odpovídající úrovni atmosféry nad zemí, leží v míšní oblasti nad genitáliemi.
3. Manipúra, odpovídá hvězdnému nebi, leží v míšní oblasti proti pupku.
4. Anáhata, odpovídá oblasti bytostí, které prožívají zánik tří nižších světů. Leží v míšní oblasti srdce.

5. Višuddha, odpovídá oblasti obývané „syny Stvořitele“; leží v krajině hrdla.
6. Ádžňa, odpovídá sídlu zbožštělých bytostí úplně oproštěných od světských pout a žádostí. Leží mezi obočím.
7. Sahasrára, odpovídá oblasti, kde končí mystický vývoj. Leží na temenu hlavy.

černá magie umění užívat duševních sil, stavů a napětí k vyvolání neobvyklých situací ve prospěch vlastní osoby magika.

demiurg (řec.) tvůrce, stvořitel; jinak živý buddha, který abstrahováním od světa a udržováním zjemňující se individuality, která pochází z tohoto abstrahování, přešel jako sebe si vědomá bytost do světa neviditelných nám jevů. Tento svět je pro nás světem příčinným, proto je bytost v tomto světě se ocitnuvší v jistém smyslu stvořitelem, který je určitým aspektem Boha Stvořitele.

déva (sans.) bůh nižšího řádu s pomíjejícím bytím a omezenou mocí.

dhárana (sans.) soustředění, koncentrace.

dhjána (sans.) rozjímání, meditace.

druhý břeh dosažení mystické realizace, jíž je osobní vědomí definitivně upevněno v za-smyslové oblasti.

duch subtilní energie bytí, zosobňující se činností vědomí.

duchovní esenciální kvalita objektivního světa, která se manifestuje na úrovni psychických sil. Tato kvalita je tak jemně hmotná, že ji lze přirovnat jen k jasu nebo čirému světlu.

Džanaka král vidéžský, model karmajógina, jenž obklopen nádherou, bohatstvím a leskem dospěl spravedlností a dobrotou k témuž cíli jako velcí staroindičtí asketi a mudrci.

exoterický, exoterní (z řec. zákl.) určený pro širší okruh, pro veřejnost. Opak ezoterického.

extaze (z řec.) vytržení, nadšení. V mystice může znamenat vyvrcholení cesty zbožnosti a oddanosti Bohu, ale i psychické putování asociacemi představ, které jsou sice krásné, ale nejsou duchovní.

ezoterický, ezoterní (z řec.) tajný, vnitřní, skrytý, přístupný jen zasvěcencům.

fanatismus (z lat. zákl.) vášnivá, nesnášenlivá zaujatost, zvláště

náboženská. Je vždy důkazem toho, že citové zaujetí převážilo nad rozumovými úsudky.

fluidum (z lat.) v mystické terminologii cosi mezi plynem a tekutinou, ve spiritistickém pojetí také protoplasma. Běžně se vytváří při intenzivních mystických pracích, kdy z mystika začne vyzařovat jeho vlastní životní síla a začne se srážet v jakýsi oblak, který se stává jeho trvalým psychickým prostředím.

ganglie (z řec.) nervová uzlina. Místa nervových uzlin zhruba odpovídají psychickým nervovým centrům, jež se nazývají lotosy nebo čakry. Podrobněji viz čakra.

guna (sans., častěji pl. guny) guny jsou tři: tamas, radžas a sattva. Jsou to tři základní složky pralátky, kvality kosmické energie, která se projevuje temnotou, činností a světlem. Tamas je temnota. Jestliže převládne, projevuje se jako pudovost, neuvědomění, lpění na těle nebo sobectví. Činnost neboli radžas podněcuje k aktivitě. Jestliže převládne, pak všechny zájmy člověka směřují k práci. Takový člověk nemá na nic kdy, poněvadž je neustále v duševní činnosti. Stává se prostě racionalistou, který pokládá za reálné jen světské pachtění a požitky. Světlo, neboli sattva, je nejvyšší vibrační kosmické síly. Jestliže převládne, stává se člověk rozvážným a moudrým. Poznává význam činnosti, a proto se nepachtí za „zlepšením osudu“ prací, ale zůstává v klidu.

hadí síla ohnivá tvůrčí síla, která je v lidském těle uložena ve třech a půl závitech jako tenounký hádek kundaliní (sans. stočená) v múládhára čakře (viz čakra). Do těla se rozvíjí v podobě fyziologického tepla.

ida (sans.) levostranný psychický nerv vedoucí pránu (viz prána). Vine se podél páteře od kořene rozplazovacích orgánů a ústí v levém chrípí. Psychický dech, vázaný na idu, se považuje za negativní aspekt psychické funkce prány a je jedním ze dvou ramen životnosti. Viz též pingala a sušumna.

inkarnace (z lat.) vtělení; hlavním faktorem vtělení je druh vědomí, které je již podloženo mravními a psychickými hodnotami. Tyto hodnoty tvoří faktor, který je vtělen tak, že je do jisté míry autonomní ve vztahu k tělu.

- jama** (sans.) zdrženlivosti nebo zákazy, které jsou velkými mravními sliby žáka na cestě jógy.
- karma** (sans. karman = čin) původně ve významu čin, rituální oběť, pak zákon univerzální kauzality, zřetězení příčin a následků.
- kosmický duch** čirá „svítící“ prázdnota nekonečného vesmírného prostoru, která má povahu bdělého vědomí a je vlastně proto podstatou činnosti a dějství, jehož konečným vyjádřením je stvoření nebo příroda.
- kundaliní** viz hadí síla.
- lama** (tib. bla-ma = nemající nad sebe vyššího). V Tibetu titul příslušníků nejvyšší církevní hierarchie, v Evropě vžitý nesprávný název pro tibetské mnichy vůbec.
- lotos** symbolický název pro psychická nervová centra; podrobněji viz čakra.
- lymfa** (z lat., řec. pův.) tekutina proudící v mízních cévách. Pro jóginy je nositelem atavistických prvků, spojeným s kvalitou *tamas* (viz tam).
- magické síly** různými psychickými praktikami rozmnožená životní síla, použitelná prostřednictvím vůle k různým projevům na základě vztahů.
- magie** (z řec.) nauka o animálním magnetismu a jeho používání.
- Máró** (pálj.; sans. Mára) v buddhismu termín pro zosobněné zlo; silové působení vnějšího světa, které se zosobňuje při prudkém mystickém úsilí.
- medium** (z lat.) ve spiritismu osoba, která při spiritistických pokusech zprostředkuje styk živých osob s tzv. duchy. Většinou jde o projevy podvědomí samého media ve stavu hluboké pasivity.
- mediumita** (z lat. zákl.) schopnost být mediem.
- Meyrink, Gustav** (pův. jm. Gustav Mayer) 1868–1932. Největší evropský mystik poslední doby, který dosáhl podstatného mystického výsledku. Dosvědčuje to ve svých spisech, v nichž jedinečným způsobem popisuje stavy mystiků a vůbec celou mystickou praxi. Téměř celé jeho dílo bylo přeloženo do češtiny.
- mysterium** (z lat., řec. pův.) hluboké tajemství, zasvěcovací obřad.

mystická smrt procesy umírání dotýkající se té části psychické bytnosti, která je podrobena přírodním vlivům nebo silám. Současně pak i počátek psychického přepodstatnění, které umožňuje tyto vlivy ovládat.

mystická svatba realizace trvalé spjatosti mystika s konkretizovanými kvalitami abstraktního, tj. duchovního světa.

mystik (z řec.) kdo se oddává mystice. Správně by se takto měl označovat jen ten, kdo již měl v mystickém úsilí úspěch.

mystika (z řec.) nauka o splynutí člověka s Bohem.

neofyt (z řec.) v prvotní starokřesťanské církvi novokřtěnec, zejména dospělý, pokřtěný o velikonocích. Obvyklé pojmenování novozasvěcence v magii.

nijama (sans.) příkazy vedoucí k očistě ve smyslu morálním, tedy na vnější úrovni.

nirvána (sans.) vyvanutí, rozplynutí; vykoupení z životní žízně; osvobození duše z koloběhu životů.

nirvikalpa samádhi (sans.) ponoření se vědomí v sebe až s od-poutáním se vědomí od těla a psychickou ztrnulostí provázenou potenciální tendencí vědomí do absolutna.

ódžas (sans.) „oblak ctnosti“, nejvyšší forma v těle zadržené a sublimované pohlavní energie ve formě tekutiny.

okultismus (z lat. zákl.) soubor tajných věd. Náleží sem magie, spiritismus, primitivní mystika a všechny dílčí disciplíny k těmto naukám náležející.

pingala (sans.) psychický nerv, který vede pránu po pravé straně míchy z múládháry čakry a ústí v pravé nosní dírce. Další dva psychické nervy jsou ida a sušumna (viz tam; viz též čakra, prána).

pozorovatel vědomí zrcadlící dobře všechno dění. V kosmickém pojetí je pozorovatel základním principem, jenž obsahuje veškerý tvůrčí potenciál; proto je nejvyšší kvalitou stvoření, jež také zrcadlí. V bytosti je pozorovatel stavem vědomí, který se zakládá na dokonalém oproštění od stvoření, čili který se v něm objevuje, až když se všeho zřekne.

práh smrti stav oddělující oblast vědomí od oblasti nadvědomí; je to mystický termín označující místo, které mystik překračuje ve stavu celkového bytostného přerodu.

prána (sans.) kosmická energie obsažená v prostoru, jejíž jeden aspekt vyprázdňuje a naplňuje plíce; kosmická síla manifestující se v bytí jako síla životní.

pránajáma (sans.) dechová cvičení provázená soustředěním, jejichž účelem je kontrolovat dech a především proudění prány.

pratjáhára (sans.) soustředění ve smyslu stále se opakujících pokusů vracet mysl (ducha) od věcí, na něž se upnula prostřednictvím funkce smyslů. Kázní smyslového vnímání má být mysl zbavena těkavosti, aby se mohla ponořit a ustat v činnosti.

radžas (sans.) moc žádosti, vášně, puzení k neustálé činnosti, neklidu, strasti, honbě za smyslovými požitky. Jedna ze tří gun (viz tam).

Rámakršna šrí, Parahamsa, největší a v pravdu nejhlouběji proniknuvší indický světec poslední doby (1834 – 1886).

realizace (z lat.) uskutečnění. V realizaci vrcholí každý mystický vývoj, pokud se člověk nedokáže rozhodnému vyvrcholení vyhnout trvalým prouděním vjemů božského dechu. To je však neobyčejně obtížné.

reinkarnace (z lat.) znovuvtělení.

sahasrára psychické nervové centrum na temeni hlavy. Podrobněji viz čakra.

samádhi vytržení; podle stupně vnitřní vyzrálosti směřuje tento stav mysli nořící se do nitra do různých oblastí (nadpozemské, nadmyslové, kosmického vědomí aj.).

samskára (sans.; pl. samskáry) sklony, podvědomé tvořivé síly jako následky dřívějšího úsilí a dojmů.

sánkhja (sans.) jeden ze šesti hinduistických filozofických systémů. Založil jej v 5. stol. př. Kr. mudrc Kapila. Jeho účelem je zničit utrpení, zabránit reinkarnaci a dosáhnout ztotožnění s Duchem univerza. Svými racionálními prvky je blízký buddhismu.

sannjásin (sans.) potulný mnich, který odešel do bezdomoví.

sansáró (pálijsky; sans. sansára) věčný koloběh zrozování a umírání, jímž prochází monada, dokud její nositel nepotlačí vůli k životu.

sattva (sans.) nejvyšší ze tří gun (viz tam), projevující se světlem, lehkostí, jasem, harmonií, čistotou.

sféry kvalitativně rozdílné, v sebe uzavřené oblasti prožívání, odpovídající rozsahu vnímání jejich bytostí.

siddhi (sans.) jógické síly vyvinuté jógou a karmickými zásluhami.

stigma (z řec.) jizva, stopa, známka Ježíšových ran po ukřižování.

stigmatizace (řec. pův.) označení, poznamenání stigmaty. Tomu, kdo cvičí jednoduchou mentální introverzi, otevřou se tato stigmata přesně v místech, kde je měl Ježíš. Když však člověk provádí jógu a především pránajámu, stigmata necítí.

strážce prahu mystická personifikace nevhodných morálních vlastností, jež na prudkých mystických cestách bývá z těla vyloučena a pak se žáku mystiky manifestuje jako jeho odpůrce na cestě dobroty. Viz též Máró.

sušumna (sans.) nejdůležitější tzv. psychický nerv, u nejóginů neprůchodný; probíhá středem míchy. Kdo přinutí osobní vědomí, aby prošlo tímto nervem, dosahuje osvícení a osvobození.

svádhisthána druhé ze sedmi psychických center, leží v míšní oblasti nad genitáliemi. Podrobněji viz čakra.

šakti (sans.) ženský princip příslušející ke každému božstvu.

tamas (sans.) nejnižší ze tří gun (viz tam), projevující se temnotou, tíhou a nevědomostí.

tanmátra (sans.) představitelný, ale nevnímátný element, podstata zvuku, čichu, hmatu, chuti, tvaru a barvy.

tattva (sans.) „pravda, skutečná povaha, základní princip“. „Tat“ ve smyslu „to“ označuje prazáklad přítomný ve všech věcech.

trans (z franc., lat. pův.) vytržení, nadšení, vyšínutí ducha, záchvat nebo snivý stav media.

transcendentní (z lat.) lidské smysly přesahující, nadmyslný, vyšší.

univerzální já v člověku nejvyšší já nadřazené jáství osobnímu; totéž jako pozorovatel (viz tam).

vairágja (sans.) klid mysli; zánik všech přání, lhostejnost ke všemu světskému, osvobození od světských věcí.

váju (sans.) deset psychických dechů, které mají v těle různá místa a ovládají různé funkce: 1. prána (viz tam) v prsou; 2. apána (viz tam) v krajině vyměšovacích ústrojů; 3. samána v pupku;

4. udána ve středu hrtanu; 5. vjána proniká celé tělo; 6. krikára v žaludku (vzbuzuje hlad); 7. kurma v oku, které pomáhá otevřít; 8. nága způsobuje dávení; 9. dévadatta zaviňuje zívání; 10. dhanandžaja neopouští tělo ani po smrti. Těchto deset váju udržuje veškeré funkce těla v rovnováze; když nepůsobí harmonicky, dostávají se nemoci.

vhled analyzující rozjímavé soustředění myslí na tělo nebo bytost, jímž lze tuto bytost, příp. přirozenost, poznat a rozčlenit nebo rozložit.

Vivekánanda svámí (1860–1902) hlavní žák Rámakršnúv. Bengálec z kasty kšatriů, vlastním jménem Narendranáth Datta. Procestoval Indii, Evropu i Ameriku, kde konal přednášky o józe.

vševědomí aspekt bytostného vědomí, které kázní zřeknutí abstrahovalo ode všeho a změnilo se z osobního nebo bytostného na kosmické.

zasvěcenec ten, kdo mystickým vývojem vyvolaným příslušným vlastním úsilím a pozorováním dosáhl všech potřebných mystických zkušeností. Proti takovému zasvěcení je rituální zasvěcení někdy až bezcenné.

zázraky jsou činy mistrů mystiky, které jsou vykonávány na základě znalostí přírodních zákonů obecně dosud neznámých, takže budí dojem výjimečnosti nebo nadnormální moci.

OBSAH

Předmluva k druhému vydání	7
Předmluva k prvnímu vydání	9
Kapitola I	
ÚVOD	15
ČÁST PRVNÍ	
NEJROZŠÍŘENĚJŠÍ NÁBOŽENSKÉ A EZOTERNÍ SMĚRY VE SVĚTLE PŘÍMÉ STEZKY	25
Kapitola II	
NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOT	27
Kapitola III	
SPIRITISMUS	36
Kapitola IV	
MAGIE	42
Kapitola V	
MYSTIKA	52
I. Mystická cvičení	52
II. Mystické stavy	63
III. Milost Boží	72
IV. Odevzdanost do vůle Boží	78
ČÁST DRUHÁ	
DŮLEŽITÉ KAPITOLY VZTAHUJÍCÍ SE K PRAXI PŘÍMÉ STEZKY	85
Kapitola VI	
ČÁST FILOZOFIE PŘÍMÉ STEZKY	87
Kapitola VII	
OTÁZKA VŮDCE	103
Kapitola VIII	
MODLITBA A VÍRA	109
Kapitola IX	
ZNOVUVTĚLOVÁNÍ	120
Kapitola X	
NELPĚNÍ	128

Kapitola XI	
PRÁNAJÁMA	136
Kapitola XII	
HADÍ SÍLA	143
Kapitola XIII	
DŽŇÁNAJÓGA	164
ČÁST TŘETÍ	
PŘÍMÁ STEZKA V PRAXI	179
Kapitola XIV	
ZÁKLADNÍ POKYNY	181
Kapitola XV	
MORÁLNÍ PŘEDPISY	196
Kapitola XVI	
KARMAJÓGA	221
Kapitola XVII	
BHAKTIJÓGA	243
Kapitola XVIII	
KONCENTRACE	260
Kapitola XIX	
VELKÁ KONCENTRACE	275
Kapitola XX	
SAMÁDHI	280
Kapitola XXI	
MYSTICKÉ VÝSLEDKY	292
Kapitola XXII	
PRAXE PŘÍMÉ STEZKY STRUČNĚ	304
SLOVO O AUTOROVI	309
VYSVĚTLIVKY	314

Květoslav Minařík
PŘÍMÁ STEZKA

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA

Svazek 9

Obálku navrhl Richard Bergant

Do tisku připravila PhDr. Zora Šubrtová

Vydal CANOPUS, Praha

Vydání třetí, v Canopusu druhé

Stran 328

Tematická skupina 02

Sazba a konverze do PDF Zdeněk Wagner – *IceBearSoft*